

The KLP logo is rendered in a white, stylized serif font, centered horizontally in the upper half of the page. The background is a blurred landscape of a sunset or sunrise over water, with a gradient from dark blue at the top to warm orange and yellow near the horizon.

KLP

Årsrapport 2020

KLP

Innholdsfortegnelse

Konsernsjefen innleder	6
Styrket ut av krisen	6
Dette er KLP	8
Konsernledelsen	9
Styret i KLP	16
KLPs historie	18
Dette er offentlig tjenstepensjon	19
Milepæler i KLP 2020	20
Pensjonspengene gjør en forskjell	22
Vi jobber for å redusere klimarisiko	33
Vår klimarisikorapportering	34
Risikostyring og internkontroll i KLP	38
Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse (NUES)	41
Årsberetning 2020	48
Konsernets resultat	48
Morselskapets resultat	49
Virksomhetsområdene	53
Samfunnsansvar	70
Ansatte og helse, miljø og sikkerhet (HMS)	74
Rammebetingelser	75
Andre forhold	76
KLP Konsern	79
Resultatregnskap	79
Balanse	80
Egenkapitaloppstilling	82
Kontantstrømoppstilling	83
Noter til regnskapet	84
Note 1 Generell informasjon	84
Note 2 Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsippene	85
Note 3 Viktige regnskapsestimater og vurderinger	110
Note 4 Segmentinformasjon	115
Note 5 Netto inntekter fra finansielle instrumenter	118
Note 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	119
Note 7 Virkelig verdi hierarki	127
Note 8 Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	131
Note 9 Risikostyring	134
Note 10 Likviditetsrisiko	140
Note 11 Renterisiko	146
Note 12 Valutarisiko	149
Note 13 Kredittrisiko	154
Note 14 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	161
Note 15 Pantelån og andre utlån	164

Note 16	Investeringseiendommer	166
Note 17	Investeringer i tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet	167
Note 18	Ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	169
Note 19	Sikringsbokføring	171
Note 20	Innlån	174
Note 21	Forsikringstekniske forhold	177
Note 22	Varige driftsmidler	195
Note 23	Skatt.....	196
Note 24	Overførte eiendeler med restriksjoner	198
Note 25	Immaterielle eiendeler	200
Note 26	Kapitalkrav	201
Note 27	Kapitalavkastning for livsforsikringsvirksomheten	203
Note 28	Pensjonsansvar egne ansatte	204
Note 29	Antall ansatte	213
Note 30	Ytelser og lån til ledende ansatte m.v.	213
Note 31	Honorar til revisor	219
Note 32	Driftskostnader	219
Note 33	Andre inntekter- og kostnader	219
Note 34	Annen kortsiktig gjeld	220
Note 35	Betingede forpliktelser	220
Note 36	Opptjent egenkapital.....	221
Note 37	Salg av virksomhet.....	221
Note 38	Endring i forpliktelser fra finansieringsaktiviteter	223
Note 39	Endring i virkelig verdi IFRS 9	223
KLP Bærekraftregnskap		225
Integrere samfunnsansvar i all vår virksomhet		225
Medarbeiderstatistikk.....		225
Helse og sykefravær		227
Mangfold og likestilling		230
Øke kunnskap om pensjon		235
Klima og miljø		238
Ansvarlig forretningsdrift.....		246
Skatt og inntekt per land		249
Åpenhet om investeringer.....		251
Øke investeringer som fremmer en bærekraftig utvikling og støtter opp om våre finansielle mål.....		251
Øke klimavennlige investeringer		251
Investeringenes klimaprofil.....		256
Ny kapasitet fornybar energi.....		259
Finans i utviklingsland.....		262
Såkorninvesteringer		265
Påvirke selskaper og bransjer til mer bærekraftig drift.....		267
Utvikle produkter og tjenester som bidrar til positiv samfunnsutvikling		270
Helsefremmende og skadeforebyggende arbeid		270

Utlånsvirksomhet	273
Uavhengig revisors beretning	277
Kommunal landspensjonskasse	279
Resultatregnskap	279
Balanse	281
Egenkapitaloppstilling	284
Kontantstrømoppstilling	285
Noter til regnskapet	286
Note 1 Generell informasjon	286
Note 2 Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsippene	286
Note 3 Viktige regnskapsestimater og vurderinger	291
Note 4 Netto inntekter fra finansielle instrumenter	293
Note 5 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	296
Note 6 Virkelig verdi hierarki	304
Note 7 Risikostyring	309
Note 8 Likviditetsrisiko	315
Note 9 Renterisiko	321
Note 10 Valutarisiko	324
Note 11 Kredittrisiko	328
Note 12 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	334
Note 13 Pantelån og andre utlån	337
Note 14 Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	339
Note 15 Aksjer og aksjefondsandeler	344
Note 16 Kursreguleringsfond finansielle omløpsmidler	388
Note 17 Investeringseiendommer	389
Note 18 Immaterielle eiendeler	389
Note 19 Forsikringstekniske forhold	391
Note 20 Sikringsbokføring	400
Note 21 Ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	401
Note 22 Overførte eiendeler med restriksjoner	404
Note 23 Kapitalavkastning	406
Note 24 Salgskostnader	408
Note 25 Pensjonsansvar egne ansatte	408
Note 26 Skatt	418
Note 27 Ytelser og lån til ledende ansatte mv.	419
Note 28 Antall ansatte	424
Note 29 Honorar til revisor	424
Note 30 Transaksjoner med nærstående parter	424
Note 31 Andre forpliktelser	425
Note 32 Kapitalkrav	426
Note 33 Andre forsikringsrelaterte inntekter og kostnader	428
Note 34 Betingede forpliktelser	428
Note 35 Leieavtaler	428

Note 36 Endring i forpliktelser fra finansieringsaktiviteter.....	429
Note 37 Endring i virkelig verdi IFRS 9.....	429
Note 38 Salg av datterforetak.....	430
Uavhengig revisors beretning.....	431
Kontaktinformasjon	437

Konsernsjefen innleder

Konsernsjef Sverre Thornes

Styrket ut av krisen

2020 ble et annerledesår som ikke blir lett å glemme. På tre uker så vi for eksempel verdier for titalls milliarder av kroner fordufte. Hoteller og kjøpesentre ble stengt, og vi i KLP gikk fra fem kontorer til 1000 hjemmekontorer.

Nå, rundt ett år senere, herjer fortsatt pandemien og strenge tiltak for å redusere smitten er en del av hverdagen. Men med gode vaksinenyheter ser vi lyset i enden av tunnelen. Og med det kan vi også rette et blikk bakover og konstatere at KLP tross alt har levert bedre resultater enn hva vi kunne frykte da pandemien traff oss i mars 2020.

Vi er eid av, og leverer pensjon til, de ansatte i Kommune- og Helse-Norge. Disse ansatte tar vare på oss, enten det er i barnehagen, på sykehuset, redningsetaten eller på eldrehjemmet. I KLP kjenner vi på et stort ansvar for å ta vare på dem som tar vare på oss når de trenger det.

Derfor økte vi utlånsrammene våre til kommunene med fem milliarder kroner da turbulensen var størst, slik at de fikk finansering i en vanskelig tid. Vi ga avdragsfrihet på boliglån til dem som trengte det. Vi fant også en god løsning sammen med myndighetene, som sikret at vi kunne hjelpe leietagere på våre kjøpesentre gjennom en vanskelig tid med redusert husleie, uten at de skulle risikere å miste verdifull støtte fra staten.

Og til tross for usikre tider, så kan vi glede oss over et godt fjorårsresultat med stabil drift og god avkastning til eierne våre. KLP leverer en avkastning på eiernes midler på 4,2 prosent for hele fjoråret. Den bokførte avkastningen endte på 4,8 prosent. Hvem hadde trodd det da vi stengte ned landet i mars?

Heldigvis var vi ferdig med det store arbeidet som fulgte med alle kommunesammenslåingene før pandemien traff oss. Vi hadde også på plass systemer for å håndtere de nye pensjonsreglene fra årsskiftet. Det gir grunnlag for god veiledning selv om det fortsatt vil ta noen år før det får betydning for utbetaling av pensjoner.

Ettersom både offentlig tjenestepensjon og pensjonssystemet er under endring, oppfordrer vi ansatte i offentlig sektor til å sette seg inn i ordningen før de blir pensjonister. For å lette tilgangen til informasjon har vi en egen nettside som vi har kalt «Min side» med en egen pensjonsveileder. Der kan dere blant annet sjekke hvordan ens pensjon vil bli om man fortsetter i arbeid, vil gå av tidligere, eller ta ut pensjon mens dere fortsatt arbeider. I tillegg er det mye nyttig pensjonsinformasjon på klp.no. Vi er glade for at så mange som 50.000 medlemmer i måneden er inne på disse sidene, som vi stadig vil forbedre, til glede for både arbeidsgivere og ansatte.

Både gjennom fjoråret og inn i dette nye året har vi fortsatt å forbedre og fornye våre pensjonssystemer. Det er et flerårig arbeid med mål om å automatisere mange av våre prosesser, så våre kunder kan få svar umiddelbart der dette er mulig. Det vil gi bedre kundeopplevelser, men også mer effektiv drift. Da vil vi fortsette å redusere kostnadene for våre kunder.

Selv om pandemien tar mye av vår oppmerksomhet, må vi ikke glemme de utfordringer vi har med å begrense klimagassutslippene og global oppvarming. Med utgangspunkt i FNs bærekraftsmål har vi valgt oss ut de målene vi kan påvirke mest og som våre eiere synes er viktigst. Å begrense global oppvarming er det området vi vier størst oppmerksomhet. Vi fortsetter å styre våre investeringer i fornybar retning, ikke minst ved å øke investeringene i fornybar energi med minst seks milliarder kroner årlig. I fjor økte vi faktisk disse investeringene med 8,8 milliarder kroner.

Det følger et stort ansvar med å forvalte over 800 milliarder kroner på vegne av våre eiere. Fordi KLP ønsker å bidra til en bærekraftig utvikling, har vi siden 2003 vært en del av FN-initiativet Global Compact, med deres ti prinsipper for et samfunnsansvarlig næringsliv. Ved det har vi forpliktet oss til å følge opp disse prinsippene. Sammen med FNs bærekraftsmål er prinsippene viktig for hvordan vi styrer vår egen virksomhet, og til de forventninger vi har til selskapene vi investerer i. Det gir resultater hos oss, og vi ser at vi sammen med andre investorer klarer å påvirke selskaper i en positiv retning. Det er veldig gledelig. Det skaper stolthet og motivasjon i vårt daglige arbeid.

Jeg håper at du finner årsrapporten nyttig, og at du blir bedre kjent med KLP. God lesing!

Sverre Thornes
Konsernsjef i KLP

Dette er KLP

KLP er Norges største pensjonsforetak og er eid av kommuner, bedrifter og helseforetak med offentlig tjenstepensjon.

Det gjensidige forsikringsforetaket KLP tilbyr tjenester innen pensjon, bank, fond og forsikring til kunder i det offentlige og deres ansatte. KLP hadde samlet 807 milliarder kroner i forvaltningskapital ved inngangen til 2021.

KLPs kjernevirksomhet

KLPs kjernevirksomhet er pensjons- og livsforsikring. Vi skal levere rett pensjon til rett tid. En stor andel av offentlig sektor er forpliktet til å ha offentlig tjenstepensjon for sine ansatte gjennom tariffavtaler. KLP er den største leverandøren av offentlig tjenstepensjon til kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og bedrifter med offentlig tilknytning.

KLP er et lønnsomt fellesskap

Siden vi eies av arbeidsgivere i Kommune- og Helse-Norge tilfaller vår verdiskapning dem. Når vi går med overskudd, bruker vi dette enten til å styrke soliditeten vår, eller vi gir det til eierne våre. I begge tilfeller er resultatet at de må betale mindre. Vi tar så lite som mulig for at de skal få så mye som mulig til skole og sykehjem, eller andre prioriterte oppgaver som eierne våre har ansvaret for. Hvordan KLP driver virksomheten har dermed direkte påvirkning på hvordan eierne får løst sine samfunnsoppgaver.

Det overordnede målet vårt

KLP skal være den foretrukne leverandøren av offentlig tjenstepensjon. Å være et kundeid foretak gir oss en nærhet til våre eieres hverdag, noe som gir oss de beste forutsetninger for å videreutvikle produkter og tjenester spesielt godt tilpasset deres behov. Målet vårt er å skape verdi for våre eiere og kunder, og være den beste partneren for dagene som kommer.

KLP og datterselskapene

KLP er et gjensidig forsikringsselskap med fem heleide datterselskaper organisert som aksjeselskaper. Datterselskapene skal bidra til økt vekst og lønnsomhet ved å tilby gode priser på bank, fond og forsikring til alle som har pensjon i KLP.

Organisasjonskart

Organisasjon og ledelse

Morselskapet Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap (KLP) og de heleide datterselskaper har til sammen cirka 1000 ansatte.

Selskapets styre er valgt av foretaksforsamlingen og sammensatt av utsendinger fra eierne, som består av kommuner og fylkeskommuner, helseforetak og bedrifter. Arbeidstakerorganisasjonene i offentlig sektor er representert i de styrende organ i selskapet.

Konsernledelsen

Konsernledelsen i KLP består av ti erfarne personer med bred bakgrunn fra norsk næringsliv. Konsernledelsen er organisert etter forretningsområder, hvor enhetene Livsforsikring, Kapitalforvaltning, Skadeforsikring, Eiendom og Bank er representert. I tillegg består konsernledelsen av stabsenhetene finans/økonomi, IT, kommunikasjon og marked, og HR og interne tjenester.

Sverre Thornes

Konsernsjef

Sverre Thornes har vært konsernsjef i KLP siden januar 2008. Før det var han konserndirektør med ansvar for Livsforsikring, og fra 2001 til 2006 ledet Thornes KLP Kapitalforvaltning. Han kom til KLP som renteforvalter i 1995, og har bred erfaring fra forsikring og kapitalforvaltning. Thornes har en Bachelor of Arts grad i administrasjon fra The American College i Paris.

Aage E. Schaanning

Konserndirektør Økonomi og finans

Aage Schaanning har siden 2008 vært konserndirektør for økonomi og finans i KLP. Schaanning ledet KLP Kapitalforvaltning fra 2006-2008. Han har tidligere arbeidet med innlån, balansestyring og forvaltning i BNbank og Kredittkassen før han begynte i KLP i 2001 som investeringsdirektør i KLP Kapitalforvaltning. Schaanning har en MBA fra University of Colorado i USA og er autorisert finansanalytiker.

Marianne Sevaldsen

Konserndirektør Livsforsikring

Marianne Sevaldsen begynte i stillingen som konserndirektør med ansvar for livsforsikring i KLP 1. februar 2013. Hun kom da fra stillingen som direktør for næringsliv i Sandnes Sparebank. Hun har tidligere bred ledererfaring fra DNB. Sevaldsen er utdannet jurist fra Universitetet i Oslo med forsikringsrett og selskapsrett som spesialfag.

Håvard Gulbrandsen

Administrerende direktør KLP Kapitalforvaltning

Håvard Gulbrandsen har vært administrerende direktør i KLP Kapitalforvaltning siden 1. september 2009. Han kom fra stillingen som Head of Asset Strategies Equities / Head of Core Corporate Governance i Norges Bank Investment Management, og har tidligere jobbet som renteforvalter i Storebrand Kapitalforvaltning og investeringsdirektør i DnB Investor AS. Gulbrandsen har en MSc in Management Sciences fra University of Warwick (1988), Master in Finance & Investments (1989) og er autorisert finansanalytiker fra 1992.

Tore Tenold

Administrerende direktør KLP Skadeforsikring

Tore Tenold kom til KLP og stillingen som administrerende direktør 1. oktober 2012. Han har vært administrerende direktør for SpareBank 1 Skadeforsikring AS, og har tidligere jobbet i Aktiv forsikring og Vesta forsikring. Tenold har sin utdanning fra politiskolen, universitetet og Forsikringsakademiet.

Gunnar Gjørtz

Administrerende direktør KLP Eiendom

Gunnar Gjørtz har vært administrerende direktør i KLP Eiendom siden 1. januar 2011. Før det var han viseadministrerende direktør i samme selskap. Gjørtz har bakgrunn som finansdirektør i blant annet NetCom, Løvenskiold Vækerø og Hafslund. Gjørtz var også fire år i England og Frankrike med det fransk-belgiske konsernet Suez Lyonnaise des Eaux og var i sin tid finansdirektør i det da børsnoterte Nora Eiendom, som ble kjøpt opp av KLP i 1995. Han er utdannet handelsøkonom fra Handelsakademiet i Oslo (nå BI).

Leif Magne Andersen

Administrerende direktør KLP Banken

Leif Magne Andersen kom til KLP og stillingen som administrerende direktør i KLP Banken 1. desember 2011. Han har jobbet i Postbanken- og DnB NOR-systemet siden 1997 hvor han blant annet var regiondirektør for personmarkedssatsingen. Før det jobbet han som avdelingsleder i Intenia, og han har også bakgrunn fra Forsvaret. Andersen har en Executive MBA i Strategic management fra Norges Handelshøgskole.

Gro Myking

Konserndirektør Kommunikasjon og marked

Gro Myking begynte i KLP og stillingen som konserndirektør for kommunikasjon og marked 1. februar 2016. Hun var markedsdirektør i Posten Norge AS fra 2007-2016. Myking har tidligere vært konserndirektør marked i Hakon Gruppen/ICA Norge, og har drevet eget konsulentselskap. Hun har styreerfaring fra flere store norske selskaper. Myking er siviløkonom fra Norges Handelshøyskole.

Kirsten Grutle

Konserndirektør HR og interne tjenester

Kirsten Grutle begynte som konserndirektør for HR og Interne tjenester i KLP 1. september 2011 og kom da fra stillingen som HR-direktør i Accenture Norge. Hun har tidligere jobbet i Telenor, EDB Business Partner og Accenture. Grutle har sin utdanning fra Universitetet i Bergen.

Rune Hørnes
Konserndirektør IT

Rune Hørnes kom til KLP og stillingen som konserndirektør for IT 1. oktober 2016. Han kom fra stillingen som leder av IT (CIO) i Storebrand, hvor han har hatt ulike stillinger siden 2005. I tiden før Storebrand var Hørnes senior manager innen bank og forsikring i Accenture. Han har lang og bred erfaring fra arbeidsoppgaver i krysningen mellom forretningsstrategi, IT, organisasjon og arbeidsprosesser. Hørnes er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole i Bergen.

Styret i KLP

Fra øverst til venstre: Egil Johansen, Jenny Følling, Karianne Melleby, Cathrine M. Lofthus, Øivind Brevik, Odd Haldgeir Larsen, Freddy Larsen og Susanne Torp-Hansen. Foto: Nicolas Tourrenc og Helse Sør-Øst RHF.

Egil Johansen

Styreleder

Egil Johansen ble valgt som 1. varamedlem (fast møtende) i 2011. I 2014 ble han valgt som styremedlem og styrets nestleder. Han er rådmann i Tønsberg kommune. Han har tidligere vært fylkesrådmann i Vestfold, og har tidligere også vært rådmann i Porsgrunn og Re. Johansen har også arbeidet i Olje- og energidepartementet og i Aker-konsernet. Johansen er utdannet siviløkonom fra Norges Handelshøyskole.

Jenny Følling

Nestleder

Jenny Følling er varaordfører i Sunnfjord kommune, som består av de tidligere kommunene Naustdal, Gaular, Jølster og Førde. Hun var frem til 1. januar 2020 fylkesordfører i Sogn og Fjordane. Hun har tidligere vært fylkesvaraordfører i samme fylke, ordfører i Gaular og hatt flere andre stillinger innen kommunal sektor. Følling er utdannet agrotekniker fra Vestfold Landbruksskole, og har i tillegg utdanning innen regional planlegging og landskapsplanlegging fra henholdsvis Høgskulen i Volda og Sogndal.

Karianne Melleby

Styremedlem

Karianne Melleby er Director Corporate Partnerships i StartupLab. Hun har hatt en rekke lederstillinger i Telenor og har også ledererfaring fra DNB. I begge selskaper har digitalisering og endringsledelse stått sentralt i hennes arbeid. Melleby er utdannet Master of Business and Economics fra BI 2000, samt har utdanning fra London Business School og IMD Business School i Sveits.

Cathrine M. Lofthus

Styremedlem

Cathrine M. Lofthus er administrerende direktør i Helse Sør-Øst RHF. Hun har tidligere hatt lederstillinger ved Aker universitetssykehus HF og senere ved Oslo universitetssykehus HF. Lofthus er utdannet lege ved Universitetet i Oslo og har doktorgrad innen endokrinologi fra samme sted. Hun har også utdanning innen økonomi, administrasjon og ledelse og har erfaring fra helsesektoren både som kliniker, forsker og leder.

Øivind Brevik
Styremedlem

Øivind Brevik er administrerende direktør i Samfunnsbedriftene. Han har tidligere hatt stillinger i Norsk Institutt for Naturforskning, Statens forurensningstilsyn (Miljødirektoratet), Oslo kommune og Romerike avfallsforedling. Brevik er utdannet cand. scient i økologi og miljøforvaltning fra NTNU.

Odd Haldgeir Larsen
Styremedlem

Odd Haldgeir Larsen ble valgt som styremedlem i KLP i mai 2018. Han er nestleder i Fagforbundet og representerer den arbeidstakerorganisasjonen som har flest medlemmer i KLP.

Freddy Larsen
Styremedlem

Freddy Larsen ble valgt inn som KLP-ansattes representant i styret mai 2009. Han har vært ansatt i KLP siden 1986 og jobber som forretningsarkitekt i Forretningsanalyse ved Bergenskontoret. Freddy Larsen har tidligere arbeidserfaring fra Uteseksjonen og Teknisk Etat i Askøy kommune fra 1985-1986.

Susanne Torp-Hansen
Styremedlem

Susanne Torp-Hansen ble valgt inn som KLP-ansattes representant i styret i mai 2013. Hun har vært ansatt i KLP siden 1999 og er tilknyttet Opplæringsavdelingen i Livdivisjonen. Hun er hovedtillitsvalgt i KLP. Hennes utdanning består av juridiske fag fra Universitetet i Oslo, og informasjons- og organisasjonsfag fra BI.

[Styrets beretning kan du lese her](#)

KLPs historie

Ideen om en kommunal pensjonskasse ble født allerede for 100 år siden. Da KLP ble etablert i 1949, var det et resultat av en lang prosess som endte med at kommuner gikk sammen om å stifte en felles pensjonsordning. Det dannet grunnlaget for det kundeide selskapet som KLP er i dag.

Mer om KLPs historie kan du lese på [nettsiden vår](#)

Dette er offentlig tjenstepensjon

Offentlig tjenstepensjon er pensjonsordningen for de som jobber i offentlig sektor, og som arbeidsgiveren betaler for. I offentlig sektor er tjenstepensjonen en ferdig pakke som har blitt til etter forhandlinger mellom partene i arbeidslivet. Det betyr at den i tillegg til alderspensjon inkluderer AFP (avtalefestet pensjon) og uføre- og etterlattepensjon. Alderspensjonen utbetales fra tidspunktet for pensjonering og livet ut.

Fra 1. januar 2020 er offentlig tjenstepensjon todelt slik at de som er født i 1963 og senere tjener opp tjenstepensjon av alle år i arbeid. Det betyr at det lønner seg å stå lenger i arbeid. For de som er født i 1962 og tidligere er regelen at 30 års opptjeningstid i offentlig sektor gir 66 prosent i samlet pensjon fra tjenstepensjonen og folketrygden. Vær imidlertid oppmerksom på at de som er født i 1959-1962 får litt mindre enn 66 prosent i samlet pensjon om de går av ved 67 år selv om de har full opptjening.

Det fins egne regler for de som har særaldersgrense.

Siden offentlig tjenstepensjon og pensjonssystemet er under endring, blir det stadig viktigere at ansatte i offentlig sektor setter seg inn i ordningen. Det kan være betydelige forskjeller i kunnskap, pensjonsforventninger og realitetene blant de ansatte. Ansatte vil kunne ha stor nytte av å sette seg inn i pensjonsordningen i god tid før de blir pensjonister.

Du finner mye nyttig informasjon om offentlig tjenstepensjon på klp.no. Du kan for eksempel finne artikler om alderspensjon for ditt årskull. Har du pensjon i KLP kan du på klp.no også logge inn på pensjonsveilederen på Min Side og se hvor mye du kan få i pensjon fra KLP, folketrygden og andre pensjonsordninger.

Milepæler i KLP 2020

Januar:

KLP lanserer grønn bilforsikring

Februar:

KLP og DNB går sammen om milliardinvesteringer i fornybar energi

Mars:

Korona gjør at KLP flytter fra tre lokasjoner i Norge til 1000 hjemmekontorer

April:

KLP investerer i svensk vindkraft

KLP runder 100.000 medlemskunder

Mai:

KLP Banken åpner for at flere får medlemsbetingelser og øker lånerammen til kommunene med flere milliarder

KLP tar opp kritikkverdig markedsføring av morsmelkerstatning

Juni:

KLP kårer vinnerne av Oslos beste utsikt for høyhusprosjektet BG14B

Juli:

KLPs konsernsjef Sverre Thornes har dialog med Brasils sentralbanksjef om behovet for å stanse avskoging

September:

KLP Bedriftspensjon ble solgt til DNB

Vestland fylkeskommune vedtar å flytte pensjonsordningen fra KLP

KLPs chatbot for offentlig tjenstepensjon for alle på Min Side.

KLP lanser fire fondspakker som bygger på «Mer Samfunnsansvar»-fondene.

KLP, Sykepleierforbundet og AFF kårer kommune- og helse-Norges beste unge ledere

November:

For tiende år på rad har KLP de mest fornøyde bedriftskundene på skadeforsikring, viser årets EPSI-undersøkelse. KLP kommer også best ut på skadeoppgjør.

Desember:

KLP-fondene kan vise til netto nytegning fra eksterne kunder på ti milliarder kroner i netto nytegning i 2020, dobbelt så mye som året før.

Pensjonspengene gjør en forskjell

Vår viktigste oppgave er å gi våre eiere, kommune- og helse-Norge, og deres ansatte, en trygg pensjonssparing. Det skal vi gjøre på en bærekraftig måte, og til det beste for dem og samfunnets utvikling.

KLPs eiere er samfunnsengasjerte, og gjennom fellesskapet KLP har de i flere tiår løst utfordringer som enkeltkommuner ikke kunne løst alene. Fellesskapet gir kommune- og helse-Norge stordriftsfordeler, effektivitet og lave kostnader. I kraft i form av sin størrelse og eiermakt har fellesskapet mulighet til å påvirke, bidra til det grønne skiftet i Norge, og å løse store utfordringer for jorda vår i årene som kommer. Vi sikrer pensjonspengene til eierne våre på en ansvarlig måte, gjennom å bruke investormakten aktivt, gjennom full åpenhet. Det er verdien av gjensidig eierskap.

Samfunnseffekten som skapes med KLPs samfunnsansvarsarbeid

FNs bærekraftsmål er rammeverket for KLPs samfunnsansvarsarbeid. Vi skal være en pådriver for at de målene nås, og mener at vi særlig kan bidra til å nå klimamålet, bærekraftig byutvikling og infrastruktur, et mer bærekraftig næringsliv, og helsefremmende arbeidsplasser.

Slik skal vi nå klimamålet

Klimaendringene er en av verdens aller største utfordringer, og klimarelatert utvikling er ansett som en betydelig risiko for finansiell stabilitet. Fra 2010 har KLP redusert utslippene fra egen drift med 82 prosent, og den vektete karbonintensiteten for våre investeringer har falt med 55 prosent. KLPs portefølje har gjennomgående en lavere karbonintensitet enn referanseindeksene vi måler oss mot. Mye av nedgangen i utslipp fra driften fra 2019 til 2020 kommer som et resultat av Covid-19 pandemien, men det har også vært en positiv trend med reduksjon av utslipp de siste årene. Vi er fornøyde med at utslippene fra KLPs forvaltning har blitt redusert det siste tiåret, men vi er langt fra i mål.

KLPs virksomhet skal utvikles i tråd med 1,5-gradersmålet i Parisavtalen. Dette innebærer at utslipp skal være netto-null i 2050. For å danne grunnlag for KLPs klimaarbeid de kommende ti årene vil KLP i 2021 sette klimamål for selskapet for 2025 og 2030.

Parisavtalen handler ikke bare om utslippskutt, det handler også om å øke klimafinansiering for å realisere det grønne skiftet, et område hvor KLP særlig kan bidra. KLP har bygget opp en portefølje med klimavennlige investeringer over flere år, og dette vil vi fortsette med. I 2020 økte vi de klimavennlige innvesteringene med 8,8 milliarder kroner, godt over årsmålet om nye 6 milliarder hvert år. Totalt har vi investert 52,2 milliarder, eller åtte prosent av pensjonspengene, i klimavennlige investeringer. Av dette utgjør investeringer i fornybar energi 32,7 milliarder, eller fem prosent av våre totale investeringer. For alle detaljer se bærekraftregnskapet vårt. En viktig

del av arbeidet med å stoppe klimaendringene er å legge om mye av verdens energiproduksjon fra fossil energi til fornybar energi, slik mål nummer 7, «Ren energi for alle», tar opp. Som et bidrag til dette investerer KLP stort i fornybar energi, både i Norden og resten av verden.

Konsulentselskapet PwC lanserte en rapport som vurderer hvordan Norges 100 største selskaper arbeider med og rapporterer på klima. KLP er plassert i kategorien med best totalvurdering, og er ett av fire selskaper som kan dokumentere utslippskutt i tråd med Parisavtalen.

Vi investerer pensjonspengene i bærekraftig infrastruktur og byutvikling

Akkurat som pensjon er langsiktig, kjennetegnes investeringer i infrastruktur, samfunnsutvikling og eiendom også ved å ha en langsiktig tidshorisont. Investeringene er viktige for samfunnsutviklingen i hele Norge, og tett knyttet til våre eieres oppgaver med å bygge og trygge samfunnet. Dette arbeidet er særlig med på å støtte oppunder bærekraftsmål nummer 9, «Industri, innovasjon og infrastruktur», mål nummer 11, «Bærekraftige byer og lokalsamfunn» og nummer 7, «ren energi».

Investeringer i fornybar energi i Norge

KLP skal fortsette å investere i det grønne skiftet i Norge og ser kontinuerlig etter nye investeringsmuligheter.

Investeringer i fornybar energi møter også motstand i noen miljøer. I 2020 investerte KLP i Nord-Odal vindkraftverk. Det er første gangen vi investerer direkte i et norsk fornybarprosjekt. Investeringen har skapt mye diskusjon og mange henvendelser. Det har vi forståelse for, men behovet for mer fornybar energi er viktig, og vi mener at prosjektet samlet sett balanserer de nødvendige hensynene man må ta til miljø og natur. Det er også viktig å øke norsk fornybar energiproduksjon som støtte for økt elektrifisering og økt behov fra utslippsfri transport, og vekst i nye, grønne næringer.

Investeringer i fornybar energi i utlandet

KLP satser betydelig på investeringer i klimavennlig infrastruktur i utlandet. I 2020 ble en stor solpark som KLP investerer igjennom fondet Copenhagen infrastructure partners, ferdigstilt i Texas i USA. Denne vil årlig produsere 246 MW, noe som tilsvarer strømbehovet til 34.000 amerikanere. Fra tidligere har KLPs investeringer vært med på å ferdigstille 25 nye fornybaranlegg, som produserer strøm tilsvarende 7,6 millioner menneskers strømforbruk.

Dersom vi skal nå klimamålene i Parisavtalen, er det avgjørende at det bygges ut mer fornybar energi. Det gjelder spesielt i utviklingsland, hvor kull ofte er alternativet. For å kunne investere i utviklingsland benyttes ofte finansieringsløsningen «blended finance».

«Blended finance» er en viktig klimaløsning

Deler av KLPs investeringer i fornybar energi i utviklingsland skjer gjennom et samarbeid med offentlige aktører og offentlig kapital. Denne finansieringsformen kalles for «Blended finance». Her brukes utviklingsmidler strategisk til å mobilisere privat kapital til bærekraftig utvikling i utviklingsland. KLP har vært med å gjøre slike investeringer siden 2012, og vi ser på denne måten å investere på som en viktig klimaløsning. Ved bruk av «Blended finance» har pensjonspengene blant annet investert i fornybar energi-prosjekter som er en av verdens største solparker i Egypt, Mosambiks første stor-skala solpark, og Afrikas største vindpark i Kenya.

Fremover planlegger vi å fortsatt øke investeringene i fornybar energi, både i eksisterende fond og med nye samarbeidspartnere.

Investeringer i miljøbygg

Som eiendomsforvalter ønsker KLP å kunne være med på å bidra til en bærekraftig byutvikling. For KLPs eiendomsforvaltning betyr dette i praksis at vi jobber både med å redusere klimagassutslipp, og energisparing og gjenbruk. Samtidig er vi opptatt av å ta vare på bymiljøene og livskvaliteten til de som jobber og bor i og rundt våre eiendommer. Et av KLPs bygg, som er rehabilitert etter prinsippet om at det har større miljøgevinst å rehabilitere fremfor å rive og bygge nytt, er «MAX-bygget» utenfor Trondheim. Her har KLP omgjort bygget til Trøndelags første rehabiliterte passivhus. Til tross for at det er et rehabilitert bygg, er det tildelt BREEAMs toppkarakter «outstanding». Det finnes bare fire andre bygg i Norge med denne karakteren.

Vi er opptatt av bygg med gode miljøkvaliteter. Vi definerer miljøbygg som bygg med energiklasse A eller B. I tillegg bruker vi miljøsertifisering i henhold til BREEAM NOR som et viktig verktøy for å jobbe med bærekraft i eiendomsporteføljen, og øker stadig andelen av eiendomsporteføljen som er miljøsertifisert. Sirkulærøkonomi og gjenbruk, knyttet til vår eiendomsvirksomhet, er temaer vi vil jobbe mer med i tiden fremover.

Grønne lån til kommunene

I 2020 ga KLP grønt lån til Møre og Romsdal fylke, til kjøp av el-ferger. Grønne lån har, sammenlignet med ordinære lån, en redusert rente, og gis til kommuner, fylkeskommuner og bedrifter med kommunal tilknytning. Kravet KLP stiller er at lånet må ha en klar positiv miljø- og klimaeffekt. Stadig flere av våre eiere har prosjekter som tilfredsstillende dette kravet, og det blir spennende å følge deres utvikling i årene som kommer. I tillegg til grønne lån, kan kommuner søke om støtte til kartlegging av klimatiltak. Dette kan for eksempel være klima- og miljøtiltak på kommunale bygg og kartlegging av behov for kapasitet på vann- og avløpsanlegg i fremtiden.

Vi investerer for et mer bærekraftig næringsliv

Bærekraftig drift er en forutsetning for langsiktig verdiskaping i næringslivet og samfunnet. Det er mange utfordringer å ta tak i, og som en stor investor bruker vi ofte dialog som et virkemiddel.

Ved å gå i dialog med de selskapene vi har investert i, jobber vi for å påvirke dem til bærekraftig drift. For å tydeliggjøre hva vi som investor forventer av selskapene, utarbeidet vi i 2020 KLPs eierforventninger. Disse sier at selskapene vi investerer pensjonspengene i, skal ha lønnsomme forretningsmodeller som ikke er til skade for mennesker og miljø, men som bidrar til å nå verdens mål for en bærekraftig fremtid. Formålet med eierforventningene er å beskrive hvordan vi forventer at selskapene vi investerer i jobber for et ansvarlig næringsliv og bærekraftig verdiskaping.

Å føre dialog med selskaper for å få til en forbedring, kan være utfordrende. Det siste året har vi vært i dialog med selskaper i Brasil som er med på at regnskogen hugges ned og ikke hindrer at urfolk blir fratatt rettighetene sine. Disse dialogene har vært krevende. KLP forstår at det er vanskelig for selskapene, særlig når relevante myndigheter hverken fører en politikk eller setter regulatoriske krav som håndheves. Men vi kan ikke gi oss av den grunn. Så langt savner KLP tilbakemelding fra selskaper som er betryggende nok til at vi mener at risikoen for alvorlig avskoging reduseres, eller at urfolks rettigheter ivaretas. Derfor vil dialogen med selskapene fortsette også i 2021. [Se mer om dette arbeidet her.](#)

Et annet eksempel fra dialogarbeidet er at vi følger opp shippingselskaper vi er investert i. Vi ber om bekreftelser på at når de sender skip til skraping, skal det skje på en ordentlig og trygg måte. Her har det vært oppløftende å se at flere selskaper har forbedret sin praksis.

Disse to dialogene er eksempler på arbeid vi gjør som støtter oppunder blant annet bærekraftsmål nummer 14 «Livet under vann» og mål nummer 15 «Livet på land».

Hvordan gjør vi aktsomhetsvurderinger i investeringene

KLP er en investor som følger forhåndsdefinerte indekser som en sentral del av kapitalforvaltningen. Det gir en stor finansiell fordel fordi risikoen spres, og pensjonspengene gis tilgang til verdiskapingen i aksjemarkedet til lav risiko og kostnad. I 2020 utviklet KLP også et nytt, overordnet rammeverk for risikostyring og aktsomhetsvurdering i investeringene våre. Det nye rammeverket vil gjøre oss i bedre stand til å forsøke å unngå investeringer der risikoen er høy for å medvirke til brudd på internasjonale normer, og der de aktuelle selskapene ikke kan forvise oss om at de har retningslinjer og praksis som reduserer denne risikoen. Rammeverket består av tre elementer som grunnlag for å ekskludere selskaper; landrisiko, bransjerisiko og selskapsrisiko.

Arbeidet med å implementere rammeverket i praksis vil fortsette i 2021. Arbeidet i Brasil, for å forhindre den avskogingen som nå skjer i Amazonas, har vært lagt opp etter denne formen for risikobasert tilnærming.

Investeringer i såkornfond

Vi i KLP ser det som et samfunnsansvar å bidra til ny vekst i norsk næringsliv over hele landet. Derfor investerer KLP noe av pensjonspengene i såkornfond. Dette er fond som finansierer oppstartsbedrifter. Det første investeringssamarbeidet ble etablert i 2018, i samarbeid med SINTEF og deres fond Venture V. Investeringene i dette fondet fortsatte også i 2020, sammen med nyinvesteringer i andre fond fra andre utviklingsmiljøer. På denne måten er pensjonspengene med på å investere i små gründerbedrifter som springer ut av forsknings- og utviklingsmiljøet.

I løpet av de nærmeste årene ser vi for oss å investere en milliard kroner i såkornfond knyttet til utviklingsmiljøer flere steder i landet.

Et godt arbeidsmiljø er samfunnsøkonomisk lønnsomt

KLP har lenge jobbet aktivt sammen med våre eiere for å skape et godt arbeidsmiljø i kommunene, fylkene og i helseforetakene. Derfor jobber KLP hvert eneste år sammen med en rekke kunder i det vi kaller «KLPs arbeidsmiljønettverk». Nettverket er en toårig møteplass, der de som er med, får både økonomisk og faglig støtte fra KLP. Sammen jobber vi med prosjekter hos kundene med temaer knyttet til inkluderende arbeidsliv, heltidskultur, likestilling og mangfold, og forebygging av vold og trusler. Prosjektene har et felles mål; de ansatte skal ha det bra på jobb. For når ansatte har det bra på jobb, yter de bedre og arbeidsgiver unngår høye fraværskostnader og ekstraarbeid for å skaffe vikarer. Langtidssyke har også større risiko for å bli uføre. Noe som er lite samfunnsøkonomisk lønnsomt. Bærekraftsmål nummer 3 «God helse og livskvalitet» og mål nummer 8 «Anstendig arbeid og økonomisk vekst» tar opp i seg dette.

Sveio omsorgssenter – det beste i verden?

Sveio kommune var med i KLPs arbeidsmiljønettverk fra 2018-2020, med et prosjekt på Sveio omsorgssenter. Utfordringen de kom med var at de fleste ansatte ved omsorgssenteret og i hjemmetjenesten jobbet i deltidsstillinger. Gjennom prosjektet "Auka grunnbemanning" jobbet de for å få etablert flere faste heltidsstillinger, og med det redusere bruk av deltid og vikariater. De brukte vikarbudsjetten til å øke stillingsprosentene til de fast ansatte, det ble ikke tilført andre midler fra kommunen. Omsorgssenteret så at ved å ha en mer stabil bemanning, reduserte de også sykefraværet fra syv til tre prosent, og arbeidsgleden økte.

Å ha full stilling er superdigg, men jeg tror også dette er veldig bra for beboerne, at de får et bedre tilbud.

– Monika Hagland Føyen, sykepleier ved Sveio Omsorgssenter

Høstens viktigste møteplass for klimaarbeid i Kommune-Norge

For andre år på rad arrangerte KLP Kommunenes klimakonferanse. Målet var å skape høstens viktigste møteplass for klimaarbeid i Kommune-Norge. Vi diskuterte fremtidens næringer, og reiste blant annet spørsmålet; «Finnes det rettferdige klimatiltak?». De fire direktesendingene finnes i opptak [her](#).

Som et ledd i å vise frem lokal klimasuksess, delte KLP ut KLPs klimapris for kommunene underveis i sendingene. Hamar kommune fikk tredjeprisen for satsning på sirkulærøkonomi, med Norges første kretsløpspark. Andreprisen gikk til Vestland fylkeskommune og deres prosjekt for å elektrifisere drosjenæringen i fylket. Prosjektet som juryen kåret til vinner, kom fra Hå kommune på Jæren. Kommunen har satt i gang et prosjekt der målet er å bruke noe av husdyrgjødselen fra de mange gårdene i kommunene, til å produsere biogass. For kumøkk er ikke mangelvare i Norges største husdyrkommune. Det er en utfordring for kommunen å bli kvitt all husdyrgjødselen, så noe måtte de gjøre. Dette vil være et effektivt klimatiltak som adresserer nettopp denne utfordringen i en av kommunens viktigste næringer.

Ved å bruke husdyrgjødsel til å lage biogass kan de minske belastningen husdyrnæringen har på naturen. Hå kommune mottok 250.000 kroner for vinnerbidraget.

Det jeg tror er viktig hvis man skal få til et sånt prosjekt, det er å spille på lag med de som trenger prosjektet, og de som har myndighet i forhold til prosjektet; reguleringsmyndigheter og landbrukets organisasjoner.

– Jonas Skrettingland, Ordfører i Hå kommune

På klp.no kan du se filmer og historier vi har laget om prosjektet i Hå kommune, og om prosjektene som kom på andre og tredje plass i KLPs klimapris for kommunene.

KLP har nulltoleranse mot økonomisk kriminalitet

Vi har etablert konsernretningslinjer som skal sikre forsvarlige rutiner for håndtering av den operasjonelle risikoen økonomisk kriminalitet utgjør i KLPs virksomheter. Som et ledd i løpende forbedring og utvikling innen området, jobber vi systematisk og helhetlig med forebyggende og risikoreduserende tiltak. Dette er inndelt i tre programmer:

1) Tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering

KLPs rapporteringspliktige selskaper er registrert i og under tilsyn av Finanstilsynet. KLP overholder nasjonal lovgivning om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, og vedtak om sanksjoner og frys av midler. Vi har vurdert risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering i egne rapporteringspliktige virksomheter som grunnlag for den risikobaserte tilnærming vi har valg.

De sentrale delene av det norske regelverket om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering finnes i Hvitvaskingsloven og forskriften. Dette regelverket er i samsvar med EUs hvitvaskingsdirektiv.

2) Tiltak mot korrupsjon

KLP har signert FNs Global Compact, herunder prinsippet mot korrupsjon, og KLP har nulltoleranse mot alle former for korrupsjon, og vi har klare retningslinjer og effektive tiltak for å hindre dette i virksomheten. Retningslinjer og tiltak omfatter, i tillegg til egne ansatte, også samarbeidspartnere, forretningsforbindelser, leverandører, agenter, kunder, investeringer og andre som utfører verv eller oppdrag på KLPs vegne.

Gjennom et helhetlig anti-korrupsjonsprogram, som skal utgjøre konsernets samlede innsats for å bekjempe alle former for korrupsjon, skal vi revidere og forbedre KLPs retningslinjer og tiltak i 2021. Programmet vil bli tilpasset, og skal dekke risikoområder og elementer som er relevante for konsernets virksomheter og jurisdiksjoner konsernet opererer i.

3) Tiltak mot interne og eksterne misligheter

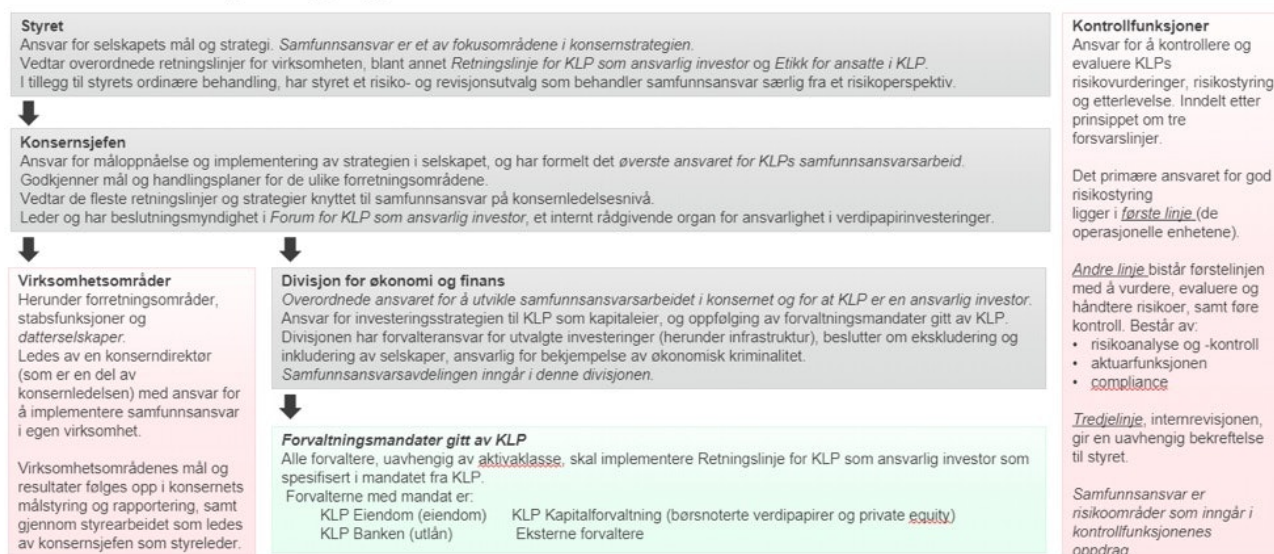
I KLP er vi opptatt av å bekjempe misligheter, som i tillegg til korrupsjon og hvitvasking omfatter alle former for økonomisk kriminalitet. KLP støtter finansielt Norsk Øko-forum (NØF), som har som formål å bekjempe økonomisk kriminalitet, med særlig fokus på samarbeid mellom medlemmene og tverrfaglig kompetanseutvikling. Gjennom bransjesamarbeid deltar KLP i utvalg hos Finans Norge med formål å styrke arbeidet innen forebygging og avdekking av økonomisk kriminalitet.

I nasjonale trusselvurderinger har myndighetene advart særskilt mot informasjonstyveri, investeringsbedrageri, markedsmanipulasjon, betalingsbedragerier og skatteomgåelser. KLP har særlig oppmerksomhet på disse truslene og har operasjonalisert risikoreducerende tiltak.

Styring og kontroll for samfunnsansvar i KLP

Samfunnsansvar er integrert i virksomhetsstyringen i KLP, og en sentral del av konsernstrategien. Alle forretningsområder og datterselskaper har et ansvar for å implementere denne og utarbeide egne tiltak og mål for samfunnsansvar i sin egen virksomhet. Figuren under illustrerer hvordan styring og kontroll for samfunnsansvar er satt opp i KLP.

Styring og kontroll for samfunnsansvar i KLP

Case: Regnskogen er fortsatt truet

Tross et massivt engasjement fra investorer, selskaper, sivilsamfunn og et samlet internasjonalt samfunn fortsetter den negative avskogingstrenden i Brasil. KLP har i løpet av det siste året hatt dialog med både investerte selskaper og brasilianske myndigheter, dessverre uten ønsket effekt foreløpig.

Sommeren 2020 sendte 29 internasjonale investorer, blant dem KLP, brev til brasilianske myndigheter og krevde stans i avskogingen i Amazonas. I brevet uttrykker investorene en dyp bekymring over den økende avskogingen. Dette har resultert i flere digitale møter på toppnivå.

- Det har vært spennende å delta i et investorsamarbeid for å påvirke myndighetene i Brasil. Initiativet fikk stor oppmerksomhet internasjonalt, og vi opplevde å bli tatt på alvor av brasilianske myndigheter, forteller Jeanett Bergan, avdelingsleder for ansvarlige investeringer i KLP Kapitalforvaltning.

Håp om en ny kurs

Vil Brasils regjering nå begynne å ta hensyn til kravet om vern av regnskogen i Amazonas? Det er det store spørsmålet. Brevet fra investorene har i hvert fall utløst en hektisk virksomhet i den brasilianske ledelsen og ønske om dialog med investorene. Bergan er forsiktig i vurderingen av om dialogen er effektiv for å få til en forandring i politikken.

-Hvis dialogen kan bidra til å redusere avskoging og ivareta urfolks rettigheter, er den viktig. Om det skjer, er det for tidlig å si noe om. Det er en bevisst politikk som føres i landet i dag, og investorene alene vil nok ikke klare å snu denne. Men dersom det samme presset kommer fra mange hold, er det håp om en ny kurs. Det vil være viktig å følge utviklingen videre og å fortsette dialogen, sier hun.

Avskogingsrisiko gjennom investeringene

Når det gjelder risiko for å medvirke til avskoging er dette risiko knyttet til all virksomhet som innebærer naturinngrep. Regnskogen er regnet som særlig verdifull på grunn av rikt bio- og artsmangfold, samt skogens størrelse, og er derfor også av betydning for verdens klima. Konverteringen av verdifull regnskog til beitemark for storfe, dyrking av soya og palmeolje er områder forbundet med alvorlig avskogingsrisiko. KLP har i løpet av året kartlagt avskogingsrisikoen i investeringene. Den høyeste risikoen i porteføljen er knyttet til selskaper involvert i palmeolje- og soyaproduksjon og/eller handel. Det er også en betydelig indirekte risiko knyttet til finanssektoren og selskaper som finansierer handelsselskapene. Nedenfor følger en oversikt over de selskapene i KLPs investeringer som er forbundet med høyest avskogingsrisiko. Analysen er gjort ved hjelp av data fra TraceFinance.

KLP har i løpet av de siste årene fulgt opp flere av selskapene og vil fortsette dette arbeidet og dialogen med selskaper i 2021.

-Det er krevende for selskapene å unngå medvirkning til alvorlig avskoging når relevante myndigheter hverken fører en politikk eller setter regulatoriske krav som håndheves. Så langt har KLP ikke fått tilbakemelding fra selskaper som er betryggende slik at risikoen for alvorlig avskoging reduseres, sier Bergan.

TOPP 5 PALMEOLJE-SELSKAPER MED HØYEST AVSKOGINGSRISIKO:

Golden Agri-Resources Ltd.

Wilmar International Ltd.

Kuala Lumpur Kepong Bhd.

First Resources Ltd.

Cargill, Inc.

TOPP 5 SOYA-SELSKAPER MED HØYEST AVSKOGINGSRISIKO:

Bunge Ltd.

Cargill, Inc.

Archer-Daniels-Midland Co.

Mitsubishi Corp.

Toyota Tsusho Corp.

TOPP 5 STORFE-SELSKAPER MED HØYEST AVSKOGINGSRISIKO:

CITIC Ltd.

BRF SA

Sodexo SA

Walmart, Inc.

Bell Food Group AG

TOPP 5 FINANSSELSKAPER MED HØYEST INDIREKTE AVSKOGINGSRISIKO:

BlackRock, Inc.

Morgan Stanley

T. Rowe Price Group, Inc.

State Street Corp.

Mitsubishi UFJ Financial Group, Inc.

Vi jobber for å redusere klimarisiko

KLP har arbeidet med klima i mer enn ti år. Dette har vi blant annet gjort gjennom selskapsdialog og påvirkning, ved å redusere investeringer i sektorer med høye CO₂-utslipp som kull og oljesand, og ved å øke klimavennlige investeringer, spesielt i fornybar energi. Disse tiltakene må ses i sammenheng med at KLP ønsker å ha en positiv påvirkning på klimautviklingen, og gjennom dette bidra til å generelt redusere klimarisiko i markedet.

Forståelsen av hva klimarisiko er, og hva slags konsekvenser den kan ha på samfunnet og finansielle verdier, har endret seg mye de siste årene. KLPs målsettinger for arbeidet med klimarisiko er følgende:

1. Øke kunnskapen om klimarisiko internt i selskapet og hos KLPs eksterne interessenter
2. Utvikle scenarier og klimarisikodata for å vurdere vesentlige risikofaktorer og muligheter
3. Integrere klimarisiko i etablerte investerings- og risikostyringsprosesser på en mer systematisk måte
4. Påvirke selskaper KLP investerer i til å utvikle god klimarisikohåndtering og sette klimamål i tråd med Parisavtalen
5. Øke klimavennlige investeringer med seks milliarder kroner per år

Nå som de fysiske effektene av at klimaendringer begynner å bli mer tydelige og alvorlige, er det også økt oppmerksomhet i samfunnet på behovet for å gjøre mer for å redusere utslipp i tråd med ambisjonen i Parisavtalen. I tillegg til å være en konsekvens av de fysiske klimaendringene kan klimarisiko også oppstå som følge av nye politiske virkemidler, teknologiutvikling, markedsutvikling, utfordringer på ressurstilgang og immaterielle endringer i verdier og holdninger. Dette er med på å påvirke KLP og forventningene til KLP. Men i dette ligger det ikke bare finansiell risiko, men også muligheter for selskapet.

Klimarisiko er utfordrende

Temaet klimarisiko er et utfordrende felt. Det er vanskelig å si med stor grad av sannsynlighet om en risiko vil være høy eller lav. Derfor jobber vi med å identifisere og vurdere flere forskjellige utfall når vi skal fastslå om KLPs strategi kan anses å være robust i møte med klimarelaterte endringer.

For at vi skal kunne analysere, håndtere og rapportere klimarisiko som en finansiell risiko, har vi siden 2018 jobbet strukturert for å styrke vår kompetanse på dette området. Vår strategi er å integrere klimarisiko i kapitalforvaltningsstrategien og i prosessene for å håndtere risiko. Denne kompetansehevingen skjer særlig gjennom arbeidet med å kartlegge og analysere klimarisiko internt i KLP, men også gjennom samarbeid med eksterne aktører.

Vår klimarisikorapportering

KLPs klimarisikorapportering er strukturert etter anbefalingene til arbeidsgruppen; Task-Force on Climate Related Financial Disclosure (TCFD). KLP anser disse anbefalingene som markedsstandarden for klimarisikorapportering. TCFD anbefaler å rapportere på hvordan klimarisiko er integrert i virksomhetsstyringen, risikohåndteringen, strategien, og metoder og målsettinger.

1. Klimarisiko i virksomhetsstyringen

Hvert år gjennomfører styret i KLP en strategiprosess. Da fastsetter de KLPs overordnede målsetninger og strategier. I tillegg vedtar styret konsernovergripende strategier for kapitalforvaltning og samfunnsansvar. Samfunnsansvar er satt som ett av fokusområdene i konsernstrategien, og klima og arbeidet med klimarisiko, er identifisert som en hovedprioritet for KLPs samfunnsansvarsarbeid. Klimarisiko er også omtalt i den konsernovergripende kapitalforvaltningsstrategien, og inkludert i behandlingen av konsernrisiko i styret. Klimarelaterte problemstillinger blir derfor behandlet flere ganger årlig på styrenivå, og styret involveres løpende om KLPs kartleggings- og kompetansehevingsarbeid knyttet til klimarisiko, og hvordan selskapet planlegger å jobbe med klimarisiko i årene som kommer.

Konsernledelsen har en årlig prosess hvor den beslutter hvordan selskapet skal gjennomføre strategien styret har fastsatt. Målene for arbeidet med klimarisiko i 2020 var å videreføre arbeidet med å utvikle klimarisikokompetanse og å integrere klimarisiko i relevante virksomhetsprosesser.

Klimarisiko er et tema som i økende grad integreres i KLPs risikostyrings- og kontrollfunksjoner. For andre år på rad var klimarisiko en del av KLPs ORSA-rapport til Finanstilsynet i 2020. I dette ligger rapportering på resultater fra klimarisikoanalyser, av henholdsvis eiendomsporteføljen og KLPs investeringer i børsnoterte aksjer og selskapsobligasjoner. Vi jobber også med å forberede organisasjonen på at det vil komme endringer i relevante regelverk, som for eksempel at klimarisikovurderinger og -prosesser blir inkludert i Solvency II-regelverket.

2. Håndtering av klimarisiko som en risikofaktor

Ifølge KLPs retningslinje for risikostyring og internkontroll, skal alle vesentlige risikofaktorer vurderes. Vi anser klimarisiko som en vesentlig risikofaktor, og arbeider derfor med å analysere og integrere dette i de etablerte risikostyrings- og investeringsprosessene. Klimarisiko er også en del av finanstilsynets strategi, og gjenstand for endringer i sentrale reguleringer som omfatter KLP.

Siden 2018 har vi jobbet med å utvikle kompetanse gjennom å kartlegge klimarisiko. I denne kartleggingen har KLP spesielt lagt vekt på investeringer i eiendom og børsnoterte aksjer og selskapsobligasjoner. Dette arbeidet ble videreført i 2020.

I eiendomsinvesteringene har vi gjennomført kvalitative klimarisikoanalyser hvor fokuset har vært på å identifisere de viktigste risikofaktorene, og vurdere hvordan disse kunne utvikle seg i ulike fremtidige klimascenarier. I 2019 gjennomførte KLPs eiendomsselskap en analyse av kontorbyggporteføljen i Oslo. I 2020 ble analysearbeidet utvidet til å gjøre tilsvarende analyser av kontorbyggporteføljene i Trondheim, Sverige og Danmark, i tillegg til at vurderingen for Oslo ble oppdatert. Funnene ble presentert i ORSA-rapporten til styret. Denne måten å rapportere på gjør at styret blir med på en kontinuerlig opplæringsprosess.

I 2019 gjennomførte vi en klimarisikoanalyse av investeringer i børsnoterte aksjer og selskapsobligasjoner. I analysen så vi på mulig feilprising i aksjer og obligasjoner, og om klimarisikofaktorer hadde blitt tatt med inn i kontantstrømanalysen. Vi benyttet oss av anerkjente metoder, men analysen viste likevel svakheter og usikkerheter. Dette gjorde vi:

I 2020 forsøkte vi å oppdatere og utbedre analysen på tre områder:

- Vi justerte beholdningslisten over investeringer for at KLP ikke lenger investerer i kull og oljesand. Hensikten med justeringen var å se om analysemodellen ville gi et annet klimarisikobilde for KLP. Resultatet viste imidlertid en svært liten forskjell, men godt innenfor feilmarginen for analysen.
- Vi stresstestet KLPs beholdninger mot flere scenarier for karbonprisbaner, fremfor å bare bruke én prisbane, som i analysen 2019. Dette følger av kravene til klimarisikoanalyser og -rapportering, som ber finansinstitusjonene om å stressteste mot forskjellige scenarioer for karbonprising og andre variabler. Funnene viste at karbonprisbaner gir et vesentlig utslag innenfor rammene av analysemodellen.
- Vi testet porteføljen i to ulike risikomodeller. Utfallet viste at to ulike risikomodeller ga svært ulike resultater for KLPs portefølje fra 2017 til 2019. Vi mener det er liten grunn til å tro at klimarisikobildet har blitt dramatisk endret i denne perioden. Funnet illustrerer derfor at klimarisikomodeller fortsatt trenger å modnes, i takt med at bedre data blir tilgjengelig og forståelse av fenomenet forbedres.

Klimarisikoanalyser må gradvis bli bedre om vi skal kunne bruke dem som beslutningsgrunnlag. Likevel jobber vi med å integrere klimarisiko på en mer systematisk måte i ulike deler av organisasjonen, basert på de analysene vi gjennomfører og den forståelse av klimarisiko som vi og bransjen som helhet utvikler.

Vi gjør kontinuerlige vurderinger på hvordan klimarisiko kan integreres i risikostyringen fremover. Det vil være særlig viktig å sikre at risikokompetansen forbedres over tid, samt at klimarisikoanalysene har tilstrekkelig grad av troverdighet, og at KLP har en tilstrekkelig forståelse av usikkerheten i analysen.

Som et ledd i dette samarbeider vi med eksterne aktører som investorer, forskningsmiljøer og multilaterale organisasjoner for å utvikle bedre data og kunnskap om klimarisiko. Et viktig samarbeid i denne sammenhengen er at KLP deltar i forskningsprosjektet «Climate Futures». Prosjektet ledes av Bjerknessenteret for klimaforskning ved Universitetet i Bergen, og i tillegg til KLP har de med seg kommuner, fylkeskommuner, academia, og andre aktører fra næringslivet. Formålet med prosjektet er å forbedre klimaprediksjoner på kort sikt. Prosjektet støttes av Norges Forskningsråd, og har fått status som et Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI).

3. Klimarisiko som en del av strategien

Som en naturlig følge av de strategiske prioriteringene har KLP betydelig aktivitet innen klimaområdet. I 2020 jobbet vi med å identifisere og teste et rammeverk for å sette klimamål. Et slikt rammeverk knytter KLPs utslipp fra alle investeringer opp mot en utslippsbane som er konsistent med 1,5-gradersmålet fra FNs klimapanel. Vi har også kartlagt den seneste utviklingen innen metoder og data for klimarisikoanalyser, basert på blant annet det internasjonale samarbeidsorganet mellom sentralbanker som sentraliserer kunnskap om klimarisiko, Network on Greening the Financial System.

Der vi står nå, er den viktigste strategiske prioriteringen knyttet til klimarisiko at vi hele tiden forbedrer klimarisikoanalysene våre, og at vi øker forståelsen for disse internt.

Fremover vil vi, basert på de analysene som nå er gjort, måtte avgjøre hvorvidt KLPs kapitalforvaltningsstrategi er effektiv til å håndtere klimarisiko. For analyser av investeringer i børsnoterte aksjer og selskapsobligasjoner, tyder resultatene på at den totale risikoeksponeringen for børsnoterte aksjer og selskapsobligasjoner er forholdsvis lav, og at KLPs brede investeringsportefølje lykkes med risikodiversifisering. Analysene inneholder en stor grad av usikkerhet, derfor mener vi at de så langt ikke gir tilstrekkelig troverdighet til å konkludere om KLPs kapitalforvaltningsstrategi effektivt håndterer klimarisiko. Likevel antar vi at KLPs kapitalforvaltningsstrategi, med sine brede og diversifiserte porteføljer, vil kunne ha en positiv effekt på KLPs klimarisikoeksponering.

Vi skal gjennomføre nye klimarisikoanalyser i 2021, med mål om å forbedre integrasjonen av klimarisiko i KLPs risikoprosesser og kapitalforvaltningsstrategi.

4. Metoder vi bruker for å måle klimarisiko

I Bærekraftsregnskapet vårt, under temaet «Investeringenes klimaprofil», presenterer vi målinger av utslipp og karbonintensitet i KLPs noterte aksje- og selskapsobligasjonsinvesteringer. Disse rapporteres etter TCFDs anbefalinger.

Indikatorene tar utgangspunkt i henholdsvis scope 1 og 2-utslipp, og utslippene i scope 1-3, i de selskapene KLP investerer i. Disse dataene gjør det mulig for oss å sammenligne hvor godt KLPs investeringer gjør det, mot en representativ referanseindeks. For mer om hvordan disse er regnet ut, se noteverket i Bærekraftsregnskapet. Indikatorene er ikke nødvendigvis gode måleparametre for å uttrykke klimarisiko.

For å kunne redusere utslipp og forsøke å motvirke klimaendringer, er det avgjørende å få på plass en god rapportering. Vi mener at selskapers utslippsrapportering, i dag, gir et relativt snevert grunnlag for å vurdere klimarisiko. Utslippsdata bør fremover ses i sammenheng med andre indikatorer, som et ledd i en bredere vurdering av ulike typer klimarisiko. KLP rapporterer i dag på utslippsindikatorer basert på TCFDs anbefalinger, men fremover vil også vurdere om det finnes andre og bedre måter å tallfeste og rapportere klimarisiko på.

Risikostyring og internkontroll i KLP

For å sikre at KLP leverer trygge og konkurransedyktige finans- og forsikringstjenester til kundene, samt å ivareta eiernes interesser og selskapets eiendeler, er det etablert et system for risikostyring og internkontroll.

Styret i KLP har vedtatt retningslinjer for risikostyring og for operasjonell risiko og internkontroll. I KLP handler god risikostyring og internkontroll om å sikre effektiv måloppnåelse. Ved å identifisere og analysere relevante risikoer kan selskapet iverksette effektive tiltak for å håndtere og kontrollere risikoer som kan hindre måloppnåelse. Dette gjøres løpende og ved alle beslutninger om vesentlige endringer i virksomheten.

Roller og ansvar

Styret har det overordnede ansvar for at KLP har etablert hensiktsmessige og effektive prosesser for risikostyring og internkontroll. Styret fastsetter overordnet risikovilje og påser at styringen av vesentlige risikoer er hensiktsmessig organisert. Dette innebærer også å sikre uavhengig overvåking av at risikoene håndteres i samsvar med overordnet risikovilje.

Det er konsernsjefens ansvar å sørge for at styrets føringer for styring og kontroll gjennomføres i virksomheten. KLP har en risikostyringskomité som er konsernsjefens rådgivende organ i alle saker som angår KLPs totale risikoeksponering. Komitéen behandler samlet risikovilje, strategi for samlet risiko, og risikoeksponering med fordeling på alle vesentlige risikofaktorer i morselskapets virksomhet, herunder eierrisiko knyttet til datterselskapene.

Kontrollfunksjoner

KLPs risikostyringsfunksjon overvåker selskapets totale risiko og risikohåndtering, og sørger for at risikostyringskomiteen og styret i KLP til enhver tid er tilstrekkelig informert om konsernets samlede risikoprofil. Risikostyringsfunksjonen vurderer om forutsetningene som benyttes i selskapets risikoberegninger er fornuftige, og bistår ledelsen med å videreutvikle og implementere et helhetlig rammeverk for KLPs risikostyring, samt påser at dette er i samsvar med eksterne og interne krav.

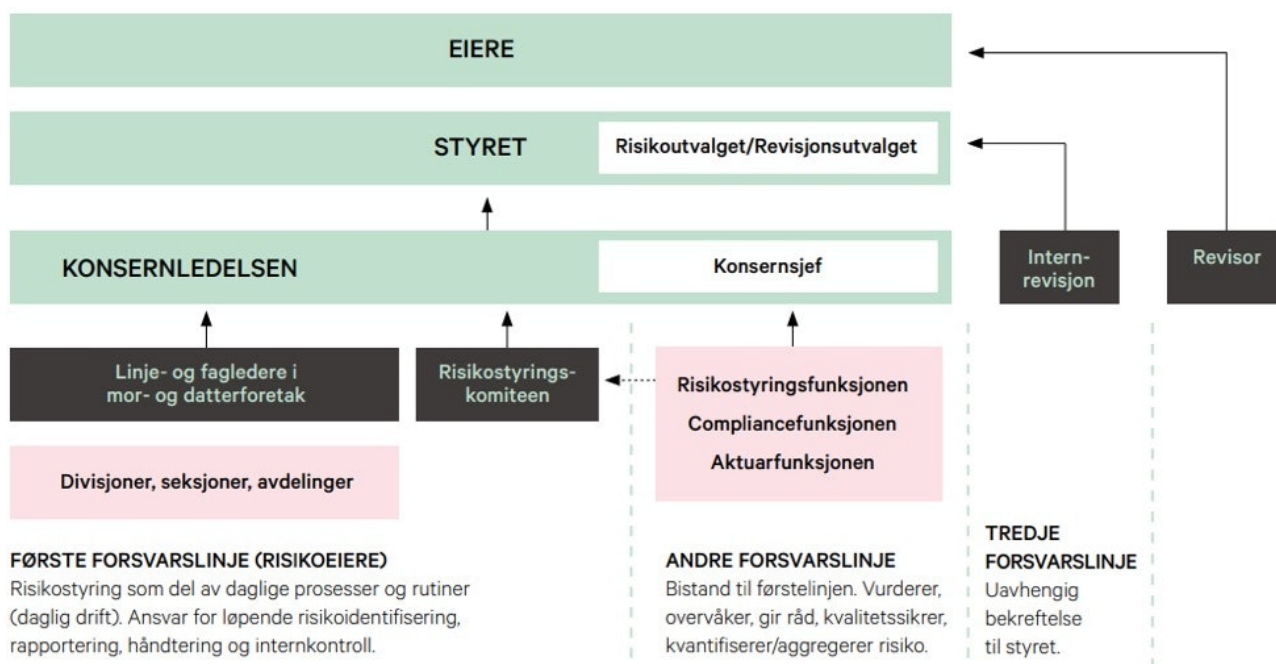
KLPs compliancefunksjon bistår ledelsen med å sikre at KLP ikke pådrar seg sanksjoner, økonomisk tap eller tap av omdømme som følge av manglende etterlevelse av lover, regler og etiske standarder. Compliancefunksjonen bistår ledelsen med å identifisere, vurdere og rapportere compliancerisikoer og gir råd til ledelsen, styret og ansatte om etterlevelse av relevant rammeverk for virksomheten.

Aktuarfunksjonen har kontrollansvaret for blant annet samordning av beregningene av de forsikringstekniske avsetningene, samt sikre at metoder, modeller og forutsetninger i beregningen av forsikringstekniske avsetninger er hensiktsmessige. I tillegg skal beste estimat sammenlignes med KLPs erfaringer. Dataene som benyttes i beregningene skal vurderes i forhold til tilstrekkelighet og kvalitet.

Aktuarfunksjonen skal også uttale seg om KLPs reassuranseprogram, og bidra til effektiv gjennomføring av risikostyringssystemet.

Risikostyringsfunksjonen, compliancefunksjonen og aktuarfunksjonen gjør selvstendige, uavhengige vurderinger av risikonivået i selskapet og vurderer om etablerte risikoreduserende tiltak er tilstrekkelige.

Selskapets internrevisjon foretar uavhengige vurderinger av forsikringsmessige-, finansielle- og operasjonelle risikoer. Etter dialog med styret og ledelsen, foretas vurdering og testing av vesentlige og risikoutsatte områder med hensyn til tilfredsstillende styring og kontroll. Internrevisors rapporter og anbefalinger fremlegges for, og følges opp av ledelsen og styret. Internrevisjonen bidrar til å gi styret og ledelsen trygghet for at selskapet har hensiktsmessig risikostyring, internkontroll og virksomhetsstyring. Internrevisor avgir årlig en samlet rapport til styret om KLPs risikostyring, internkontroll og virksomhetsstyring.

Roller og ansvar

Roller og ansvarsforhold knyttet til risikostyring og internkontroll i KLP kan oppsummeres gjennom en enkel modell for virksomhetsstyring med tre forsvarslinjer. Det primære ansvaret for risikostyring ligger i førstelinjen, som består av ledere og ansatte i virksomhetsområdene. Compliancefunksjonen, risikostyringsfunksjonen og aktuarfunksjonen er definert som andrelinjefunksjoner i KLP. Andrelinjen overvåker, vurderer, gir råd, aggregerer og rapporterer om risikosituasjonen. Tredjelinjeforsvaret omfatter internrevisors uavhengige bekreftelse på at første- og andrelinjeforsvaret fungerer effektivt. I tillegg til de tre interne forsvarslinjene gir eksterntrevisor sin uavhengige tilbakemelding til selskapets eiere.

Overvåking

KLPs ledere, på alle nivåer, følger løpende opp risikobildet knyttet til sitt målområde, sørger for tablering og gjennomføring av nøkkelkontroller og følger opp eventuelle uønskede hendelser innenfor sitt område. Andrelinjefunksjonene bistår lederne, følger opp risikonivået for KLPs vesentlige risikoområder og har et særlig fokus på risikoområder som ikke håndteres i tråd med styrets risikovilje.

Organisering og gjennomføring av finansiell rapportering

KLP offentliggjør fire kvartalsregnskaper i tillegg til årsregnskapet. KLPs kvartals- og årsregnskaper utarbeides av konsernregnskapsavdelingen som rapporterer til økonomidirektør. Det er etablert arbeidsdeling hvor verdivurderinger av aktiva og passiva gjennomføres utenfor konsernregnskapsavdelingen. I forkant av hver regnskapsavleggelse gjennomføres det møter mellom konsernregnskapsavdelingen og sentrale fagmiljøer for å identifisere risikoforhold, markedsforhold osv. som kan ha betydning for regnskapet. Det er etablert avstemmings- og kontrollrutiner som sikrer kvaliteten på den finansielle rapporteringen.

KLPs virksomhet er revisjonspliktig, og eksterntrevisor gjennomfører årlig fullstendig revisjon av årsregnskapet. KLPs styre har utnevnt et eget revisjonsutvalg som forbereder styrets regnskapsbehandling med vekt på oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen, sentrale prinsipper og vurderinger som er lagt til grunn i regnskapet. Selskapets eksterntrevisor deltar i revisjonsutvalgets behandling av regnskapet. Revisjonsutvalget vurderer og overvåker revisors uavhengighet.

I tillegg til kvartals- og årsregnskap utarbeides det månedlige driftsrapporter med sammenligning mot budsjett og analyser av utviklingen.

Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse (NUES)

KLPs vedtekter og gjeldende lovgivning gir føringer for selskapets eierstyring, selskapsledelse og en klar rolledeling mellom styrende organer og daglig ledelse. Styret foretar en årlig gjennomgang av eierstyring og selskapsledelse i KLP.

KLPs verdigrunnlag er beskrevet gjennom selskapets visjon om å være "den beste partner for dagene som kommer" og kjerneverdiene åpen, ansvarlig, tydelig og engasjert. Dette gir felles mål og retning for KLPs fremdrift og strategiske prioriteringer. Visjonen forteller hva som er virksomhetens mål og ambisjon. Visjonen omtales nærmere i årsrapporten og på selskapets nettsider.

KLP skal levere trygge og konkurransedyktige finans- og forsikringstjenester til offentlig sektor, virksomheter med tilknytning til denne og deres ansatte.

Forretningsidéen slår fast hvilke kunder KLP er til for, og for hvem KLP skal utvikle produkter og tjenester. KLP tilstreber å ha en god balanse mellom konkurransedyktige priser til sine kunder og en tilfredsstillende avkastning til disse som eiere. Dette er egenskaper som bidrar til at KLP oppleves i tråd med selskapets visjon.

1. Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse

- Ingen avvik fra anbefalingen.

KLP følger på de fleste områder anbefalingene for eierstyring og selskapsledelse slik de er beskrevet i prinsippene nedfelt av NUES. Avvik fra NUES er primært en følge av at enkelte bestemmelser ikke er tilpasset KLPs gjensidige selskapsform.

I tillegg er det etablert retningslinjer for etikk, som omhandler blant annet taushetsplikt, habilitet og arrangementer, og en rutine for varsling om eventuelle brudd på disse. KLP har også retningslinjer for likestilling og mangfold.

2. Virksomhet

- Ingen avvik fra anbefalingen.

KLPs hovedformål er å ivareta medlemmenes behov innenfor offentlig tjenstepensjon. Formålet vurderes av styret under årlig gjennomgang av konsernstrategien. Markedet holdes oppdatert om KLPs aktiviteter gjennom kvartalsvis resultatfremleggelse og rapporter som offentliggjøres på selskapets nettsider. Vedtektene finnes i sin helhet på konsernets nettside.

Samfunnsansvar er en viktig del av KLPs virksomhet og verdigrunnlag. KLP skal bidra til en bærekraftig offentlig sektor og integrere samfunnsansvar i alle forretningsprosesser. Et eksempel på dette er at KLP integrerer samfunnsansvar og bærekraft i sin kapitalforvaltning og har en ambisjon om å være en av de ledende aktørene på dette området. KLPs arbeid innenfor samfunnsansvar er basert på konsernets tilslutning til FNs Global Compact og FNs prinsipper for ansvarlige investeringer.

KLP rapporterer kvartalsvis på ikke-finansielle nøkkelindikatorer innen samfunn, miljø, humankapital og ansvarlige investeringer.

3. Selskapskapital og utbytte

- Avvik fra anbefalingen.

Styret i KLP vurderer jevnlig selskapets kapitalbehov i lys av selskapets mål, strategi og risikoprofil. Styret vedtar årlig overskuddsdisponering i lys av at selskapet skal ha tilfredsstillende soliditet. Selskapet er et gjensidig selskap og forholder seg som sådan ikke til utbytte, men til overskuddsdisponering.

KLP har som hovedmålsetting å bidra til en trygg forvaltning av medlemmenes pensjonsmidler til lavest mulig kostnader. Utbyttepolitikk blir i ikke relevant fordi kundene eier selskapet. Av selskapsvedtektene fremgår det at medlemmene plikter å betale egenkapitalinnskudd i den utstrekning det er nødvendig for å gi KLP tilfredsstillende soliditet. KLPs finansielle soliditet, kapitalforhold og soliditetsutvikling omtales nærmere i styrets årsberetning.

Bestemmelsen i aksjeloven om styrefullmakt er ikke aktuell for KLP. I KLP er det styret som fastsetter og innkaller satsen for egenkapitaltilskudd som er "nødvendig for å gi KLP tilfredsstillende soliditet". For Pensjonsordningen for Sykepleiere er det styret i pensjonsordningen som fastsetter egenkapitaltilskudd og Arbeids- og sosialdepartementet som godkjenner.

4. Likebehandling av aksjeeiere og transaksjoner med nærstående

- Avvik fra anbefalingen.

Enkelte elementer i anbefalingen er ikke direkte overførbart til KLP som gjensidig selskap, men vi følger den prinsipielle intensjonen i anbefalingen. Avviket tilskrives spesielt det forhold at selskapet ikke har omsettelig egenkapitalinstrumenter.

5. Aksjer og omsettelighet

- Avvik fra anbefalingen.

Dette punktet er ikke relevant da KLP ikke har omsettelige egenkapitalinstrumenter.

6. Generalforsamling

- Avvik fra anbefalingen.

KLP har valgt en løsning der generalforsamlingen består av valgte utsendinger og vara utsendinger. Foretaket er delt inn i valgkretser. Fylkeskommunen sammen med kommunene i det aktuelle fylket, utgjør hver sin valgkrets, bortsett fra Oslo kommune som inngår i Akershus valgkrets. De fire regionale helseforetakene sammen med sine datterselskaper utgjør også hver sin valgkrets. Foretakets øvrige medlemmer (bedriftsmedlemmer) utgjør en valgkrets. Antall utsendinger som velges fra de enkelte kretser er relatert til det premievolum som innbetales fra den aktuelle krets. Anbefalingen i NUES om å legge til rette for stemmegivning ved fullmektig er således ikke relevant for KLP.

Innkalling og saksdokumenter til generalforsamlingen, inkludert valgkomiteens innstillinger på de valg som skal finne sted, sendes de valgte utsendingene senest 14 dager før møtet skal holdes. Fristen er lengre enn minstekravet etter aksjeloven, som er én uke. Praksis i KLP er imidlertid at det i starten av året sendes ut et forvarsel til utsendingene om når generalforsamlingen i KLP er berammet, og det opplyses også om dette på valg- og Eiermøter.

Styrets leder, konsernsjefen, foretaksforsamlingens leder, valgkomiteen og revisor har rett og plikt til å være til stede på ordinær generalforsamling.

KLPs generalforsamling åpnes og ledes av foretaksforsamlingens leder.

7. Valgkomité

- Avvik fra anbefalingen.

Ordningen med valgkomité følger av selskapsvedtektene. Det er foretaksforsamlingen som velger medlemmer av valgkomiteen, herunder komiteens leder, samt fastsetter honorar til komiteens medlemmer. Dette avviker fra NUES der man anbefaler at generalforsamlingen velger en valgkomité.

Valgkomiteen er sammensatt i samsvar med anbefalingen. Alle medlemmene er uavhengig av styret og ledende ansatte. De ulike eiergrupperingene er representert i komiteen. Hensynet til å oppnå en rimelig kjønnsbalanse skal vektlegges ved alle valg til selskapets organer.

Det informeres om valgkomiteen, hvem som er medlemmer og komiteens oppgaver i årsrapporten samt på selskapets nettside.

Valgkomiteen foreslår kandidater til de medlemmer av foretaksforsamlingen som velges av generalforsamlingen, samt foretaksforsamlingens leder og nestleder. I tillegg foreslås de styremedlemmer som velges av de generalforsamlingsvalgte medlemmene i foretaksforsamlingen. Valgkomiteen skal videre avgi innstilling om godtgjørelse til medlemmene i foretaksforsamlingen, styremedlemmer og valgkomiteen. I denne prosessen har valgkomiteen aktiv dialog med selskapets forskjellige eiergrupperinger.

Medlemmene av valgkomiteen velges for en periode på to år. Gjenvalg kan skje to ganger.

Valgkomiteen gir skriftlige begrunnelser for sine innstillinger. I tillegg redegjør valgkomiteens leder muntlig for begrunnelsene i de organer der det foretas valg.

8. Styre, sammensetning og uavhengighet

- Ingen avvik fra anbefalingen.

Anbefalingen om bred representasjon fra selskapsmedlemmene i foretaksforsamlingen er ivaretatt gjennom vedtektene. I vedtektene fremgår det at medlemmene i foretaksforsamlingen som velges av generalforsamlingen skal settes sammen slik at foretaksforsamlingen samlet avspeiler selskapets interessegrupper, kundestruktur og samfunnsfunksjon.

Fem styremedlemmer og to varamedlemmer velges av foretaksforsamlingen som er valgt av generalforsamlingen. Styret sammensettes slik at det samlede styret kan ivareta medlemmenes og selskapets interesser, herunder selskapets behov for kompetanse, kapasitet og mangfold. KLP mener at vedtektene i tilstrekkelig grad ivaretar anbefalingens bestemmelser om uavhengighet i forhold til ledende ansatte, vesentlige forretningsforbindelser og selskapsmedlemmer med tilsvarende innflytelse som hovedaksjeeiere. Det vises til nærmere omtale under punkt 9 nedenfor.

Styrets leder og nestleder velges av foretaksforsamlingen.

Styremedlemmenes funksjonstid er to år. Det er ikke regulert nærmere hvor lenge et styremedlem kan ha vervet, men valgkomiteen har de senere år gått inn for at styremedlemmer normalt ikke bør sitte lenger enn åtte år.

Styret vurderes som uavhengig i forhold til NUES. De eksterne styremedlemmene er uavhengige av ledende ansatte. Ingen styremedlemmer har noen relasjon til selskapsmedlemmer i KLP som representerer mer enn 10 prosent av stemmene på generalforsamlingen. Alle styremedlemmer er uavhengige av vesentlige forretningsforbindelser.

9. Styrets arbeid

- Ingen avvik fra anbefalingen.

Styret har fastsatt instruks for styret og konsernsjef. Styrets instruks er senest revidert i desember 2019, mens konsernsjefens instruks ble revidert i desember 2020.

Styret har tre underutvalg: Godtgjørelsesutvalg og revisjons- og risikoutvalg. Styret velger årlig minst tre medlemmer og eventuelt et varamedlem til underutvalgene blant styrets medlemmer, og oppnevner utvalgenes leder.

Styret evaluerer sitt eget arbeid og funksjon én gang per år. I denne forbindelse skal styret evaluere sitt arbeid og kompetanse knyttet til selskapets risikostyring og internkontroll. Resultatet av evalueringen presenteres for valgkomiteen, som benytter denne i sitt arbeid.

Styret skal årlig evaluere arbeidsutvalgenes arbeid som en del av styrets egenevaluering. I tillegg foretar underutvalgene årlig en egenevaluering.

Styret har i 2020 avholdt ti ordinære styremøter.

Når det gjelder anbefalingen om uavhengig behandling av saker av vesentlig karakter der styreleder har vært aktivt engasjert, anses denne dekket ved bestemmelsen om habilitet i styreinstruksen.

10. Risikostyring og internkontroll

- Ingen avvik fra anbefalingen.

KLP har et veletablert system for risikostyring og internkontroll tilpasset omfanget og arten av den virksomheten som drives i foretaket. Systemet for risikostyring og internkontroll er beskrevet i eget kapittel i årsrapporten.

11. Godtgjørelse til styret

- Ingen avvik fra anbefalingen.

Godtgjørelse til styret reflekterer styrets ansvar, kompetanse, tidsbruk og virksomhetens kompleksitet.

12. Godtgjørelse til ledende ansatte

- Ingen avvik fra anbefalingen.

KLP er ikke omfattet av regler for godtgjørelse til ledende ansatte i børsnoterte selskaper. KLP har heller ikke børsnoterte egenkapitalinstrumenter og tildeler ikke opsjonsprogrammer eller bonus til sine ansatte.

Som finansforetak vedtar KLPs styre retningslinjer for godtgjørelse til samtlige ansatte i foretaket, herunder særskilte regler for lønn til ledende ansatte. Foretakets retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte blir lagt frem for generalforsamlingen.

Mer informasjon om godtgjørelse til ledende ansatte finnes i årsrapporten og på klp.no.

13. Informasjon og kommunikasjon

- Ingen avvik fra anbefalingen.

Styret har fastsatt retningslinjer for foretakets rapportering av finansiell- og annen informasjon, samt foretakets kontakt med medlemseiere utenfor generalforsamlingen.

- All rapportering er basert på åpenhet og under hensyn til krav om likebehandling av aktørene i verdipapirmarkedet og reglene om god børsskikk. Dokumentasjonen som offentliggjøres er tilgjengelig på selskapets nettsider.
- KLP har kontakt med selskapsmedlemmene utenfor generalforsamlingen, blant annet i forbindelse med valgmøter, eiermøter, ressursgruppemøter mv.

14. Selskapsovertakelse

- Avvik fra anbefalingen.

Her avviker vi fordi dette ikke er relevant for KLP som et gjensidig selskap.

15. Revisor

- Ingen avvik fra anbefalingen.

Revisor velges av generalforsamlingen, og foretar finansiell revisjon. KLP har valgt PwC som revisor.

Revisor avgir revisjonsberetning i forbindelse med årsregnskapet. Revisor utgir videre en uavhengig uttalelse vedrørende ikke-finansielt regnskap som KLP utarbeider og som inngår i KLPs årsrapport.

Revisor deltar i møter i revisjonsutvalget, og i styremøtet der årsregnskapet behandles. Revisjonsutvalget vurderer årlig revisors uavhengighet.

KLPs styre har fastsatt retningslinjer for kjøp av tilleggstjenester med videre fra revisor. Retningslinjene bidrar til å sikre at revisors uavhengighet blir ivaretatt.

Revisor deltar på møtet i foretaksforsamlingen og generalforsamling hvor årsregnskapet behandles, og ellers ved behov.

Styret har i 2020 hatt ett møte med revisor uten at administrasjonen har vært til stede. Styrets revisjonsutvalg har avholdt tre møter med revisor uten at administrasjonen har deltatt.

Revisors godtgjørelse blir fastsatt av generalforsamlingen.

REDEGJØRELSE I HENHOLD TIL REGNSKAPSLOVEN § 3-3B, 2. LEDD

Her følger en oppsummering av de forhold virksomhetene skal redegjøre for i henhold til regnskapsloven § 3-3b, 2. ledd. Punktene følger nummereringen i bestemmelsen.

1. Prinsipper for eierstyring og selskapsledelse i KLP er utarbeidet i tråd med norsk lov, og basert på den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse utgitt av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse, NUES.

2. Anbefalingen fra Norsk utvalg for eierstyring og selskap er tilgjengelig på www.nues.no.

3. Eventuelle avvik fra anbefalingen er kommentert under hvert punkt i ovenstående redegjørelse.

4. Beskrivelse av hovedelementene i KLPs systemer for internkontroll og risikostyring knyttet til regnskapsrapporteringsprosessen er omtalt i punkt 10 ovenfor.

5. Vedtektsbestemmelser som gjelder bestemmelser i allmennaksjelovens kapittel 5 vedrørende generalforsamlingen er omtalt i punkt 6 ovenfor.

6. Sammensetningen til ledende organer, samt beskrivelse av hovedelementene i gjeldende instruksjer og retningslinjer, følger i punktene 6, 7, 8 og 9 ovenfor.

7. Vedtektsbestemmelser som regulerer oppnevning og utskiftning av styremedlemmer er omtalt i punkt 8 ovenfor.

8. Vedtektsbestemmelser og fullmakter som gir styret adgang til å beslutte å kjøpe tilbake eller utstede egne aksjer er omtalt i punkt 3 ovenfor.

Årsberetning 2020

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringssselskap (KLP) oppnådde i 2020 et godt avkastningsresultat som gir rom for å tilføre overskudd til kundenes premiefond. I KLP tilfaller verdiskapingen kundene.

Den verdijusterte avkastningen ble 4,2 prosent, mens bokført avkastning ble 4,9 prosent. Bokført avkastning ble dermed over 2,4 prosentpoeng høyere enn de 2,5 prosentene foretaket har lovet sine kunder. Inkludert renteplasseringer holdt til forfall, ble verdijustert avkastning 5,5 prosent.

Med solide finansielle buffere og en solvenskapitaldekning på 286 prosent står KLP godt rustet til å møte perioder med utfordrende finansmarkeder.

Covid-19 har preget livene våre og de finansielle markedene i 2020. Likevel har KLP kommet godt gjennom året både finansielt og operasjonelt.

KLP styrker sin konkurransekraft ved oppgradering av systemparken gjennom et endringsprogram. Målet er effektive prosesser med de beste kundevennlige løsningene.

KLP har lenge arbeidet systematisk med å redusere klimaavtrykket i sin forvaltning og egen virksomhet. Resultatet er en portefølje som utvikler seg i samsvar med Parisavtalens mål.

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringssselskap (KLP) er morselskap i KLP-konsernet. KLP er opprettet av og for offentlig sektor for å ivareta dette markedets behov for tjenestepensjonsordninger. Hovedkontoret ligger i Oslo.

Konsernets resultat

Konsernets totalresultat utgjør 1,0 milliarder kroner (2,2) . ^[1] Tall i parentes angir verdi for tilsvarende periode i 2019.

Egenkapitalen i konsernet har i løpet av 2020 økt med 2,1 milliarder kroner, til 39,4 milliarder kroner. Økningen i egenkapital skyldes dels innbetalt egenkapitaltilskudd på 1,0 milliard kroner, mens resten, 1 milliarder kroner er disponert fra årets resultat.

Konsernets samlede forvaltningskapital økte med 44,4 milliarder kroner, til 807,2 milliarder kroner ved utgangen av 2020.

Resultatbidrag fra de ulike virksomhetsområdene (totalresultat etter skatt) i millioner kroner:

	2020	2019
Offentlig tjenestepensjon	1 021	2 251
Privat tjenestepensjon (solgt i 2020)	-18	-10
Skadeforsikring	170	166
Bank	130	83
Kapitalforvaltning	16	52
Øvrige	0	-1
Elimineringer	-286	-291
Totalt	1 034	2 249

Morselskapets resultat

KLP er et gjensidig livsforsikringsforetak som forvalter pensjonsmidler og forsikringsrisiko knyttet til levealder, død og uføre på vegne av sine medlemmer.

KLP har garantert en minimumsavkastning på forvaltningen av pensjonsmidlene. Denne var i 2020 på 2,4 prosent. Avkastningen tilhører kundene. Dette overskuddet omtales i tabellen nedenfor som «resultat til kunder».

Foretakets egenkapital står risiko ved underskudd og negativt risikoresultat. KLPs resultater til medlemmene i egenskap av å være eiere, skapes gjennom forvaltning av foretakets ansvarlige kapital, marginer i premieelementet for kostnadsdekning, samt premie som reflekterer verdien av avgitt avkastningsgaranti på pensjonsmidlene inkludert en eventuell margin.

Som et kundeeiet foretak skaper KLP resultater for sine medlemsvirksomheter, som er både kunder og eiere av foretaket. All verdiskaping tilfaller KLPs eierkunder.

Som et gjensidig foretak er det også viktig for KLP å drifte effektivt og dermed holde kostnadene nede slik at medlemmenes innbetalinger blir lavest mulig.

Resultatene for året ble preget av

- Solid avkastning fra aksjemarkedet siste halvår
- God avkastning på eiendomsinvesteringene
- Lave renter i Norge og utlandet
- Volumvekst i datterforetakene
- Salg av KLP Bedriftspensjon AS
- Tilbakekjøp av ansvarlig lån

Millioner kroner	Resultat til kunder	Resultat til foretaket	Sum 2020
Avkastningsresultat	12 350	260	12610
Risikoresultat		-398	-398
Rentegarantipremie		494	494
Administrasjonsresultat		171	171
Netto inntekter fra selskapsportefølje		762	762
Skatt		-204	-204
Andre resultatelementer		-63	-63
Sum resultat	12 350	1 021	13 371

Samlet bokført resultat tillagt andre resultatelementer, før fordeling mellom pensjonskundene og foretaket, ble 12,6 milliarder kroner i 2020 (13,2).

Avkastningsresultat

Finansinntektene tilknyttet forvaltning av pensjonsmidlene i kollektivporteføljen utgjør 24,2 milliarder kroner (44,1), tilsvarende en avkastning på 4,2 prosent. Kursreservene er gjennom året redusert fra 55,8 milliarder til 55,1 milliarder. Avkastningsresultatet utgjør således 12,6 milliarder kroner (10,6).

KLP har et mål om å levere langsiktig, konkurransedyktig avkastning i kundeporteføljene, og stabil avkastning i selskapsporteføljen. Dette oppnås ved å spre oppsparte midler på ulike investeringstyper og geografiske områder.

Investeringene i kollektivporteføljen er fordelt mellom de ulike kategorier finansielle eiendeler slik det fremgår av tabellen under:

	Allokering	Avkastning	Allokering	Avkastning
Milliarder kroner	31.12.2020*	2020	31.12.2019*	2019
Aksjer	144,0	6,3 %	147,0	21,5 %
Omløpsobligasjoner	100,4	6,5 %	85,1	7,9 %
Likviditet/pengemarked	23,4	1,5 %	29,3	1,9 %
Anleggs- /Hold-til-forfall- obligasjoner	172,0	3,5 %	165,2	3,6 %
Utlån	77,1	2,1 %	71,0	2,4 %
Eiendom	79,2	6,8 %	70,7	6,7 %
Sum	596,10		568,30	

* Tallene som er oppgitt i tabellen viser nettoeksponering, mens de offisielle balansetall fra regnskapet er presentert brutto. Derfor vil det kunne oppstå avvik mellom tallene i denne tabellen og regnskapet.

Det var kun utlån og investeringene i likviditet/pengemarked som ikke oppnådde en avkastning over avkastningsgarantien på 2,4 prosent. Verdijustert avkastning inkludert verdipapirer holdt til forfall ble 5,5 prosent, godt over den garanterte avkastningen.

Risikoresultat

Risikoresultatet er et uttrykk for hvordan utviklingen av dødelighet og uførhet i forsikringsstanden har vært sammenlignet med forventningene som er lagt til grunn ved den årlige premiefastsettelsen.

For året viser uføreresultatet et overskudd på 646 millioner kroner. Resultat knyttet til langt liv/oppvelsesrisiko økte med 7 millioner kroner til 454 millioner kroner, mens resultat knyttet til død/etterlatte økte med 63 millioner kroner til 101 millioner kroner.

Det er ikke avsatt noe ekstra til uføreavsetninger som følge av koronapandemien.

Det positive risikoresultatet er imidlertid - sammen med ekstraordinært risikoresultat knyttet til endrede dødelighetsforutsetninger for 2018, 2019 og 2020 (SSB) og ny uføretariff - benyttet til å finansiere behov for reserveøkning som følge av økt levealder på menn, samt reduksjon av grunnlagsrenten. Dermed blir risikoresultatet i sum negativt med 395 millioner kroner. Underskuddet kommer som følge av at pensjonsordningen for lukkede avtaler ikke har tilstrekkelig overskudd til å dekke reservebehovet. I tillegg påløper et underskudd fra gruppelivsordningene på 3 millioner kroner, slik at årets risikoresultat blir minus 398 millioner kroner.

Administrasjonsresultat

KLP oppnådde et administrasjonsresultat på 171 millioner kroner i 2020, en reduksjon på 76 millioner kroner fra foregående år. Nedgangen skyldes i hovedsak redusert bidrag fra administrasjonsreserven.

KLP har stordriftsfordeler som følge av sin høye markedsandel innen offentlig tjenestepensjon, og kan dermed fortsette å gi god service til konkurransedyktige priser.

Netto inntekter selskapsportefølje

Selskapsporteføljen, som er plassert i obligasjoner, eiendom, eierskap i datterforetak og andre strategiske aksjeinvesteringer, oppnådde i 2020 en avkastning på 3,1 prosent (4,3). God avkastning på eiendomsinvesteringene og anleggsobligasjoner forklarer i hovedsak den gode avkastningen.

Tilbakekjøp av ansvarlig lån og salg av KLP Bedriftspensjon AS under bokført verdi ga et engangstap i 2020, men vil vesentlig bedre fremtidige resultater i selskapsporteføljen.

Disponering av resultatet

Millioner kroner	Resultat til kunder	Resultat til foretaket	Sum 2020
Til tilleggsavsetninger	8 238		8 238
Til premiefond	4 111		4 111
Til bufferavsetning			
Til risikoutjevningssfond		-136	-136
Til egenkapitaltilskudd		611	611
Til annen opptjent egenkapital		546	546
Sum disponert 2020	12350	1021	13371
Sum disponert 2019	10909	2251	13160

Årets kunderesultat endte på 12,4 milliarder kroner. Dette disponeres til kundenes premiefond og tilleggsavsetninger. Styret er tilfreds med at resultatet gir rom for å styrke tilleggsavsetninger med over 8 milliarder kroner i tillegg til en overføring til premiefond som indirekte vil finansiere godt over nivå på planlagt innbetaling av egenkapitaltilskudd til KLP i 2021. Renten er fortsatt på et lavt nivå sammenlignet med den avgitte rentegarantien, og styrking av tilleggsavsetninger, samt de høye kursreservene, sikrer god og langsiktig forvaltning av pensjonsmidlene.

Årets totalresultat på 1 021 millioner kroner disponeres med 611 millioner kroner til egenkapitaltilskudd, 546 millioner kroner til annen opptjent egenkapital mens 136 millioner kroner overføres fra risikoutjevningssfond.

Styret i KLP anser at resultatregnskapet og balansen for 2020 med noter, kontantstrømoppstilling og oppstilling over endringer i egenkapital, gir god informasjon om driften gjennom året og foretakets økonomiske stilling ved utgangen av året. Regnskapet er avlagt i samsvar med forutsetningen om fortsatt drift og styret bekrefter at denne forutsetningen er til stede. Styret vurderer risikoen ved foretakets virksomhet som forsvarlig. Selskapsregnskapet for KLP er avlagt etter årsregnskapsforskriften for livforsikringsforetak. Konsernregnskapet er avlagt i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder (IFRS/IAS) som er godkjent for bruk i EU/EØS.

Virksomhetsområdene

Pensjon

Offentlig tjenestepensjon

Pensjonsordninger innenfor offentlig sektor tilbys og administreres av konsernets morselskap, KLP. Av konsernets forvaltningskapital på 807,2 milliarder kroner, utgjør 595,1 milliarder kroner pensjonsmidler tilhørende denne kundegruppen.

Konkurransesituasjonen

Konkurransen for offentlig tjenestepensjonsmarkedet er endret. Livsforsikringsforetak som tidligere har vært i markedet, har kommet tilbake. Kundene kan velge å etablere egen pensjonskasse eller gå til private tilbydere. Etter å ha vunnet anbud i 2019, tapte KLP det ene anbudet blant kommuner og fylkeskommuner i 2020.

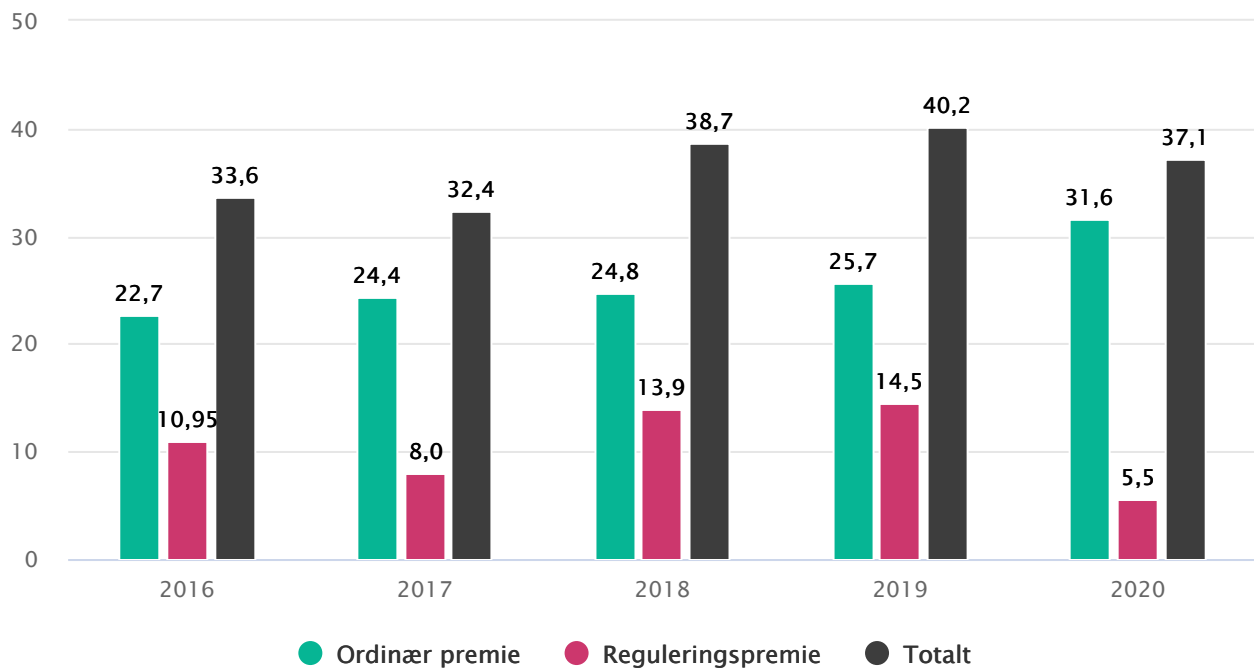
I anbudskonkurransen med Vestland fylkeskommune stilte KLP spørsmål ved gjennomføring av anbudsprosessen. Foretaket vant ikke frem i sin argumentasjon, men tar med seg erfaringen i fremtidige anbudskonkurranser.

Strukturendringer i offentlig sektor, ved at offentlige virksomheter blir inkorporert i annen offentlig enhet, har medført flytting fra KLP til andre pensjonskasser. Blant bedriftene valgte to paraplyorganisasjoner og ti bedrifter å flytte sin tidligere lukkede ordning på offentlig tjenestepensjon til en annen tilbyder.

KLP hadde i 2020 en reduksjon i premiereserver på 3,8 milliarder kroner, tilsvarende 0,8 prosent målt i forhold til premiereserver.

Med god soliditet, gode resultater over tid, lave kostnader, og høy kundetilfredshet opprettholder KLP fortsatt den sterke posisjonen i markedet for offentlig tjenestepensjon.

Premieutvikling

Drift og forvaltning

2020 ble et spesielt år. Koronapandemien medførte store endringer i arbeidet, både ut mot kundene og internt. Nærmest all drift og forvaltning er siden mars 2020 gjennomført fra arbeid utenfor kontoret. I tillegg ble også kundebetjening, kurs- og veiledning, samt møtevirksomhet gjennomført via digitale kanaler.

I 2020 mottok 278 833 pensjonister pensjon fra KLP, og det forventes en betydelig vekst i antall pensjonister fremover. Dette som en følge av vekst i sysselsetting i offentlig sektor, noe som igjen vil føre til en økning i årskull som tar ut pensjon fremover. Åjouritet og kvalitet i saksbehandlingen på pensjon er en av KLPs viktigste oppgaver. Foretaket gjennomfører, med blant annet bakgrunn i dette, et omfattende endringsprogram. Gjennom programmet skal KLP oppgradere IT-systemer og automatisere arbeidsprosesser for å styrke KLPs fremtidige konkurransekraft, gjennom god og relevant service, markedsledende pensjonsveileder, samt lavere kostnader.

Privat tjenestepensjon

KLP Bedriftspensjon AS er solgt til DNB Livsforsikring AS. Fra årsskiftet ble offentlig tjenestepensjon endret. Dermed har KLP Bedriftspensjon fått mindre strategisk betydning for KLP, samtidig som markedet innenfor privat tjenestepensjon er også i endring. Aksjene ble

overdratt 22. september. I en overgangsperiode etter salget har KLP levert enkelte tjenester til foretaket for å trygge en sømløs overgang for kundene til en ny eier. Det leveres fortsatt enkelte tjenester til foretaket gjennom første kvartal 2021. Salget av KLP Bedriftspensjon ga et tap i forhold til bokførte verdier i selskapsporteføljen. Dette er primært knyttet til fremtidige forpliktelser som ville belastet resultatet over tid.

Skadeforsikring

KLP Skadeforsikring har hatt et godt år i 2020. Skadeforsikringsvirksomhetens målsetting er å bidra til bedre skadeforsikringsprodukter til lave priser for eiere og deres medlemmer. Foretaket er en betydelig leverandør av forsikringer til dette markedet, bedrifter med offentlig tilknytning, samt medlemmer i konsernets pensjonsordninger. KLP Skadeforsikring er markedsleder i det offentlige markedet, med en markedsandel på 36,5 prosent.

Resultatet før skatt ble 220,0 millioner kroner (165,6). Forsikringsresultatet (premie minus erstatninger) for hendelser inntruffet i 2020 var 276 millioner kroner, en økning fra 108 millioner kroner i 2019. Resultatforbedringen skyldes en generell prisjustering samt at foretaket ikke har vært eksponert for det samme antall store skader som året før. Det ble i 2020 registrert tre skader over 25 millioner kroner, med skadeanslag på 107 millioner kroner, hvorav den ene er en naturskade.

Foretaket opplever et høyere antall mellomstore skader, særlig innen kommunal eiendomsforsikring. Antall skader i intervallet mellom 5 og 25 millioner kroner utgjør en samlet erstatning på 190 (164) millioner kroner.

Covid-19 fikk større effekt på foretakets drift enn på de forsikringstekniske resultatene. Det var særlig krav innen reiseforsikring som økte. Antall meldte skader innen reisebransjene var i de innledende periodene fem til seks ganger høyere enn det normale. Økningen relaterte seg til avbestilling av reiser, evakuering og hjemtransport. For året ble det meldt 6 800 skader, med et samlet krav på 29 millioner kroner, mot 4 500 skader og 23 millioner kroner for 2019. Som følge av generelt lavere reiseaktivitet i 2020 hadde reiselivsbransjen likevel bedre skaderesultat enn i et normalår.

Effekten fra Covid-19 på motorbransjene antas også å ha vært positiv, og disse bransjene hadde lavere skadekostnader enn i et normalår. Årsaken til bedringen antas å ligge i lavere mobilitet og lavere ferieaktivitet.

Covid-19 ble i april 2020 av myndighetene inkludert på listen over godkjente yrkessykdommer. Foretaket er markedsleder innen personalforsikring til offentlig ansatte, og er således i særlig grad eksponert mot denne utvidelsen. Det er foreløpig stor usikkerhet knyttet til hvor stor effekt dette vil ha på den underliggende forsikringsrisikoen.

Kvikkleirskredet i Gjerdrum påvirket foretaket på lik linje med andre forsikringsselskaper i Norge. Skredet er definert som en naturskade og Norske Naturskadepool har foreløpig anslått de totale skadene til 900 millioner kroner. Foretakets økonomiske ansvar er således definert ut fra dets markedsandel innen innenlandsk eiendomsforsikring. I tillegg kommer kostnader knyttet til andre typer krav relatert til raset. Samlet er foretakets kostnad beregnet til 47 millioner kroner, hvorav foretakets reassuranseprogram vil dekke 15 millioner kroner.

Foretakets totale skadeprosent falt i 2020 og ble samlet sett 83,0 prosent. Ser man bort fra reservejusteringer av skader inntruffet før 2020, var skadeprosenten 90,1 - hvorav skadeprosenten for det offentlige/bedriftsmarkedet var 99,3 prosent og personmarkedet 78,6 prosent.

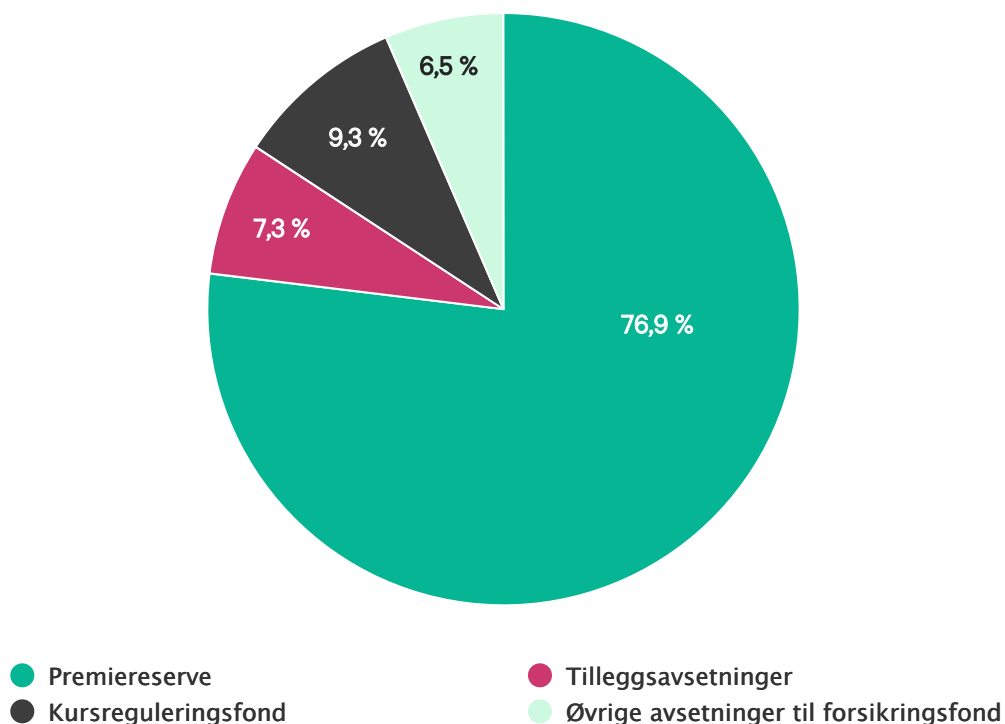
Erstatningene for tidligere meldte skader er redusert med 117 millioner kroner for alle bransjer samlet, tilsvarende 6,4 prosent av avsetningene ved inngangen til 2020. Oppløsningene er fortsatt i stor grad knyttet til yrkesskaderelatert forretning. Også avsetning for eldre eiendomsskader er noe redusert, hovedsakelig som følge av regresser.

Finansmarkedene var svært volatile gjennom første halvdel av 2020, men viste en jevn stigning gjennom annet halvår. For året ble avkastningen på investerte midler meget tilfredsstillende. Samlet avkastning på forvaltede midler ble 5 prosent (6,7). Aksjeporteføljen hadde en samlet avkastning på 10,2 prosent. Renteplasseringer i henholdsvis omløps- og anleggsporføljerne ga 4,8 og 3,2 prosent avkastning. Foretaket har to eiendomsinvesteringer, hvor andelen i et kjøpesenter ble nedskrevet, mens kontorbyggene ble oppskrevet. Netto effekt var en oppskrivning på 6 millioner kroner. Porteføljen ga en årsavkastning på 5,2 prosent.

Kostnadsprosenten for egen regning ble i 2020 redusert til 17,6 prosent (20,9). Dette var noe lavere enn hva som var målsatt, og er på nivå med markedet generelt.

Foretaket oppfyller alle regulatoriske krav med god margin. Solvensmarginen (SCR) var ved utløpet av 2020 237 prosent (240). Foretaket har definert et langsiktig mål for sin solvensmargin på minimum 200 prosent.

Forsikringsforpliktelse

Bank

KLPs bankvirksomhet har hatt en god volumvekst og leverer et godt resultat i 2020. KLPs bankvirksomhet utføres av underkonsernet KLP Banken konsern som består av foretakene KLP Banken AS, KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS. KLP Bankholding ble imidlertid fusjonert inn i KLP Banken AS med virkning fra 1. januar 2020, og KLP Banken AS er nå morforetaket i bankkonsernet. KLP tilbyr gjennom bankvirksomheten boliglån og andre banktjenester til privatpersoner og lån til kommuner, fylkeskommuner og virksomheter som utfører offentlige oppgaver.

KLP Banken skal være en bank for kunder som søker en langsiktig og forutsigbar partner. Slik ønsker banken å bli foretrukket av personkunder som er medlemmer av KLPs pensjonsordninger og finner bankens tjenester og verdigrunnlag attraktivt.

Banken skal tilby produkter og tjenester til konkurransedyktige betingelser for å bidra til at virksomheter som har valgt KLP som pensjonsleverandør oppleves som attraktive arbeidsgivere.

KLP Bankens tilstedeværelse i markedet for lån til offentlig virksomhet bidrar til konkurranse som kommer målgruppen kommuner, fylkeskommuner og virksomheter med offentlig tilknytning til gode gjennom tilgang til gunstig langsiktig finansiering. Videre bidrar banken med veiledning overfor kundene innen finansiering og kommunal økonomi. Banken forvalter også utlån for KLPs kollektivportefølje.

Bankkonsernets samlede utlånsforvaltning var ved utløpet av 2020 på 115,2 milliarder kroner. Samlet forvaltet utlånsvolum har dermed økt med 9,4 milliarder kroner i 2020. Av utestående lån var 38,2 milliarder kroner finansiert av bankkonsernet og det resterende av KLP. Utlånsforvaltningen var fordelt med 23,7 milliarder kroner i boliglån til privatpersoner og 91,5 milliarder kroner i lån til offentlige virksomheter og bedrifter.

Bankkonsernet forvalter boliglån på egen balanse i KLP Banken AS og i KLP Boligkreditt AS. I tillegg forvaltes boliglån for KLP. I 2020 utbetalte banken 9,2 milliarder kroner (7,9) i nye boliglån. I tråd med eierens ønske er det gledelig at mange unge ansatte i kommunene får boliglån i KLP Banken AS. Boliglånsporteføljene samlet hadde i 2020 en vekst på 2,0 milliarder kroner (2,1).

KLP Banken AS tilbyr kredittkort til personkunder. Ved utløpet av 2020 utgjorde trukket kreditt 49,2 millioner kroner (63,1) fordelt på 9 200 kortbrukere (8 500). Innføring av gjeldsregistret og koronapandemien har begge medvirket til en generell reduksjon i forbruksgjeld.

Bankens innskudd fra personkunder økte i 2020 fra 9,9 til 10,5 milliarder kroner. Innskuddsveksten er noe lavere enn året før. Det antas å ha sammenheng med det lave rentenivået gjennom 2020. Antallet aktive innskuddskunder i personmarkedet er over 42 000, hvorav 70 prosent (73) er medlemmer av pensjonsordningene.

KLP Banken AS tilbyr også innskuddsprodukter til kommuner og bedrifter. Ved utløpet av 2020 utgjør innskudd fra denne gruppen 1,3 milliarder kroner (1,6), som tilsvarer 11 prosent (18) av samlede innskudd. Bankens samlede innskudd økte fra 11,5 til 11,8 milliarder kroner i 2020.

KLP-konsernets utlånsvirksomhet mot offentlig sektor drives av KLP Banken AS. På bankvirksomhetens egen balanse er lån til offentlige låntakere registrert i datterforetaket KLP Kommunekreditt AS. KLP Banken AS inngår i tillegg utlånsavtaler til offentlig sektor på vegne av KLP. Samlede utlån til offentlige låntakere var 81,6 milliarder kroner (73,4) ved utløpet av 2020, en årsvekst på 8,2 milliarder kroner (5,7). Av dette utgjorde lån på bankens balanse 17,6 milliarder kroner (16,5). Det ble i 2020 utbetalt nye lån til offentlig sektor for til sammen 15,3 milliarder kroner (12,2) fra foretakene i KLP-konsernet.

Bankkonsernets gjeldende kapitalkrav inklusive kapitalbuffer er 12,5 prosent kjernekapitaldekning og 16,0 prosent kapitaldekning. I tillegg opprettholdes en buffer på minimum 0,5 prosent over det faktiske kapitalkravet for pilar 1 og pilar 2 risikoer, slik at kapitalmålet er 16,5 prosent. Ved utløpet av 2020 var kapitaldekningen 19,5 prosent (19,1).

Resultatet i KLP Banken-konsern ble 136,8 millioner kroner (102,3) før skatt og andre resultatkomponenter. Av dette utgjør resultatet fra personmarkedet 101,5 millioner kroner (75,6) og fra offentlig marked 35,2 millioner kroner (26,7). Avkastningen på bankens egenkapital var 6,1 prosent før skatt (4,8).

Kapitalforvaltning

KLP er godt fornøyd med utviklingen i KLP Kapitalforvaltning AS. KLP Kapitalforvaltning AS utgjør konsernets forvaltningsmiljø innenfor verdipapir- og fondsforvaltning. Totalt ble det forvaltet 596 milliarder kroner ved utgangen av 2020. Hoveddelen av midlene blir forvaltet på vegne av KLP og datterforetakene i KLP-konsernet. KLP Kapitalforvaltning AS tilbyr også fondsprodukter til medlemmer og andre eksterne investorer.

Forvaltningen økte med 32 milliarder kroner i 2020. Netto nytegning i KLPs verdipapirfond fra eksterne investorer og personkunder utgjorde 10,4 milliarder kroner. Totalt forvalter KLP Kapitalforvaltning AS 103 milliarder kroner for kunder utenfor KLP.

I løpet av 2020 ble fire nye fondspakker etablert, slik at foretaket ved utgangen av 2020 forvalter 55 verdipapirfond. De nye fondene har godkjent Svanemerke som innebærer at fondene må tilfredsstillende strenge krav innen samfunnsansvar. De svanemerkede fondene solgte godt i 2020 og avkastningen var gjennomgående bedre enn for indeksfondene. KLP Kapitalforvaltning AS er det forvaltningsselskapet i Norden som har flest svanemerkede fond.

KLP Kapitalforvaltning AS oppnådde i 2020 et resultat før skatt på 30,9 millioner kroner (44,3).

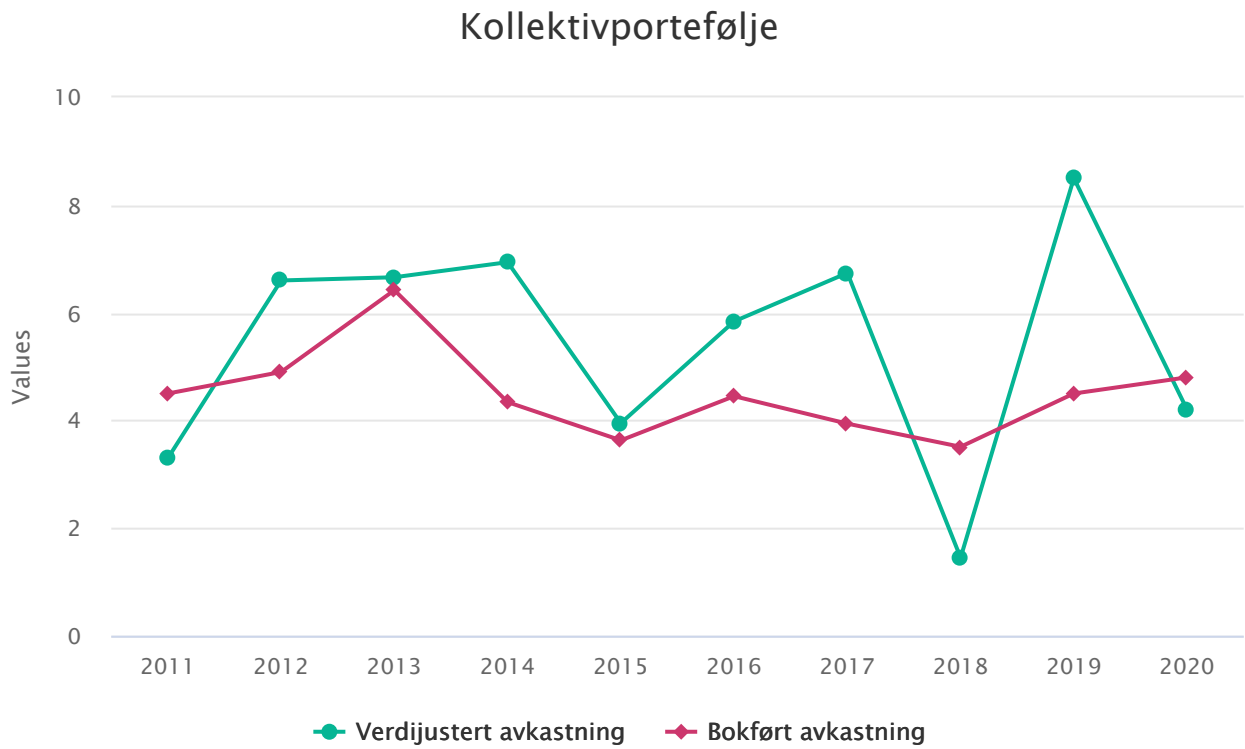
Eiendom

KLP Eiendom AS fortsetter en god utvikling i eiendomsforvaltning for KLP. All forvaltning og utvikling av KLP-konsernets egne eiendommer utføres gjennom det heleide datterforetaket KLP Eiendom AS. Foretaket er en av Skandinavias største eiendomsaktører, og har virksomhet i Norge, Sverige, Danmark, Luxembourg og Storbritannia. KLP-konsernets eiendommer har god beliggenhet, høy bygningsmessig standard, og effektiv arealutnyttelse. Eiendomsforetaket vektlegger energisparing og miljø, og er miljøsertifisert etter ISO 14001 i Norge, Sverige og Danmark.

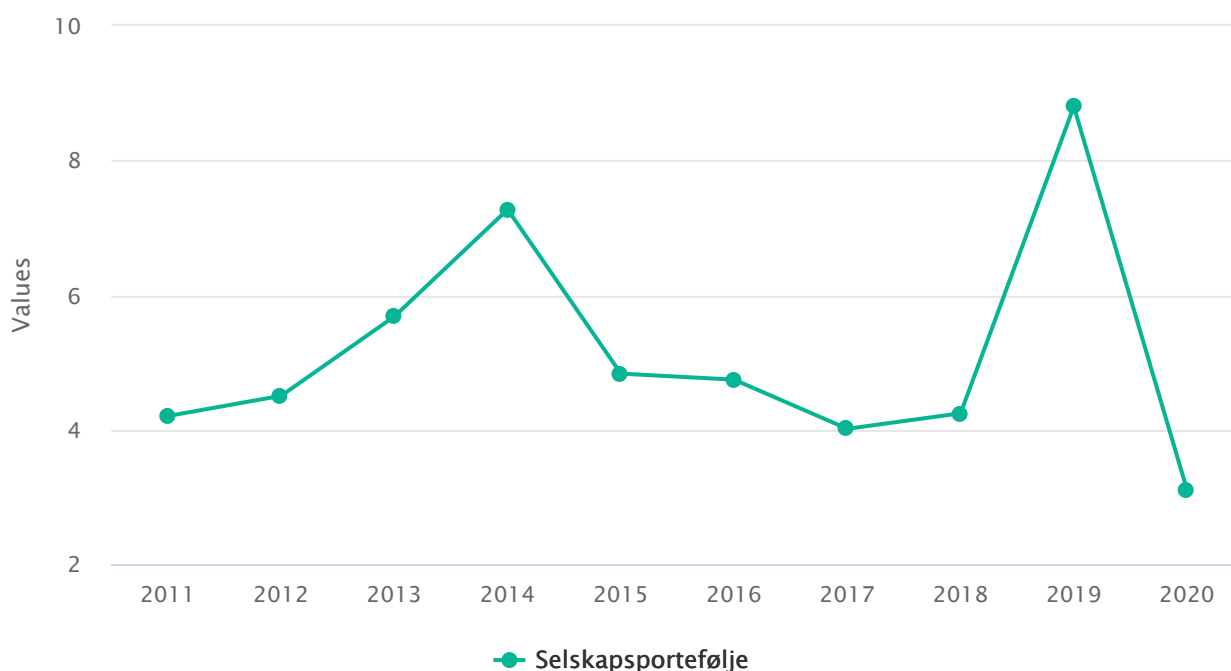
Eiendomsporteføljen har vokst betydelig de senere årene, og utgjør 13,3 prosent av kollektivmidlene. Investeringene innenfor eiendom har bidratt med god avkastning.

Med koronapandemien har eiendomsåret 2020 vært krevende for hoteller og sentrumsnær handel. Dette har svekket resultatet fra disse virksomhetsområdene. Kontorleiemarkedet har stort sett vært stabilt, og med fallende avkastningskrav for attraktive kontorbygg, har dette segmentet vist en positiv verdiutvikling.

Eiendomsforvaltning drives kun på vegne av foretakene i eget konsern, og har derved primært bidratt til avkastning på investert kapital for kundene i livsforsikring. Virksomhetsavkastning fra eiendom, inkludert andeler i eksterne eiendomsfond, for kollektivporteføljen offentlig tjenestepensjon, ble 6,8 prosent.

Selskapsportefølje

Rådgivning og tjenester

KLP Forsikringservice AS tilbyr forsikringsrelaterte tjenester til kommunale- og fylkeskommunale pensjonskasser, herunder tjenester som ansvarshavende aktuar. Disse tjenestene baserer seg på kompetanse og systemer som er utviklet for pensjonsvirksomheten i KLP.

KLP Forsikringservice AS har en avtale om et samlet bredt spekter av tjenester inklusive medlems- og pensjonsadministrasjon.

Finansiell soliditet og kapitalforhold

KLP er gjennom finansforetaksloven underlagt soliditetsregelverket Solvens II. I dette regelverket beregnes det et kapitalkrav ut fra den totale risikoeksponeringen foretaket har innen forsikringsrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko, avgangsrisiko, mv. Bufferkapital i form av kursreguleringsfond, tilleggsavsetninger og risikoutjevningfond reduserer kapitalkravet. Resterende kapitalkrav må dekkes av solvenskapitalen. Solvenskapitalen består av forskjellen mellom virkelig verdi på foretakets eiendeler og forpliktelser. For eiendeler som har en annen verdsettelse i regnskapet, blir verdien justert slik at den representerer virkelig verdi i Solvens II-

balansen. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som reflekterer en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta forpliktelsene.

Bufferkapitalen ble til slutt styrket gjennom året trass i en betydelig korreksjon i aksjemarkedet i perioden etter at Covid-19 ble erklært som pandemi. Kursreguleringsfondet ble redusert med 0,6 milliarder kroner til 55,1 milliarder kroner (55,8). Tilleggsavsetningene økte med 7,2 milliarder kroner til 43,5 milliarder kroner (36,2).

Risikoevnen er opprettholdt på et nivå som tilsier at forventet avkastning kan holdes over den årlige rentegarantien i solvensberegningen.

Solvenskapitalen ble økt gjennom innbetaling av det planmessige og varslede årlige egenkapitaltilskuddet med 1,0 milliard kroner. Av årets resultat går 611 millioner kroner til egenkapitaltilskudd og 546 millioner kroner til annen opptjent egenkapital. Risikoutjevningfondet i egenkapitalen ble redusert med 136 millioner kroner til 5 404 millioner kroner.

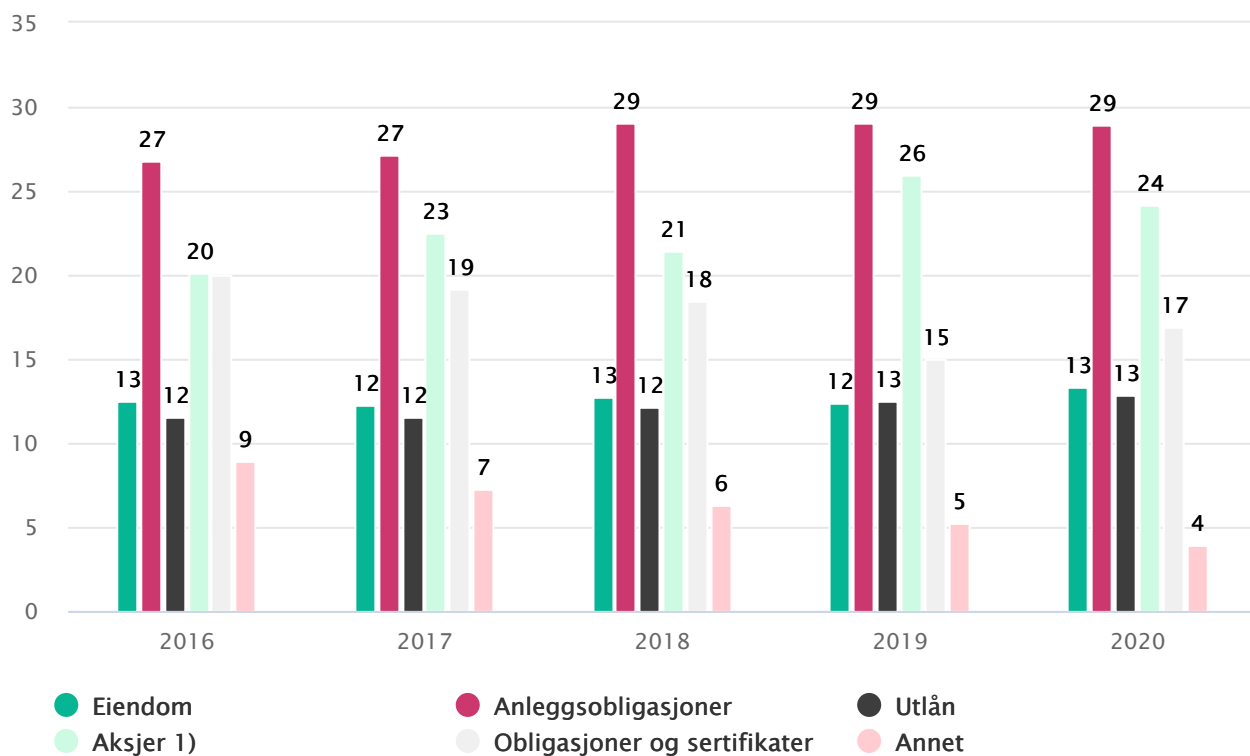
KLPs gjensidige selskapsform og kredittverdige eiere gir en god trygghet for at foretaket kan innfri sine fremtidige forpliktelser. Dette gjenspeiles i Solvens II-regelverket, hvor dette kan telles med som solvenskapital etter nærmere regler. Finanstilsynet har i den forbindelse godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes inn med inntil 2,5 prosent av premiereserven som solvenskapital. Dagens godkjenning gjelder til og med 31.12.2023.

Ettersom kapitalen ikke er innbetalt, rangeres den som kapital i kapitalgruppe 2, som supplerende kapital. Solvens II deler inn solvenskapitalen i tre nivåer etter tapsabsorberende evne hvor gruppe 1 er best og består typisk av innbetalt egenkapital som er uten restriksjoner med tanke på å dekke ethvert tap i virksomheten. Kapital i kapitalgruppe 2 kan maksimalt utgjøre 50 prosent av kapitalkravet. Ettersom KLPs premiereserve har vokst gjennom året, har den supplerende kapitalen økt med 0,7 milliarder kroner til 11,5 milliarder kroner. Foretaket har med dette mer kapital enn det som kan brukes i beregningen, ettersom 50 prosent av kapitalkravet utgjør 7,3 milliarder kroner.

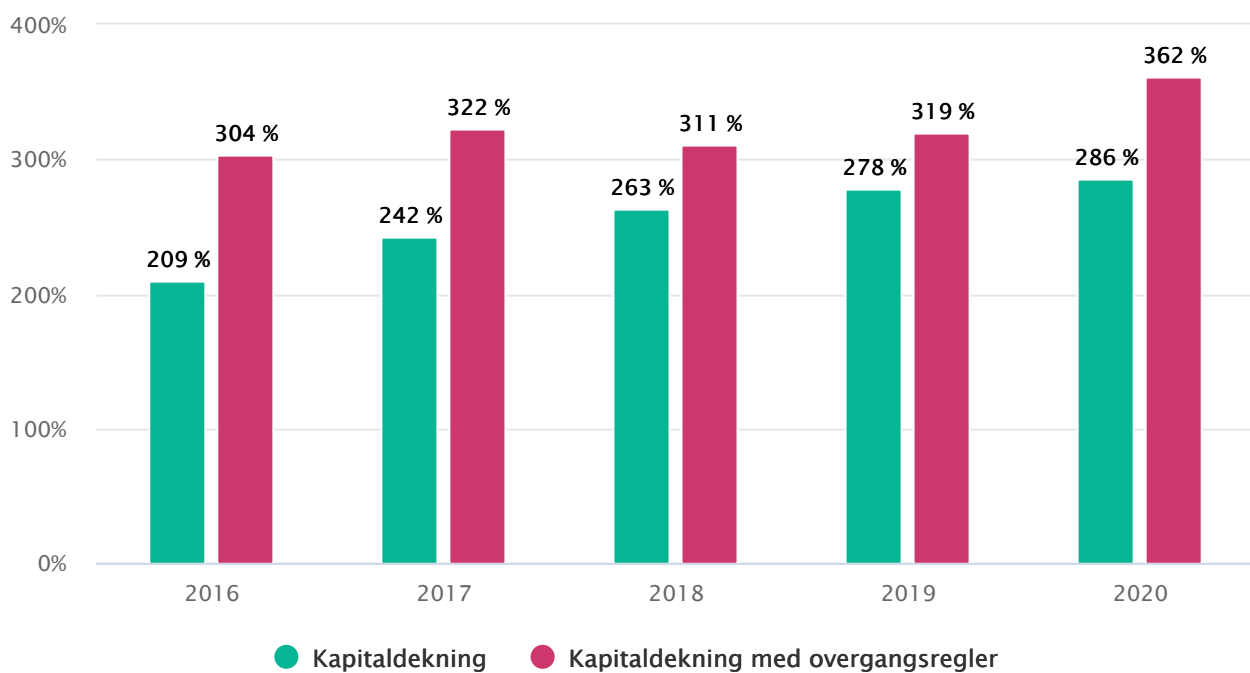
Solvenskravet til KLP var noe opp i 2020 på 15,2 milliarder kroner (14,6). Den tellende solvenskapitalen økte med 7,2 milliarder kroner til 43,3 milliarder kroner. Dette skyldes at verdien av eiendelene økte mer enn forpliktelsene. Dermed styrket KLPs soliditet seg gjennom året. Uten bruk av overgangsregler er foretakets kapitaldekning på 286 prosent (263). Med overgangsordningen for tekniske avsetninger ble kapitaldekningen 362 prosent (319). Kapitaldekningen ligger dermed godt over det interne målet på 150 prosent og myndighetskravet på 100 prosent. For konsernet utgjør solvensdekningen 264 prosent (253).

KLPs finansielle stilling er vurdert til A2 hos Moody's Investor Service og A- hos Standard & Poor's. Begge med tilleggsopplysning om forventet stabile ratingutsikter for KLP.

Allokering

Solvensgrad Solvens II

Risiko

Kontroll og styring av risiko er en forutsetning for god verdiskaping og trygghet for pensjonsmidlene. Å identifisere, vurdere og styre risikofaktorene knyttet til både forsikrings- og finansforvaltning, er derfor en sentral del av KLPs virksomhet. Risikobildet overvåkes innenfor de enkelte operative enhetene og vurderes både foretaksvis og samlet på konsernnivå.

KLP gjennomfører årlig en egenvurdering av foretakets risiko og solvens (ORSA). Egenvurderingen som ble gjennomført i 2020, konkluderte med at foretakets risikohåndtering og solvenssituasjon var gjennomgående god på alle områder. Kontrollfunksjonene for risikostyring og aktuarfunksjon er samlet i seksjonen for Risikostyring og kontroll.

Forsikringsrisiko

KLPs hovedvirksomhet er offentlig tjenestepensjon. Denne bransjen er preget av forutsigbarhet og i begrenset grad av enkelthendelser som i vesentlig grad kan påvirke resultatene. Utviklingen innenfor uførehypphet og levealder påvirker risikobildet.

KLP benytter levealdersforutsetningene (tariffen) K2013. Disse var i tråd med observert dødelighet i forsikringsbestandene til og med 2009, samt forventet økning i levealder fremover etter Statistisk sentralbyrås framskrivninger. De senere år har Statistisk sentralbyrå oppdatert sine forventninger om levealder. Fra og med 2021 styrker KLP på denne bakgrunn sine forutsetninger om levealder for menn. For øvrig benyttes grunnlaget K2013.

KLP benytter enda sterkere forutsetninger om levealder i Pensjonsordningen for sykepleiere og Pensjonsordningen for sykehusleger, ettersom de forsikrede i disse ordningene har en lengre observert levetid enn øvrige grupper. Marginene i forutsetningene om levealder oppfattes etter endringene å være betryggende.

01.01.2020 ble avsatt premiereserve for alle medlemmer født 1954 og senere, regnet om som følge av de nye samordningsreglene som ble vedtatt i 2018. I tillegg ble det foretatt en omregning i forbindelse med endringer i regelverket for offentlig tjenestepensjon gjeldende fra 01.01.2020. Totalt innebærer endringene en frigjøring av premiereserve på 5 prosent, 23,2 milliarder kroner. Det er forskjeller mellom ordningene på konsekvens av omregningene. Disponering av disse midlene har blitt gjennomført i forbindelse med årsavslutning.

Fra 01.01.2020 ble det innført nye uføretariffer, i tråd med oppdaterte risikoerfaringer. Ytterligere oppdaterte erfaringer gjør at forutsetningene endres igjen fra 01.01.2021.

Innen skadeforsikring baseres prisingen av forsikringsrisiko på historisk skadeinformasjon, storskaderisiko og gjenforsikringskostnad. Virksomheten har en betydelig andel forretning med lang avviklingstid, noe som sammen med en stor andel storskadeeksponert forretning bidrar til en høyere forsikringsrisiko enn markedet generelt. Dette gjenspeiles i et høyt krav til

solvenskapital. For å redusere denne risikoen, søkes videre vekst innen personmarkedet og markedet for små- og mellomstore bedrifter. Dette vil over tid ha en stabiliserende effekt på risiko og resultat.

Reassuranseprogrammet begrenser virksomhetens egenregning per skadehendelse.

Avkastningsrisiko

KLP garanterer en årlig minsteavkastning på forvaltning av kundenes pensjonsmidler knyttet til ytelsesbaserte ordninger. For å stille denne garantien vil KLP kreve en årlig rentegarantipremie. Rentegarantipremien prises med utgangspunkt i KLPs soliditet, den investeringsrisiko som KLP tar, utviklingen i det generelle rentenivået og eventuell margin. Rentegarantipremien prises på nytt hvert år, noe som bidrar til å begrense risikoen knyttet til avkastningsgarantien. Med den gode soliditeten som er bygget opp i KLP, vil rentegarantipremien fortsatt kunne holdes lav selv om rentenivået er lavt sammenlignet med årlig avkastningsgaranti.

Finansiell risiko

KLP utarbeider årlig en strategi for hvordan pensjonsmidlene skal investeres.

Investeringsstrategien legger vekt på å utnytte foretakets risikobærende evne innenfor en ramme som tilsier stabilitet og langsiktighet i kapitalforvaltningen. Det defineres rammer for ulike finansielle risikoer som kredittrisiko, motpartseksposering, valutarisiko, bruk av derivater og likviditetsrisiko. Det er også nedfelt en kredittpolicy for konsernet, og kredittrammer for totaleksposering mot de enkelte motparter fastsettes av konsernets kredittkomité.

Den finansielle risikoen overvåkes løpende og er tilpasset innenfor de rammene som investeringsstrategien har fastsatt. Med lave renter er det prioritert å opprettholde foretakets evne til å ta finansiell risiko over tid.

Ansvar for operasjonell risikostyring og aktivaallokering ivaretas av en egen organisatorisk enhet, under divisjonen Økonomi og finans. Enheten styrer KLPs forvaltningsstrategi gjennom mandater og påser at kapitalforvaltningen er innenfor rammer fastsatt av styret. En uavhengig kontrollenhet, seksjon Risikostyring og kontroll, ledet av CRO (Risikodirektør) har ansvar for å føre tilsyn med og rapportere hvorvidt forvaltningen av foretakets midler skjer innenfor fastsatte rammer, gjeldende fullmakter og retningslinjer gitt av styret.

Likviditetsrisiko

KLP har god likviditet, med en betydelig beholdning av likvide verdipapirer som kan realiseres på kort sikt. Kvartalsvis, forskuddsvis premieinnkalling med 30 dagers betalingsforfall sikrer jevnlig påfyll av likviditet gjennom året. Premieinnbetalingene skal dekke forpliktelser som først forfaller

flere år fram i tid. Den reelle likviditetsbeholdningen utgjør således mer enn innestående banksaldo på brukskonto, som er definisjon av kontanter og kontantekvivalenter i kontantstrømoppstillingen.

Operasjonell risiko

KLPs operasjonelle risiko er knyttet til uønskede hendelser som følge av svikt i interne arbeidsprosesser, feil begått av ansatte, misligheter og kriminalitet eller eksterne hendelser. Alle prosesser i hele verdikjeden er eksponert for ulike typer operasjonell risiko. KLP har etablert rutiner for å identifisere, overvåke og treffe nødvendige tiltak som reduserer risikoen for uønskede hendelser. Det er et daglig lederansvar på alle nivåer å identifisere og følge opp de avvik som inntreffer.

Konsernledelsen har en årlig gjennomgang av vesentlige operasjonelle risikoer i virksomheten, og disse er fordelt med eierskap til en operativ leder i konsernledelsen. Styret behandler årlig risikovurderinger med dokumentasjon på etablerte styrings- og kontrolltiltak sammen med en total risikoversikt. Det er etablert rutiner for uavhengig kontroll og rapportering på forskjellige nivåer. Oppgaver og funksjoner er fordelt slik at interessekonflikter unngås og ansvar tydeliggjøres.

Internrevisjon

Foretakets uavhengige internrevisjon foretar vurderinger av forsikringsmessige-, finansielle- og operasjonelle risikoer. Etter dialog med styret og konsernledelsen, foretas vurderinger og testing av vesentlige og risikoutsatte områder med hensyn på tilfredsstillende styring og kontroll. Resultatet med eventuelle anbefalinger om nødvendige tiltak, fremlegges for revisjons- og risikoutvalget og styret, og følges opp. Dette beskrives nærmere i KLPs årsrapport i kapittelet om Risikostyring og Internkontroll.

Etterlevelse av lover og regler

Compliancefunksjonen i KLP bistår konsernledelsen, styret og de ansatte med å sikre etterlevelse av regelverk og etiske standarder. Leder for funksjonen rapporterer til konsernsjefen og rapporteringen behandles av styret. Funksjonen arbeider forebyggende med rådgivning, implementering og kulturbygging, og gjennomfører kontrollaktiviteter for å sikre en god kultur for etterlevelse. Ytterligere beskrivelse av KLPs etterlevelse av krav til god eierstyring og selskapsledelse beskrives i årsrapporten under kapittel om NUES og beskrivelsen av risikostyring og internkontroll i KLP.

Tilpasninger knyttet til nytt og endret regelverk

KLP arbeider kontinuerlig med nødvendig tilpasning som følge av regelverksendringer knyttet til produkt, solvens og virksomhetsstyring. Her har KLP gode og etablerte prosesser innenfor de respektive fagmiljøene. I tillegg har foretaket de senere årene hatt et særlig fokus på økende behov for tilpasninger til personvernreguleringen og regulering knyttet til økonomisk kriminalitet, herunder anti-hvitvasking- og sanksjonsregelverket. Dette arbeidet har omfattet tekniske tilpasninger, utvikling av hensiktsmessige operasjonelle rutiner, kompetansehevende aktiviteter og enkelte organisatoriske tilpasninger.

Innenfor personvernområdet har dette ikke bare handlet om å sikre innebygget personvern i etablerte løsninger, men også å bygge en kultur for å inkludere personvern-konsekvensvurderinger i alle utviklings- og beslutningsprosesser. Dette vil være et pågående arbeid også fremover. Høsten 2020 har vurderinger knyttet til overføring av personopplysninger til land utenfor EU fått særlig oppmerksomhet, som følge av den såkalte Schrems II-dommen fra juli 2020. Denne EU-dommen ugyldiggjorde Privacy Shield-avtalen mellom EU og USA, som gjaldt overføring av personopplysninger fra EU til USA, og får også konsekvenser for overføring til andre land utenfor EU enn USA.

Arbeidet med å sikre gode og effektive operasjonelle rutiner for etterlevelse av hvitvaskings- og sanksjonsregelverket har vært omfattende de senere år. Også i 2020 har dette hatt høy oppmerksomhet og det etableres stadig bedre operasjonelle løsninger. Organiseringen knyttet til oppfølging av anti-hvitvaskingsarbeidet er styrket med etableringen av en ny rolle med overordnet fagansvar for økonomisk kriminalitet i konsernet. Hovedvirksomheten i KLP innebærer generelt lav risiko for hvitvasking. Imidlertid omfatter konsernet også virksomhet der transaksjoner, kundeforhold og andre forhold kan innebære en høyere risiko. Derfor vil dette temaet stå høyt på agendaen også fremover.

Arbeidet med å etablere gode mekanismer for å sikre etterlevelse av både personvernregelverket og regulering knyttet til arbeid mot økonomisk kriminalitet, vil ha særlig høyt fokus også i 2021.

Kommunikasjon og Marked

KLPs posisjonering i 2020 tok sikte på å ivareta og utvikle posisjonen som best på offentlig tjenestepensjon og å vise oss som ledende aktør innen samfunnsansvar. KLP startet det nye tiåret med en stor samfunnsansvars-kampanje som fortalte om hvordan foretaket jobber med ansvarlige investeringer for å påvirke til en positiv samfunnsutvikling og fortsatte samtidig satsingen med bred kunnskapsbygging om offentlig tjenestepensjon. Den 21. KLP Kommunekonferansen med 300 deltakere i Trondheim ble gjennomført med suksess.

Da koronapandemien traff Norge i mars ble kommunikasjonsplaner omarbeidet og i april hadde foretaket en ny og situasjonstilpasset kommunikasjon. Kommunikasjonen var likevel tro mot merkevarens langsiktige målsetning; nemlig å løfte frem og støtte de som nå sto i frontlinjen i krisen - de ansatte i kommune- og helse-Norge.

I kjølvannet av nedstengingen i mars startet en omfattende jobb med å digitalisere kundekommunikasjonen. Konferanser, kurs, seminarer og større strategiske møter måtte finne en ny form, både utformingsmessig og teknisk. Det ble laget og gjennomført webinarer både til medlemmer og eiere allerede fra mars/april. KLPs Klimakonferanse høsten 2020, ble gjennomført som fire direktesendinger fra nye Deichman bibliotek i Oslo.

Da koronapandemien inntraff prioriterte KLP å møte eiernes og kundenes behov for informasjon om justeringer i regelverket, blant annet knyttet til hvor mye man kan arbeide samtidig som man mottar offentlig tjenestepensjon. Gjennom 2020 har KLP gitt hyppig informasjon til kunder og eiere for å betrygge dem i en tøff periode, blant annet gjennom nyhetsbrev, webinarer og en egen koronanettside på KLP.no. Koronapandemien førte til kraftig økning i internkommunikasjonen. I tett samarbeid med beredskapsledelsen ble det gitt hyppig informasjon til ansatte i form av intranettsaker, videoer og også webinar med korona som tema.

KLPs arbeid med forenkling av språk og kommunikasjon til kundene har gitt gode resultater på alle kriterier foretaket måler dette på. KLP evaluerte 201 tekster i 2020, fra forskjellige forretningsområder og i flere kanaler. Hver evaluering ble fulgt opp med skreddersydde skrivestuer eller andre tiltak.

For andre året på rad vant KLP i 2020 gull for KLPs årsrapport 2019 i konkurransen Farmandprisen, i klassen for ikke-børsnoterte selskaper. KLP opprettholdt en høy synlighet i media som pensjonseksperter og som ledende foretak innen samfunnsansvar.

For KLPs digitale kundeflater hadde foretaket fokus på tiltak for å øke brukervennligheten på alle flater. Basert på innsikt og analyse har KLP jobbet systematisk for å gjøre det enda lettere å finne frem og å løse brukeroppgavene. KLP har innført chat og chatbot for å gjøre det enklere for medlemmer å komme i kontakt med foretaket og få enda raskere svare på det de lurte på.

KLP har svært fornøyde kunder. For offentlig tjenestepensjon oppnådde KLP det høyeste målte resultatet noensinne for kundetilfredshet både blant offentlige- og bedriftskunder. Alle forretningsområdene med ett unntak har nådd målet for kundetilfredshet i 2020. Kundene er spesielt fornøyde med service og kompetanse i KLP. For bedriftsmarkedet innen skadeforsikring er KLP på topp i EPSIs kundetilfredshetsbarometer for tiende år på rad.

Kundetilfredshetsundersøkelsen i personmarkedet ligger over målsetningene i konsernstrategien i to av tre forretningsområder og viser ellers en stabil kundetilfredshet.

Satsing på teknologi og digitalisering

KLPs viktigste oppgave er å opprettholde foretakets ledende posisjon som leverandør av pensjon til offentlig sektor og virksomheter med tilknytning til denne, gjennom konkurransedyktig avkastning, lave kostnader og høy servicegrad. KLP står nå overfor en rekke forretningsmuligheter og -utfordringer:

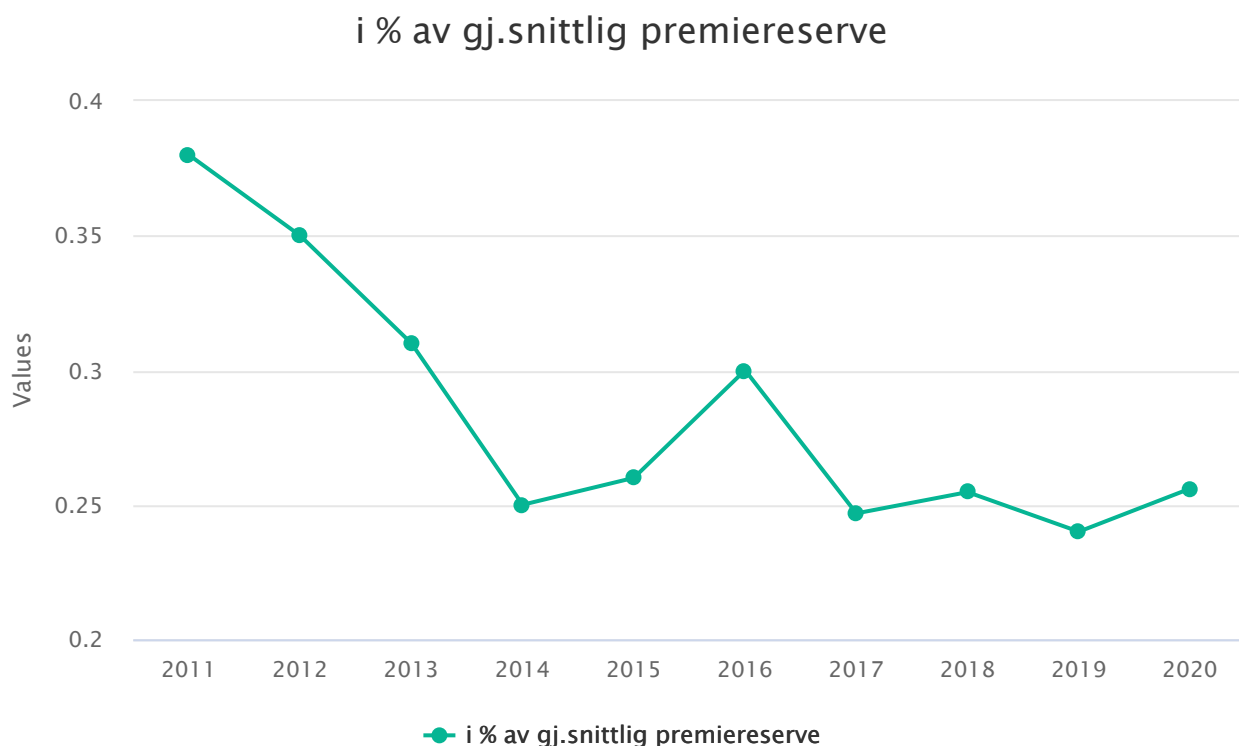
- Ønske om fortsatt effektivisering av virksomheten for å redusere kundenes kostnader ytterligere.
- Behov for gode veiledningstjenester for medlemmer og arbeidsgivere om følge av at den totale kompleksiteten øker, og valgmulighetene blir flere.
- Økt konkurranse, samt økt oppmerksomhet og kunnskap om pensjon og sparing i befolkningen vil kunne endre markedssituasjonen på noe lengre sikt.
- Nye teknologiske muligheter innebærer at vi kan benytte vår sterke posisjon til å skape ytterligere verdiøkende tjenester for våre kunder og medlemmer.

De strategiske målene krever en offensiv forretnings- og teknologiutvikling. KLP IT vil bidra til økt fart i digitalisering for å være i front av utviklingen. KLP benytter både ny og eksisterende teknologi for å effektivisere virksomheten og for å tilgjengeliggjøre gode digitale tjenester for arbeidsgivere og medlemmer.

KLP skal utnytte sin unike innsikt innen offentlig tjenstepensjon til å utvikle verdiøkende tjenester gjennom effektivisering og automatisering. KLP har derfor igangsatt et av bransjens mest omfattende digitaliseringsløft. Digitale tjenester for kunder og medlemmer skal sikre at foretaket oppleves som den beste aktøren innen offentlig tjenstepensjon. Viktige satsninger vil være økt automatisering og selvbetjening gjennom etableringen av en ny pensjonsplattform, samt nye skybaserte løsninger for blant annet digital kundefront og datavarehus. Arbeidet er godt i gang.

KLPs IT-avdeling har solid kompetanse innen pensjonsområdet og de systemene KLP benytter i dag. For å lykkes må det likevel gjennomføres betydelige endringer innen teknologi, prosesser og organisering. Teknologiløftet som nå gjennomføres krever vesentlig mer gjennomføringskraft enn det KLP har internt. Strategisk partnerskap med en ekstern aktør er et sentralt virkemiddel for å sikre at vi oppnår tilstrekkelig hastighet i det omfattende utviklingsarbeidet som skal gjennomføres.

Administrasjonskostnader

Samfunnsansvar

KLPs hovedoppgave er å levere en trygg og konkurransedyktig pensjon – både i dag og i fremtiden. Dette skal foretaket gjøre på en ansvarlig og bærekraftig måte. For hvordan vil verden se ut i 2070, når de som i dag er nyutdannet og nye i arbeidslivet skal gå av med pensjon?

Samfunnsansvar er å ta ansvar for hvordan KLP påvirker verden og samfunnet vi lever i. Men det handler også om å ha god forståelse for hvilken risiko verdens bærekraftsutfordringer utgjør for KLP. FNs bærekraftsmål oppsummerer de viktigste utfordringene verden står overfor. Derfor er bærekraftsmålene rammeverket for hvordan KLP jobber med samfunnsansvar.

KLPs ambisjon er å være ledende innenfor samfunnsansvar og å integrere dette i alle deler av virksomheten. Det har KLP også forpliktet seg til gjennom FNs Global Compact, FNs prinsipper for ansvarlige investeringer (PRI) og FNs prinsipper for bærekraftig bankdrift (PRB).

Derfor har KLP som mål å bidra til en positiv samfunnsutvikling og en raskere utvikling mot et bærekraftig samfunn. Det å oppnå klimamålet er et av de prioriterte temaene i strategi for samfunnsansvar, og KLP har derfor jobbet særlig med spørsmål knyttet til klima den siste tiden.

Integrere samfunnsansvar i all vår virksomhet

EU har laget en handlingsplan for bærekraftig finans som har som mål å fremme bærekraftige investeringer. En viktig del av handlingsplanen er EU-taksonomien. Dette er et klassifiseringssystem som skal brukes for å vurdere om noe er «grønt» eller ikke. Dette er et viktig bidrag fra EU for å redusere grønnvasking og gråsonene for hva som er bærekraftig eller ikke, og vil påvirke KLP i stor grad fremover. KLP har krav om å rapportere i henhold til EU-taksonomien fra desember 2021.

I september 2020 lanserte konsultentselskapet PwC en rapport som vurderer hvordan Norges 100 største selskaper arbeider med og rapporterer på klima. Basert på en gjennomgang av offentlig tilgjengelig materiale og rapporter er hvert selskap plassert i en kategori i henhold til totalvurderingen. KLP er plassert i kategorien med best totalvurdering og er et av fire foretak som kan dokumentere utslippskutt i tråd med Parisavtalen. Vi jobber systematisk med å redusere klimaavtrykket i vår forvaltning av eiendom, utlån og foretak vi investerer i.

Styret vedtok i 2020 et nytt kriterium for uttrekk som et virkemiddel for KLP som ansvarlig investor. Dette kriteriet sier at foretaket skal gjøre aktsomhetsvurderinger i investeringene og kan beslutte aktsomhetsbaserte uttrekk av foretak dersom det foreligger en uakseptabel risiko for å medvirke til brudd på KLP-fondenes retningslinjer basert på en kombinasjon av land-, bransje- og selskapsrisiko.

Øke investeringer som fremmer en bærekraftig utvikling og støtter opp om våre finansielle mål

Klimaendringene er en av verdens aller største utfordringer, og klimarelatert utvikling utgjør en potensiell risiko for finansiell stabilitet. Derfor er klima et tema KLP velger å løfte høyt på agendaen. Av de ulike bærekraftsmålene er mål nummer 13, «Stoppe klimaendringene», det målet KLP ser på som viktigst at foretaket bidrar til at nås. For å nå dette målet må KLP blant annet investere klimavennlig. Et av KLPs mål er å ha en investeringsportefølje på linje med Parisavtalens ambisjoner, og foretaket jobber aktivt med å forstå hvilken klimarisiko pensjonskapitalen står overfor, og hvordan foretaket kan påvirke i positiv retning.

KLP har også mål om å øke de klimavennlige investeringene med minst 6 milliarder kroner hvert år. Dette er en viktig del av KLPs investeringsportefølje og investeringer som bidrar til reell omstilling mot et bærekraftig samfunn. I 2020 økte KLP klimavennlige investeringer med 8,8 milliarder kroner, og nådde dermed målet med god margin. Foretaket har et vesentlig lavere karbonavtrykk enn våre referanseindekser, noe som betyr at KLP finansierer en mindre andel av verdens utslipp.

Investeringer i klimavennlig infrastruktur er noe som skiller KLP fra andre pensjonsleverandører. KLP bruker mulighetene som ligger i de over 807 milliarder kronene som forvaltes til å bidra til en raskere utvikling til et bærekraftig samfunn, gjennom å styre investeringer mot bærekraftige

virksomheter og løsninger. Totalt har KLP investert 51,4 milliarder (8 prosent av KLPs totale investeringer) i klimavennlige investeringer i Norge og internasjonalt. KLP har et stekt ønske om å fortsette å investere i det grønne skiftet i Norge og ser kontinuerlig etter nye investeringsmuligheter.

Påvirke foretak og bransjer til bærekraftig drift

Tidlig i 2020 publiserte KLP dokumentet «Dette er KLPs eierforventninger». Dette oppsummerer KLPs forventninger til selskapene vi investerer i; disse skal ha lønnsomme forretningsmodeller som ikke er til skade for mennesker og miljø, og som bidrar til å nå verdens mål for en bærekraftig fremtid. Dokumentet er utgangspunkt for dialog om ansvarlig og bærekraftig verdiskaping som KLP har med mange selskaper. I 2020 har KLP avholdt møter med og fulgt opp flere foretak på blant annet arbeidstakerrettigheter, likestilling, skatt, og menneskerettighetsbrudd i Kina.

KLP har jobbet målrettet i 2020 med å øke antallet selskapsdialoger. En dialog som fikk oppmerksomhet var da KLP i sommer gikk ut, sammen med flere andre investorer, mot den økende avskogingen i Brasil gjennom et felles åpent brev til brasilianske myndigheter. I brevet uttrykket man bekymring for avskoging av regnskogen og den alvorlige negative utviklingen i landet på miljø og menneskerettigheter. Brevet vakte oppsikt hos brasilianske myndigheter. Følgelig ble det avholdt en telefonkonferanse mellom sentralbanksjefen i Brasil og KLPs konsernsjef. KLP har også deltatt i møter med visepresidenten og regjeringsmedlemmer og medlemmer av kongressen i Brasil.

En annen dialog KLP har deltatt aktivt i, er markedsføring av morsmelkerstatning. Ifølge Redd Barna forekommer det i enkelte land en kritikkverdig markedsføring av morsmelkerstatning. I mange tilfeller er praksisen helseskadelig og potensielt dødelig for barna, fordi pulveret ofte blandes ut med skittent vann. Morsmelkerstatning produseres, markedsføres og selges av flere foretak hvor KLP er investert. KLP tar derfor problemstillingen på alvor, følger dette opp med foretakene og andre relevante aktører. Barns rett til god helse er en viktig og konkret problemstilling under FNs bærekraftsmål nummer 2, «Utrydde sult», og bærekraftsmål nummer 3, «God helse». Gjennom vår dialog, med foretak som Nestlé, Danone, Abbot, Kraft og RB, håper KLP på å kunne bidra til en positiv utvikling og til at problemstillingen løftes frem.

Utvikle produkter og tjenester som bidrar til positiv samfunnsutvikling

KLP Banken utstedte grønne lån for til sammen 1,15 milliarder kroner i 2020. Totalt ga det en markedsandel på rett i overkant av 56 prosent for grønne lån til kommuner, fylkeskommuner og offentlig relaterte bedrifter. Ett av de største lånene gikk til nye hybridferger i Møre og Romsdal fylkeskommune. KLP Banken har siden låneordningen ble etablert i april 2019, lånt ut nærmere 2,1 milliarder kroner til bærekraftige prosjekter i kommunene.

KLP Skadeforsikring har i 2020 videreført arbeidet med skadeforebygging hos kundene, fortsatt med et særlig fokus på utfordringene knyttet til brann i kommunale utleieboliger. Det har vært mye oppmerksomhet knyttet til avfallshåndtering i offentlige bygg, og hvilke tiltak som må iverksettes for å sikre full erstatning ved en eventuell brann. Et område som stadig får oppmerksomhet hos kommunene, er mulighet for å forebygge branner i kommunale utleieboliger.

Gjennom KLPs arbeidsmiljønettverk har flere kommuner fostret frem gode tiltak for et helsefremmende arbeidsmiljø og lavere sykefravær, til tross for Covid-19. KLP lanserte i 2020 en sykefraværskalkulator for kommunene; et verktøy som lar kommunene se gevinstene av å jobbe med helsefremming og sykefraværarbeid. Kalkulatoren gjør det mulig for den enkelte kommune å få bedre oversikt over det økonomiske potensialet som ligger i å redusere sykefraværet.

Helsefremmende arbeidsplasser står høyt på dagsorden også i helseforetakene, og det satses bredt på samarbeid for å få til dette. I et samarbeid med Senter for Seniorpolitikk, Norsk Sykepleierforbund, Spekter, Fagforbundet og Unio skal KLP delta i et forskningsprosjekt som skal bygge kunnskap om hvordan man tilrettelegger for at viktige yrkesgrupper innenfor helse står lengst mulig i arbeidslivet. I tillegg samarbeider KLP med studenter fra ulike universiteter om å utvikle «Dialogskaper'n» – et digitalt verktøy for å jobbe med og snakke om arbeidsmiljø på egen arbeidsplass.

Kommunekonferansen ble gjennomført uken før Norge stengte ned i mars. Kommunenes klimakonferanse ble gjennomført som fire digitale og interaktive direktesendinger gjennom høsten. Målet var fortsatt det samme; å skape høstens viktigste møteplass for klimaarbeid i kommune-Norge. Det var mange som så sendingene live eller i opptak, og populariteten tilsier at det også blir fokus på klima i KLPs konferansesendinger i 2021. Underveis i sendingene i høst delte KLP for andre gang ut KLPs klimapris til kommunene. I år vant Hå kommune på Jæren, med sitt prosjekt med å lage biogass av kumøkk. Andreplassen gikk til Vestland fylkeskommune og deres prosjekt for å elektrifisere drosjenæringen i fylket. Hamar kommune fikk tredjeprisen for satsing på sirkulærøkonomi, med Norges første kretsløpspark.

I 2020 tilsluttet KLP seg til Skift - næringslivets klimaledere, et nettverk av norske foretak som har som mål å være pådrivere for at Norge når sine klimamål innen 2030. Dette for å sikre konkurransekraft, men også for å øke tempoet for det grønne skiftet.

Året som gikk har naturlig vært preget av koronapandemien, også i KLP. For foretaket har driften stort sett gått normalt, selv om alle ansatte arbeidet hjemmefra i store deler av året.

For å lette situasjonen for kundene har det blant annet blitt tilbudt kriselån til kommuner, og husleien til våre kjøpesenterleietakere har blitt redusert.

Ansatte og helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Ansatte

Bidraget fra foretakets ansatte er den viktigste innsatsfaktoren for at KLP skal nå sine mål. De ansattes helse, sikkerhet og trivsel er derfor viktig slik at skader og uheldige påvirkninger unngås. Det er en målsetting å legge til rette for et godt fysisk- og psykososialt arbeidsmiljø preget av arbeidsglede. Dette er viktige premisser for god kvalitet i arbeidet, bedre resultat for virksomheten, større konkurransekraft, tillit hos kunder og arbeidslust hos den enkelte. Det ble ikke rapportert om alvorlige yrkesskader i 2020.

KLP har mål om et sykefravær på under 4,0 prosent. Sykefraværet for 2020 ble totalt 3,24 prosent, som betyr at vi har nådd målet for andre året på rad. I likhet med mange andre virksomheter, har også KLP erfart at sykefraværet har sunket under koronapandemien. Mye av arbeidet og diskusjonene i KLP, har i hovedsak handlet om hvordan forebygge sykdom og dårlig helse som følge av situasjonen med å jobbe hjemmefra. Det har blitt iverksatt en rekke tiltak for å bidra til et så godt fysisk- og psykososialt arbeidsmiljø som mulig på hjemmekontoret. I tillegg har det vært fokus på å gi lederne kompetanse og støtte til å ivareta sine ansatte på en god måte gjennom denne spesielle tiden.

Det var 3,8 prosent av de ansatte som sluttet i 2020.

Medarbeiderundersøkelsen for 2020 viser at KLP fortsatt scorer høyt på arbeidsglede og engasjement. Det er gjennomført webinarer for ledere og medarbeidere for å bevisstgjøre oss på hva som er viktig for å skape et godt arbeidsmiljø i en tid hvor vi jobber hjemmefra.

Likestilling og mangfold

KLP ønsker å være en attraktiv arbeidsplass hvor alle ansatte opplever å bli respektert for den de er uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved den person.

KLP samarbeider med foreningen FRI, foreningen for kjønns og seksualitetsmangfold, for å gjennomføre kursopplegget "Rosa kompetanse". Formålet er å gi ansatte og ledere gode råd og perspektiver på hvordan man kan snakke trygt om seksuell orientering og kjønnsuttrykk på arbeidsplassen. KLP skal være en inkluderende arbeidsplass hvor alle kan være seg selv. I tillegg er KLP medlem av nettverk for LHBT (samlebetegnelse for lesbiske/homofile/bifile/transpersoner) på arbeidsplassen som består av arbeidsgivere som ønsker å jobbe med denne tematikken knyttet til arbeidslivet.

I introduksjonsprogrammet for nye medarbeidere i KLP, gjennomgås KLPs verdigrunnlag, etiske retningslinjer og retningslinjer for likestilling og mangfold.

KLP har som mål å ha kjønnsbalanse i foretaket og arbeider spesielt med å oppnå dette også for ledende stillinger og tyngre fagstillinger. Målet er å ha minst 40 prosent av hvert kjønn blant ledere. I snitt på alle ledernivå, er dette målet nådd i 2020, men vi har ulik fordeling på de ulike ledernivåene. KLP har som mål å jobbe systematisk for å oppnå kjønnsbalanse og har igangsatt flere tiltak på dette området. Disse tiltakene er knyttet til rekruttering og tilfang av kvinnelige kandidater i rekrutteringsprosesser, digital jobbmesse #Osskvinner, internship program, lønnsprosess med fortsatt særlig fokus på likelønnspektivet, lederutvikling, holdningsarbeid blant alle ansatte, samt identifisering og utvikling av talenter.

Prinsipper for avlønning

KLPs mål er å tilby sine medarbeidere gode, markedstilpassete lønns- og arbeidsbetingelser. Datterforetaket KLP Kapitalforvaltning AS opererer i markeder hvor deler av lønnen er basert på oppnådde resultater, og tilbyr derfor lønn som delvis er resultatavhengig for ansatte som har direkte resultatansvar. I tråd med regelverket fordeles utbetaling av en slik lønn over flere år og er delvis tilknyttet verdiutviklingen i utvalgte verdipapirfond, siden KLP som gjensidig selskap ikke har egne børsnoterte egenkapitalinstrumenter. Det er ikke prestasjonslønn i andre deler av konsernet.

Ytre miljø

KLPs påvirkning på ytre miljø og klima kommer direkte fra egen aktivitet, indirekte via samarbeidspartnere og leverandører, samt via investeringer i foretak og eiendom. KLP har ambisiøse mål om å redusere dette fotavtrykket. Når det gjelder foretakets egen drift, har KLP som overordnet mål å halvere klimagassutslippene innen 2030 med utgangspunkt i utslippene i 2010. KLP ligger godt an til å nå dette reduksjonsmålet. Dette står nærmere beskrevet i Bærekraftregnskapet.

Rammebetingelser

Endringer i pensjonsmarkedet - offentlig tjenstepensjon

Regjeringen og partene i arbeidslivet inngikk i mars 2018 avtale om ny pensjonsordning gjeldende fra 01.01.2020. Målet for ny modell for alderspensjon er at den i større grad skal støtte opp under arbeidslinjen og legge til rette for bedre mobilitet mellom offentlig- og privat sektor.

De offentlige tjenstepensjonsordningene er forankret dels i lov og dels i tariffavtaler mellom partene i arbeidslivet.

Det gjenstår fortsatt et nytt regelverk for alderspensjon til medlemmer med særaldersgrense. Det gjelder også AFP, som fra 2025 endres fra en tidligpensjonsordning til en livsvarig pensjonsytelse etter mønster fra privat sektor.

Andre forhold

Endringer i KLPs styre

Det er ingen endringer i styret. Tidligere visesentralbanksjef i Norges Bank Egil Matsen, gikk inn som vararepresentant til styret i 2020.

Eierrelasjoner

KLP legger vekt på en god dialog med sine eiere. Dette gir foretaket viktige impulser når det gjelder strategiske spørsmål og nyttige tilbakemeldinger på den daglige drift. Som tidligere, arrangerte KLP eiermøter rundt i landet også i 2020. I tillegg deltok foretaket på direktørmøter i helseforetakene. Det ble også gjennomført halvårlige ressursgruppemøter for rådmenn/kommunedirektører. For øvrig ble det også etablert og gjennomført ressursgruppemøter for politikere.

Eierstyring og selskapsledelse

KLPs vedtekter og gjeldende lovgivning gir føringer for eierstyring, selskapsledelse og en klar rolledeling mellom styrende organer og daglig ledelse. Styret i KLP foretar årlig en gjennomgang av eierstyring og selskapsledelse (NUES). Siden KLP ikke har utstedt egenkapitalinstrumenter og følgelig heller ikke er børsnotert, vil det være noen avvik fra NUES, som er nærmere beskrevet i eget kapittel i årsrapporten. Valgprosedyrer til foretaksforsamling og styre er gjennom foretakets vedtekter tilpasset den direkte eierform samtidig med at viktige interessegrupper er sikret representasjon i foretaksforsamlingen.

Styret har nedsatt revisjons- og risikoutvalg og kompensasjonsutvalg. Styret foretar årlig en evaluering av egen virksomhet og kompetanse.

Veien fremover

Foretakets visjon ligger fast der KLP skal være den beste partner for dagene som kommer. Dette er et bilde på hvordan foretaket ønsker at eiere og kunder skal oppleve at KLP styrker deres økonomi, forenkler deres hverdag, bidrar til å gjøre kundene til attraktive arbeidsgivere og

bidrar til en mer bærekraftig offentlig sektor. Sentralt i dette arbeidet står verdiene åpen, tydelig, ansvarlig og engasjert, som alle medarbeidere skal følge i relasjon til foretakets kunder og kollegaer.

KLP skal være en pensjonsleverandør som skiller seg fra andre foretak som opererer i de samme markedene. KLPs gjensidighet gir det beste utgangspunktet for å sikre at verdier som skapes kommer medlemsvirksomhetene til gode. Når foretaket går med overskudd, brukes dette enten til lavere premier, styrke soliditeten, eller til medlemsvirksomhetene i form av lavere kostnader. Resultatet er reduserte innbetalinger til KLP. Dermed blir det mer penger til skoler og sykehjem, eller andre prioriterte oppgaver som våre medlemsvirksomheter har ansvaret for. Hvordan KLP driver virksomheten har dermed direkte påvirkning på hvordan disse får løst sine samfunnsoppgaver. Enkelt sagt skal «all verdiskaping tilfalle kundene. Jobben vår er å levere best mulig tjenester til lavest mulig pris».

KLPs hovedmål er å være Norges ledende leverandør av pensjon til offentlig sektor. KLP skal levere trygge og konkurransedyktige pensjons-, finans- og forsikringstjenester til offentlig sektor, virksomheter tilknyttet denne og deres ansatte. KLPs viktigste oppgave er derfor å levere pensjon til sine kunder med konkurransedyktig avkastning over tid, til de laveste kostnader, og med høy servicegrad. Foretakets pensjonsekspert har på årsbasis over 10 000 individuelle pensjonssamtaler og Kundeservice betjener over 200 000 telefonsamtaler.

Å forvalte store verdier på vegne av fellesskapet forplikter. KLPs forvaltning av oppsparte midler har stor betydning for foretakets kunder og eiere, men også indirekte for mange flere i Norge og i utlandet. Gjennom å gjøre kapital tilgjengelig, gir KLP mulighet for at foretak kan vokse, skape nye produkter og arbeidsplasser. Med dette hviler et sterkt samfunnsansvar. KLP er heldige som har engasjerte eiere som gir en tydelig retning for hvordan KLP skal bruke kapitalen ansvarlig i sine investeringer. Samfunnsansvar står på agendaen til foretaket hver dag og i alle deler av virksomheten.

KLP er en kunnskapsbedrift med over 1 000 ansatte. KLP kan og bør bli mer synlig som pensjonsekspert slik at foretakets brede ekspertise også kan komme andre til nytte. Pensjon har de siste årene blitt et stadig viktigere tema i mediene og i samfunnsdebatten for øvrig. Som ekspert på dette området vil KLP arbeide aktivt med å bedre tilgjengeligheten av kunnskap og kompetanse rundt pensjon og sparing. KLP skal oppfattes som en troverdig og kyndig pensjonsveileder – foretakets mål er å være den beste.

Store strukturendringer i kommunal sektor og endringer i hovedproduktet offentlig tjenestepensjon, stiller hver for seg krav til KLPs strategiske beredskap og evne til kontinuerlig forbedring og effektivisering. Det arbeides med risikovurderinger og overvåkning for å avdekke hvilke konsekvenser dette vil kunne få for KLPs virksomhet, samt tiltak for å møte utviklingen.

KLP er i gang med å utvikle nye og mer effektive teknologiske løsninger og tilpasser kompetanse for å være konkurransedyktig. Foretaket arbeider målrettet med å få kostnadsnivået videre ned. God og helhetlig kundeopplevelse utvikles med utgangspunkt i hva som gir best kundeverdi. Kundene forventer selvbetjente løsninger og sømløse prosesser med høy brukervennlighet og kort responstid.

Verden står overfor store bærekraftutfordringer lokalt og globalt. KLP er en del av dette bildet, og disse utfordringene innebærer både risikoer og muligheter. KLP skal aktivt bruke de påvirkningsmulighetene foretaket har som Norges største livsforsikringssselskap i arbeidet for et mer bærekraftige miljø. Ønsket om å gjøre en forskjell når det gjelder samfunnsansvar og bærekraft, står sentralt i KLPs daglige drift. Et aktivt forhold til samfunn, miljø og ansvarlige investeringer skal bidra til en god utvikling i et langsiktig perspektiv. Samfunnsansvar integreres i alle forretningsprosesser gjennom blant annet ansvarlig forvaltning av pensjonsmidler, arbeid med etikk og høye miljøstandarder i bygg som KLP eier. KLP har samfunnsengasjerte eiere som ønsker at foretaket både skal sikre en god forutsigbar avkastning, men også være ledende på samfunnsansvar i bransjen. Ikke minst ønsker eierne at KLP skal bidra til oppnåelse av FNs bærekraftsmål.

Med god soliditet er KLP godt posisjonert til å videreutvikle virksomheten på en måte som fortsatt skal skape gode langsiktige verdier for kunder, eiere og deres ansatte.

Oslo, 18. mars 2021

Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringssselskap

(sign)

EGIL JOHANSEN
Leder

(sign)

JENNY FØLLING
Nestleder

(sign)

CATHRINE M. LOFTHUS

(sign)

KARIANNE MELLEBY

(sign)

ODD HALDGEIR LARSEN

(sign)

ØIVIND BREVIK

(sign)

SUSANNE TORP-HANSEN
Valgt av og blant de ansatte

(sign)

FREDDY LARSEN
Valgt av og blant de ansatte

(sign)

SVERRE THORNES
Konsernsjef

Dette dokumentet er signert elektronisk

Resultatregnskap

KLP KONSERN

NOTE	MILLIONER KRONER	2020	2019
21	Premieinntekter for egen regning	38 955	42 716
5	Netto avkastning fra finansielle eiendeler	14 793	16 301
5	Netto renteinntekter bank	329	294
5	Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter	15 331	42 247
16	Netto inntekter fra investeringseiendommer	5 080	4 314
33	Andre inntekter	1 136	762
	Sum netto inntekter	75 625	106 634
21	Erstatninger for egen regning	-29 780	-21 616
21	Endring i forsikringsmessige avsetninger	-19 000	-29 954
	Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	-478	-372
32	Driftskostnader	-1 888	-1 892
37	Salg av virksomhet	-183	0
33	Andre kostnader	-1 258	-1 145
	Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond	-11 074	-14 736
	Sum kostnader	-63 662	-69 715
	Driftsresultat	11 963	36 919
21	Til(-) / fra(+) kursreguleringsfond i livsforsikring	245	-22 277
21	Til(-) / fra(+) tilleggsavsetning og bufferavsetning i livsforsikring	-7 749	-8 052
21	Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	-2 803	-3 398
	Resultat før skatt	1 657	3 193
23	Skattekostnad ¹	-860	-1 201
	Resultat	797	1 992
28	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger		
	- ytelser til ansatte	-88	151
21	Justering av forsikringsforpliktelsene	12	- 16
23	Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	19	- 34
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-57	101
	Revaluering eiendommer til bruk i egen virksomhet	392	209
16	Valutaomregning utenlandske eiendommer	1 778	- 353
21	Justering av forsikringsforpliktelsene	-1 778	353
23	Skatt på poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	-98	- 52
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	294	157
	Sum utvidet resultat	238	258
	Totalresultat	1 034	2 249
	¹ Andelseieres andel av skattekostnad i konsoliderte verdipapirfond	-255	- 236

Balanse

KLP KONSERN

NOTE	MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
23	Utsatt skattefordel	61	62
25	Andre immaterielle eiendeler	684	460
22	Varige driftsmidler	2 557	2 072
17	Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet	4 240	3 062
7,16	Investeringseiendom	81 485	74 545
6,13	Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	28 986	29 701
6,13	Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	154 180	150 580
6,7,13,15	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til virkelig verdi over resultat	589	602
6,13,15	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til amortisert kost	115 071	105 727
6,7,13	Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	193 814	170 810
6,7	Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	204 982	206 949
6,7,13,14	Finansielle derivater	11 561	7 582
6	Fordringer	6 179	2 484
6,8	Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	0	4 906
13	Kontanter og bankinnskudd	2 772	3 194
	SUM EIENDELER	807 161	762 737
	Innskutt egenkapital	18 194	16 540
36	Opptjent egenkapital	21 222	20 799
	SUM EGENKAPITAL	39 416	37 339
6,18,19,20,38	Fondsobligasjonslån	1 764	1 738
6,18,20,38	Ansvarlig lån	3 135	6 012
28	Pensjonsforpliktelse	934	790
21	Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	595 068	567 883
6,21	Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	0	4 906
21	Premie-, erstatnings-, og sikkerhetsfondsavsetning i skadeforsikring	2 729	2 604
6,20,38	Utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett	24 997	24 415
6,20,38	Gjeld til kredittinstitusjoner	14 216	8 199
6,20	Gjeld til og innskudd fra kunder	11 781	11 487
6,7,14	Finansielle derivater	789	856
23	Utsatt skatt	1 425	1 247
34	Annen kortsiktig gjeld	6 859	6 298
	Andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	104 050	88 963
	SUM GJELD	767 745	725 398
	SUM EGENKAPITAL OG GJELD	807 161	762 737
35	Betingede forpliktelse	27 659	23 344

Oslo, 18. mars 2021
Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap

(sign)
EGIL JOHANSEN
Leder

(sign)
JENNY FØLLING
Nestleder

(sign)
CATHRINE M. LOFTHUS

(sign)
KARIANNE MELLEBY

(sign)
ODD HALDGEIR LARSEN

(sign)
ØIVIND BREVIK

(sign)
SUSANNE TORP-HANSEN
Valgt av og blant de ansatte

(sign)
FREDDY LARSEN
Valgt av og blant de ansatte

(sign)
SVERRE THORNES
Konsernsjef

Dette dokumentet er signert elektronisk

Egenkapitaloppstilling

KLP KONSERN

2020 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2020	16 540	20 799	37 339
Resultat	611	186	797
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-	-57	-57
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	-	294	294
Sum utvidet resultat	-	238	238
Sum totalresultat	611	423	1 034
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	1 043	-	1 043
Sum transaksjoner med eierne	1 043	-	1 043
Egenkapital 31.12.2020	18 194	21 222	39 416

2019 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2019	14 554	19 303	33 857
Resultat	754	1 238	1 992
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-	101	101
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	-	157	157
Sum utvidet resultat	-	258	258
Sum totalresultat	754	1 496	2 249
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	1 232	-	1 232
Sum transaksjoner med eierne	1 232	-	1 232
Egenkapital 31.12.2019	16 540	20 799	37 339

Kontantstrømoppstilling

KLP KONSERN

MILLIONER KRONER	2020	2019
KONTANTSTRØM FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER		
Innbetalte premier direkte forsikring	32 046	38 467
Utbetalte gjenforsikringspremier	-71	-56
Utbetalte erstatninger og forsikringsytelser direkte forsikring	-21 508	-20 585
Innbetalte gjenforsikringsoppgjør for erstatninger og forsikringsytelser	0	42
Innbetalinger ved flytting	2 850	499
Utbetalinger ved flytting	-7 593	-399
Utbetalinger til andre leverandører for varer og tjenester	-2 377	-1 804
Utbetalinger til ansatte, pensjonsinnskudd, arbeidsgiveravgift mv.	-1 056	-1 123
Utbetalinger av renter	-1 083	-1 529
Innbetalinger av renter	11 867	12 195
Innbetalinger av utbytte	5 829	6 048
Utbetalinger av skatter og offentlige avgifter	-600	-533
Innbetalinger fra eiendomsvirksomheten	3 611	3 604
Netto inn- og utbetalinger av lån til kunder mv.	-8 200	-9 659
Netto innbetalinger på kundeinnskudd bank	295	825
Innbetalinger ved salg av aksjer	118 389	62 788
Utbetalinger ved kjøp av aksjer	-105 267	-72 988
Innbetalinger ved salg av obligasjoner og sertifikater	56 999	81 697
Utbetalinger ved kjøp av obligasjoner og sertifikater	-79 275	-84 318
Innbetalinger ved salg av eiendom	83	284
Utbetalinger ved kjøp av eiendom	-3 167	-6 403
Inn-/utbetalinger til investering i eiendeler med investeringsvalg	0	-905
Netto inn- og utbetalinger for kjøp/salg av andre verdipapirer med kort løpetid	-5 046	-8 308
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-3 272	-2 162
KONTANTSTRØM FRA INVESTERINGSAKTIVITETER		
Utbetalinger ved kjøp av driftsmidler mv.	-332	-301
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-332	-301
KONTANTSTRØM FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER		
Netto innskudd fra andelseiere i konsoliderte verdipapirfond	3 341	-329
Innbetalinger ved låneopptak	12 720	9 000
Utbetalinger ved låneopptak	-10 206	-7 224
Innbetalinger av egenkapitalinnskudd	1 285	1 241
Utbetalinger ved tilbakebetaling av egenkapitalinnskudd	-241	-9
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	3 162	2 679
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	-443	216
Effekt valutakursendringer på kontanter og kontantekvivalenter	21	-31
Beholding av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	3 194	3 009
Beholding av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	2 772	3 194

Noter

Noter til regnskapet

Note 1 **Generell informasjon**

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap (foretaket) og dets datterforetak (samlet konsernet) leverer pensjons-, finans-, bank- og forsikringstjenester til privatpersoner, kommuner og fylkeskommuner, helseforetak og til bedrifter både i offentlig og privat sektor.

Det største produktområdet er kollektiv pensjonsforsikring. Konsernet tilbyr kommunal tjenestepensjon, gruppelivs- og skadeforsikring, banktjenester, fond- og kapitalforvaltning.

Kommunal Landspensjonskasse (KLP) er et gjensidig forsikringsforetak registrert og hjemmehørende i Norge. KLP har hovedkontor i Dronning Eufemias gate 10, Oslo.

Årsregnskapet til konsernet er tilgjengelig på klp.no.

Konsernet har ansvarlig lån notert på London Stock Exchange og deler av konsernets obligasjoner med fortrinnsrett er notert på Oslo Børs.

Note 2 **Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsippene**

Nedenfor følger en beskrivelse av de vesentligste regnskapsprinsippene som er benyttet i konsernregnskapet. Disse prinsippene er benyttet konsistent for alle perioder som er presentert.

2.1 BASISPRINSIPPER

Konsernregnskapet for KLP er utarbeidet i samsvar med International Financial Reporting Standards (IFRS) godkjent av EU med enkelte tillegg som følger av regnskapsloven og forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak.

Konsernregnskapet er utarbeidet med utgangspunkt i prinsipp om historisk kost, med følgende unntak:

- Investeringseiendom målt til virkelig verdi
- Eiendommer konsernet selv benytter er revaluert til virkelig verdi
- Finansielle eiendeler og gjeld (herunder finansielle derivater) vurdert til virkelig verdi over resultatet
- Finansielle eiendeler og gjeld vurdert etter reglene om virkelig verdisikring

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen foreta regnskapsmessige estimater og skjønnsmessige vurderinger. Dette vil påvirke konsernets regnskapsførte verdier av eiendeler og gjeld, inntekter og kostnader. Faktiske tall vil kunne avvike fra benyttede estimater. Områder hvor det er utvist skjønnsmessige vurderinger og estimater av vesentlig betydning for konsernet er beskrevet i note 3.

Alle beløp er presentert i millioner kroner uten desimal med mindre annet er angitt.

Regnskapet er satt opp etter forutsetning om fortsatt drift.

2.1.1 Endringer i regnskapsprinsipper og opplysninger

a) Nye og endrede standarder og fortolkninger som er trådt i kraft i 2020

Det er gjort endringer i IAS 1 Presentasjon av finansregnskap og IAS 8 Regnskapsprinsipper, endringer i regnskapsestimater og feil slik at vesentlighet defineres konsistent i standardene og rammeverket. Det klargjøres når informasjon er vesentlig og det tas inn nærmere veiledning i IAS 1 om uvesentlig informasjon. Endringene avklarer særlig:

- at begrepet å tilsløre vesentlig informasjon gjelder situasjoner der virkningen tilsvarer at informasjon er utelatt eller misvisende, og at enheten vurderer vesentlighet sett i forhold til regnskapet som helhet, og
- hvem som er primærbrukere av finansregnskap til allment bruk som finansregnskapet skal rettes mot ved å definere dem som nåværende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer som må støtte seg på finansregnskap til allment bruk for store deler av den finansielle informasjonen de behøver.

IASB har kommet med et revidert konseptuelt rammeverk som vil bli brukt til standardsetting med umiddelbar virkning. Sentrale endringer inkluderer å:

- legge mer vekt på ledelsens forvalteransvar i målet med finansiell rapportering
- gjeninnføre forsiktighet som en undermengde av nøytralitet
- definere en rapporterende enhet, som kan være en juridisk enhet, eller en del av en enhet
- oppdatere definisjonene av en eiendel og en forpliktelse
- fjerne sannsynlighetsgrensen for innregning og legge til veiledning om fraregning
- gi mer veiledning om forskjellige målegrunnlag, og
- understreke at resultatregnskapet er det viktigste målet på ytelse og at inntekter og kostnader i utvidet resultat («OCI») bør resirkuleres når dette styrker relevansen eller gir en mer troverdig gjengivelse. Ingen endringer vil bli gjort i noen av de nåværende regnskapsstandardene.

IBOR- reformen/referanserente reform – endringer i IFRS 7 og IFRS 9:

IBOR reformen påvirker en rekke avtaler som fastsetter rentenivået i henhold til en referanseindeks. Endringene i regelverket gir visse lettelsers knyttet til referanserente reformen. Lettelsene gjelder sikringsbokføring og medfører at reformen generelt sett ikke medfører at sikringsbokføring blir avsluttet. Enhver ineffektiv sikring skal likevel fortsatt bli resultatført.

IFRS 9 Finansielle instrumenter, trådte i kraft 1.januar 2018, og regulerer klassifisering, måling og innregning av finansielle eiendeler- og forpliktelser, innfører nye regler for sikringsbokføring og en ny nedskrivningsmodell for finansielle eiendeler. Finansielle eiendeler skal klassifiseres i tre kategorier:

- Amortisert kost
- Virkelig verdi med verdiendring over resultatet
- Virkelig verdi med verdiendring utvidet resultat

Målekategori bestemmes ved førstegangs regnskapsføring. Klassifiseringen avhenger av foretakets/konsernets forretningsmodell for styring av sine finansielle instrumenter og karakteristikken av kontantstrømmene til det enkelte instrument. Foretak/konsern med forsikringsdominert virksomhet er gjennom bestemmelser i *IFRS 4 Forsikringskontrakter*, gitt to alternative midlertidige unntak fra de nye kravene i IFRS 9.

Unntakene har sin bakgrunn i bekymring over at IFRS 9 trer i kraft før ny standard om *Forsikringskontrakter IFRS 17*.

1) Foretak/konsern med forsikringsdominert virksomhet, har adgang, men ikke plikt, til å anvende gjeldende regler for finansielle instrumenter (IAS 39) ved utarbeidelsen av IFRS regnskap for regnskapsårene 2018, 2019 og 2020. For å anses å drive forsikringsdominert virksomhet, er kravet at forsikringsforpliktelsen må utgjøre minst 90 % av totale forpliktelser eller minst 80 %, forutsatt at virksomheten ikke er involvert i vesentlige aktiviteter som ikke er knyttet til forsikring. For å beregne om vilkåret er oppfylt, skal man ta utgangspunkt i tall som forelå per 31.12.2016.

For KLP Konsernet anses 93,9 % virksomheten å være knyttet til forsikring, og kriteriet for å kunne benytte seg av midlertidig unntak, er således oppfylt. Dette er vist i tabellen nedenfor:

FORSIKRINGSRELATERTE FORPLIKTELSER

MILLIONER KRONER	
Fondsobligasjonslån	1 650
Ansvarlig lån	6 220
Pensjonsforpliktelser	712
Forsikringsmessig avsetninger i livsforsikring	453 943
Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	1 674
Permie-, erstatnings-, og sikkerhetsavsetning i skadeforsikring	2 245
Finansielle derivater	5 871
Utsatt skatt	403
Annen kortsiktig gjeld	4 823
Andelseiers interesser i konsoliderte verdipapirfond	55 916
Sum forsikringsrelaterede forpliktelser	533 456
Sum totale forpliktelser	568 290
Andel forsikringsrelaterede forpliktelser	93,9 %

KLP Konsernet har benyttet seg av dette midlertidige unntaket, og har således ikke implementert IFRS 9.

1) Konsern med forsikringsvirksomhet som vil implementere IFRS 9, kan velge å foreta omklassifisering mellom resultatposter og postene for andre inntekter og kostnader (utvidet resultat) i samsvar med reglene etter IFRS 4 for regnskapsårene 2018, 2019 og 2020. Metoden åpner for å ta ut forskjeller i verdsetting mellom IAS 39 og IFRS 9 på noen utvalgte finansielle eiendeler.

KLP konsernet har ikke valgt å benytte seg av dette midlertidige unntaket.

I juni 2020 ble endringer i IFRS 4 om forlengelse av det midlertidige fritaket til å anvende IFRS 9 publisert. IFRS 9 skal innføres for alle liv- og skadevirksomheter 01.01.2023.

Det er ingen øvrige nye eller endrede IFRS-er eller IFRIC-fortolkninger som er trådt i kraft for 2020 årsregnskapet som påvirker regnskapet til konsernet i vesentlig grad.

b) Standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder som ikke er trådt i kraft og hvor konsernet ikke har valgt tidlig anvendelse:

Det ble gjort en begrenset endring i IAS 1 Presentasjon av finansregnskap som presiserer at gjeld skal klassifiseres som kortsiktig eller langsiktig basert på rettighetene som eksisterer ved slutten av rapporteringsperioden. Klassifiseringen er upåvirket av forventningene til enheten eller hendelsene etter balansedagen (for eksempel brudd på lånebetingelser). Endringene presiserer også hva IAS 1 mener når den refererer til 'oppgjøret' av en forpliktelse. Det presiseres også at brudd på lånebetingelser ved utløpet av perioden skal tas hensyn til selv om det ikke foretas måling på dette tidspunktet. Endringene kan påvirke klassifiseringen av gjeld, spesielt for enheter som tidligere vurderte ledelsens intensjoner for å avgjøre klassifiseringen, samt for noen gjeldsposter som kan konverteres til egenkapital. Endringen må brukes med tilbakevirkende kraft i samsvar med hovedregelen i IAS 8 Regnskapsprinsipper, og vi trå i kraft 1. januar 2023.

Den nye standarden for forsikringskontrakter, IFRS 17, ble publisert av IASB i 2017, men er på nåværende tidspunkt ikke godkjent av EU. Standarden vil erstatte dagens standard for forsikringskontrakter, IFRS 4, og har pliktig ikrafttredelses tidspunkt 01.01.2023.. Definisjon av hva som er en forsikringskontrakt er ikke endret, selv om det er kommet noen presiseringer som avgrensner hva som er kvalifiserende kontrakter som skal behandles i tråd med IFRS 17. I motsetning til IFRS 4 inneholder IFRS 17 også regler om hvordan forsikringskontrakter skal vurderes og presenteres. Standarden beskriver en verdsettelsesmodell der forsikringsforpliktelsen baseres på forventet nåverdi av fremtidige kontantstrømmer, med tillegg av en risikomargin og en fortjenestemargin. I tillegg finnes det mulige forenklede modeller som man benytte under visse forutsetninger. Nåverdien finnes ved å identifisere kontraktens forventede kontantstrømmer med en markedsrente. Risikomarginen skal reflektere ikke finansiell

risiko som gjør forsikringsgiver indifferent til å inngå kontrakten eller ikke. En eventuell positiv fortjenestemargin balanseføres og løses opp gjennom det ordinære resultatet i takt med avløp av forsikringsrisiko. Negativ fortjenestemargin (tap) innregnes i resultatet umiddelbart.

Standarden forutsetter at forsikringskontrakter med tilnærmet lik risiko som styres samlet som en portefølje grupperes etter hvorvidt de er lønnsomme, tapsgivende eller lønnsomme med risiko for å bli tapsgivende. Det kan maksimalt være 12 måneders forskjell i utstedelse av kontraktene som inngår i en gruppe.

Standarden gir et valg mellom å innregne virkningen av endring i diskonteringsrenten i resultatregnskapet eller i det utvidede resultatet. Valget er ment slik at enheten kan speile hvordan de regnskapsfører sine eiendeler under IFRS 9.

En forenklet premieallokering kan velges for forpliktelsene i gjenværende dekning av kortvarige kontrakter, som ofte er utstedt av skadevirkksomheter.

Den generelle målemetoden modifiseres for visse kontrakter utstedt av livsforsikringsvirkksomheter der forsikringstakere deler avkastningen fra underliggende eiendeler. I denne modellen vil virksomhetens andel av verdiendringer i underliggende poster inkluderes i fortjenestemarginen.

Standarden krever retrospektiv anvendelse, men tillater visse forenklinger dersom det er praktisk umulig med full retrospektiv anvendelse. Det skal være en høy terskel for å benytte forenklingene.

I juni 2020 kom en oppdatert versjon av standarden, hvor det som vesentlig betydning for konsernet er at pliktig implementeringsdato er endret til 01.01.2023.

Konsernet er godt i gang med sitt implementeringsprosjekt av IFRS 17. Det er foretatt en foreløpig kartlegging av konsernets forsikringskontrakter med tanke på hvorvidt de er innenfor standarden eller ikke, hvilken verdsettelsesmodell de ulike, kvalifiserende kontraktene tilhører og hvordan disse skal grupperes. Konklusjonene er arbeidshypoteser som det arbeides videre med. Det er således ikke klart hvordan standarden vil påvirke konsernets egenkapital. Det er likevel klart at man anser at de nye reglene vil påvirke finansregnskapet og nøkkeltall for virksomheter som utsteder forsikringskontrakter eller investeringskontrakter med avkastning som er diskresjonær.

For øvrig er det ingen andre IFRS-er eller IFRIC-fortolkninger som ikke er trådt i kraft som forventes å ha en vesentlig påvirkning på regnskapet.

2.2 KONSOLIDERINGSPRINSIPPER

2.2.1 Datterforetak

Som datterforetak regnes alle enheter der konsernet har bestemmende direkte eller indirekte innflytelse/kontroll. Bestemmende innflytelse oppnås normalt gjennom eie av mer enn halvparten av stemmeberettiget kapital. I kontrollvurderingen inkluderes også virkningen av potensielle stemmeretter som kan utøves eller konverteres på balansedagen. Datterforetak blir konsolidert fra det tidspunkt hvor konsernet overtar kontrollen, og de utelates fra konsolideringen når kontrollen opphører.

I tråd med definisjonen av kontroll i IFRS 10 anser konsernet at det foreligger kontroll som medfører konsolideringsplikt for en stor andel av KLPs investeringer i verdipapirfond. Konsernet har lagt vekt på følgende forhold ved vurdering av om det foreligger konsolideringsplikt:

- Konsernet tar initiativ til verdipapirfondet og definerer investeringsstrategi, forvaltningshonorar mv. til verdipapirfondets vedtekter
- Konsernet forestår forvaltningen innenfor verdipapirfondets vedtektsfestede handlingsrom
- Konsernet mottar alt forvaltningshonorar i fondet
- Konsernet utnytter synergier ved å selv foreta forvaltning (unntak for noen «fond i fond» strukturer)
- Konsernet har betydelig eierandel i fondet (som oftest over 20 prosent)

Reglene medfører bruk av skjønn i vurderingen av hvilke enheter konsernet anses å ha kontroll over. I konsernets regnskap konsolideres slike fond 100 prosent. Ikke kontrollerende eierinteresser (minoritetens andel av verdipapirfondet) inngår i regnskapslinjene «Andelseiers verdiendring i konsoliderte eiendoms- og verdipapirfond» i resultatet» og «Andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond» og klassifiseres som gjeld i balansen.

Kjøp av datterforetak regnskapsføres etter oppkjøpsmetoden. Anskaffelseskost settes lik virkelig verdi av eiendeler som ytes som vederlag ved kjøpet, egenkapitalinstrumenter som utstedes og pådratte forpliktelser ved overføring av kontroll. Det oppkjøpte foretakets identifiserbare eiendeler og gjeld verdsettes til virkelig verdi. Dersom anskaffelseskost overstiger virkelig verdi av identifiserbare netto eiendeler i datterforetaket, balanseføres overskytende som goodwill. Dersom anskaffelseskost er lavere, resultatføres differansen på oppkjøpstidspunktet.

Konserninterne transaksjoner og mellomværende mellom konsernforetak er eliminert. Dersom konsernforetak avlegger regnskaper etter andre prinsipper enn konsernet, omarbeides disse for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper før de konsolideres. Konsernets regnskap presenteres i norske kroner, og datterforetak som fører regnskap i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner på balansedagens valutakurs. Ved konsolidering av resultatposter i utenlandsk valuta, benyttes gjennomsnittlig valutakurs.

2.2.2 Tilknyttede foretak

Tilknyttede foretak er enheter hvor konsernet har betydelig innflytelse uten å ha kontroll. Dersom konsernet direkte eller indirekte eier 20 % eller mer av stemmerettene i et foretak om det er investert i, antas det at konsernet har en betydelig innflytelse, med mindre det klart kan godtgjøres at dette ikke er tilfelle. Hvorvidt det foreligger en betydelig innflytelse, kan normalt sett godtgjøres på en eller flere av følgende måter:

- Representasjon i styret eller tilsvarende organ i foretaket det er investert i
- Deltagelse i prosesser for fastsetting av prinsipper, herunder deltagelse i avgjørelser om utbytte eller andre utdelinger
- Vesentlige transaksjoner mellom konsernet og foretaket det er investert i
- Gjensidig utveksling av ledende personale, eller
- Levering av viktig teknisk informasjon

På kjøpstidspunktet regnskapsføres investering i tilknyttet foretak til anskaffelseskost. Egenkapitalmetoden benyttes for regnskapsføring i påfølgende perioder. Det innebærer at konsernets andel av over- eller underskudd i tilknyttede foretak resultatføres og tillegges balanseført verdi sammen med ikke resultatførte egenkapitalendringer. Konsernet resultatfører ikke andel av underskudd dersom det medfører at balanseført verdi av investeringen blir negativ med mindre konsernet har påtatt seg forpliktelser på vegne av det tilknyttede foretaket.

Der det har vært nødvendig er regnskapsprinsipper i tilknyttede foretak endret for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper.

2.2.3 Felleskontrollerte ordninger

Felleskontrollerte ordninger er investeringer hvor konsernet har felles kontroll med et annet foretak. «Felles kontroll» er den avtalte delingen av kontroll over en felleskontrollert ordning, som bare foreligger når beslutninger om relevante aktiviteter krever enstemmighet mellom de partene som deler kontrollen.

Etter IFRS 11 skal investeringer i felleskontrollerte ordninger klassifiseres enten som felleskontrollerte driftsordninger eller felleskontrollerte virksomheter avhengig av de avtalemessige rettighetene og forpliktelsene til hver enkelt investor. Konsernet har vurdert sine felleskontrollerte ordninger og kommet til at de er felleskontrollerte virksomheter.

På kjøpstidspunktet regnskapsføres investering i felleskontrollert virksomhet til anskaffelseskost. Egenkapitalmetoden benyttes for regnskapsføring i påfølgende perioder. Det innebærer at konsernets andel av over- eller underskudd i felleskontrollert virksomhet resultatføres og tillegges balanseført verdi sammen med ikke resultatførte egenkapitalendringer.

Konsernet resultatfører ikke andel av underskudd dersom det medfører at balanseført verdi av investeringen blir negativ med mindre konsernet har påtatt seg forpliktelser på vegne av den felleskontrollerte ordningen.

Der det har vært nødvendig er regnskapsprinsipper i felleskontrollert virksomhet endret for å oppnå samsvar med konsernets regnskapsprinsipper.

2.2.4 Strukturerte enheter

Enkelte fond har blitt konsolidert i konsernets balanse da konsernet anses at definisjonen av kontroll begrepet etter IFRS 10 er oppfylt. Dette gjelder i sin helhet fond som er eid av morselskapet KLP.

2.3 VIRKSOMHETSSEGMENTER

Konsernets forretningsmessige segmenter er definert i forhold til forretningsområder hvor risiko og avkastning skiller seg fra hverandre. Konsernets forretningssegmenter er gruppert i følgende områder: kollektiv pensjon offentlig, kollektiv pensjon privat, skadeforsikring, bank, kapitalforvaltning og øvrig virksomhet. Segmentene er nærmere omtalt i note 4.

2.4 OMREGNING AV TRANSAKSJONER I UTENLANDSK VALUTA

2.4.1 Funksjonell valuta og presentasjonsvaluta

Konsernregnskapet presenteres i norske kroner, som er den funksjonelle valutaen til morselskapet.

2.4.2 Transaksjoner og balanseposter

Transaksjoner i utenlandsk valuta er omregnet til norske kroner ved å benytte valutakursen på transaksjonstidspunktet. Valutagevinster- og tap på transaksjoner i utenlandsk valuta resultatføres. Tilsvarende gjelder for omregning av pengeposter (eiendeler og gjeld) på balansedagen.

Omregningsdifferanser på ikke-pengeposter inngår som del av gevinst og tap ved vurdering til virkelig verdi. Omregningsdifferanser knyttet til ikke- pengeposter som aksjer til virkelig verdi over resultatet, inngår som et element i resultatført verdiendring.

2.4.3 Konsernforetak

Enheter som konsolideres, og som har annen funksjonell valuta enn presentasjonsvalutaen, behandles som følger:

- Balansen er omregnet til balansedagens kurs
- Resultatregnskapet er omregnet til gjennomsnittskurs (dersom gjennomsnittskurs ikke totalt sett gir et rimelig estimat på bruk av transaksjonskurs, brukes transaksjonskursen)
- Omregningsdifferanser føres over utvidet resultat

2.5 VARIGE DRIFTSMIDLER

Konsernets varige driftsmidler består i hovedsak av kontormaskiner, inventar, biler, kunst og fast eiendom som benyttes av konsernet i dets virksomhet.

Fast eiendom benyttet av konsernet revalueres til virkelig verdi basert på periodiske verdivurderinger utført av konsernet, med fradrag for avskrivninger. Verdivurderingen utføres regelmessig. Prinsippene for verdivurdering av eiendommene er de samme som for investeringseiendom, og er nærmere beskrevet i forbindelse med prinsippene for regnskapsmessig behandling av investeringseiendom.

Øvrige varige driftsmidler er regnskapsført til anskaffelseskost inkludert kostnader som kan direkte henføres til driftsmidlet, med fradrag for av- og nedskrivninger.

Påfølgende kostnader vedrørende driftsmidler aktiveres som en del av driftsmidlet dersom det er sannsynlig at påkostningen bidrar til fremtidige økonomiske fordeler for konsernet, og kostnaden kan måles pålitelig. Reparasjon og vedlikehold resultatføres i den perioden utgiftene pådras.

Avskrivning er i all hovedsak beregnet ved bruk av lineær metode, slik at anleggsmidlenes anskaffelseskost, eller revaluert verdi, avskrives til restverdi over forventet brukstid, som er:

Bygninger: 50 år

Kontormaskiner: 3 – 5 år

Biler: 5 år

Inventar: 3 – 5 år

Bygninger dekomponeres dersom vesentlige deler har signifikant ulik brukstid. Hver komponent avskrives i forhold til komponentens brukstid.

Årlig vurderes driftsmidlenes utnyttbare levetid. Ved indikasjoner på verdifall utover restverdi, foretas det beregning av gjenvinnbart beløp. Dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn restverdi foretas det nedskrivning til gjenvinnbart beløp.

2.6 INVESTERINGSEIENDOM

Fast eiendom som ikke benyttes av konsernet, er klassifisert som investeringseiendom. Dersom en eiendom delvis benyttes av konsernet, og delvis er utleid til eksterne, klassifiseres den delen som leies ut til eksterne som investeringseiendom dersom den kan seksjoneres ut.

Investeringseiendom består av bygninger og tomter, og vurderes til virkelig verdi på balansedagen. Konsernet benytter en verdsettelsesmodell for å beregne markedsverdi. Verdsettelsesmetoden er basert på neddiskontering av eiendommens forventede netto kontantstrøm med markedets avkastningskrav.

Ved beregning av netto kontantstrøm benyttes i utgangspunktet markedsleie til någjeldende betingelser, mens det for perioder etter kontraktsutløp fastsettes en antatt markedsleie. Videre hensyntas et inntektsfradrag basert på forventet ledighet, forventede påkostninger og normale driftskostnader.

Forventet kontantstrøm neddiskonteres med et avkastningskrav som fastsettes med grunnlag i den risikofrie renten (10 – års norsk statsobligasjonsrente) justert med et tillegg for estimat på en 20 – års risikofri rente. Estimaten på 20 – årsrenten tilsvarer helningen på swapkurven mellom 10 og 20 år. Den risikofrie renten tillegges så en generell eiendomsrisiko for å finne avkastningskrav for prime eiendommer. Til sist legges det på en risikopremie som fastsettes ut i fra risikovilligheten blant investorene i eiendomsmarkedet hensyntatt eiendomsspesifikke forhold som geografi, eiendomstype, kontrakter, leietakere og teknisk tilstand på eiendommen.

Kvartalsvis takseres et utvalg av eiendomsmassen til konsernet av eksterne, uavhengige og kvalifiserte aktører. Ved vesentlig avvik fra egen vurdering av virkelig verdi analyseres differansene og verdsettelsesmodellens parametere justeres dersom dette viser seg nødvendig.

Endringer i virkelig verdi resultatføres under linjen ” Netto inntekter fra investeringseiendommer”.

Dersom en investeringseiendom tas i bruk av konsernet, reklassifiseres eiendommen til varig driftsmiddel. Virkelig verdi på reklassifiseringstidspunktet utgjør kostpris for den reklassifiserte eiendommen.

Dersom en eiendom konsernet har benyttet blir leid ut til eksterne, reklassifiseres eiendommen til investeringseiendom. Enhver differanse mellom bokført verdi og virkelig verdi på reklassifiseringstidspunktet posteres mot egenkapitalen som en revaluering.

2.7 IMMATERIELLE EIENDELER

Konsernets immaterielle eiendeler består i all hovedsak av aktiverte IT- systemer. Ved kjøp av nytt IT- system aktiveres direkte henførbare kostnader utbetalt til systemleverandør, ekstern konsulentbistand og internt medgåtte kostnader for å få systemet installert og klart til bruk.

Ved videreutvikling av IT- systemer aktiveres både eksterne og interne kostnader jfr. Ovenfor. Systemendringer som betraktes som vedlikehold kostnadsføres løpende.

Når et IT-system er ferdigstilt, avskrives aktiverte kostnader lineært over forventet brukstid. Ved senere aktiveringer grunnet videreutvikling avskrives disse over den opprinnelig fastsatte brukstid med mindre påkostningen øker systemets totale forventede brukstid.

Ved indikasjon på at balanseført verdi av et aktivert IT- system er høyere enn gjenvinnbart beløp, foretas det test for verdifall. Hvis balanseført verdi er høyere enn gjenvinnbart beløp (nåverdi ved fortsatt bruk/eie), foretas det nedskrivning til gjenvinnbart beløp.

2.8 FINANSIELLE INSTRUMENTER

2.8.1 Klassifisering

Finansielle instrumenter blir ved førstegangsinnregning klassifisert i en av følgende kategorier

Finansielle eiendeler

- a) Finansielle eiendeler regnskapsført til virkelig verdi over resultatet
- b) Utlån og fordringer regnskapsført til amortisert kost
- c) Hold – til – forfall – investeringer regnskapsført til amortisert kost

Finansielle forpliktelser

- a) Finansielle forpliktelser til virkelig verdi over resultatet
- d) Andre finansielle forpliktelser regnskapsført til amortisert kost

a) Finansielle eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi over resultatet

Innenfor denne kategorien kan tilordningen være pliktig eller bestemt regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet.

- Finansielle eiendeler holdt for omsetning er eiendeler som er anskaffet primært med henblikk på å gi fortjeneste fra kortsiktige prissvingninger. Konsernets derivater inngår i denne kategorien med mindre de inngår som en del av en regnskapsmessig sikring etter reglene om sikringsbokføring.
- Finansielle eiendeler og forpliktelser bestemt regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet er klassifisert i denne kategorien dersom de finansielle instrumentene enten forvaltes som en gruppe, og hvor deres inntjening vurderes og rapporteres til ledelsen på grunnlag av virkelig verdi eller dersom klassifiseringen eliminerer eller reduserer regnskapsmessig inkonsistens i målingen.

De finansielle eiendelene omfatter aksjer og andeler, obligasjoner, sertifikater og utlån, mens de finansielle forpliktelsene omfatter gjeld til kredittinstitusjoner og derivater.

b) Utlån og fordringer regnskapsført til amortisert kost

Utlån og fordringer er finansielle eiendeler, med unntak av derivater, med faste eller bestembare betalinger, og som ikke omsettes i et aktivt marked med unntak for:

- De som konsernet har intensjon om å selge på kort sikt eller har øremerket til virkelig verdi over resultat.
- De som konsernet har øremerket tilgjengelig for salg
- De som innehaver kanskje ikke vil kunne gjenvinne hele sin opprinnelige investering i, bortsett fra svekket kredittverdighet, og som skal klassifiseres som tilgjengelig for salg

Utlån og fordringer til amortisert kost består av:

- Lån og fordringer tilknyttet investeringsvirksomheten
- Lån og fordringer øvrige inklusive fordringer på forsikringstakere

Lån og fordringer i investeringsvirksomheten omfatter gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer hvilket er obligasjoner som ikke er priset i et aktivt marked, samt utlån til kommuner, bedrifter og personkunder.

c) Hold til forfall investeringer regnskapsført til amortisert kost

Hold til forfall investeringer består av finansielle eiendeler, som ikke er derivater, og som har faste eller bestembare betalinger og et definert forfallstidspunkt, og som konsernet har intensjon og evne til å holde til forfall med unntak for:

- De som foretaket ved førstegangsinnregning øremerker til virkelig verdi over resultatet
- De som foretaket har øremerket tilgjengelig for salg
- De som oppfyller definisjonen til lån og fordringer.

Kategorien omfatter obligasjoner som regnskapsføres til amortisert kost.

d) Andre finansielle forpliktelser regnskapsført til amortisert kost

Kategorien omfatter ansvarlig lån, fondsobligasjonslån og utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett, samt gjeld til- og innskudd fra kunder.

2.8.2 Regnskapsføring og måling

Kjøp og salg av finansielle instrumenter regnskapsføres til virkelig verdi på handelsdato, det vil si når konsernet har forpliktet seg til å kjøpe eller selge det finansielle instrumentet. Direkte kjøpsomkostninger inkluderes i anskaffelseskost med unntak for kjøpsomkostninger knyttet til finansielle instrumenter til virkelig verdi over resultat. For disse instrumentene kostnadsføres kjøpsomkostningene direkte. Finansielle eiendeler fraregnes når konsernet ikke lenger har rett til å motta kontantstrømmen fra eiendelen eller konsernet har overført all risiko og rettigheter knyttet til eierskapet. Finansielle forpliktelser fraregnes når den underliggende plikten i kontrakten er oppfylt, kansellert eller utløpt.

a) Verdimåling til virkelig verdi

Prinsippene for beregning av virkelig verdi relatert til de ulike instrumentene fremkommer av note 6.

b) Verdimåling til amortisert kost

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rente metode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten.

c) Nedskrivning av finansielle eiendeler som måles til amortisert kost

Ved vurderingen av om det foreligger verdiforringelse av en finansiell eiendel legges det vekt på hvorvidt utsteder/debitor har vesentlige finansielle vanskeligheter og om det foreligger kontraktsbrudd, herunder mislighold. Det vurderes om det er sannsynlig at skyldner går konkurs, hvorvidt det finnes et aktivt marked for eiendelen på grunn av finansielle vanskeligheter, eller om det observeres målbar nedgang i forventet kontantstrøm fra en gruppe finansielle eiendeler. Vurderingen baseres utelukkende på historiske forhold, fremtidige hendelser vurderes ikke uansett grad av sannsynlighet.

Dersom det foreligger objektive bevis for verdifall foretas det nedskrivning. Nedskrivningen beregnes ved å sammenligne ny, forventet kontantstrøm med opprinnelig kontantstrøm diskontert med hhv. Opprinnelig effektiv rente (eiendeler med fast rente) eller med effektiv rente på måletidspunktet (eiendeler med flytende rente). Nedskrivningen reduserer eiendelens balanseførte verdi og innregnes i resultatregnskapet under regnskapslinjen "Netto avkastning fra finansielle eiendeler".

Tapsvurdering og tapsnedskrivning foretas kvartalsvis på individuelle utlån. Låneengasjement med ubetalte terminer eldre enn 90 dager eller kreditter med overtrekk eldre enn 90 dager gjennomgås på balansedagen. I tillegg foretas det en løpende vurdering av andre låneengasjementer hvor det foreligger objektive bevis for verdifall.

Utlån vurderes også gruppevis. Dersom det foreligger objektive bevis for at en gruppe av utlån har verdifall foretas det en nedskrivning.

2.8.3 Presentasjon i balanse og resultatregnskap

a) Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultat

Finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet presenteres i balansen enten som "Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til virkelig verdi over resultat", "Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat" eller "Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat". Renteinntekter og aksjeutbytte inkluderes i linjen "Netto avkastning fra finansielle eiendeler". For bankvirksomheten inngår renteinntektene i linjen "Netto renteinntekter bank". Øvrige verdiendringer inngår i linjen "Netto avkastning fra finansielle eiendeler".

b) Utlån og fordringer til amortisert kost

Utlån og fordringer til amortisert kost presenteres i balansen enten som "Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer", "Utlån til kommuner, bedrifter og personkunder til amortisert kost", "Fordringer" eller "Kontanter og bankinnskudd". Renteinntekter inkluderes i linjen "Netto

avkastning fra finansielle eiendeler”. For bankvirksomheten inngår renteinntektene i linjen” Netto renteinntekt bank”. Verdiendringer som kan knyttes til objektive indikasjoner på verdifall samt valutaendringer inngår i linjen” Netto avkastning fra finansielle eiendeler”

c) Finansielle eiendeler som holdes til forfall

Finansielle eiendeler som holdes til forfall består av obligasjoner notert i et aktivt marked og presenteres i balansen som” Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall”. Renteinntekter etter effektiv rente metoden inkluderes i linjen” Netto avkastning fra finansielle eiendeler”.

Verdiendringer som kan knyttes til objektive indikasjoner på verdifall, samt urealiserte valutaendringer inngår i linjen” Netto avkastning fra finansielle eiendeler”.

d) Gjeld til og innskudd fra kunder

Gjeld til og innskudd fra kunder bokføres til virkelig verdi i balansen når innskuddet blir registrert som overført til kundens konto. I etterfølgende perioder regnskapsføres gjeld til- og innskudd fra kunder med flytende rente til amortisert kost etter effektiv rentemetode. Rentekostnadene inngår i linjen” Netto renteinntekter bank”.

e) Utstedte ansvarlig lån

Ansvarlige lån regnskapsføres til virkelig verdi ved opptak justert for oppkjøpskostnader. Ved påfølgende måling regnskapsføres ansvarlig lån til amortisert kost med bruk av effektiv rentemetode. Metoden benyttes for å tilordne rentekostnadene over en relevant periode, og posteres over resultatet på linjen” Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån». Ansvarlig lån i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner på balansedagen. Verdiendring som følge av valutaendringen posteres over resultatet, og inngår i linjen” Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån”.

f) Utstedt fondsobligasjonslån

Fondsobligasjonslån regnskapsføres til pålydende på utstedelsestidspunktet, og vurderes deretter til amortisert kost. På fondsobligasjonslån som er sikret mot valuta – og renteendringer (virkelig verdisikring), justeres bokført verdi med verdiendring i sikret risiko. Verdiendringen føres over resultatet på linjen” Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån”.

g) Utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett

Utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett regnskapsføres første gang til virkelig verdi ved opptak justert for oppkjøpskostnader, det vil si pålydende justert for eventuell over-/underkurs ved utstedelse.

Ved etterfølgende måling er obligasjonslånene vurdert til amortisert kost etter effektiv rentemetode. Rentekostnadene inngår i linjen "Netto renteinntekt bank" i resultatregnskapet.

Utstedte obligasjonslån med fast rente regnskapsføres etter reglene om virkelig verdisikring i den grad disse er sikret mot endring i rentenivået.

h) Gjeld til kredittinstitusjoner

Gjeld til kredittinstitusjoner balanseføres til markedsverdi ved anskaffelse. Ved etterfølgende måling benyttes virkelig verdi da dette eliminerer eller reduserer regnskapsmessig inkonsistens. Rentekostnadene inngår i linjen "Netto renteinntekt bank" mens øvrige verdiendringer inngår i linjen «Netto verdiendring på finansielle instrumenter» i resultatregnskapet.

Norges Bank har i 2020 med bakgrunn i de økonomiske negative konsekvensene av pandemien utstedt ekstraordinære F- lån til bankene. Bank virksomheten i konsernet har benyttet seg av å ta opp F-lån fra Norges Bank i 2020. Disse lånene har fastsatt løpetid og skal ikke tilbakebetales før forfallsdato på lånet. Lånene ligger i finansregnskapet regnskapsført på linjen «gjeld til kredittinstitusjoner».

i) Andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond

Minoritetseier i de konsoliderte verdipapirfondene kan kreve utløsning av sine eierandeler, og som følge av dette er minoritetens andel av fondene klassifisert som en gjeld på regnskapslinjen « Andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond». Minoritetens andel av verdiendringer i verdipapirfondene posteres over resultatet, og inngår i linjen « Andelseieres verdiendring i konsoliderte verdipapirfond».

j) Derivater og sikring

Finansielle derivater balanseføres til virkelig verdi på det tidspunktet avtalen inngås. Ved etterfølgende måling regnskapsføres derivatene til virkelig verdi og presenteres som en eiendel dersom verdien er positiv og som en forpliktelse dersom verdien er negativ. Regnskapsføringen av tilhørende gevinster og tap avhenger av hvorvidt derivatet er utpekt som et regnskapsmessig sikringsinstrument, og i hvilken type regnskapsmessig sikring derivatet inngår.

For derivater som ikke inngår i regnskapsmessig sikringsforhold, resultatføres gevinster og tap løpende på linjen for ”Netto verdiendring på finansielle instrumenter”. Disse inngår i kategorien finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultat.

Konsernet har i to tilfeller benyttet seg av regnskapsmessig sikring (sikringsbokføring). I ett tilfelle er sikringsbokføring benyttet ved sikring av utstedt fondsobligasjon (sikringsobjekt) mot verdiendringer som følge av endringer i rente- og valutakurs (virkelig verdisikring).

Sikringsinstrumentet er en kombinert rente- og valutaswap. Sikringsforholdet er dokumentert og sikringens effektivitet måles løpende. Det andre tilfellet er virkelig verdi sikring av fastrente utlån. Sikringsforholdet er dokumentert og effektiviteten måles løpende.

Endring i virkelig verdi på sikringsinstrumentet er innregnet i resultatregnskapet på linjen ”Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter”. Verdiendringer på sikringsobjektet som kan henføres til den sikrede risikoen, er regnskapsført som en korreksjon av sikringsobjektets balanseførte verdi og innregnet i resultatet på linjen for ”Netto kostnader ansvarlige lån og fondsobligasjonslån” og ”Netto renteinntekter bank”. I de tilfeller hvor et verdipapir har innebygde derivater som ikke er skilt ut, vil derivatets verdi inngå i papirets verdi som helhet.

2.9 MOTREGNING

Finansielle eiendeler og finansiell gjeld er bare motregnet i den grad det foreligger en ubetinget juridisk rett til å motregne eiendel mot gjeld, videre at man har intensjon om å motregne, samt at forfallstidspunktet for eiendelen samsvarer med forfallstidspunktet for gjelden.

2.10 KONTANTER OG KONTANTEKVIVALENTER

Kontanter og bankinnskudd er definert som fordringer på kredittinstitusjoner uten oppsigelsestid. Beløpet inkluderer ikke fordringer på kredittinstitusjoner som er knyttet til kjøp og salg av verdipapirer i forvaltningen av verdipapirporteføljene.

2.11 KONSERNETS EGENKAPITAL

Egenkapitalen i konsernet er delt i to hovedelementer:

2.11.1 Innskutt egenkapital

Konsernets morselskap er et gjensidig selskap eid av sine kunder. I KLP er kundene (medlemmene) forpliktet til å innbetale egenkapitaltilskudd ved etablering av kundeforhold (tilflytting). I tillegg belastes medlemmene årlige tilskudd etter vurdering av behov. Styret kan videre beslutte at medlemmene skal innbetale egenkapitaltilskudd i andre tilfeller, dersom dette

er nødvendig for å gi KLP tilfredsstillende soliditet. Egenkapitaltilskudd fastsettes i forhold til medlemmets relative størrelse målt i premiereserve, og beregnes særskilt for den enkelte fellesordning.

Egenkapitaltilskuddet kan benyttes til dekning av tap eller underskudd ved løpende drift. Egenkapitaltilskudd kan bare tilbakebetales i forbindelse med flytting av kundeforholdet fra foretaket og forutsetter blant annet godkjenning av styret og forhåndssamtykke fra Finanstilsynet. Gjenstand for eventuell tilbakebetaling er en andel av det faktiske oppsamlede egenkapitaltilskuddet på opphørstidspunktet, beregnet i henhold til medlemmets andel av foretakets samlede premiereserve.

Utdeling av avkastning på egenkapitaltilskuddet avhenger av foretakets resultater.

Egenkapitaltilskuddet er ikke omsettelig.

2.11.2 Opptjent egenkapital

Konsernets opptjente egenkapital består av risikoutjevningfond, revalueringsfond og øvrig opptjent egenkapital.

Alminnelige selskapsrettslige regler gjelder så langt de passer for eventuell utdeling eller bruk av annen opptjent egenkapital. Forsikringsvirksomhetslovens regler gjelder for eventuell bruk av risikoutjevningfond.

2.12 REGNSKAPSFØRING AV INNTEKTER

2.12.1 Premieinntekter

Premieinntekter inntektsføres med det beløp som forfaller i regnskapsåret. Periodisering av opptjent premie ivaretas ved avsetning mot uopptjent premie. Årets tilflyttede reserver føres over resultatregnskapet, og inngår i premieinntektene. Andel av periodens brutto premieinntekt som tilfaller reassurandør i forbindelse med gjenforsikring går til fradrag i brutto premieinntekt.

2.12.2 Renteinntekter/-kostnader

Renteinntekter og rentekostnader tilknyttet alle rentebærende finansielle instrumenter vurderes til amortisert kost og inntektsføres ved bruk av effektiv rentemetode. Etableringsgebyr ved utlån inngår i amortiseringen, og inntektsføres over lånets forventede løpetid.

For rentebærende finansielle investeringer som måles til virkelig verdi, klassifiseres renteinntekten som "Netto avkastning fra finansielle eiendeler". For bankvirksomheten inngår renteinntektene i linjen "Netto renteinntekter bank", mens øvrige verdiendringer klassifiseres som "Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle eiendeler".

2.12.3 Leieinntekter og andre inntekter

Inntekter fra utleie av fast eiendom inntektsføres lineært over leiekontraktens løpetid. Inntekten inngår i linjen "Netto inntekter fra investeringseiendommer". Honorar for kapitalforvaltning inntektsføres i henhold til utført forvaltning for perioden frem til balansedagen. Inntekten inngår i linjen "Andre inntekter". Øvrige tjenester inntektsføres lineært over kontraktsperioden.

2.13 SKATT

Konsernet driver skattepliktig virksomhet.

For konsernets livsforsikringsvirksomhet, skal skattlegging av inntekter og kostnader knyttet til eiendeler i kundeporteføljene foretas i samsvar med regnskapslovgivningen. Prinsippet gjelder både finansielle eiendeler og andre type eiendeler. Det er derfor det forsikringstekniske resultatet, slik det fremkommer av årsregnskapet, som legges til grunn for skattleggingen fra forsikringsvirksomheten. Det oppstår dermed ikke permanente eller midlertidige forskjeller for skatteformål tilknyttet kundeporteføljene. Poster i det ikke-tekniske resultatet er i hovedsak knyttet til forvaltning av selskapsporteføljen, og følger ordinære skatteregler.

I skadevirksomheten, gis det etter de endrede skattereglene fra og med inntektsåret 2018 ikke lengre fradrag for avsetninger til naturskadefond og garantiordning. Avsetningen som man hadde ved utløpet av inntektsåret 2017 er satt av på egen konto, og kommer først til beskatning ved avvikling av skadeforsikringsvirksomheten. I tillegg er differansen mellom avsetningene for inntektsåret 2017 og 2018 satt på en egen konto med utsatt inntektsføring lineært over 10 år.

For øvrige virksomheter i konsernet gjelder alminnelige skatteregler. Forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige vurderinger av eiendeler og gjeld som vil reversere på et senere tidspunkt, gir grunnlag for beregning av utsatt skattefordel eller utsatt skatt i regnskapet. Utsatt skattefordel og utsatt skatt nettes i den grad de har en juridisk rett til å motregne de innregnede beløpene og har til hensikt å gjøre dem opp på nettogrunnlag eller å realisere eiendelen og gjøre opp forpliktelsen under ett.

Ved avleggelsen av konsernregnskapet vurderes balanseføring av norsk utsatt skatt på konsernnivå. Utsatt skatt og skattefordel er beregnet som forskjeller mellom regnskapsmessig og skattemessig verdi på eiendeler og gjeld. Utsatt skattefordel balanseføres i den grad det kan

sannsynliggjøres at foretakene i konsernet vil ha tilstrekkelig skattemessig overskudd til å nyttiggjøre seg skattefordelen. Ved vurdering av sannsynlighet legges det vekt på historisk inntjening og forventet fremtidig skattemessig inntekt.

For utenlandske datterforetak regnskapsføres betalbar- og utsatt skatt/skattefordel i henhold til lokale skatteregler. Skatten kan ikke utlignes mot et eventuelt fremførbart underskudd i morselskapet ved hjelp av konsernbidrag med skattemessig effekt. I konsernregnskapets balanse fremkommer denne skatten på linjene for "Utsatt skatt" og «Utsatt skattefordel». I resultatregnskapet fremkommer denne kostnaden på linjen «Skattekostnad».

I konsernet inngår både foretak som omfattes og som ikke omfattes av finansskatt. Ved balanseføring av utsatt skatt/skattefordel i konsernregnskapet benyttes derfor selskapsskattesatsen gjeldende for det enkelte foretak i konsernet.

Skattekostnaden til konsernet er ytterligere spesifisert i note 23.

2.14 FORSIKRINGSKONTRAKTER

I henhold til IFRS 4 må det være knyttet betydelig forsikringsrisiko til kontrakten for at den skal kunne defineres som en forsikringskontrakt. Forsikringsproduktene konsernet tilbyr tilfredsstillende kravet om betydelig forsikringsrisiko, og er regnskapsført i samsvar med IFRS 4. I henhold til IFRS 4, vurderes forsikringskontraktene samlet som en forsikringskontrakt selv om den inneholder en finansiell del.

Det er gjennomført tilstrekkelighetstest for å kontrollere at nivået på de regnskapsførte forpliktelsene på forsikringskontraktene står i forhold til forsikringskundernes kontraktsmessige rettigheter. Konsernets avsetninger tilfredsstillende kravene i denne testen, og IFRS 4 stiller derfor ikke ytterligere krav til reservering. Konsernet har derfor benyttet gjeldende norsk regelverk for regnskapsføring av forsikringskontrakter.

2.14.1 Bransjer

Konsernet tilbyr produkter til sine kunder innen følgende bransjer:

- a. Kollektiv pensjon
- b. Gruppeliv
- c. Skadeforsikring.

a) Kollektiv pensjon offentlig består i hovedsak av offentlig tjenstepensjonsordninger som omfatter alderspensjon, etterlattepensjon, uførepensjon og premiefritak under ervervsuførhet.

Fra 1. januar 2020 vil all fremtidig opptjening av alderspensjon for medlemmer født 1963 eller senere skje gjennom en påslagsordning hvor alle år i arbeid gir pensjonsopptjening, på tilsvarende måte som i folketrygden. For disse alderskullene innføres det fra samme dato fleksible regler for uttak av alderspensjon og rett til å kombinere arbeid med utbetaling av pensjon uten inntektsavkorting. Pensjonen som opptjenes fra påslagsordningen reguleres før uttak av pensjon i takt med endringen i grunnbeløpet. Dette er også i tråd med regelverket i folketrygden. Påslagsordningen er også en ytelsesbasert pensjonsordning, premier og avsetninger vil foretas basert på et uendret beregningsgrunnlaget.

For alderskullene født før 1963 videreføres bruttoordningen som er basert på lineær opptjening. Dette innebærer at den enkeltes opptjente ytelser til enhver tid utgjør den forholdsmessige del av de ytelser vedkommende vil ha rett til ved fortsatt tjeneste til pensjonsalder. Den forholdsmessige del fremkommer som forholdet mellom den tjenestetid vedkommende allerede har opptjent og den samlede tjenestetid vedkommende vil oppnå ved fortsatt tjeneste til pensjonsalder, dog slik at sistnevnte størrelse ikke kan overstige 40 år ved beregningen av den forholdsmessige del.

Ordningenes ytelser fastsettes etter gjeldende regler for offentlig tjenstepensjon som blant annet innbefatter samordning med folketrygdens ytelser for alderspensjonen for å sikre et definert brutto pensjonsnivå.

Regulering av løpende pensjoner og opptjente pensjonsrettigheter finansieres i sin helhet ved en særskilt reguleringspremie. En del offentlige særtrekk er ikke forhåndsfinansiert og finansieres ved engangspremier ved oppstart og eventuelt senere endringer av pensjonen (bruttogaranti).

Premiereserve i pensjonsordningene er fastsatt som netto engangspremie for de opptjente alders-, uføre- og etterlattepensjoner. I tillegg er det avsatt administrasjonsreserve ut fra konsernets faktiske omkostninger til utbetaling av pensjon.

I premiereserven inngår også avsetninger for inntrufne, ennå ikke oppgjorte forsikringstilfeller, herunder karensavsetning for uførerisiko.

b) Gruppeliv er i hovedsak konsentrert om kommunegruppeliv og lærergruppeliv som omfatter kun dødsrisiko. Andre dekninger forekommer for et mindre antall kunder. I tillegg kommer gjeldsgruppeliv som omfatter dødsrisiko og for en stor del av eksisterende kunder også uførerisiko.

De forsikringstekniske avsetninger i gruppelivsforsikring er basert på risikoteoretiske metoder. Erstatningsreserven inkluderer avsetninger til de forventede utbetalinger til inntrufne, ennå ikke oppgjorte forsikringstilfeller, uavhengig av om disse er rapportert eller ikke.

c) I skadeforsikring tilbys følgende produkter:

Yrkesskade og Trygghet

Forsikringskontrakter som dekker kundenes arbeidstagere for yrkesskader som faller inn under yrkessskadeloven og hovedtariffavtalen. I tillegg tegnes forsikringskontrakter som dekker arbeidstagerne for ulykke i fritiden.

Ulykke

Forsikringskontrakter som dekker kunden for ulykker i fritiden, herunder også skoleelever i skoletiden.

Brann-Kombinert

Forsikringskontrakter som dekker skade på kundenes eiendommer og eventuelle verditap som påføres kunden ved skade eller tap av eiendommen. Produktet inkluderer også en obligatorisk naturskadedekning. Risikoen for foretaket reduseres gjennom tegning av reassuransekontrakter som dekker erstatninger over gitte beløp per skade.

Motorvogn

Forsikringskontrakter som dekker skade oppstått ved bruk av kundenes motorvogner. Risikoen for foretaket reduseres gjennom tegning av reassuransekontrakter som dekker erstatninger over gitte beløp pr. skade.

Ansvar

Forsikringskontrakter som dekker skade påført tredjeperson som en følge av kundenes virksomhet. Dekningen gjelder både for tingskader og personskader.

Reise

Forsikringskontrakter som dekker kundene for skader og tap oppstått på reiser.

Barneforsikring

Forsikringskontrakter som dekker utgifter ved ulykker eller alvorlig sykdom samt inntektsbortfall (uførepensjon).

Gruppeliv

Forsikringskontrakter som dekker kunden for dødsfall og uførhet.

Risikoen for konsernet reduseres gjennom tegning av reassuranskontrakter som dekker erstatninger over gitte beløp per skade i alle bransjer nevnt over med unntak for gruppeliv. Konsernet skal til enhver tid ha forsikringstekniske avsetninger som gir full dekning av det forsikringstekniske ansvar og annen risiko avledet av forsikringsvirksomheten. Konsernets avsetninger skal i alle tilfeller til enhver tid oppfylle de minstekrav til avsetninger som følger av forskrifter og lover.

2.14.2 Avsetninger i forsikringsfond

I det følgende omtales konsernets vesentligste forsikringsfond.

a) Premiereserve

Premiereserven utgjør den forsikringstekniske kontantverdien av pensjonsrettigheter som er opptjent på beregningstidspunktet. Premiereserven inkluderer også administrasjonsreserve etter konsernets beregningsgrunnlag, samt avsetninger for inntrufne, ennå ikke oppgjorte forsikringstilfeller, herunder karensavsetning for uførerisiko.

b) Tilleggsavsetninger

Tilleggsavsetninger føres i resultatregnskapet under linjen «Til(-) / fra(+) tilleggsavsetning og bufferavsetning i livsforsikring» som pliktige avsetninger. Tilleggsavsetningene er fordelt til kundene med betinget virkning og kan anvendes til dekning av eventuelt avkastningsunderskudd. Eventuell negativ avkastning kan ikke dekkes av tilleggsavsetninger.

c) Premiefond

Premiefond inneholder forskuddsbetalte premier og eventuelle overskuddsmidler som fordeles til den enkelte kundes premiefondskonto. Premiefondsmidler kan benyttes til dekning av fremtidige premier.

d) Kursreguleringsfond

Kursreguleringsfondet er definert i norsk forsikringslovgivning, og det er knyttet til kollektivporteføljen i livsforsikring.

Kursreguleringsfondet består av netto urealiserte gevinster tilknyttet finansielle omløpsmidler. Dersom netto kursreserver er negative, settes kursreguleringsfondet til null. Endringer i kursreguleringsfondet føres over resultatregnskapet.

Urealisert kursreserve tilknyttet finansielle omløpsmidler i utenlandsk valuta som kan tilskrives valutakursendringer avsettes ikke til kursreguleringsfond dersom investeringen er sikret mot valutakursendringer. Valutakursendring tilknyttet sikringsinstrumentet avsettes således heller ikke til kursreguleringsfond, men føres direkte over resultatet.

2.14.3 Avkastningsgaranti

For de offentlige tjenstepensjonsordningene skjer all ny opptjening på grunnlagsrente 2,0 prosent. Opptjening forut for 1.12.2012 ble gjort på grunnlagsrente 3,0 prosent. Total gjennomsnittlig avkastningsgaranti i bransjen kollektiv pensjon offentlig utgjorde ved utgangen av 2020 2,36 prosent.

2.14.4 Dødelighet og uførhet

Pristariffene for uførerisiko er fastsatt basert på erfaringer i konsernets egen bestand.

Pristariffene for dødelighet er lik beregningsgrunnlaget K2013 med sikkerhetsmarginer i henhold til den minstestandard Finanstilsynet har fastsatt. For Pensjonsordningen for sykepleiere og Fellesordningen for sykehusleger benyttes et noe sterkere grunnlag.

2.15 RESULTATELEMENTER I LIVSFORSIKRING

2.15.1 Avkastningsresultat

Avkastningsresultat oppstår på forsikringskontrakter med avkastningsgaranti. Avkastningsresultatet består av faktisk oppnådd avkastning fratrukket garantert avkastning (grunnlagsrente). Positivt avkastningsresultat tilfaller kunden, mens negativt avkastningsresultat må dekkes inn fra kundens tilleggsavsetninger og/eller fra egenkapitalen. Foretaket fakturerer et særskilt premieelement (rentegarantipremie) for å innestå avkastningsgarantien. Dette premieelementet inngår i resultat til foretak/konsern.

2.15.2 Risikoresultat

Risikoresultatet er et uttrykk for forskjellen mellom dødelighet og uførhet i den forsikrede bestanden i perioden i forhold til det som er forutsatt i foretakets pristariff. Et positivt risikoresultat tilbakeføres til kundene, men det er anledning til å holde tilbake inntil halvparten av et positivt risikoresultat (for ytelsespensjonsordningene) i risikoutjevningfond.

Risikoutjevningfondet kan kun benyttes til å dekke inn senere underskudd på risikoresultat.

Risikoutjevningfondet kan maksimalt utgjøre 150 prosent av årets risikopremie.

Et negativt risikoresultat må dekkes av risikoutjevningfond eller egenkapitalen.

2.15.3 Administrasjonsresultat

Administrasjonsresultat beregnes som inntekter fra administrasjonspremie fratrukket foretakets faktiske omkostninger. Administrasjonsresultatet tilfaller i sin helhet foretaket.

2.16 FRIPOLISER

For fripoliser er det overskuddsdeling, slik at minst 80 prosent av oppnådd avkastning på midlene til forvaltning tilfaller kundene, maksimalt 20 prosent tilfaller foretaket.

2.17 OVERSKUDDSMIDLER AVSATT TIL KUNDER

Overskudd til kundene tilføres premiefond, og inngår som en del av de forsikringsmessige forpliktelsene på balansetidspunktet.

2.18 PENSJONFORPLIKTELSER EGNE ANSATTE

Konsernets pensjonsforpliktelser er forsikringsmessig delvis dekket gjennom offentlig tjenestepensjon i KLP ved medlemskap i Fellesordningen for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen"). Pensjonsansvar utover disse ordningene dekkes over driften.

Pensjonskostnadene er behandlet i samsvar med IAS 19. Konsernet har en ytelsesbasert pensjonsordning for sine ansatte.

Regnskapsmessig forpliktelse for ytelsesordninger er nåverdien av forpliktelsen på balansedagen, med fradrag for virkelig verdi av pensjonsmidlene. Bruttoforpliktelsen er beregnet med lineærmetoden. Bruttoforpliktelsen diskonteres til nåverdi ved bruk av rentene på norske høykvalitetsobligasjoner. Gevinster og tap som oppstår ved rekalkulering av forpliktelsen som følge av erfaringsavvik og endringer i aktuarmessige forutsetninger føres mot egenkapitalen via utvidet resultat i perioden de oppstår. Virkningen av endringer i ordningens ytelser resultatføres umiddelbart.

Presentasjon av pensjonskostnaden i resultatregnskapet følger av IAS 1. Av denne standarden fremkommer det valgadgang for netto renteelementet som kan klassifiseres enten som en driftsrelatert kostnad eller som en finanskostnad. Det valget som foretaket gjør må følges konsekvent for senere perioder. Konsernet har presentert pensjonskostnaden under regnskapslinjen «Driftskostnader» og renteelementet under regnskapslinjen «Netto avkastning fra finansielle eiendeler». Estimatavviket er klassifisert under «Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet» under regnskapslinjen «Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger – ytelser til ansatte».

Fellesordningen er en flerforetaksordning, hvilket innebærer at den forsikringstekniske risiko er fordelt mellom alle kommuner og bedrifter som deltar i ordningen. De økonomiske og aktuarmessige forutsetninger som ligger til grunn for beregning av netto pensjonsforpliktelser baserer seg derfor på forutsetninger som er representative for hele fellesskapet.

Note 3 **Viktige regnskapsestimater og vurderinger**

Konsernet utarbeider estimater og antakelser om fremtidige forhold. Disse evalueres løpende, og er basert på historiske erfaringsdata og forventninger om sannsynlige fremtidige hendelser vurdert ut ifra data som foreligger på tidspunktet for avleggelsen av regnskapet.

Det må forventes at estimatene vil avvike fra det endelige utfall, og nedenfor omtales de områdene hvor det er betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseførte verdier i fremtidige perioder.

3.1 FORSIKRINGSKONTRAKTER

Den største forsikringsrisikoen i konsernet er risiko for feil estimering av forventet levealder. Ved fastsettelse av premietariffer benyttes egne analyser på forsikret bestand og analyser av hele Norges befolkning. Usikkerhet rundt den fremtidige levealderen, som er basert på estimater langt frem i tid, gir en tilsvarende risiko for belastning av egenkapital som følge av krav til høyere avsetninger, for å dekke utbetaling over en lenger periode.

Det vil også være forsikringsrisiko knyttet til uførhet, men denne forsikringsrisikoen er vesentlig lavere. Usikkerhet i beregninger av sannsynligheter for uførhet kan, på samme måte som økt levealder, føre til redusert resultat for eiere, men her er det større mulighet til å korrigere premietariffene, gitt at uførepensjon har en kortere tidshorisont på utbetalingene.

Forsikringsrisiko knyttet til dødelighet er betydelig lavere, og må sees i sammenheng med forsikringsrisiko knyttet til levealder. Økt dødelighet vil gi et negativt risikoresultat på dødsrisiko, men vil motvirkes av et positivt risikoresultat på levealder. I tillegg er forsikringsytelsene på ektefelle- og barnepensjon, som utgjør risikoresultat for død, betydelig lavere enn forsikringsytelsene på alderspensjon (levealdersrisiko).

Ved beregning av forsikringsmessige avsetninger i bransjen kollektiv pensjonsforsikring, benyttes forutsetninger om uførisiko basert på erfaringer i KLP med utgangspunkt i egen bestand. For de øvrige risikoelementer, herunder opplevelsesrisiko, benyttes forutsetningene fra beregningsgrunnlaget K2013 med de sikkerhetsmarginer som Finanstilsynet har fastsatt.

Ved beregning av forsikringstekniske avsetninger i bransjene gruppeliv og offentlig tjenstepensjon er det foretatt avsetninger for inntrufne skader som ikke er ferdig oppgjort. Avsetningene fastsettes ved hjelp av statistiske modeller. Modellene tar hensyn til erfaringer basert på innmeldte endringer i forsikringsbestanden.

Det er ikke foretatt ekstraordinære avsetninger knyttet til Covid19, men utviklingen, særlig på uføre følges tett opp.

Ved beregning av forsikringstekniske avsetninger i bransjen skadeforsikring er det foretatt individuell skadereservering for alle meldte skader (RBNS). Reserveringene justeres i takt med løpende skadebehandling. Alle åpne skader skal ha en spesiell vurdering minst én gang i året. Avsetning for inntrufne skader som ikke er meldt til virksomheten (IBNR) skjer ved hjelp av statistiske modeller. Modellene hensyn tar det erfaringsbaserte meldemønsteret innenfor de forskjellige risikogruppene.

I skadevirksomheten foretas det også målinger og justeringer av de totale erstatningsavsetningene (RBNS+IBNR) slik at det totale avsetningsnivået blir målt opp mot endringer i risikoelementer som skadefrekvens, storskadeinnslag, bestandssammensetning og bestandsstørrelse. Erstatningsavsetningene er vurdert til forventningsrett nivå, dvs. At det ikke er sikkerhetsmarginer i denne. Erstatningsavsetningen er ikke neddiskontert.

Erstatningsavsetningen inneholder en avsetning for fremtidige indirekte skadebehandlingskostnader (ULAE). Denne beregnes med utgangspunkt i størrelsen på RBNS og IBNR.

Det er heller ikke foretatt ekstraordinære avsetninger knyttet til Covid19. Det er en økt usikkerhet knyttet til pandemien, spesielt innenfor yrkesskadebransjen. I tiden fremover vil situasjonen følges nøye, og nivå på premie og avsetninger vil vurderes fortløpende.

Avsetning for ikke opptjent premie utgjør den proratariske delen av forfalt premie som opptjenes etter regnskapsavslutningen.

Sensitivitetsoversikten er nærmere spesifisert i note 9.

3.2 INVESTERINGSEIENDOMMER

Bygninger og andre faste eiendommer vurderes til virkelig verdi slik dette er definert i IFRS 13. Med virkelig verdi menes det beløp bygninger og andre faste eiendommer kan omsettes for i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter. Det anses ikke å være et aktivt marked for omsetning av konsernets investeringseiendommer.

Per 31.12.2020 ble bygninger og faste eiendommer verdsatt ved hjelp av konsernets interne verdivurderingsmodeller. Modellen tar utgangspunkt i neddiskontering av beregnet 20 års kontantstrøm, og diskonteringsraten som ble benyttet tilsvarer normalt markedets avkastningskrav for tilsvarende eiendommer. For de norske eiendommene ble det per 31.12.2020 benyttet en diskonteringsfaktor i intervallet 5,20 – 8,6 prosent, for konsernets svenske eiendommer 5,45– 7,49 prosent og for danske eiendommer 5,70 – 8,24 prosent.

Følgende hovedkomponenter inngår i fremtidig kontantstrøm:

- Gjeldende betingelser, kontraktsutløp og antatt markedsleie
- Ledige arealer med antatt markedsleie
- Parkeringsinntekter, parkeringsareal og antall plasser
- Antatt årlig inflasjon
- Årlig leieregulering i prosent av inflasjon
- Generell ledighet
- Normale årlige driftskostnader
- Normale årlige felleskostnader per. M²
- Oppgraderingskostnader per. M² ved nyutleie
- Evtentuellet ytterligere oppgraderingskostnader (år og beløp)
- Antall måneder ledighet ved hvert kontraktsutløp
- Antatt sluttverdi år 20
- Nominelt avkastningskrav

Som en del av verdivurderingen utføres også yieldbetraktninger for den enkelte eiendom og for totalporteføljen. I tillegg til verdsettelse ved bruk av KLP Eiendoms verdivurderingsmodell innhentes eksterne verdivurderinger for et utvalg av eiendommene. Disse benyttes for å fastsette egne beregningsparametere og for å kvalitetssikre de interne verdivurderingene.

Mindre endringer i avkastningskravet vil gi relativt store utslag i eiendomsverdiene og det antas i tillegg at vesentlige endringer i "Antatt markedsleie" også vil påvirke regnskapstallene i størst grad.

Sensitivitetsanalysen nedenfor viser hvordan verdien av en av konsernets sentralt beliggende kontoreiendommer i Oslo endrer seg ved visse endringer i sentrale parametere i konsernets verdsettelsesmodell. Analysen viser endring i verdi (angitt som prosentvis endring) for gitt endring i en parameter under forutsetning av at alle andre parametere holdes uendret. I realiteten

vil det være slik at det er innbyrdes sammenheng mellom flere variabler, slik at en endring i en parameter vil medføre endring i en eller flere andre parametere. Oppgitte sensitivitetstall fanger ikke opp slike sammenhenger mot andre variabler, og er kun vist for illustrative formål. Virkningene av endringer i parametere vil variere noe fra eiendom til eiendom.

Sensitivitetsanalyse

	Endring i parameter	Endring i verdi
Avkastningskrav	+100 bps	-13 %
Avkastningskrav	-100 bps	16 %
Markedsleie	+10 %	8 %
Markedsleie	-10 %	-8 %
Exit yield	+100 bps	-13 %
Exit yield	-100 bps	23 %
Inflasjon	+50 bps	7 %
Inflasjon	-50 bps	-7 %

I analysen forstås avkastningskravet som den rente som benyttes ved neddiskontering av fremtidige kontantstrømmer i modellen. Markedsleie forstås som forventet leie ved reforhandling av eksisterende kontrakter eller ved skifte av leietager. Exityield forstås som den yielden som benyttes til å beregne sluttverdi ved verddivurderingsmodellens siste analyseperiode (år 20).

Covid 19 pandemien har gjennom året skapt stor usikkerhet i markedet for næringseiendom. Usikkerhetene har vært representert blant annet ved tilgang av fremmedkapital, fallende renter, endrede innlån- og utlånkostnader for banker, tilgang på egenkapital, endret investoradferd med videre. I tillegg har pandemien ført med seg stor usikkerhet i leiemarkedet, endringer i leietagers likviditet, kortsiktige betalingsevne, arealbehov med videre. Mange av disse faktorene har trukket i hver sin retning, og den umiddelbare effekten har vært at risikopåslaget har trendet ut for flere av eiendomskategoriene på en slik måte at det fallende rentebildet ikke har blitt synlig i verdsettelse og faktiske gjennomførte transaksjoner.

Det er vanskelig å kunne trekke konklusjoner om markedet i generelle termer grunnet utilstrekkelig empirisk grunnlag, og det er konsernets oppfatning at enkelte eiendoms kategorier innenfor handel og kjøpesenter er i en historisk krevende situasjon hva gjelder reel kontantstrøm på kort- og mellomlang sikt. Det understrekes at de verdsettelsene som er gjort oppleves å være på et høyt usikkerhetsnivå.

3.3 VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE EIENDELER

Størstedelen av konsernets finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet, er i stor grad eiendeler som omsettes i et aktivt marked, slik at markedsverdien kan fastsettes med stor grad av sikkerhet.

Når det gjelder konsernets prising av unoterte verdipapirer, vil det være usikkerhet knyttet til dette. Dette gjelder spesielt de verdipapirer som prises på bakgrunn av ikke- observerbare forutsetninger. Det benyttes ulike verdsettelsesteknikker for å kunne fastsette virkelig verdi av disse investeringene. Unoterte rentepapirer prises ut fra en rentekurve med et risikotillegg som representerer markedets prising av utsteders bransjespesifikke risiko. Det innhentes jevnlig eksterne priser på en betydelig andel av disse unoterte papirene for å etterprøve egne verdsettelsesmodeller.

Prisingsmetodene og regnskaptallene er nærmere omtalt i note 6.

3.4 TAP PÅ FINANSIELLE EIENDELER

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, vurderes det på balansedagen om det eksisterer objektive indikasjoner på om en finansiell eiendel eller en gruppe av finansielle eiendeler har falt i verdi. I denne vurderinger anvises en viss grad av skjønn, samt forhold relatert til kreditt-, marked og likviditetsrisiko. Dette er nærmere beskrevet i note 2.

For konsernets portefølje av anleggsobligasjoner, inkludert anleggsobligasjoner som holdes til forfall, vurderes nedskrivningsbehov enkeltvis hvert kvartal. Nedskrivningsbehov beregnes som verdien av opprinnelig forventet kontantstrøm og ny forventet kontantstrøm. Det vil være usikkerhet til beregning av ny, forventet kontantstrøm. Etter utbruddet av Covid19 og kraftige tiltak for å begrense spredningen av viruset, har den økonomiske aktiviteten i obligasjonsmarkedet bremsset opp. Dette har ført til en rekke nedgraderinger av foretak. Til tross for dette er det ikke funnet forhold eller hendelser som skulle tilsi nedskrivninger grunnet overveiende tapsrisiko i konsernets portefølje av anleggsobligasjoner.

Note 4 Segmentinformasjon

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjon offentlig		Kollektiv pensjon privat		Skadeforsikring		Bank		Kapitalforvaltning		Øvrige		Elimineringer		Sum	
	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	37 008	40 128	313	1 135	1 634	1 453	0	0	0	0	0	0	0	0	38 955	42 716
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	94	106	0	0	24	22	0	0	0	0	0	0	-117	-129	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	25 351	46 037	-604	715	229	297	304	260	6	6	0	0	10 247	15 841	35 533	63 156
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	1 103	725	2	6	2	1	18	19	0	0	12	11	0	0	1 136	762
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	326	239	0	0	0	0	59	59	547	523	0	0	-932	-821	0	0
Sum inntekter	63 881	87 235	-288	1 855	1 889	1 774	381	338	554	529	12	11	9 197	14 891	75 625	106 634
Erstatninger for egen regning	-28 360	-20 157	-45	-202	-1 375	-1 256	0	0	0	0	0	0	0	0	-29 780	-21 616
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	-19 329	-28 312	331	-1 563	-2	-79	0	0	0	0	0	0	0	0	-19 000	-29 954
Kostnader innlån	-478	-372	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-478	-372
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-1 030	-965	-19	-67	-287	-268	-233	-226	-517	-479	-12	-12	341	325	-1 756	-1 693
Avskrivninger	-74	-92	0	-3	-5	-5	-4	-5	-6	-5	0	0	-42	-89	-132	-199
Tap ved salg av virksomhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-183	0	-183	0
Andre kostnader	-1 377	-1 247	0	-5	0	0	-7	-7	0	0	0	0	125	113	-1 258	-1 145
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond													-11 074	-14 736	-11 074	-14 736
Sum kostnader	-50 649	-51 145	267	-1 841	-1 668	-1 609	-244	-237	-523	-484	-12	-12	-10 833	-14 387	-63 662	-69 715

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjon offentlig		Kollektiv pensjon privat		Skadeforsikring		Bank		Kapitalforvaltning		Øvrige		Elimineringer		Sum	
	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019
Driftsresultat	13 233	36 091	-22	15	220	166	137	101	31	44	0	-1	-1 636	505	11 963	36 919
Midler tilført forsikringskundene ²	-11 944	-33 454	8	-27	0	0	0	0	0	0	0	0	1 630	-246	-10 306	-33 727
Resultat før skatt	1 289	2 637	-14	-13	220	166	137	101	31	44	0	-1	-6	259	1 657	3 193
Skattekostnad	-204	-499	0	0	-40	-14	-3	-27	-5	-9	0	0	-608	-652	-860	-1 201
Resultat etter skatt	1 085	2 138	-14	-13	180	151	133	74	26	35	0	-1	-614	-393	796	1 992
Endring i utvidet resultat	-63	113	-4	2	-10	14	-4	9	-9	17	0	0	328	101	238	258
Totalresultat	1 021	2 251	-18	-10	170	166	130	83	16	52	0	-1	-286	-291	1 034	2 249
Eiendeler	652 277	621 518	solgt	7 259	5 270	4 907	42 694	39 703	583	520	7	8	106 330	88 822	807 161	762 737
Gjeld	612 894	584 200	solgt	6 668	3 160	2 966	40 267	37 478	248	202	3	3	111 173	93 881	767 745	725 398

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

KLP konsernets virksomhet er inndelt i de seks områdene kollektiv pensjon offentlig, kollektiv pensjon privat, skadeforsikring, bank , kapitalforvaltning og øvrige All virksomhet er rettet mot kunder i Norge.

KOLLEKTIV PENSJON OFFENTLIG

Kommunal Landspensjonskasse tilbyr kollektiv offentlig tjenestepensjon.

KOLLEKTIV PENSJON PRIVAT

KLP Bedriftspensjon AS tilbyr produkter til foretak innen både offentlig og privat sektor. Virksomheten er solgt i 2020.

SKADEFORSIKRING

KLP Skadeforsikring AS tilbyr ting- og personskadeprodukter til arbeidsgivere innen offentlig og privat sektor. I tillegg tilbys et bredt spekter av standard forsikringsprodukter til personmarkedet.

BANK

KLPs bankvirksomhet omfatter selskapene KLP Banken AS og dets heleide datterselskaper; KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS. Bankvirksomheten omfatter tjenester som innskudd og utlån til personmarkedet, kredittkort, samt utlån med offentlig garanti.

KAPITALFORVALTNING

Kapitalforvaltning tilbys fra selskapet KLP Kapitalforvaltning AS. Selskapet tilbyr et bredt utvalg av verdipapirfond både til personkunder og institusjonelle kunder. Verdipapirforvaltningen har en samfunnsansvarlig profil.

ØVRIG

Øvrige segmenter består av KLP Forsikringservice AS som tilbyr et bredt tjenestespekter til kommunale pensjonskasser.

Note 5 **Netto inntekter fra finansielle instrumenter**

MILLIONER KRONER	2020	2019
Renteinntekter bankinnskudd	-1	122
Renteinntekter derivater	327	607
Renteinntekter gjeldsinstrumenter virkelig verdi	3 036	3 504
Sum renteinntekter finansielle eiendeler til virkelig verdi	3 362	4 233
Renteinntekter rentepapirer amortisert kost	6 184	6 075
Renteinntekter utlån amortisert kost	1 633	1 611
Sum renteinntekter finansielle eiendeler til amortisert kost	7 816	7 686
Utbytte/renter aksjer og andeler	3 968	5 277
Andre inntekter og kostnader	-353	-895
Sum andre løpende kostnader og inntekter	3 615	4 382
Netto avkastning fra finansielle eiendeler	14 793	16 301
Renteinntekter utlån virkelig verdi	230	294
Sum renteinntekter finansielle eiendeler til virkelig verdi	230	294
Renteinntekter utlån amortisert kost	538	601
Sum renteinntekter finansielle eiendeler til amortisert kost	538	601
Rentekostnader gjeld til kredittinstitusjoner	-67	-75
Rentekostnader obligasjon med fortrinnsrett	-282	-414
Rentekostnader gjeld og innskudd fra kunder	-109	-147
Andre inntekter og kostnader	19	35
Sum andre inntekter og kostnader bank	-439	-601
Netto renteinntekter bank ¹	329	294
Verdiendring aksjer og andeler	-5 213	27 577
Verdiendring derivater	4 859	11 546
Verdiendring gjeldsinstrumenter til virkelig verdi	1 840	2 635
Verdiendring utlån virkelig verdi	-27	24
Verdiendring innlån virkelig verdi	0	0
Sum verdiendring finansielle instrumenter til virkelig verdi	1 458	41 780
Verdiendring utlån til amortisert kost	451	111
Andre urealiserte verdier	428	-66
Sum andre urealiserte verdier	879	45
Netto urealiserte gevinster fra finansielle instrumenter	2 337	41 825
Realiserte aksjer og andeler	17 853	8 422
Realiserte derivater	-6 788	-13 133
Realiserte gjeldsinstrumenter til virkelig verdi	1 893	5 075
Sum realiserte finansielle instrumenter til virkelig verdi	12 958	365

MILLIONER KRONER	2020	2019
Realiserte obligasjoner til amortisert kost ²	106	121
Realiserte utlån til amortisert kost	1	0
Sum realiserte finansielle instrumenter til amortisert kost	106	122
Andre finansielle inntekter og kostnader	-70	-64
Sum andre finansielle inntekter	-70	-64
Netto realiserte gevinster fra finansielle instrumenter	12 994	422
Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter	15 331	42 247
Sum netto inntekter fra finansielle instrumenter	30 454	58 842

¹ Netto renteinntekt bank er inntekter og kostnader tilknyttet bankvirksomheten

² Realiserte verdier på obligasjoner til amortisert kost kommer av realiserte mer- eller mindreverdier på valuta. Papirer denominert i utenlandsk valuta blir sikret, noe som resulterer i minimal nettoeffekt av valutaendringer (reflekteres i verdiendring / realiserte derivater). Se note 9 og 12 for mer informasjon.

Noten spesifiserer netto inntekter fra finansielle instrumenter.

Verdiendringer som skyldes endring i kredittrisiko er ikke medtatt i denne tabellen grunnet systemmessige begrensninger.

Note 6 **Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser**

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksterne rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

For denne noten kan kategoriseringen av finansielle instrumenter deles opp i tre ulike nivåer; balanseklassifisering, regnskapsklassifisering og type instrument. Det er siste kategori, type instrument, hvor det gis informasjon på hvordan virkelig verdi er utledet.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST

Denne kategorien inkluderer:

- Investeringer som holdes til forfall
- Obligasjoner klassifisert som utlån og fordring
- Øvrige utlån og fordringer
- Gjeld til og innskudd kunder (forpliktelse)
- Ansvarlig lånekapital (forpliktelse)
- Annen utstedt gjeld (forpliktelse)

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rente metode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten. I denne noten opplyses det forøvrig om virkelig verdi på de finansielle instrumentene som måles til amortisert kost.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

Denne kategorien inkluderer:

- Egenkapitalinstrumenter
- Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi
- Derivater (eiendeler og forpliktelser)
- Gjeld til kredittinstitusjoner (forpliktelse)

Nedenfor er det listet hvilke ulike typer finansielle instrumenter som faller inn under de ulike regnskapskategoriene og hvordan virkelig verdi blir beregnet.

- **INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL**

- **OBLIGASJONER KLASSIFISERT SOM UTLÅN OG FORDRING**

- **GJELDSINSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI**

a) Utenlandske rentepapirer

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil. Følgende kilder benyttes:

- Bloomberg Barclays Indices
- Bloomberg

Bloomberg Barclays Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis utenlandsk stat og utenlandsk kreditt). Deretter benyttes Bloomberg med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg.

b) Norske rentepapirer – stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Kursene sammenlignes med kursene fra Nordic Bond Pricing for å avdekke eventuelle feil.

c) Norske rentepapirer – annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. De papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing, prises teoretisk. Teoretisk pris skal baseres på antatt nåverdi ved salg av posisjonen. Diskontering gjøres ved å benytte en nullkupongkurve. Nullkupongkurven oppjusteres med en kredittspread som skal hensynta obligasjonens risiko. Kredittspreaden beregnes ut fra en spreadkurve hvor obligasjonens durasjon hensyntas. Nordic Bond Pricing er hovedkilde for spreadkurver. Disse leverer selskaps-spesifikke kurver og kurver for norske sparebanker, kommuner og kraft. Sparebanker har ulike spreadkurver basert på forvaltningskapital.

For foretak hvor Nordic Bond Pricing ikke leverer spreadkurver, benyttes spreadkurver fra tre norske banker. Når spreadkurver er tilgjengelig fra flere av disse bankene, benyttes et likevektet gjennomsnitt. Dersom en obligasjon mangler en passende spreadkurve, benyttes spread fra en sammenlignbar obligasjon fra samme utsteder.

d) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner

Virkelig verdi beregnes etter samme hovedprinsippene som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor.

e) Fordringer på kredittinstitusjoner

Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

f) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurve som direktelånene, men kredittmarginen er justert til markedsnivå for aktuell kombinasjon av garantistkategori og garantiform. Garantisten er enten stat, fylkeskommune, kommune eller bank.

g) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke. Virkelig verdi av utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen. Virkelig verdi av utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

- EGENKAPITALINSTRUMENTER

h) Aksjer (noterte)

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indekssleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Følgende kilder benyttes for norske aksjer:

- Oslo Børs (primærkilde)
- Morgan Stanley Capital International (MSCI)
- Bloomberg

Følgende kilder benyttes for utenlandske aksjer:

- Morgan Stanley Capital International (MSCI) (primærkilde)
- Bloomberg

i) Aksjer (unoterte)

Konsernet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransje anbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salg-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs justeres den ned til kjøpskursen.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger foretas en skjønnsmessig vurdering. Med dette menes enten en fundamental analyse av foretaket, eller en meglervurdering.

j) Private Equity

Investeringer i Private Equity gjøres gjennom fond. Fondenes virkelige verdi skal baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines ('IPEV Guidelines'). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av foretakene. Virkelig verdi er beregnet ut ifra fondenes rapporterte markedsverdi justert for inn- og utbetalinger i perioden mellom siste rapporterte markedsverdi fra fondet og perioden det rapporteres på for konsernet. Direkteinvesteringer i Private Equity behandles analogt med omløpsaksjer, men verdsettelse kan være daglig, kvartalsvis eller årlig. I de tilfeller det har vært mulig å få informasjon om hva ko-investeringer prises til i fondene, legges dette til grunn i verdsettelsen. Øvrige direkteinvesteringene er verdsatt til kostpris, rapporterte markedsverdier fra foretak eller omsatt pris der dette foreligger.

- DERIVATER

k) Futures/FRA/IRF

Alle futureskontrakter til konsernet handles på børs. Bloomberg benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Bloomberg er korrekte. Reuters fungerer som sekundærkilde.

l) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs. Reuters er sekundærkilde.

m) Renteswaper

Renteswaper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

n) FX-swaper

FX-swaper med forfall på ett år eller mindre prises på kurver som er bygget opp fra FX swap-punkter hentet fra Reuters. For FX-swaper over ett år vurderes markedet relativt lite likvid og det skal benyttes basisjusterte swapkurver.

- GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER

o) Plasseringer hos kredittinstitusjoner og deposits

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen. Deposits prises på swapkurver.

- ANSVARLIG LÅNEKAPITAL, ANNEN UTSTEDT GJELD OG INNSKUDD FRA KUNDER

p) Virkelig verdi av ansvarlige lån

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

q) Virkelig verdi av utstedt fondsobligasjonslån

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

r) Utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

s) Innskudd fra kunder

Alle innskudd er uten rentebinding. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

Tabellen under gir en nærmere spesifikasjon av innholdet i de ulike klassene av eiendeler og forpliktelser.

MILLIONER KRONER	31.12.2020		31.12.2019	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL – REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST				
Norske hold til forfall obligasjoner	5 130	5 786	5 215	5 698
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	23 856	26 163	24 487	25 935
Sum gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	28 986	31 950	29 701	31 633
GJELDSINSTRUMENTER KLASSIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER – REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST				
Norske obligasjonslån	51 396	54 805	49 807	51 469
Utenlandske obligasjonslån	102 738	111 115	100 736	104 886
Andre fordringer	47	47	37	37
Sum gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	154 180	165 967	150 580	156 392
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER – REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET				
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	589	589	602	602
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	589	589	602	602
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST				
Utlån med sikkerhet i pant	23 763	23 816	21 755	21 758
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	81 335	82 668	73 141	73 401
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	9 923	9 923	10 766	10 794
Utlån kredittkort	50	50	65	65
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	115 071	116 458	105 727	106 018
GJELDSINSTRUMENTER – REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET				
Norske obligasjoner	51 841	51 841	54 801	54 801
Norske sertifikater	6 094	6 094	6 295	6 295
Utenlandske obligasjoner	92 025	92 025	85 004	85 004
Utenlandske sertifikater	549	549	50	50
Plassering hos kredittinstitusjoner	43 305	43 305	24 660	24 660
Sum gjeldsinstrumenter	193 814	193 814	170 810	170 810
EGENKAPITALINSTRUMENTER – REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET				
Aksjer	185 112	185 112	190 350	190 350
Aksjefond	18 488	18 488	14 562	14 562
Eiendomsfond	1 382	1 382	32	32
Alternative investeringer	0	0	2 005	2 005
Sum egenkapitalinstrumenter	204 982	204 982	206 949	206 949

MILLIONER KRONER	31.12.2020		31.12.2019	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FORDRINGER				
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger	1 433	1 433	1 141	1 141
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	176	176	153	153
Fordringer ved verdipapirhandel	3 111	3 111	614	614
Fordskuddsbetalt husleie tilknyttet eiendomsvirksomheten	212	212	212	212
Andre fordringer	1 246	1 246	364	364
Sum lån og fordringer øvrige inkl. Fordringer på forsikringstakere	6 179	6 179	2 484	2 484
FINANSIELL GJELD – REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST				
Fondsobligasjonslån	1 764	1 592	1 738	1 672
Ansvarlige lån	3 135	3 561	6 012	6 928
Gjeld til kredittinstitusjoner	3 304	3 304	1 407	1 407
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	24 997	25 105	24 415	24 546
Gjeld til og innskudd fra kunder	11 781	11 781	11 487	11 487
Sum finansiell gjeld	44 980	45 342	45 059	46 039
FINANSIELL GJELD – REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET				
Gjeld til kredittinstitusjoner	10 913	10 913	6 791	6 791
Sum finansiell gjeld	10 913	10 913	6 791	6 791
Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	0	0	4 906	4 906
Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	0	0	4 906	4 906

MILLIONER KRONER	31.12.2020		31.12.2019	
	Eiendeler	Forpliktelseser	Eiendeler	Forpliktelseser
FINANSIELLE DERIVATER – REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Valutaterminer	9 140	384	5 572	647
Renteswaper	1 144	405	1 038	99
Rente- og valutaswaper	1 058	0	973	111
Aksjeopsjon	219	0	0	0
Sum finansielle derivater	11 561	789	7 582	856

Note 7 Virkelig verdi hierarki

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	81 485	81 485
<i>Tomter</i>	0	0	996	996
<i>Eiendomsfond</i>	0	0	3 354	3 354
<i>Bygg</i>	0	0	77 136	77 136
Utlån til virkelig verdi	0	589	0	589
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	34 621	123 108	4 250	161 978
<i>Sertifikater</i>	1 058	5 585	0	6 643
<i>Obligasjoner</i>	16 125	110 382	0	126 506
<i>Obligasjonsfond</i>	17 437	7 141	4 250	28 828
Utlån og fordringer	31 106	730	0	31 836
Aksjer og andeler	181 714	4 097	19 171	204 982
<i>Aksjer</i>	179 469	2 939	2 704	185 112
<i>Aksjefond</i>	2 245	0	55	2 300
<i>Eiendomsfond</i>	0	1 157	224	1 382
<i>Spesialfond</i>	0	0	0	0
<i>Private Equity</i>	0	0	16 188	16 188
Finansielle derivater	0	11 561	0	11 561
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	247 440	140 085	104 905	492 431
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	789	0	789
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	9 999	914	0	10 913
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	9 999	1 702	0	11 701

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	74 545	74 545
<i>Tomter</i>	0	0	933	933
<i>Eiendomsfond</i>	0	0	3 154	3 154
<i>Bygg</i>	0	0	70 458	70 458
Utlån til virkelig verdi	0	602	0	602
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	40 167	105 973	0	146 140
<i>Sertifikater</i>	3 344	3 002	0	6 345
<i>Obligasjoner</i>	21 924	102 971	0	124 896
<i>Obligasjonsfond</i>	14 899	0	0	14 899
Utlån og fordringer	22 946	1 724	0	24 670
Aksjer og andeler	186 785	5 503	14 660	206 949
<i>Aksjer</i>	184 673	3 466	2 211	190 350
<i>Aksjefond</i>	2 112	0	54	2 166
<i>Eiendomsfond</i>	0	32	0	32
<i>Spesialfond</i>	0	2 005	0	2 005
<i>Private Equity</i>	0	0	12 396	12 396
Finansielle derivater	0	7 582	0	7 582
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	249 898	121 385	89 206	460 489

FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI

Finansielle derivater gjeld	0	856	0	856
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	6 791	0	0	6 791
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	6 791	856	0	7 647

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 3 304 millioner kroner pr 31.12.2020 og 1 407 millioner pr 31.12.2019.

Endringer i nivå 3, Investeringseiendom	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	74 545	67 570
Solgt / avgang som følge av reklass	-83	-291
Tilgang som følge av kjøp og aktivering	3 166	6 167
Urealiserte endringer	3 956	1 060
Øvrige endringer	-99	39
Utgående balanse 31.12.	81 485	74 545
Realisert gevinst / tap	0	42

Endringer i nivå 3, Aksjer	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	2 211	2 542
Solgt	-91	-1 455
Kjøpt	487	780
Urealiserte endringer	97	343
Utgående balanse 31.12.	2 704	2 211
Realisert gevinst / tap	8	321

Endringer i nivå 3, Aksjefond	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	54	61
Solgt	0	-9
Kjøpt	0	0
Urealiserte endringer	1	2
Utgående balanse 31.12.	55	54
Realisert gevinst / tap	0	0

Endringer i nivå 3, Private Equity	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	12 396	10 383
Solgt	-1 675	-2 358
Kjøpt	8 341	2 882
Urealiserte endringer	1 600	1 489
Utgående balanse 31.12.	20 662	12 396
Realisert gevinst / tap	636	878
Sum nivå 3 per 31.12.	104 905	89 206

Urealiserte endringer og realisert gevinst/tap reflekteres på linjen «Netto verdiendringer på finansielle instrumenter» i konsernresultatet for unoterte aksjer og Private Equity. *Urealiserte endringer og Realisert gevinst/tap for investeringseiendom* reflekteres på linjen «Netto inntekter fra investeringseiendommer»..

Tabellene «Endringene i nivå 3» viser endringer i nivå 3 klassifiserte papirer i perioden angitt.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs,

forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1: Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoteerte papirer.

Nivå 2: Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdata. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

Nivå 3: Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos konsernet er blant annet unoterte aksjer og Private Equity.

For eiendeler som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort noen sensitivitetsanalyse, foruten eiendom i annen note. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring på 5 245 millioner kroner pr 31.12.2020 og 4 460 millioner kroner pr 31.12.2019 for eiendelene i nivå 3. Alt av investeringseiendom inngår i nivå 3. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til note 3.

I perioden fra 01.01.2020 til 31.12.2020 er det flyttet aksjer og andeler for 568 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2 og 819 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 1. Dette er for øvrig netto flyttinger gjennom året. For aksjer skyldes dette endringer i likviditet; basert på regler knyttet til handelsdager og omsetning. Ingen øvrige nivåendringer i 2020.

De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 6, med unntak av investeringseiendom som er beskrevet i note 3.

I note 6 opplyses det om virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Den nivåbaserte fordelingen for disse postene vil være som følger: eiendeler klassifisert som hold til forfall vil inngå i nivå 1, utlån, og lån og fordringer vil inngå i nivå 2. Forpliktelser, målt til

amortisert kost, vil være fordelt på følgende vis; ansvarlig lån fordelt i nivå 1 og fondsobligasjonslånet vil vært fordelt i nivå 2, gjeld til kredittinstitusjoner vil vært fordelt i nivå 1. For informasjon vedrørende prising av disse rentepapirene henvises det til note 6.

Note 8 **Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring**

Virksomheten som har tilbudt innskuddsbasert livsforsikring ble i 2020 solgt, notespesifikasjonen nedenfor viser derfor kun 2019 informasjon.

MILLIONER KRONER	Org. nummer	Antall andeler	Kurs	Virkelig verdi 31.12.2019	Gj. snittlig avkastning per andel i %	Gj.snittlig avkastning per andel hele kroner
ANDELER I AKSJEFOND						
KLP AksjeGlobal Indeks II	987570199	31 422	2 763,88	87	26,47 %	578
KLP AksjeNorge Indeks	988425958	289	2 878,56	1	16,52 %	408
KLP Aksje Fremvoksende Markeder indeks I	996715426	4 611	2 190,04	10	20,90 %	379
KLP Framtid	918126767	2 329 728	1 373,26	3 199	23,38 %	260
KLP AksjeNorden Mer Samfunnsansvar	923251642	3 574	1 072,38	4	10,40 %	101
KLP AksjeGlobal Mer Samfunnsansvar	920672183	10 900	1 266,84	14	6,34 %	76
KLP AksjeGlobal Mer Samfunnsansvar II	923251626	21 941	1 078,19	24	8,87 %	88
Baillie Gifford Worldwide Glob Alpha Fund NOK Acc		156 437	189,54	30	32,03 %	46
Quoniam FS SICAV GlobEq MinRisk KLP I		60 268	1 125,35	68	21,38 %	198
Sum andeler i aksjefond		2 619 169		3 436		
ANDELER I OBLIGASJONSFOND						
KLP Obligasjon 5 år	979518315	435	1 280,23	1	2,05 %	26
KLP Obligasjon Global I	989753746	640	1 206,46	1	10,98 %	122
KLP Kredittobligasjon	993511757	6 086	1 053,06	6	2,43 %	26
KLP Obligasjon 3 år	979518323	0	1 026,21	0	-0,24 %	-3

MILLIONER KRONER	Org. nummer	Antall andeler	Kurs	Virkelig verdi 31.12.2019	Gj. snittlig avkastning per andel i %	Gj.snittlig avkastning per andel hele kroner
KLP Obligasjon 1 år Mer Samfunnsansvar	923251669	343	997,93	0	0,33 %	3
KLP Obligasjon Global mer Samfunnsansvar	923251685	163	1 003,45	0	-0,28 %	-3
KLP Nåtid	918126740	1 362 457	1 008,89	1 375	4,15 %	41
Quoniam FS SICAV GlobCredit MinRisk KLP I		3 507	1 051,69	4	5,72 %	57
Sum andeler i obligasjonsfond		1 373 630		1 387		
ANDELER I PENGEMARKEDSFOND						
Andeler i pengemarkedsfond						
KLP Pengemarked	979518218	76 783	1 000,10	77	1,64 %	16
Sum andeler i pengemarkedsfond		76 783		77		
Sum andeler i verdipapirfond				4 899		
Utlån og fordringer				4		
Andre eiendeler				3		
Sum eiendeler i forsikring med investeringsvalg				4 906		

Prosent	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal
Avkastning per kvartal	7,35 %	2,01 %	2,81 %	3,73 %

Beholdningens avkastning er verdiendring på innskutt beløp, og tar hensyn til transaksjoner i perioden. Dette betegnes som pengevektet avkastning. Fondets avkastning er den totale avkastningen for fondet, også kalt tidsvektet avkastning.

Dersom det ikke er foretatt transaksjoner i perioden, er beholdningens og fondets avkastning den samme.

Note 9 **Risikostyring**

Konsernet er gjennom sin virksomhet eksponert både for forsikringsrisiko og finansiell risiko. For konsernet er den overordnede risikostyringen innrettet mot at den finansielle risikoen håndteres på en slik måte at konsernet til enhver tid imøtekommer de forpliktelsene forsikringskontraktene påfører virksomheten. Styret fastsetter overordnede risikostrategier som operasjonaliseres på administrativt nivå.

Risikostrategi implementeres og følges opp av linjeorganisasjonen, med periodisk avrapportering. Eventuelle brudd på risikolinjer og rammer rapporteres løpende, med beskrivelse av tiltak som er gjort for å bringe forholdet i orden. Enheter utenfor linjeorganisasjonen fører tilsyn med at risikotakningen skjer innenfor de fullmaktene linjen har.

9.1 FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsrisiko er i henhold til IFRS 4 definert som «En kontrakt der den ene parten (forsikringsgiveren) påtar seg en betydelig forsikringsrisiko for en annen part (forsikringstakeren) ved å samtykke i å betale erstatning til forsikringstakeren dersom en angitt usikker framtidig hendelse (den forsikrede hendelsen) påvirker forsikringstakeren negativt. Forsikringsmessige resultater vil være mer stabile og forutsigbare jo flere kontrakter det er i porteføljen.

Konsernets forsikringsvirksomhet er fordelt på bransjene kollektiv pensjon offentlig og skadeforsikring. Som beskrevet i note 2, er de mest tungtveiende risikoer i kollektiv pensjon utførerisiko og opplevelsesrisiko, mens dødsrisiko er noe mindre tungtveiende. I skadeforsikringen er det utarbeidet retningslinjer for hvilke typer risiko virksomheten aksepterer i sin portefølje. I utgangspunktet aksepteres risikoer fra kunder som ligger innenfor konsernets primære målgruppe på skadeforsikring, så sant forsikringsomfanget ligger innenfor de standardproduktene konsernet tilbyr. Den samlede forsikringsrisikoen vil også bli mindre diversifisert ved at porteføljen har en geografisk spredning og er spredt på forskjellige forsikringsprodukter.

Innenfor skadeforsikring styres forsikringsrisiko generelt gjennom avsetninger for fremtidig forventede erstatninger på eksisterende kontrakter, prising av risikoelementet i forsikringspremien, og gjennom reassuransekontrakter. I tillegg er det gjennomført mer spesifikke tiltak i henhold til den forsikringsmessige dekningen som tilbys.

Forsikringsrisiko styres generelt gjennom tett oppfølging av risikoforløpet og eventuell derav følgende endring av tariffene.

9.1.1 Forsikringsmessige avsetninger

De forsikringsmessige avsetningene er satt til et forventningsrett nivå med tillegg av sikkerhetsmarginer. Innenfor kollektiv pensjon kan KLP tilføre inntil halvparten av et års positive risikoresultat til risikoutjevningfond. Dette fondet kan benyttes til å møte uventede svingninger i risikoresultatet.

For uførerisiko i bransjen kollektiv pensjon benyttes forutsetninger basert på KLPs uførererfaringer. For de øvrige risikoelementer innenfor kollektiv pensjon benyttes forutsetningene fra beregningsgrunnlaget K2013 i henhold til minimumsgrunnlaget fastsatt av Finanstilsynet i 2013. For menn benytter KLP egne levealdersforutsetninger som antar en sterkere levealdersforbedring enn K2013. I pensjonsordningen for sykepleiere anvendes det samme formelverk og de samme parametere, men med en styrket sikkerhetsmargin på grunn av signifikant lenger levetid i disse ordningene. For Pensjonsordningen for sykehusleger anvendes K2013 med en styrket sikkerhetsmargin for begge kjønn.

Vi befinner oss for tiden i en særskilt situasjon knyttet til korona. Foreløpig er det ingen overdødelighet i befolkningen som følge av pandemien. Dersom pandemien fører til vedvarende økt dødelighet, vil dette gi høyere risikoresultat. Samtidig er det forhold rundt pandemisituasjonen som vil kunne påvirke uttak av uførepensjon i 2021 og de nærmeste årene, som for eksempel:

- Permitteringer og nedgangstider
- Hjemmekontor (fysisk og psykisk)
- Ekstraarbeid i helseforetakene
- Manglende kapasitet på helsearbeidere generelt
- Ettervirkninger av sykdom

9.1.2 Premiefastsettelse

Utviklingen i konsernets forsikringsrisiko følges løpende. Risikoresultat og fremtidige forventninger til utviklingen i forsikret risiko er basert på observasjoner fra bestanden og prognoser fra SSB. Disse danner et grunnlag for prising av risikoelementet i premien.

I bransjen kollektiv pensjon offentlig har konsernet en stor bestand som gir høy grad av forutsigbarhet og stabilitet i tariffene. Normalt vil de derfor ligge fast i flere år av gangen.

I skadeforsikringsvirksomheten er det utarbeidet retningslinjer for hvilke typer risiko virksomheten aksepterer i sin portefølje. I utgangspunktet aksepteres risikoer fra kunder som ligger innenfor foretakets primære målgrupper så sant forsikringsomfanget ligger innenfor de produktene foretaket ordinært tilbyr. Premie differensieres ut fra den enkelte kundes risiko. Ved grensetilfeller følges særskilte beslutningsrutiner før risiko kan overtas.

9.1.3 Reassuranse og reassuranseprogram

a) Kollektiv pensjon offentlig

Slik forsikringskontraktene er fastsatt er løpende risiko generelt innenfor rammen av konsernets risikobærende evne. Kollektiv pensjon offentlig har kun produkter uten mulighet for valg av forsikringsdekningsomfang for den enkelte forsikrede. Ut fra denne begrensningen, selskapets størrelse og derav følgende store risikobærende evne, er den samlede vurderingen at behovet for å ha reassuranse er liten. Det er ingen reassuransedekning på kollektiv pensjon i KLP i dag

b) Skadeforsikring

Foretaket reduserer sin forsikringsrisiko, herunder konsentrasjonsrisiko, ved reassuranseavdekninger som begrenser foretakets egenregning per skade. Det er fastsatt retningslinjer for å minimere motpartsrisikoen i reassuransekontraktene i skadeforsikring. Blant annet er det satt maksimalgrenser for den enkelte reassurandør, og det er definert et minimumsnivå på reassurandørenes kredittrating.

9.1.4 Følsomhetsberegning

9.1.4.1 Følsomhetsberegning i kollektiv pensjon offentlig

Effekten av en umiddelbar 20 prosent økning i uførehyppighet ville med dagens bestand innebære en negativ effekt på 345 millioner kroner på årets risikoresultat. Effekten på premiereserven ved en tilsvarende permanent endring i uførehyppighet vil være en økning på 703 millioner kroner.

En umiddelbar 10 prosent reduksjon i dødeligheten ville med dagens bestand innebære en negativ effekt på 228 millioner kroner på årets risikoresultat. Effekten på premiereserven ved en tilsvarende permanent endring i dødelighet vil være en økning på 10 070 millioner kroner.

Konsernets store bestand innen kollektiv offentlig pensjon bidrar til å stabilisere forsikringsrisikoen og erstatningsanslagene. Avvik relateres i all hovedsak til ikke forsikringsbare størrelser som ikke påvirker resultatet.

9.1.4.2 Følsomhetsberegning i skadeforsikring

I tabellen under vises resultateffekten ved 1 prosent endring i kostnader, premienivå, skadeutbetalinger og erstatningsavsetning:

Følsomhetsberegning i skadeforsikring	
1 prosent endring i kostnader	4,0 millioner kroner
1 prosent endring i premienivå	17,3 millioner kroner
1 prosent endring i skadeutbetalinger	12,3 millioner kroner
1 prosent endring i erstatningsavsetning	18,5 millioner kroner

9.2 FINANSIELL RISIKO

Konsernets finansielle mål er å oppnå en konkurransedyktig og stabil avkastning, samtidig som soliditeten tilfredsstiller eksterne og interne krav. Konsernet har en langsiktig investeringsstrategi hvor risikotagningen til enhver tid er tilpasset konsernets risikobærende evne. Fokus i forvaltningen er kostnadseffektivitet, langsiktighet og bredt diversifiserte porteføljer med mål om å oppnå konkurransedyktig og stabil avkastning til våre kunder og eiere over tid.

Konsernets finansielle risiko består av likviditetsrisiko, markedsrisiko og kredittrisiko.

9.2.1 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke har tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld, ikke innkalte restforpliktelser som måtte komme til forfall og løpende drift uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres.

Likviditetsstrategien inneholder ulike krav og rammer for å etterleve den ønskede likviditetsrisikoprofilen. I tillegg omhandles ansvarsforhold og beredskapsplan.

Likviditetsstrategien operasjonaliseres på administrativt nivå, og likviditeten forvaltes internt etter mandater.

Ikke innkalt restforpliktelse på 27 659 millioner kroner består i hovedsak av kommiterte, ikke innbetalte beløp rettet mot private equity, ubenyttet kreditt og godkjente lånetilsagn som ikke er utbetalt. Summen er nærmere spesifisert i note 35 betingede forpliktelser. Avtalene regulerer mellom annet krav om solvens for at trekket kan godkjennes for utbetaling.

9.2.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som følge av endringer i markedspriser på ulike aktiva som aksjer, obligasjoner, eiendom og andre verdipapirer. Markedsrisikoen avhenger både av hvor stor eksponering en har i de ulike aktiva og av volatiliteten i markedsprisene. Utviklingen i norske og internasjonale verdipapirmarkeder har generelt stor betydning for konsernets resultater.

Risiko for fall i verdien på ulike aktiva er den største finansielle risikoen på kort sikt. Av risikoen på aktivasiden er aksjeeksponeringen den største finansielle risikofaktoren, men også markedsrisiko knyttet til rente, kreditt (spread) og eiendom har et betydelig tapspotensial. Konsernets renterisiko knyttet til et vedvarende lavt rentenivå er imidlertid begrenset. Slik regelverket er utformet i dag påvirkes ikke forsikringstekniske avsetninger av endringer i markedsrenten. Ved overgang til markedsverdi på forpliktelsene, vil årlig prising av rentegarantien innebære at kundene bærer risikoen for at rentenivået blir liggende lavere enn grunnlagsrenten. Ettersom konsernet hovedsakelig tilbyr pensjonsordninger til offentlig sektor, vil konsernet prise rentegarantien helt til den forsikrede dør, noe som innebærer at avkastningsrisikoen som oppstår fra forsikringsforpliktelsene er begrenset.

Konsernet valutasikrer hoveddelen av internasjonal eksponering. Økonomisk sikring av valutaeksponeringen gjøres gjennom derivater. Som hovedregel er alle konsernets renteinvesteringer og eiendomsinvesteringer i fremmed valuta sikret tilbake til norske kroner. For aksjeinvesteringer i fremmed valuta har sikringsgraden i 2020, med unntak av ved valutauroen i mars måned, ligget rundt 60 prosent med tillatte svingninger mellom 50 og 70 prosent.

Alle aksje- og renteeksponeringer er inkludert i et risikomålingssystem som muliggjør simulering og overvåking av aksje- og renterisiko på tvers av porteføljer. Aktiv risiko styres gjennom fastsatte rammer i forhold til porteføljens referanseindeks.

For å redusere risikoen for negative resultater fra kapitalforvaltningen benytter konsernet handlingsregler i kundeporteføljene for daglig styring av markedsrisikoen. Dette innebærer at en tilpasser risikoen i porteføljen i tråd med risikobærende evne. Handlingsregler gir en avkastningsprofil som passer med det overordnede målet om å beskytte egenkapitalen, samt å bevare risikokapasitet over tid. I tillegg har konsernet en høy andel anleggsobligasjoner og utlån med fastrente som bidrar til stabilitet i avkastningen.

Derivater kan benyttes i styring av markedsrisiko for kostnads- og tidseffektiv implementering av risikoendring, samt valutasikring.

Via livselskapet utgjør aksjerisikoen den klart største markedsrisikoen i konsernet. Målt ved stresstester utgjør denne i overkant av 50 prosent. Resten av markedsrisikoen fordeler seg jevnt på eiendomsrisiko, rente- og kredittrisiko. Tar man hensyn til at store deler av rente- og kreditteksponeringen føres til amortisert kost, endres det relative bilde for markedsrisikoen. Aksje og eiendomsrisikoen utgjør da mer enn 80 prosent av den totale markedsrisikoen

Sensitivitetsanalyse markedsrisiko

I forbindelse med konsernets egenvurdering av risiko, solvens (ORSA) og kapitalplan er det også i år utført flere scenarioanalyser og prognoser for kapitaldekning. Analyser viser at konsernet vil være godt kapitalisert gjennom hele prognoseperioden (2025). I scenarioer med bortfall av kursreserver er det antatt at man i henhold til handlingsregelen vil redusere allokering til aksjer i kollektivporteføljen. Disse scenarier vises også hvordan den supplerende kapitalen kan komme til nytte i en situasjon med svake buffere slik at kapitaldekningen ikke faller under målsettingen på 150 prosent.

Solvensberegninger

Det europeiske soliditetsregelverket for forsikringsforetak, Solvens II, har som hovedformål å beskytte og ivareta forsikringskundernes interesser. KLP foretar kvartalsvis solvensberegninger i henhold til bestemmelsene i soliditetsregelverket.

I henhold til standard beregningsmetode i Solvens II har konsernet en solvenskapitaldekning på 264 prosent, som er noe høyere enn ved utgangen av 2019 da solvenskapitaldekningen var på 253 prosent. Solvenskapitaldekningen ligger godt over konsernets målsetning på 150 prosent. Myndighetens minimumskrav er 100 prosent.

Det er utført flere sensitivitetsanalyser knyttet til solvenskapitaldekningen. Det er beregnet at solvenskapitaldekningen øker med 10 prosentpoeng dersom renten stiger med 50 basispunkter, og at solvenskapitaldekningen faller med 10 prosentpoeng dersom renten faller med 50 basispunkter. Dette må sies å være lavt, i hvert fall i forhold til det man ser på privat tjenstepensjon, og skyldes i hovedsak at man i OfTP unngår problemet med fripoliser. Et fall i aksjemarkedet på 25 prosent reduserer solvenskapitaldekningen med noe over 50 prosentpoeng når handlingsregelen hensyntas. Dette er betydelig fall, men nivået på solvenskapitaldekningen vil likevel være over nivået hvor tiltak skal vurderes.

Tidligere beregninger har vist at med de sikkerhetsmarginer som ligger i selskapets tariffer og med dagens nivå på risikoutjevningfondet er solvenskapitaldekningen lite følsom for endringer i opplevels- og uførerisiko.

9.2.3 Kreditt- og konsentrasjonsrisiko

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp.

Konsernet har god balanse mellom norske og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Av konsernets samlede kreditteksponering er 40 prosent plassert i utstedere med rating AA- eller bedre. Konsernet har en egen internasjonal statsobligasjonsportefølje og innslaget av statsobligasjoner er også betydelig i den norske obligasjonsporteføljen.

Konsernet har en utlånsportefølje av høy kvalitet, med begrenset kredittrisiko og historisk svært lave tap. Konsernet yter hovedsakelig lån med pant i bolig med en belåningsgrad under 80 prosent, lån til kommuner og lån med kommunale garantier. Utlån sikret med pant i bolig utgjør 21,1 milliarder kroner. Verdien av pantene utgjør en større verdi enn utlånene siden en stor del av pantene er etablert tilbake i tid, og prisstigningen på boliger de siste årene har vært betydelig.

Konsernet har begrenset konsentrasjonsrisiko. Fordi ingen eksponeringer kommer over terskelverdiene som definert i Solvens II regelverket, får ikke konsernet noe kapitalkrav for konsentrasjonsrisiko under standard metoden. Innretningen av forvaltning av rente- og aksjeporteføljene vil i utgangspunktet bidra til å begrense konsentrasjonsrisiko gjennom utstrakt bruk av indeksforvaltning. Konsernet fastsetter eksplisitte rammer for kredittgivningen som begrenser konsentrasjon på enkeltnavn og gruppe. Oppfølgingen av sektorkonsentrasjon skjer gjennom månedlig og kvartalsvis rapportering.

Selv om konsernets investeringer er godt diversifisert er det en klar overvekt av plasseringer i Norge. Dette er en bevisst og en naturlig konsekvens av virksomheten med hovedsakelig offentlig tjenestepensjon.

9.3 SAMLET MAKSIMAL EKSPONERING FOR KREDITTRISIKO FOR KONSERNET

Konsernets samlede maksimale eksponering for kredittrisiko består av de bokførte verdier på finansielle eiendeler og forpliktelser (se note 13 om mer informasjon om konsernets kredittrisiko). De bokførte klassene av verdipapirer er nærmere spesifisert i note 6 virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser.

Note 10 **Likviditetsrisiko**

Tabellen nedenfor spesifiserer foretakets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktsmessige kontantsstrømmer.

2020 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Fondsobligasjonslån ¹	0	62	249	312	1 452	2 075
Ansvarlig lån ²	0	131	592	687	5 073	6 484
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	18	1 423	26 618	587	0	28 646
Gjeld til kredittinstitusjoner	1 351	2 410	610	0	0	4 370
Gjeld til og innskudd fra kunder	11 781	0	0	0	0	11 781
Leverandørgjeld	123	0	0	0	0	123
Betingede forpliktelser	27 659	0	0	0	0	27 659
Sum	40 931	4 025	28 070	1 587	6 525	81 139

FINANSIELLE DERIVATER

Finansielle derivater brutto oppgjør

Innstrømmer	0	0	0	0	0	0
Utstrømmer	0	0	0	0	0	0
Finansielle derivater netto oppgjør	2 396	2 381	116	-266	-294	4 333
Sum finansielle derivater	2 396	2 381	116	-266	-294	4 333

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 29 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner med forfall innen en måned reduseres med 140 millioner kroner og derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 1 million kroner. Derivater med forfall innen 1-5 år og 5-10 år, øker med 2 millioner kroner i begge forfallsperiodene. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 85 306 millioner kroner.

2019 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Fondsobligasjonslån ¹	0	64	256	320	1 490	2 130
Ansvarlig lån	0	252	1 006	6 170	0	7 427
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 413	23 802	601	0	25 816
Gjeld til kredittinstitusjoner	51	626	842	0	0	1 519
Gjeld til og innskudd fra kunder	11 487	0	0	0	0	11 487
Leverandørgjeld	7	0	0	0	0	7
Betingede forpliktelser	23 344	0	0	0	0	23 344
Sum	34 889	2 354	25 906	7 091	1 490	71 730

FINANSIELLE DERIVATER

Finansielle derivater brutto oppgjør

Innstrømmer	0	0	0	0	0	0
Utstrømmer	0	0	0	0	0	0
Finansielle derivater netto oppgjør	2 260	2 277	69	-142	-306	4 159
Sum finansielle derivater	2 260	2 277	69	-142	-306	4 159

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 14 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner innen en mnd. reduseres med 1 million kroner, derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 1 million. Total reell likvidetsrisiko for konsernet er 75 873 millioner kroner.

¹ Lånet er evigvarende. Beregnede kontantstrømmer er frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunkt.

² Kontantstrømmene i denne kategorien vil kunne avvike fra tidligere perioder pga. endringer i forfallstidspunkt i beregningen.

Tabellen over viser finansielle forpliktelser konsernet har samlet på rentebetalinger og tilbakebetaling av hovedstol, basert på forfall. Bankvirksomheten innehar den største delen av de finansielle forpliktelsene i konsernet.

Risikoen for at konsernet ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift er svært liten ettersom en stor del av konsernets eiendeler er likvide. Konsernet har betydelige midler investert i pengemarked, obligasjoner og aksjer som kan selges ved likviditetsbehov. Konsernets likviditetsstrategi innebærer at konsernet til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte konsernets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler.

Aktivasammensetningen i konsernets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå. KLP Kapitalforvaltning har det løpende ansvaret og rapporterer på konsernets likviditet. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Konsernets enhet for risikostyring overvåker og rapporterer utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Konsernstyret fastsetter årlig en kapitalforvaltnings- og likviditetsstrategi for konsernet. Likviditetsstrategien inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

De største forpliktelsene i konsernet er forsikringsrelaterte og gjelder i all vesentlighet pensjonsforpliktelser. Disse forpliktelsene er fullfunderte og likviditetsstyringen håndteres på tilsvarende vis som øvrige forpliktelser. Nedenfor er en tabell som viser en forventet utbetalingsprofil ut i fra periodens forutsetninger.

FORVENTET UTbetalingsprofil Pensjonsforpliktelser

2020 MILLIONER KRONER									
År	1 år	2-5 år	6-10 år	11-20 år	21-30 år	31-40 år	41-50 år	51-80 år	Sum
Beløp	20 772	83 831	128 955	299 545	308 771	270 816	192 522	167 168	1 472 379

2019 MILLIONER KRONER									
År	1 år	2-5 år	6-10 år	11-20 år	21-30 år	31-40 år	41-50 år	51-80 år	Sum
Beløp	18 000	75 067	120 564	305 890	348 500	322 419	222 170	165 967	1 578 577

Utbetalingsprofilen for forsikringsforpliktelse er basert på udiskonterte verdier og gjelder livsforsikring og skadeforsikring.

Forsikringsforpliktelse relatert til livsforsikringsvirksomhetene er i regnskapet neddiskontert og viser nåverdien på balansetidspunktet. Erstatningsavsetningene er ikke neddiskontert i regnskapet til skadeforsikring.

Note 11 Renterisiko

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2020 -31.12.2020	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	12	-4	-86	-59	-245	-22	-405	-353
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	6	6	0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-44	-48	-1 153	-1 914	-2 460	320	-5 299	-4 336
Rentefondsandeler	-1 329	0	0	0	0	0	-1 329	-1 329
Utlån og fordringer	0	-1	0	0	0	273	272	218
Utlån	0	0	0	0	0	797	797	797
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	28	28	28
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	52	52	52
Sum eiendeler	-1 362	-53	-1 239	-1 974	-2 705	1 453	-5 879	-4 925
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-120	-120	-120
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-288	-288	-288
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	6	11	84	53	0	18	171	167
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	51	93	0	143	143
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-72	-72	-72
Sum forpliktelser	6	11	84	103	93	-461	-165	-169
Sum før skatt	-1 356	-42	-1 155	-1 870	-2 612	992	-6 043	-5 094
Sum etter skatt	-1 017	-32	-866	-1 403	-1 959	744	-4 533	-3 820

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2019 -31.12.2019	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	-2	-4	-32	-52	-272	-12	-374	-350
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	0	0	0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-45	-46	-1 185	-1 671	-1 986	310	-4 623	-3 950
Rentefondsandeler	-1 034	0	0	0	0	0	-1 034	-1 034
Utlån og fordringer	-1	-2	0	0	0	109	107	81
Utlån	0	0	0	0	0	723	723	723
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	32	32	32
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	93	93	93
Sum eiendeler	-1 082	-52	-1 216	-1 723	-2 258	1 254	-5 077	-4 406
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-115	-115	-115
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-258	-258	-258
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	2	2	47	-15	0	9	45	42
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	53	93	0	147	147
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-20	-20	-20
Sum forpliktelser	2	2	47	38	93	-384	-201	-205
Sum før skatt	-1 079	-50	-1 169	-1 685	-2 164	870	-5 278	-4 610
Sum etter skatt	-810	-38	-877	-1 263	-1 623	653	-3 958	-3 458

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

Noten viser resultateffekten ved en økning i markedsrenten på én prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko.

Endring i virkelig verdi (virkelig verdi risiko) vises i de fem første kolonnene, sortert etter forfallstidspunkt på papirene, og er beregnet ved endring i virkelig verdi på rentebærende instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Kolonnen «Endring i kontantstrøm» (flytende rente risiko) viser endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom perioden det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt konsernet i perioden det rapporteres på.

Virkelig verdi risiko gjelder fastrente papirer hvor markedsverdien på papiret svinger i motsatt takt av markedsrenten. Flytende rente risiko gjelder papirer som har flytende rente, hvor markedsverdien holder seg stabil, men hvor endring i markedsrente gir utslag i endrede løpende inntekter.

Rentepapirer, med følgende egenskaper og klassifiseringer, faller inn under noten; verdipapirer til virkelig verdi over resultatet (flytende og faste rentebetingelser), investeringer som holdes til forfall (kun de med flytende rentebetingelser) og lån og fordringer (kun de med flytende rentebetingelser). Konsernet har ingen rentepapirer klassifisert som tilgjengelig for salg.

Konsernets investeringer i renteinstrumenter med fast rente, som regnskapsføres til amortisert kost, gir ingen endring i resultatregnskapet ved endring av markedsrente. Tilsvarende gjelder for utstedt gjeld med fast rente regnskapsført til amortisert kost.

Forsikringskontrakter med avkastningsgaranti endrer ikke regnskapsmessig verdi selv om rentenivået endres. Endring i rentenivå har heller ingen innvirkning på den garanterte avkastningen, men vil ha betydning for den oppnådde avkastning som skal dekke avkastningsgarantien. Det skyldes at forsikringsmidlene delvis investeres i gjeldsinstrumenter hvor kontantstrømmene skal bidra til å dekke avkastningsgarantien.

Note 12 Valutarisiko

31.12.2020	Balanseposter eksl. Valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs	Sum Valuta		Nettoposisjon	Nettoposisjon i NOK justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
	Millioner kroner/ utenlandsk valuta ¹	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler		Gjeld	Valuta/NOK		
Amerikanske dollar	16 359	-64	7 449	-18 364	8,562	23 807	-18 427	46 063	25 858
Euro	5 473	-911	2 290	-5 889	10,476	7 763	-6 800	10 088	6 463
Japanske yen	173 569	-259	79 087	-193 125	0,083	252 656	-193 385	4 915	2 700
Britiske Pund	1 510	0	1 217	-2 430	11,704	2 727	-2 430	3 470	2 134
Svenske kroner	19 659	0	17 020	-33 644	1,043	36 679	-33 644	3 164	776
Hong Kong dollar	3 569	0	1 103	-2 448	1,104	4 672	-2 448	2 456	1 156
Danske kroner	9 973	-62	7 753	-16 050	1,407	17 726	-16 112	2 271	818
Canadiske dollar	997	0	382	-1 045	6,721	1 379	-1 045	2 245	1 398
Sveitsiske franc	484	0	159	-431	9,686	644	-431	2 062	1 020
Australske dollar	562	0	433	-792	6,607	995	-792	1 342	791
Koreansk won	215 563	0	0	-67 610	0,008	215 563	-67 610	1 166	484
Indisk rupi	9 432	0	0	0	0,117	9 432	0	1 105	646
Taiwan new dollar	5 553	0	0	-1 957	0,305	5 553	-1 957	1 096	454
Sør-afrikansk rand	1 123	0	0	0	0,583	1 123	0	654	362
Kinesiske yuan	474	0	0	0	1,309	474	0	621	405
Brasilianske real	354	0	0	0	1,648	354	0	584	330
Andre valutaer								2 751	1 845
Sum kortsiktige valutaposisjoner								86 055	47 639

31.12.2020	Balanseposter eksl. Valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs	Sum Valuta		Nettoposisjon	Nettoposisjon i NOK justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld		Valuta/NOK	Eiendeler		
MILLIONER KRONER/ UTENLANDSK VALUTA ¹									
Amerikanske dollar	3 080	-92	0	-2 815	8,562	3 080	-2 906	1 488	1 488
Japanske yen	16 254	-11 779	0	0	0,083	16 254	-11 779	371	371
Britiske Pund	189	0	3	-184	11,704	192	-184	98	98
Danske kroner	12	0	0	0	1,407	12	0	16	16
Euro	904	-301	2	-604	10,476	906	-905	16	16
Svenske kroner	1 674	0	0	-1 664	1,043	1 674	-1 664	11	11
Koreansk won	487	0	0	0	0,008	487	0	4	4
Australske dollar	8	0	89	-97	6,607	97	-97	1	1
Sveitsiske franc	0	0	0	0	9,686	0	0	0	0
Canadiske dollar	0	0	0	0	6,721	0	0	0	0
Sum langsiktige valutaposisjoner								2 004	2 004
Sum valutaposisjoner før skatt								88 059	49 644
Sum valutaposisjoner etter skatt								66 045	37 233

31.12.2019	Balanseposter ekskl. Valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs	Sum Valuta		Nettoposisjon	Nettoposisjon i NOK justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
MILLIONER KRONER/ UTENLANDSK VALUTA ¹	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld	Valuta/NOK	Eiendeler	Gjeld	NOK	
Amerikanske dollar	15 341	-54	7 688	-18 548	8,787	23 029	-18 602	38 899	23 193
Euro	4 839	-699	1 913	-5 117	9,864	6 752	-5 816	9 228	6 224
Japanske yen	170 425	-385	76 546	-186 820	0,081	246 971	-187 205	4 833	3 143
Britiske Pund	1 662	0	1 111	-2 444	11,641	2 773	-2 444	3 832	2 526
Canadiske dollar	1 236	0	516	-1 326	6,776	1 752	-1 326	2 884	2 218
Svenske kroner	18 676	0	16 108	-31 844	0,939	34 784	-31 844	2 760	981
Hong Kong dollar	3 756	0	1 513	-3 295	1,128	5 269	-3 295	2 227	1 236
Sveitsiske franc	517	0	174	-479	9,075	691	-479	1 925	1 084
Danske kroner	9 269	-17	10 796	-18 653	1,320	20 065	-18 670	1 841	927
Australske dollar	665	0	368	-813	6,177	1 033	-813	1 364	948
Indisk rupi	10 105	0	0	0	0,123	10 105	0	1 244	901
Taiwan new dollar	6 160	0	0	-2 530	0,293	6 160	-2 530	1 064	609
Brasilianske real	483	0	0	0	2,184	483	0	1 055	756
Koreansk won	231 596	0	0	-93 550	0,008	231 596	-93 550	1 049	587
Sør-afrikansk rand	1 301	0	0	0	0,628	1 301	0	817	568
Kinesiske yuan	452	0	0	0	1,262	452	0	570	436
Andre valutaer								3 053	2 330
Sum kortsiktige valutaposisjoner								78 645	48 665

31.12.2019	Balanseposter eksl. Valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs	Sum Valuta		Nettoposisjon	Nettoposisjon i NOK justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
MILLIONER KRONER/ UTENLANDSK VALUTA ¹	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld	Valuta/NOK	Eiendeler	Gjeld	NOK	
Amerikanske dollar	2 677	-91	0	-2 483	8,787	2 677	-2 574	911	911
Japanske yen	16 282	-11 587	0	-37	0,081	16 282	-11 624	377	377
Britiske Pund	192	0	0	-187	11,641	192	-187	52	52
Svenske kroner	1 641	-60	46	-1 590	0,939	1 687	-1 650	35	35
Danske kroner	19	0	0	-4	1,320	19	-4	20	20
Australske dollar	3	0	0	-3	6,177	3	-3	1	1
Koreansk won	27	0	0	0	0,008	27	0	0	0
Sveitsiske franc	0	0	0	0	9,075	0	0	0	0
Canadiske dollar	0	0	0	0	6,776	0	0	0	0
Euro	866	-615	0	-260	9,864	866	-875	-87	-87
Sum langsiktige valutaposisjoner								1 308	1 308
Sum valutaposisjoner før skatt								79 953	49 973
Sum valutaposisjoner etter skatt								59 965	37 480

Konsernet valutasikrer hoveddelen av investeringer gjort i utenlandsk valuta. Økonomisk sikring av valutaeksponeringen gjøres gjennom derivater. Som hovedregel er alle renteinvesteringer og eiendomsinvesteringer i fremmed valuta sikret tilbake til norske kroner med en målsetning på 100 prosent sikringsgrad. Pr. 31.12.2020 var sikringsgraden på aksjer i utviklede markeder og de mest likvide valutaene i fremvoksende markeder 60 prosent med mulige svingninger mellom 50-70 prosent. Øvrige valutaer, dvs. mindre likvide valutaer i utviklede markeder og valutaer i fremvoksende markeder med unntak av de mest likvide valutaene, er ikke valutasikret. Bakgrunnen for dette er at disse valutaene ikke har et stort nok marked og/eller likviditet til at det er hensiktsmessig å valutasikre. Denne reduksjonen i sikringsgraden på aksjer, samt usikrede utenlandske aksjefond, bidrar til å øke nettoposisjonene i utenlandsk valuta.

¹ Tabellen viser samlede balanseposter for hver enkelt valuta, fordelt på korte- og langsiktige posisjoner. Nettoposisjon i NOK viser valutarisikoen i henhold til konsernregnskapet. Nettoposisjon i NOK justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond viser den reelle valutarisikoen KLP konsernet har ved utgangen av perioden, da denne kolonnen er direkte knyttet opp til faktisk eierskap og risiko i konsernet. Andre beløp er i lokal valuta. Tabellen viser en sikringsgrad for valuta på 82 og 83 prosent, for henholdsvis 2020 og 2019.

Dersom alle valutaposisjoner endrer seg med 1 prosent på samme tidspunkt og i samme retning vil dette påvirke resultatet med 880 millioner kroner før skatt.

For 2020 ville resultateffekten av en 1 prosents endring i valutakursene vært 800 millioner kroner før skatt.

Note 13 **Kreditrisiko**

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Investment grade AAA til BBB	Lavere rating	Offentlig garanti	Bank og finans	¹ Boliglån < 80%	Boliglån > 80%	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	27 554	35	0	0	0	0	1 397	28 986	28 986
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	130 769	0	377	0	0	0	23 034	154 180	154 180
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	109 855	1 690	4 208	8 592	0	0	12 745	137 089	117 540
Rentefond	0	0	0	0	0	0	24 889	24 889	24 889
Utlån og fordringer	31 536	0	0	300	0	0	0	31 836	25 170
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	11 561	0	0	0	0	0	0	11 561	9 108
Kontanter og innskudd	2 703	0	0	69	0	0	0	2 772	2 772
Utlån	0	0	88 746	0	21 108	2 972	2 834	115 660	115 660
Sum	313 979	1 725	93 331	8 960	21 108	2 972	64 899	506 973	478 305

MILLIONER KRONER	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE					
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	12 029	4 063	9 063	2 400	27 554
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	22 528	19 734	59 503	29 004	130 769
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	31 049	8 886	36 354	33 566	109 855
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	22 806	7 628	1 102	31 536
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	3 838	7 692	31	11 561
Kontanter og innskudd	0	2 002	701	0	2 703
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	65 606	61 328	120 942	66 103	313 979

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Investment grade AAA til BBB	Lavere rating	Offentlig garanti	Bank og finans	¹ Boliglån < 80%	Boliglån > 80%	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	28 238	36	31	0	0	0	1 396	29 701	29 701
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	125 936	0	1 000	927	0	0	22 717	150 580	150 580
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	102 713	964	4 675	12 483	0	0	11 777	132 612	117 725
Rentefond ²	0	0	0	0	0	0	14 899	14 899	14 899
Utlån og fordringer	24 103	0	0	566	0	0	1	24 670	20 023
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	7 582	0	0	0	0	0	0	7 582	6 238
Kontanter og innskudd	3 125	0	0	69	0	0	0	3 194	3 194
Utlån	0	0	72 567	0	19 314	2 457	11 992	106 329	106 329
Sum	291 696	1 000	78 274	14 045	19 314	2 457	62 782	469 568	448 690

MILLIONER KRONER	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE					
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	11 813	4 086	9 757	2 582	28 238
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	25 002	19 920	57 825	23 188	125 936
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	34 698	9 183	29 160	29 672	102 713
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	12 064	11 358	681	24 103
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	2 175	5 382	25	7 582
Kontanter og innskudd	0	1 979	1 146	0	3 125
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	71 513	49 407	114 629	56 147	291 696

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80 % av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80 % pantsikkerhet av verdigrunnlag.

² I kolonne "øvrige" har vi inkludert en investering som bærer kredittrisiko men som ikke er direkte avstembar mot balanseposten "gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat" og derav skaper en differanse på NOK 1 371 millioner per 31.12.2019

Med kredittrisiko menes risikoen for at motparten ikke skal klare å møte sine forpliktelser til KLP Konsernet. I denne tabellen er kredittrisikoen målt ved ratingbyråers estimater på hvor høy kredittverdighet de ulike utstederne av rentepapirer har. For eiendeler som ikke er ratet så er de lagt i andre kategorier som beskriver kredittrisiko, eksempelvis sektor og garantier.

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debtors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

Konsernet har god balanse mellom norske og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Konsernet har en høy konsentrasjon av gjeldsinstrumenter rettet mot norsk offentlig sektor, som anses å ha en lav kredittrisiko.

I noteinndelingen er det benyttet rating fra Standard & Poor's, Moodys, Fitch, Scope Ratings og Nordic Credit Rating. Ratingen er konvertert til S&P sin ratingtabell, hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kredittverdighet. Laveste rating av de fem er benyttet og alle fem ratingselskaper er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Det som er klassifisert som «Øvrige» er i all hovedsak verdipapirer utstedt av kraftselskaper og andre foretaksobligasjoner; dette beløper seg til 65 milliarder kroner per 31.12.2020. KLP Konsernet har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under kategorien «Øvrige».

Linjene i noten er sammenfallende med balanseoppsettet. Unntakene er gjeldsinstrumenter til virkelig verdi som er delt opp i tre kategorier i noten og utlån som vist samlet i noten, men som befinner seg på to linjer i balansen (virkelig verdi og amortisert kost).

Konsernregnskapet viser enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. Dette gir inntrykk av en høyere risiko enn hva som er reelt, da risiko som konsernet ikke bærer vises i regnskapet. I ytterste kolonne vises det kun selskaper, og faktisk eierskap i fond som konsernet har ved periodeslutt.

Beregning av endring i virkelig verdi som følge av endring i kredittrisiko tar utgangspunkt i obligasjoner/obligasjonsfond som verdsettes til virkelig verdi og som inngår i beholdningen ved rapporteringsdato.

Pr 31.12.2020 så estimeres endringen til å utgjøre 809 millioner kroner ved 100% eierandel i fond. Dersom man hensyntar reell eierandel i fond så blir den estimerte endringen 669 millioner kroner.

MILLIONER KRONER		31.12.2020		31.12.2019	
	Konsolidert	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	Konsolidert	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	
TI STØRSTE MOTPARTER					
Motpart 1	15 388	14 159	13 956	13 026	
Motpart 2	13 120	9 013	11 144	8 896	
Motpart 3	12 585	8 160	9 463	7 948	
Motpart 4	8 744	8 034	7 471	7 295	
Motpart 5	7 409	7 208	7 376	7 138	
Motpart 6	6 155	5 622	7 318	6 535	
Motpart 7	5 857	5 604	6 535	6 107	
Motpart 8	5 622	4 710	6 198	6 076	
Motpart 9	4 768	4 698	4 698	4 698	
Motpart 10	4 747	3 915	4 309	4 189	
Sum	84 395	71 123	78 468	71 910	

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP konsernet har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi. «Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond» inkluderer kun det som er i konsernets eie og hvor konsernet innehar reell kredittrisiko. Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti).

PREMIEFORDRINGER OG FORDRINGER I FORBINDELSE MED REASSURANSE

MILLIONER KRONER	2020	2019
Premiefordringer	1 067	820
Nedskrivninger av premiefordringer	1	0
Sum	1 067	820

Konsernets premiefordringer er i hovedsak rettet mot offentlig sektor og kredittrisikoen vurderes som lav. Hovedbransjen kollektiv pensjon – offentlig er i tillegg tilknyttet overføringsavtalen for offentlig sektor. Denne overføringsavtalen har en sikringsordning som skal bidra til å sikre pensjonsrettigheter opparbeidet hos arbeidsgivere som opphører eller som ikke betaler premie ved forfall etter nærmere regler. KLP kan således søke dekning for ubetalte krav i denne bransjen hos sikringsordningen dersom kravet faller innenfor sikringsordningens bestemmelser.

ENDRING I VIRKELIG VERDI SOM FØLGE AV ENDRING I KREDITTRISIKO

	100% eierandel i fond	Reell eierandel i fond
Endring i virkelig verdi som følge av endring i kredittrisiko	809	669

Dette er ingen nøyaktig beregning, men vårt beste estimat. Faktisk endring i virkelig verdi avhenger av både endringer i risikofri rente og kredittpåslag. Dette estimatet er et forsøk på å isolere endringen i virkelig verdi som skyldes at kredittpåslaget på obligasjonene har endret seg i løpet av året. Estimaten regnes ut ved at man ser på endringen i kredittpåslag for hver enkelt obligasjon gjennom året og obligasjonens kontantstrømvektene gjenværende løpetid (durasjon) for obligasjonen på rapporteringstidspunktet. Det er mange grunner til at kredittpåslaget endrer seg, for eksempel at kredittpåslaget blir lavere når obligasjonen går mot forfall, at en utsteder anses som mer eller mindre risikofull eller at markedet krever en høyere eller lavere risikopremie for kredittobligasjoner generelt. Dersom endringen i virkelig verdi er positiv (negativ) indikerer det at det durasjon- og verdivektede kredittpåslaget er redusert (økt).

Beregningen tar utgangspunkt i beholdning pr. 31.12.20, og er gjort for bonds og index bonds som verdsettes til virkelig verdi.

Statsfond og statsporteføljer er tatt ut av beregningsgrunnlaget.

Note 14 **Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør**

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Relaterte beløp som ikke er presentert netto						Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	
EIENDELER								
Finansielle derivater	11 561	0	11 561	-771	-9 516	0	1 570	1 276
Repoer	1 759	0	1 759	-914	0	0	845	845
Sum	13 320	0	13 320	-1 685	-9 516	0	2 415	2 121
GJELD								
Finansielle derivater	789	0	789	-771	-72	0	18	18
Repoer	914	0	914	0	0	0	914	0
Sum	1 702	0	1 702	-771	-72	0	932	18

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Relaterte beløp som ikke er presentert netto						Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	
EIENDELER								
Finansielle derivater	7 582	0	7 582	-846	-6 114	-353	281	237
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	7 582	0	7 582	-846	-6 114	-353	281	237
GJELD								
Finansielle derivater	856	0	856	-846	-23	0	10	10
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	856	0	856	-846	-23	0	10	10

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i konsernet; hvilke muligheter konsernet har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner og repo-avtaler i balansen. Repoer inngår i linjen "Gjeld til kredittinstitusjoner" i balansen.

De konsoliderte tallene inkluderer alle enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. I tillegg viser ytterste kolonne hvilket reelt nettobeløp som gjenstår om konsernet motregner avtalene; noe som kun inkluderer konsernselskaper av ordinær art.

Note 15 **Pantelån og andre utlån**

MILLIONER KRONER	Kommune- forvaltningen	Statlige og kommuneide foretak ¹	Private organisasjoner og foretak	Lønnstakere, trygdede og tilsvarende	31.12.2020	31.12.2019
Agder	4 068	192	6	715	4 981	3 926
Innlandet	7 996	197	216	1 487	9 896	8 959
Møre og Romsdal	5 267	182	183	862	6 494	5 702
Nordland	6 376	708	52	928	8 063	7 241
Oslo	24	0	1 613	2 537	4 174	4 036
Rogaland	4 020	173	104	1 803	6 101	5 144
Svalbard	105	0	0	1	107	8 133
Troms og Finnmark	5 132	867	330	1 224	7 552	6 570
Trøndelag	9 484	295	240	1 395	11 414	1 333
Vestfold og Telemark	4 511	247	163	2 024	6 944	7 031
Vestland	8 437	1 051	184	2 349	12 020	11 139
Viken	17 896	1 060	262	8 318	27 536	25 903
Utlandet	0	0	9 923	61	9 984	10 766
Ufordelt	0	0	0	49	49	74
Påløpte renter	231	8	20	16	275	355
Verdijustering	0	0	0	0	71	15
Sum	73 548	4 980	13 294	23 767	115 660	106 329

¹ Denne kategorien omfatter, foruten statlige og kommuneide foretak, også kommunal forretningsdrift.

Konsernet har en utlånsportefølje av høy kvalitet, med begrenset kredittrisiko og historisk svært lave tap. Konsernet yter hovedsakelig lån med pant i bolig med en belåningsgrad under 80 prosent, lån til kommuner og lån med offentlige garantier. Utlån sikret med pant i bolig utgjør rundt 23,8 milliarder kroner. Sektordiversifiseringen på utlån i konsernet er meget liten, da en meget høy andel av utlånene er rettet mot offentlig sektor. Konsentrasjonsrisikoen dette antyder er likevel en lite reell risiko å hensynta, da utlånene omfattes av offentlig garanti, som innebærer en særdeles lav motpartsrisiko.

MILLIONER KRONER	2020	2019
INDIVIDUELLE NEDSKRIVNINGER PÅ UTLÅN TIL AMORTISERT KOST		
Antall lån ¹	5	3
Sum hovedstol før nedskrivninger	2,5	4,4
Nedskrivninger	1,5	2,1
Sum hovedstol etter nedskrivninger	1,0	2,3
INDIVIDUELLE NEDSKRIVNINGER		
Nedskrivning på individuelle utlån 01.01.	2,1	1,3
Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuell nedskrivning	1,1	-0,1
Periodens nedskrivning på individuelle utlån	0,8	2,2
Periodens reversering av nedskrivning på individuelle utlån	0,3	-1,3
Nedskrivning på individuelle utlån 31.12.	4,3	2,1
GRUPPEVIS NEDSKRIVNING		
Nedskrivning på grupper av utlån 01.01.	4,9	4,4
Periodens nedskrivning på grupper av utlån	0,6	0,5
Nedskrivning på grupper av utlån 31.12.	5,5	4,9

MILLIONER KRONER	2020 Restgjeld	2019 Restgjeld
FORFALTE, IKKE NEDSKREVNE UTLÅN		
Forfalt		
30-90 dager	27	86
over 90 dager	55	95
Sum forfalte utlån	82	181

¹ Antall er absolutte tall og beløp er gjengitt i millioner kroner. Misligholdte utlån gjelder utlån målt til amortisert kost. Alle nedskrivninger gjelder utlån med pant i bolig.

Note 16 **Investerings eiendommer**

MILLIONER KRONER	2020	2019
Netto leieinntekter	2 890	2 854
Netto finansinntekt	3	5
Endring i virkelig verdi	2 177	1 413
Gevinst ved salg	9	42
Netto inntekter fra investerings eiendom	5 080	4 314
Valutaomregning utenlandske datterforetak (føres i utvidet resultat)	1 778	- 353
Netto inntekter fra investerings eiendom inkludert valutaomregning	6 858	3 961

MILLIONER KRONER	2020	2019
Bokført verdi 01.01.	74 545	67 570
Tilgang som følge av kjøp	2 043	5 139
Tilgang som følge av aktiveringer	1 127	1 067
Avgang som følge av salg	-83	-291
Reklassifisert eiendom til eget bruk	-102	0
Verdiregulering inkl. valutaomregning	3 956	1 060
Bokført verdi 31.12.	81 485	74 545

Note 17 Investeringer i tilknyttede foretak og felleskontrollert virksomhet

MILLIONER KRONER	Kontor- og forretnings-adresse	Organisasjons-nummer	Eierandel %	Konsernets EK ved 1.gangs anskaffelse	Anskaffelses-kost	Bokført verdi 31.12.2019	Tilgang/ avgang	Verdi-regulering	Resultat-andel	Egenkapital-transaksjon	Utbytte	Bokført verdi 31.12.2020
Norfinance AS	Fridtjof Nansens plass 4 0160 Oslo	912764729	46,5 %	92,30	443,49	538,10	12,37	0,00	-44,37	0,00	-4,65	501,45
Norsk Pensjon AS	Hansteens gate 2 0253 Oslo	890050212	25,0 %	5,00	2,50	1,77	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,77
Fylkeshuset AS	Fylkeshuset, 6404 Molde	930591114	48,0 %	0,05	0,05	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05
KLP Norfund Investments IS	Fridtjof Nansens plass 4 0160 Oslo	999548636	49,0 %	0,05	613,51	614,97	50,91	0,00	44,71	0,00	0,00	710,59
Tensio AS	Kjøpmannsgata 7A 7500 Stjørdal	922828172	20,0 %	1 652,60	1 502,60	1 246,08	-150,00	0,00	63,46	0,00	-57,20	1 102,33
Odal Vindkraftverk AS	Pausvegen 6 1927 Rånåsfoss	924824905	41,5 %	329,75	278,53	0,00	278,53	0,00	-1,67	0,00	0,00	276,86
Runde Holdco AS	Vestre Strømkaien 7 5008 Bergen	923101284	20,6 %	400,00	400,00	0,00	400,00	0,00	-1,43	0,00	0,00	398,57

MILLIONER KRONER	Kontor- og forretnings- adresse	Organisasjons- nummer	Eierandel %	Konsernets EK ved 1.gangs anskaffelse	Anskaffelses- kost	Bokført verdi 31.12.2019	Tilgang/ avgang	Verdi- regulering	Resultat- andel	Egenkapital- transaksjon	Utbytte	Bokført verdi 31.12.2020
Neas AS	Industriveien 1 6517 Kristiansund N	960684737	33,3 %	356,50	356,50	0,00	356,50	0,00	-41,58	0,00	0,00	314,92
Copenhagen Infrastructure III GP APS	Nørregade 21 1165 København K., Danmark		33,3 %	0,02	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02
Stena Renewable AB	Rosenlundsg.3 Box 7123 402 33 Göteborg		30,0 %	600,17	784,43	660,75	126,52	0,00	71,47	0,00	0,00	858,74
Skaftåsen Bidco AB	BOX 16285 103 25 Stockholm		23,2 %	85,70	85,70	0,00	85,70	0,00	-11,16	0,00	0,00	74,54
Sum aksjer i tilknyttede foretak og felleskontrollerte virksomheter					4 381,62	3 061,74	1 160,54	0,00	79,42	0,00	-61,85	4 239,85

Alle aksjer har lik stemmeandel.

KLP Norfund Investment IS er et felleskontrollert foretak, mens de resterende foretakene er tilknyttede foretak.

Note 18 **Ansvarlige lån og fondsobligasjonslån**

2020 MILLIONER KRONER	Lånebeløp valuta ³	Lånebeløp NOK	Bokført verdi 31.12.2020	Forfall
LÅNEOPPTAK ¹				
Juni 2015	EUR 294	2 530	3 135	2045
Sum ansvarlige lån		2 530	3 135	
April 2004	JPY 15 000	984	1 764	Evigvarende
Sum fondsobligasjonslån		984	1 764	
Sum ansvarlige lån og fondsobligasjonslån		3 513	4 898	

2019 MILLIONER KRONER	Lånebeløp valuta ³	Lånebeløp NOK	Bokført verdi 31.12.2019	Forfall
LÅNEOPPTAK ¹				
Juni 2015	EUR 600	5 163	6 012	2045
Sum ansvarlige lån		5 163	6 012	
April 2004	JPY 15 000	984	1 738	Evigvarende
Sum fondsobligasjonslån		984	1 738	
Sum ansvarlige lån og fondsobligasjonslån		6 146	7 750	

2020 MILLIONER KRONER	Pålydende valuta ³	Anskaffelses- kost NOK	OIF renter ²	Urealisert valuta	Bokført verdi 31.12.2020	Forfall
Obligasjoner ⁴	EUR 292	2 524	16	524	3 065	2025
Sum sikringsforretninger		2 524	16	524	3 065	

2019 MILLIONER KRONER	Pålydende valuta ³	Anskaffelses- kost NOK	OIF renter ²	Urealisert valuta	Bokført verdi 31.12.2019	Forfall
Obligasjoner	EUR 596	5 152	31	700	5 883	2025
Sum sikringsforretninger		5 152	31	700	5 883	

¹ Rentekostnader på ansvarlige lån var 555 millioner kroner (254 millioner kroner) og 67 millioner kroner (64 millioner kroner) for fondsobligasjonslånet

i 2020. Tall i parentes er 2019 tall.

² OIF = opptjente ikke forfalte renter

³ Dette er beløp i lokal valuta som er gitt i millioner.

⁴ Valutasikringen har blitt nedjustert i 2020 etter at KLP kjøpt tilbake deler av sitt ansvarlige lån.

EUR 294: Renten på lånet er fast 4,25 prosent p.a. Lånet ble utstedt 10. Juni 2015 og er tidsbegrenset med forfall i 2045. Innlånet kan innfris av konsernet etter 10 år, og på hver renteinbetalingsdato etter dette frem til forfallstidspunktet. Lånet er valutasikret med EUR-denominerte obligasjoner som vist i tabellen nedenfor. Konsernet har ikke påberopt seg regnskapsmessig sikring for den økonomiske sikringen knyttet til dette innlånet. I 2020 har KLP kjøpt tilbake EUR 306 millioner av det opprinnelige lånet på EUR 600 millioner.

JPY 15 000: Renten på lånet er fast USD-rente på 5,07 prosent p.a. Lånet er evigvarende, men konsernet har rett til å innløse lånet 28. april 2034. Dersom konsernet ikke benytter sin rett til innløsning i 2034, får lånet flytende rente. Kredittmarginen øker da med 1 prosentpoeng til 6 mnd. JPY LIBOR-rente + margin på 3,30 prosent p.a. For å sikre rente- og valutarisikoen knyttet til lånet, er det inngått en kombinert rente- og valutaswap, der konsernet betaler 3 mnd. NIBOR-rente + margin på 2,65 prosent p.a. og mottar USD-rente på 5,07 prosent p.a. Dette innlånet er gjenstand for sikringsbokføring. Sikringsforretningen er vist i note 19 i konsernet.

Note 19 **Sikringsbokføring**

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Nominell verdi	Endret verdi i sikret risiko	Bokført verdi 31.12.2020
KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE			
SIKRINGSOBJEKT			
Fondsobligasjonslån	-984	-780	-1 764
SIKRINGSINSTRUMENT			
Kombinert rente- og valutaswap	984	779	779
Sikringseffektivitet per 31.12.2020		100 %	
Sikringseffektivitet gjennom året		100 %	
KLP BANKHOLDING KONSERN			
SIKRINGSOBJEKT			
Utlån til privat kunder fast rente i NOK	73	-1	72
SIKRINGSINSTRUMENT			
Renteswap utlån privat kunder fast rente i NOK	109	1	1
Sikringseffektivitet per 31.12.2020		182 %	
Sikringseffektivitet gjennom året		182 %	

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Nominell verdi	Endret verdi i sikret risiko	Bokført verdi 31.12.2019
KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE			
SIKRINGSOBJEKT			
Fondsobligasjonslån	-984	-755	-1 738
SIKRINGSINSTRUMENT			
Kombinert rente- og valutaswap	984	754	754
Sikringseffektivitet per 31.12.2019		100 %	
Sikringseffektivitet gjennom året		100 %	
KLP BANKHOLDING KONSERN			
SIKRINGSOBJEKT			
Utlån til privat kunder fast rente i NOK	98	3	101
SIKRINGSINSTRUMENT			
Renteswap utlån privat kunder fast rente i NOK	117	-3	-3
Sikringseffektivitet per 31.12.2019		99 %	
Sikringseffektivitet gjennom året		99 %	

Noten viser de finansielle instrumentene i konsernet som sikringsbokføres, med tilhørende sikringsinstrumenter.

Per 31.12.2020 har konsernet tre sikringsforhold; ett i Kommunal Landspensjonskasse og to i KLP Bankholding Konsern. Sikringseffektiviteten ligger på henholdsvis 100 prosent og 182 prosent per 31.12.2020, noe som innebærer en relativt lav resultateffekt for det som er gjenstand for sikringsbokføring i konsernet.

Fondsobligasjon i utenlandsk valuta med fast rente

Fondsobligasjonslånet er sikret mot endringer i rente- og valutakurser ved kjøp av en kombinert rente- og valutaswap. Sikringen er regnskapsført etter reglene om virkelig verdisikring. I praksis innebærer sikringen bytte av valuta betingelser (15 mrd JPY mot 0,984 mrd. NOK) og rentebetingelser (fast rente på 5,07 % mot NIBOR + 2,6475 %) på henholdsvis innlånet og den kombinerte rente- og valutaswapen. Sikringseffektiviteten måles ved å se på endring i virkelig verdi på sikringsobjektet og sikringsinstrumentet.

Sikringseffektiviteten blir vurdert retrospektivt hver måned og den vurderes som effektiv hvis endringen i virkelig verdi mellom sikringsobjekt og sikringsinstrument samsvarer med intervallet 80% til 125%.

Utlån med fast rente

Sikringen av utlånet er gjort ved en renteswap der konsernet betaler flytende og mottar fast. Sikringen er regnskapsført etter reglene om virkelig verdi sikring, og formålet med denne sikringen er å sikre renterisikoen på utlånet. Sikringsobjektet og sikringsinstrumentet er inngått på samme vilkår. Sikringseffektiviteten blir målt ved å sammenligne akkumulert verdiendring på sikringsinstrumentet mot akkumulert verdiendring på sikringsobjektet.

Sikringseffektiviteten blir vurdert retrospektivt og den vurderes som effektiv hvis endringen i virkelig verdi mellom sikringsobjekt og sikringsinstrument samsvarer med intervallet 80% til 125%.

Øvrige sikringsrelasjoner

Øvrige sikringsrelasjoner i denne sammenheng ligger i KLP Bankholding Konsern og er 100% effektive. For øvrig informasjon henvises det til note 7 og 9 i KLP Banken AS Konsern sitt årsregnskap for 2020.

Generelt

Virkelig verdi sikring innebærer at den sikrede verdiutviklingen på sikringsobjektet regnskapsføres over resultatet. Tilsvarende regnskapsføres verdiendringen på sikringsinstrumentet over resultatet.

Se også note 2 for nærmere omtale av regnskapsmessig sikringsbokføring.

Note 20 **Innlån**

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Pålydende i NOK etter tilbakekjøp ¹	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
TIDSBEGRENSET ANSVARLIG LÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	5 163	2 530	EUR	Fast ²	2045	3 135	6 012
Sum ansvarlige lån	5 163	2 530	-	-		3 135	6 012
FONDSOBLIGASJONSLÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	984		JPY	Fast ³	2034	1 764	1 738
Sum fondsobligasjonslån	984		-	-		1 764	1 738
UTSTEDTE OBLIGASJONSLÅN MED FORTRINNSRETT							
KLP Kommunekreditt AS		0	NOK	Flytende	2020	0	225
KLP Kommunekreditt AS		0	NOK	Fast	2020	0	681
KLP Kommunekreditt AS		260	NOK	Flytende	2021	260	4 020
KLP Kommunekreditt AS		0	NOK	Fast	2021	8	602
KLP Kommunekreditt AS		5 000	NOK	Flytende	2022	5 004	5 012
KLP Kommunekreditt AS		5 000	NOK	Flytende	2023	5 006	5 016
KLP Kommunekreditt AS		2 500	NOK	Flytende	2024	2 502	1 303
KLP Kommunekreditt AS		2 054	NOK	Flytende	2025	2 053	0
KLP Kommunekreditt AS		500	NOK	Fast	2027	508	508
KLP Boligkreditt AS		0	NOK	Flytende	2020	0	517
KLP Boligkreditt AS		584	NOK	Flytende	2021	585	2 509
KLP Boligkreditt AS		2 500	NOK	Flytende	2022	2 500	0
KLP Boligkreditt AS		2 500	NOK	Flytende	2023	2 501	2 002
KLP Boligkreditt AS		2 500	NOK	Flytende	2024	2 500	2 001
KLP Boligkreditt AS		1 500	NOK	Flytende	2025	1 497	0
Sum utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett		24 898	-	-		24 997	24 415

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Pålydende i NOK etter tilbakekjøp ¹	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER							
KLP Banken AS		0	NOK	Flytende	2020	0	302
KLP Banken AS		0	NOK	Fast	2020	0	302
KLP Banken AS		2 700	NOK	Flytende	2021	2 704	200
KLP Banken AS		300	NOK	Flytende	2022	300	301
KLP Banken AS		300	NOK	Flytende	2024	300	301
KLP Fond		0	NOK/EUR/USD	Flytende	2020	0	2 801
KLP Fond		4 140	NOK/EUR/USD	Flytende	2021	4 140	0
KLP Fond		914	NOK/EUR/USD	Fast	2021	914	0
Kommunal Landspensjonskasse		0	NOK/EUR/USD	Flytende	2020	0	3 990
Kommunal Landspensjonskasse		5 859	NOK/EUR/USD	Flytende	2021	5 859	0
Sum gjeld til kredittinstitusjoner		14 213		-	-	14 216	8 199
GJELD TIL OG INNSKUDD KUNDER⁴							
Privat		10 311	NOK			10 311	9 861
Næring		1 441	NOK			1 441	1 589
Utlandet		30	NOK			30	36
Sum gjeld til og innskudd fra kunder		11 781		-	-	11 781	11 487
Sum innlån		57 038		-	-	55 893	51 850

¹ KLP har kjøpt tilbake EUR 306 millioner av utestående EUR 600 millioner i ansvarlig lån i 2020.

² Lånet har et renteendringstidspunkt i 2025.

³ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2034.

⁴ Det er ikke kontraktfestet forfall på innskudd.

Noten viser finansiell gjeld konsernet har ved periodeslutt, hvor mesteparten er finansiering til KLP Bank konsernet.

De angitte selskapene er utstedere av den finansielle gjelden som er beskrevet. Innskudd hører inn under KLP Banken AS.

Note 21 **Forsikringstekniske forhold**

FORSIKRINGSFORPLIKTELSER PER HOVEDBRANSJE

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner	Kollektiv rente- og pensjonsforsikring, herunder kollektiv rente- og pensjonsforsikring for foreningsmedlemmer	Ulykkesforsikring og andre skadebransjer	Gruppelivsforsikring	Sum 31.12.2020	Sum 31.12.2019	Endring 2020
Premiereserve og pensjonskapital	457 533	0			457 533	467 864	-10 331
Tilleggsavsetning	43 460	0			43 460	36 319	7 141
Kursreguleringsfond	55 487	0			55 487	55 707	-220
Premiefond, pensjonistenes overskuddsfond og innskuddsfond mv.	38 588	0			38 588	12 899	25 689
Tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten			2 600	129	2 729	2 604	125
Sum forsikringsforpliktelser 31.12.2020	595 068	0	2 600	129	597 797	575 393	22 404
Sum forsikringsforpliktelser 31.12.2019	566 140	6 649	2 485	119		575 393	

FORSIKRINGSFORPLIKTELSER PER DELBRANSJE

Delbransje i hovedbransje kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner

MILLIONER KRONER	Tjenestepensjonsordninger uten investeringsvalg	Tjenestepensjonsordninger med investeringsvalg	Sum 31.12.2020	Sum 31.12.2019	Endring 2020
Premiereserve og pensjonskapital	456 037	1 478	457 514	461 390	-3 875
Tilleggsavsetning	43 325	135	43 460	36 209	7 251
Kursreguleringsfond	55 487		55 487	55 688	-201
Premiefond, pensjonistenes overskuddsfond og innskuddsfond mv.	38 124	464	38 588	12 854	25 735
Sum forsikringsforpliktelser 31.12.2020	592 973	2 077	595 050	566 140	28 910
Sum forsikringsforpliktelser 31.12.2019	563 442	2 698		566 140	

Delbransjer i kollektiv rente- og pensjonsforsikring, herunder kollektiv rente- og pensjonsforsikring for foreningsmedlemmer

MILLIONER KRONER	Foretakspensjons- ordninger uten investeringsvalg	Fripoliser uten investeringsvalg	Innskuddspensjonsordninger med investeringsvalg	Pensjonskapitalbevis med investeringsvalg	Sum 31.12.2020	Sum 31.12.2019	Endring 2020
Premiereserve og pensjonskapital					0	6 474	-6 474
Tilleggsavsetning					0	110	-110
Kursreguleringsfond					0	19	-19
Premiefond, pensjonistenes overskuddsfond og innskuddsfond mv.					0	46	-46
Sum forsikringsforpliktelser 31.12.2020	0	0	0	0	0	6 649	-6 649
Sum forsikringsforpliktelser 31.12.2019	690	1 053	2 745	2 161		6 649	

Forsikringsforpliktelse i hovedbransjene ulykkesforsikring og andre skadebransjer, og gruppelivsforsikring - hovedbransjen uten delbransjer

MILLIONER KRONER	Ulykkesforsikring og andre skadebransjer	Gruppelivsforsikring	Sum 31.12.2020	Sum 31.12.2019	Endring 2020
Premieavsetning	505	27	531	486	45
Erstatningsavsetning	2 095	102	2 198	2 118	80
Sum tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten 31.12.2020	2 600	129	2 729	2 604	125
Sum tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten 31.12.2019	2 485	119		2 604	

Endringer i forsikringsforpliktelse i perioden til dekning av foretakets forpliktelser under kontrakter med kontraktsfastsatte forpliktelser

MILLIONER KRONER	Premiereserve	Tilleggsavsetning	Kursreguleringsfond	Premie- og innskuddsfond	Tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten	Sum 2020	Sum 2019
Inngående balanse	460 909	36 180	55 707	12 390	2 604	567 789	509 189
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	0						
Netto resultatførte avsetninger	19 807	-490	-201	701	125	19 942	51 042
Overskudd på avkastningsresultatet	0	8 209	0	4 111	0	12 320	9 881
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	0	0	0	0	0	0	517
Frigjøring premiereserve ifm. ny OFTP	-23 096	0	0	23 140	0	44	0
Sum resultatførte endringer	-3 289	7 719	-201	27 952	125	32 306	61 440
Justering av forsikringsforpliktelser fra andre resultatposter	0	0	0	0	0	0	336
Avvikling KLP Bedriftspensjon AS	-1 582	-110	-19	-31		-1 743	
Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser							
Overføringer mellom fond/disp. til premiebetaling	-1	-8	0	-2 670	0	-2 678	-3 093
Avvikling innskuddspensjon BP							
Til/fra fond ved flytteavregning m.v.	0	-455	0	483	0	27	-12
Sum ikke resultatførte endringer	-1 583	-573	-19	-2 218	0	-4 393	-3 104
Sum endringer i forsikringsforpliktelser	-4 872	7 146	-220	25 734	125	27 913	58 672
Sum forsikringsforpliktelser 31.12.2020	456 037	43 325	55 487	38 124	2 729	595 702	567 862

Endringer i forsikringsforpliktelser i perioden til dekning av foretakets forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsvalgportefølje

MILLIONER KRONER	Pensjonskapital	Tilleggsavsetning	Premie- og innskuddsfond	Sum 2020	Sum 2019
Inngående balanse	6 955	140	509	7 604	5 815
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser					
Netto resultatførte avsetninger	0	0	0	0	1 718
Overskudd på avkastningsresultatet	0	30	0	30	120
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	-107	0	63	-44	3
Annen tilordning av overskudd	0	0	0	0	0
Sum resultatførte endringer	-586	30	70	-487	1 841
Justering av forsikringsforpliktelser fra andre resultatposter					
Avvikling KLP Bedriftspensjon AS	-4 892	0	-14	-4 906	
Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser					
Overføringer mellom fond/disp. til premiebetaling	0	0	-87	-87	-57
Til/fra fond ved flytteavregning m.v.	0	-34	-13	-48	3
Sum ikke resultatførte endringer	-4 892	-34	-115	-5 041	-54
Sum endringer i forsikringsforpliktelser	-5 478	-5	-46	-5 528	1 789
Sum forsikringsforpliktelser 31.12.2020	1 478	135	464	2 077	7 604

Endringer i forsikringsforpliktelser i hovedbransje ulykkesforsikring og andre skadebransjer og hovedbransje gruppelivsforsikring

MILLIONER KRONER	Tekniske avsetninger for skadeforsikringsvirksomheten		Sum 2020	Sum 2019
	Ulykkesforsikring og andre skadebransjer	Gruppelivsforsikring		
Forsikringsforpliktelser 01.01.	2 485	119	2 604	2 341
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser				
Netto resultatførte avsetninger	115	10	125	263
Overskudd på avkastningsresultatet				
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	0	0	0	0
Annen tilordning av overskudd	0	0	0	0
Sum resultatførte endringer	115	10	125	263
Ikke resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser				
Overføringer mellom fond	0	0	0	0
Til/fra fond ved flytteavregning m.v.	0	0	0	0
Sum ikke resultatførte endringer	0	0	0	0
Sum endringer i forsikringsforpliktelser	115	10	125	263
Sum forsikringsforpliktelser 31.12.2020	2 600	129	2 729	2 604

Det er gjennomført endringer i tjenestepensjonsordningen for ansatte i offentlig sektor gjennom endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover.

Lovendringene er for det kommunale tariffområdet vedkommende innarbeidet i ny sentral generell særavtale (SGS) 2020 Pensjonsordninger. Ny offentlig tjenestepensjon trådte i kraft 1. januar 2020. Fra samme tidspunkt gjelder ny bransjeavtale om beregnet folketrygd i offentlig tjenestepensjon vedtatt av Finans Norge.

Reglene om ny offentlig tjenestepensjon påvirker i utgangspunktet alderspensjonsopptjening for ansatte i offentlig sektor fra 1. januar 2020. For ansatte født i 1963 eller senere vil alderspensjonsopptjening etter regelverket gjeldende før 1. januar 2020 (bruttoordning) opphøre. Disse har fått en oppsatt pensjonsrettighet fra bruttoordningen fra 1. januar 2020, og de vil videre etter denne datoen tjene opp alderspensjon i offentlig tjenestepensjon etter ny modell.

Endringene gjeldende fra 1. januar 2020 har medført at fradraget for ytelser fra folketrygden vil avvike fra det som tidligere er lagt til grunn i beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen. For enkelte deler av KLPs bestand har dette medført behov for netto styrking av premiereserven med 1 059 millioner kroner. Reserveøkningen er hensyntatt i premiereserven som er regnskapsført i årsregnskapet for 2020. Det er også periodisert inn en premieinntekt som skal finansiere økningen i premiereserven. For brorparten av KLPs bestand medfører imidlertid dette frigjøring av premiereserver som tilføres premiefond. Dette utgjør 23 203 millioner kroner, og overføringen er skjedd som en resultatføring mellom endring i premiereserve og endring i premiefond i årsregnskapet for 2020.

Forsikringsteknisk regnskap per hovedbransje

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner		Kollektiv rente- og pensjonsforsikring, herunder kollektiv rente- og pensjonsforsikring for foreningsmedlemmer		Ulykkesforsikring og andre skadebransjer	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Premieinntekter	37 099	40 231	313	1 135	1 463	1 307
Netto inntekter investeringer	24 243	44 288	-603	700	0	0
Andre forsikringsrelaterte inntekter	1 192	1 118	4	9	2	2
Erstatninger	-28 357	-20 154	-45	-202	-1 173	-1 124
Endring forsikringsforpliktelser	-27 160	-58 925	340	-1 573	0	0
Midler tilordnet forsikringskontrakter	-4 111	-2 841	-2	-17	0	0
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-1 171	-1 128	-19	-70	-259	-243
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-1 206	-1 119	-3	-8	0	0
Forsikringsteknisk resultat av teknisk regnskap	530	1 470	-14	-27	34	-56

Forsikringsteknisk regnskap per hovedbransje forts.

MILLIONER KRONER	Gruppelivsforsikring		Sum	
	2020	2019	2020	2019
Premieinntekter	197	171	39 073	42 845
Netto inntekter investeringer	1	1	23 641	44 989
Andre forsikringsrelaterte inntekter	0	0	1 198	1 129
Erstatninger	-209	-215	-29 783	-21 695
Endring forsikringsforpliktelser	0	0	-26 820	-60 498
Midler tilordnet forsikringskontrakter	0	0	-4 113	-2 858
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-34	-31	-1 482	-1 472
Andre forsikringsrelaterte kostnader	0	0	-1 209	-1 127
Forsikringsteknisk resultat av teknisk regnskap	-45	-74	504	1 313

Forsikringsteknisk regnskap per delbransje - hovedbransjen ulykkesforsikring og andre skadebransjer og hovedbransjen gruppelivsforsikring har ingen delbransjer

Delbransjer i kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner

MILLIONER KRONER	Tjenstepensjonsordninger uten investeringsvalg		Tjenstepensjonsordninger med investeringsvalg		Sum	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Premieinntekter	37 525	40 033	-426	198	37 099	40 231
Netto inntekter investeringer	24 169	44 050	74	238	24 243	44 288
Andre forsikringsrelaterte inntekter	1 190	1 113	2	5	1 192	1 118
Erstatninger	-28 276	-20 059	-81	-96	-28 357	-20 154
Endring forsikringsforpliktelser	-27 647	-58 692	487	-233	-27 160	-58 926
Midler tilordnet forsikringskontrakter	-4 111	-2 752	0	-89	-4 111	-2 841
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-1 165	-1 123	-5	-5	-1 171	-1 128
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-1 204	-1 113	-2	-6	-1 206	-1 119
Forsikringsteknisk resultat av teknisk regnskap	482	1 457	48	12	530	1 470

Delbransjer i kollektiv rente- og pensjonsforsikring, herunder kollektiv rente- og pensjonsforsikring for foreningsmedlemmer

MILLIONER KRONER	Foretakspensjonsordninger uten investeringsvalg		Risikodekninger		Fripoliser uten investeringsvalg	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Premieinntekter	11	48	13	50	3	0
Netto inntekter investeringer	1	23	0	5	2	42
Andre forsikringsrelaterte inntekter	4	9	0	0	0	0
Erstatninger	-7	-24	-3	-10	-10	-41
Endring forsikringsforpliktelser	-4	-36	-12	-27	6	10
Midler tilordnet forsikringskontrakter	-2	-5	0	-2	0	-10
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-2	-6	0	-3	-3	-12
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-3	-8	0	0	0	0
Forsikringsteknisk resultat av teknisk regnskap	-2	1	-2	15	-2	-10

Delbransjer i kollektiv rente- og pensjonsforsikring, herunder kollektiv rente- og pensjonsforsikring for foreningsmedlemmer forts.

MILLIONER KRONER	Innskuddspensjonsordninger med investeringsvalg		Pensjonskapitalbevis med investeringsvalg		Sum	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Premieinntekter	178	688	108	348	313	1 135
Netto inntekter investeringer	-338	352	-268	279	-603	700
Andre forsikringsrelaterte inntekter	0	0	0	0	4	9
Erstatninger	-2	-69	-23	-58	-45	-202
Endring forsikringsforpliktelser	196	-952	155	-568	340	-1 573
Midler tilordnet forsikringskontrakter	0	0	0	0	-2	-17
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-11	-39	-3	-12	-19	-70
Andre forsikringsrelaterte kostnader	0	0	0	0	-3	-8
Forsikringsteknisk resultat av teknisk regnskap	23	-20	-31	-12	-14	-28

Resultatanalyse per hovedbransje

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner	Kollektiv rente- og pensjonsforsikring, herunder kollektiv rente- og pensjonsforsikring for foreningsmedlemmer	Ulykkesforsikring og andre skadebransjer	Gruppelivsforsikring	Sum 2020	Sum 2019
RESULTAT TIL FORSIKRINGSKUNDER						
Avkastningsresultat	12 350	2			12 352	10 405
Risikoresultat ekskl. fortjenesteelement - kundeandel	0	0			0	519
Sum resultat til forsikringskunder	12 350	2			12 352	10 925
Oppreservering lengre levetid	0				0	0
Overført til tilleggsavsetninger	8 238	0			8 238	8 067
Avsatt til kundenes premiefond	4 112	2			4 114	2 858
Sum disponert resultat til kunder	12 350	2			12 352	10 925
RESULTAT TIL FORSIKRINGSGIVER						
Andel av avkastningsresultat	260	0			260	232
Risikoresultat ekskl. fortjenesteelement	-395	-6			-401	520
Administrasjonsresultat	171	-10			161	209
Vederlag for rentegaranti og fortjenesteelement	494	3			497	482
Annet	0	-5	34	-45	-17	-113
Disponering fra egenkapital	0	0			0	0
Resultat til forsikringsgiver	530	-18	34	-45	501	1 330

Resultatanalyse per delbransje - hovedbransjen ulykkesforsikring og andre skadebransjer og hovedbransjen gruppelivsforsikring har ingen delbransjer

Delbransjer i kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner

MILLIONER KRONER	Tjenestepensjons-ordninger uten investeringsvalg	Tjenestepensjons-ordninger med investeringsvalg	Sum 2020	Sum 2019
RESULTAT TIL FORSIKRINGSKUNDER				
Avkastningsresultat	12 320	30	12 350	10 393
Risikoresultat ekskl. fortjenesteelement - kundeandel	0	0	0	516
Sum resultat til forsikringskunder	12 320	30	12 350	10 909
Oppreservering lengre levetid	0	0	0	0
Overført til/fra tilleggsavsetninger	8 208	30	8 238	8 068
Avsatt til kundenes premiefond og bufferfond	4 112	0	4 112	2 841
Sum disponert resultat til kunder	12 320	30	12 350	10 909
RESULTAT TIL FORSIKRINGSGIVER				
Andel av avkastningsresultat	260	0	260	231
Risikoresultat ekskl. fortjenesteelement	-395	0	-395	516
Administrasjonsresultat	170	1	171	248
Vederlag for rentegaranti og fortjenesteelement	491	4	494	476
Utjevning frigjorte reserver tilført premiefond	-44	44	0	0
Disponering fra egenkapital	0	0	0	0
Resultat til forsikringsgiver	482	48	530	1 470

Erstatninger per hovedbransje

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner		Kollektiv rente- og pensjonsforsikring, herunder kollektiv rente- og pensjonsforsikring for foreningsmedlemmer		Ulykkesforsikring og andre skadebransjer	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Utbetalte erstatninger i henhold til forsikringsavtalene	-20 701	-19 863	-45	-202	-1 173	-1 124
Utbetalte erstatninger i henhold til gjenkjøp	0	0	0	0	0	0
Sum	-20 701	-19 863	-45	-202	-1 173	-1 124

Erstatninger per hovedbransje forts.

MILLIONER KRONER	Gruppelivsforsikring		Sum	
	2020	2019	2020	2019
Utbetalte erstatninger i henhold til forsikringsavtalene	-209	-215	-22 086	-21 206
Utbetalte erstatninger i henhold til gjenkjøp	0	0	0	0
Sum	-209	-215	-22 086	-21 206

Flytting per hovedbransje ekskl. ulykkesforsikring og andre skadebransjer

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner		Kollektiv rente- og pensjonsforsikring, herunder kollektiv rente- og pensjonsforsikring for foreningsmedlemmer		Grupplivsforsikring	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
TILFLYTTTEDE MIDLER						
Premiereserve	2 850	11	329	496		
Mottatte midler ført over resultatet	2 850	11	329	496	0	0
Premiefond	561	3	1	4		
Tilleggsavsetninger til fond	0	0	0	0		
Sum mottatte midler	3 411	14	330	499	0	0
Antall kontrakter	10	1	20	80	0	0
FRAFLYTTTEDE MIDLER						
Premiereserve	6 408	258	177	110		
Tilleggsavsetning	490	15	0	0		
Kursreserver	758	18	0	0		
Avgitte midler ført over resultatet	7 656	292	177	110	0	0
Premiefond	78	15	2	1		
Sum avgitte midler	7 734	306	179	111	0	0
Antall kontrakter	53	33	58	48	0	0

Nytegning

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner		Gruppelivsforsikring		SUM	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Premievolum	25	25	0	0	25	25
Antall kontrakter	45	46	0	0	45	46

Note 22 Varige driftsmidler

MILLIONER KRONER	2020				2019			
	Eiendom til eget bruk	Transportmidler	Maskiner/ Inventar	2020	Eiendom til eget bruk	Transportmidler	Maskiner/ Inventar	2019
Bokført verdi 01.01.	1 990	2	81	2 072	1 818	1	81	1 900
Anskaffelseskost 01.01.	1 100	14	331	1 445	1 100	13	319	1 432
Akkumulert avskrivninger tidligere år	-272	-12	-251	-534	-234	-12	-240	-485
Akkumulert verdiregulering tidligere år	1 161	0	0	1 161	952	0	0	952
Tilgang	126	2	24	151	0	1	17	18
Eiendeler holdt for salg	0	0	-5	-5	0	0	-6	-6
Verdireguleringer	392	0	0	392	209	0	0	209
Avskrivninger	-42	-1	-12	-55	-37	0	-11	-49
Valutaeffekt	0	0	1	1	0	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12.	1 226	16	350	1 591	1 100	14	331	1 445
Akkumulert avskrivninger 31.12.	-313	-13	-263	-589	-272	-12	-251	-534
Akkumulert verdiregulering 31.12.	1 554	0	0	1 554	1 161	0	0	1 161
Bokført verdi 31.12.	2 466	3	88	2 557	1 990	2	81	2 072
Økonomisk levetid	50 år	5 år	3 - 5 år	-	50 år	5 år	3 - 5 år	-
Avskrivningsplan	Lineært	Saldo/ Lineært	Saldo/ Lineært	-	Lineært	Saldo/ Lineært	Saldo/ Lineært	-

Note 23 Skatt

MILLIONER KRONER	2020	2019
Resultat før skatt	1 657	3 193
Utvidet resultat ekskl. skatt	317	344
FORSKJELLER MELLOM REGNSKAPSMESSIG- OG SKATTEMESSIG RESULTAT		
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond	11 074	14 736
Tilbakeføring av verdireduksjon finansielle eiendeler	1 536	328
Tilbakeføring av verdiøkning finansielle eiendeler	-656	-18 502
Regnskapsmessig tap ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	9 674	2 918
Regnskapsmessig gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	-22 882	-11 259
Skattemessig gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	1	-81
Tilbakeføring av 3% skattefrie inntekter etter fritaksmetoden	32	47
Andel av skattemessig inntekter i deltagerlignede foretak	25	26
Oppløsning av sikkerhetsavsetning	54	54
Andre permanente forskjeller	-1 044	-1 541
Korrigerings av fremførbart underskudd som ikke utlignes	323	2 470
Korrigerings av grunnlag kildeskatt og fritaksmetode	4 389	11 645
Korrigerings av feil tidligere år	0	-3
Endring i forskjeller som påvirker forholdet mellom regnskapsmessig og skattemessig inntekt	-2 665	-1 254
Skattemessig resultat	1 834	3 120
Årets skattemessig resultat, grunnlag betalbar skatt	1 834	3 120
Fremførbart underskudd fra tidligere år	-7 850	-5 379
Årets endring i fremførbart underskudd	-323	-2 470
Sum fremførbart underskudd og godtgjørelse per 31.12.	-8 172	-7 850
AVSTEMMING AV GRUNNLAG FOR UTSATT SKATT		
SKATTEØKENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER:		
Gevinst- og tapskonto	2	2
Bygninger og andre faste eiendommer	5 139	5 662
Risikoutjevningfond	4 154	4 156
Naturskadefond	164	164
Garantiordningen	49	49
Reassuranssavsetning	3	4
Sikkerhetsavsetning	378	432
Verdipapirer	2 322	1 703
sikring av innlån	10	18
Andeler i deltakerlignende foretak	262	252
Utlån til kunder og kredittforetak	57	11
Årets erstatningsavsetning	52	60
80% av teknisk resultat	673	842
Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	13 265	13 353

MILLIONER KRONER	2020	2019
SKATTEREDSUSERENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER:		
Driftsmidler	-1	-2
Langsiktige gjeld	-1 272	-1 389
Finansielle instrumenter	-55	-29
Pensjonsforpliktelse	-234	-210
Andre forpliktelser	-45	-37
Justert for 20% av overgangsregel 01.01.2018	-255	-316
Sikring av innlån	-26	-3
Andre forskjeller	0	0
Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-1 889	-1 988
Netto midlertidige forskjeller	11 376	11 365
Forskjeller som ikke inngår i beregningen av utsatt skatt ¹	-4 370	-4 370
Overgangsregel 01.01.2018	1 152	1 438
Andre forskjeller som ikke inngår i beregningen av utsatt skatt	-4 584	-3 933
Fremførbart underskudd	-8 172	-7 850
Grunnlag for utsatt skatt/-skattefordel	-4 598	-3 350
25% utsatt skatt/-skattefordel	-1 149	-837
Nedvurdering av utsatt skattefordel	2 514	2 023
Netto utsatt skatt	1 364	1 185
BALANSEFØRT UTSATT SKATTEFORDEL/-SKATT		
- herav balanseført utsatt skattefordel	61	62
- herav balanseført utsatt skatt som ikke kan utlignes	1 425	1 247
Resultatført endring av utsatt skattefordel	-1	-3
Resultatført endring av utsatt skatt	-178	-164
Resultatført betalbar skatt	-459	-780
Resultatført kildeskatt	-302	-340
Skattekostnad	-939	-1 287
SKATTEKOSTNADEN ER FØRT PÅ FØLGENDE POSTER I RESULTATREGNSKAPET		
Skattekostnad	-860	-1 201
Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	19	-34
Skatt på poster senere vil bli omklassifisert til resultatet	-98	-52
Skattekostnad	-939	-1 287

¹ Med virkning fra og med inntektsåret 2018 gis det ikke lenger fradrag for risikoutjevningfond, naturskadefond og garantiordning. Midlene avsatt på disse fondene pr. 31.12.2017 skal først beskattes ved avkling av den virksomheten som har vært grunnlag for avsetningen. Konsernet avlegger regnskap under fortsatt drift, og legger til grunn at nåverdien av forpliktelsene vil være 0.

KLP er i dialog med skattemyndighetene vedrørende konsekvensene av overgangsregelen som ble innført i forbindelse med de nye skattereglene for livsforsikringsforetak som trådte i kraft 1. januar 2018. Utfallet av dialogen er usikker, men det kan innebære et betydelig avvik fra regnskapsført skattekostnad i 2018.

Note 24 **Overførte eiendeler med restriksjoner**

OVERFØRTE EIENDELER SOM FORTSATT BALANSEFØRES

Alle overførte eiendeler er innregnet i balansen dersom konsernet fortsatt er eksponert for endringer i eiendelens virkelige verdi. Dette gjelder for gjenkjøpsavtaler og avtaler vedrørende verdipapirutlån.

Gjenkjøpsavtaler er en form for innlån med sikkerhet hvor konsernet selger verdipapirer med en avtale om å kjøpe de tilbake til en forhåndsavtalt pris. Kontanter mottatt blir innregnet som innskudd (gjeld). Overførte verdipapirer i forbindelse med gjenkjøpsavtaler blir ikke fraeregnet i balansen.

Avtaler vedrørende verdipapirutlån er transaksjoner hvor konsernet låner ut verdipapirer til en motpart og mottar en provisjon for dette.

Ettersom både gjenkjøpsavtaler og verdipapirutlån resulterer i at verdipapirene blir returnert til konsernet, er risikoen for verdiendringer hos konsernet, Verdipapirene er imidlertid ikke tilgjengelige for konsernet i perioden hvor de er overført.

Verdipapirene som fremdeles er rapportert i balansen, og tilhørende gjeld, er vurdert til virkelig verdi.

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
GJENKJØPSAVTALER		
Sertifikater og obligasjoner	939	0
VERDIPAPIRUTLÅN		
Aksjer	9 817	8 548
Sum overførte eiendeler som fortsatt balanseføres	10 756	8 548

FORPLIKTELSER TILKNYTTET EIENDELENE

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
GJENKJØPSAVTALER		
Innskudd fra kredittinstitusjoner	914	0
VERDIPAPIRUTLÅN		
Innskudd fra kredittinstitusjoner	416	646
Sertifikater og obligasjoner	3 649	3 714
Aksjer	6 377	4 798
Sum forpliktelser	11 356	9 157

Alle eiendelene i tabellen over er gjenstand for videresalg eller sikkerhetsstillelse hos motpart.

OVERFØRTE EIENDELER SOM IKKE ER FRAREGNET OG TILHØRENDE FORPLIKTELSER

Konsernet mottar sikkerheter under omvendte gjenkjøpsavtaler og avtaler vedrørende verdipapirinnlån, som i henhold til avtalene er tillatt solgt eller pantsatt. Transaksjonene gjennomføres i henhold til standard avtaler som anvendes av partene i finansmarkedet. Generelt krever avtalene at det stilles tilleggssikkerhet hvis verdiene av verdipapirer faller under et forhåndsbestemt nivå. I avtalene har mottakeren av sikkerheten en ubegrenset rett til å selge eller pantsatte sikkerheten mot å levere tilsvarende sikkerheter på oppgjørsdagen.

MOTTATTE VERDIPAPIRER SOM ER TILLAT SOLGT ELLER PANTSATT

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
OMVENDTE GJENKJØPSAVTALER		
Sertifikater og obligasjoner	1 755	0
<i>Hvorav solgt eller pantsatt</i>	1 755	0
VERDIPAPIRINNÅN		
Aksjer	413	592
<i>Hvorav solgt eller pantsatt</i>	413	592
Sum overførte eiendeler som fortsatt balanseføres	2 168	592

Dersom man justerer for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond og kun hensyntar KLP Konsern sin reelle risiko og faktiske eierskap, så reduseres eiendeler som balanseføres med 5 457 millioner kroner og forpliktelsene tilknyttet eiendelene med 4 673 millioner kroner per 31.12.2020.

Note 25 **Immaterielle eiendeler**

MILLIONER KRONER	IT-systemer	Andre	2020	IT-systemer	Andre	2019
Bokført verdi 01.01.	444	18	460	256	18	274
Anskaffelseskost 01.01.	1 697	25	1 722	1 407	25	1 432
Total tilgang	317	0	317	290	0	290
herav internt opparbeidet	2	0	2	3	0	3
herav kjøpt	315	0	315	287	0	287
Salg av eiendel	-11	0	-11	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12.	2 002	25	2 028	1 697	25	1 722
Akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger tidligere år	-1 252	-8	-1 262	-1 150	-8	-1 158
Årets ordinære avskrivninger	-79	-2	-81	-74	-2	-76
Årets nedskrivning ¹	0	0	0	-28	0	-28
Akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger 31.12.	-1 334	-10	-1 343	-1 252	-10	-1 262
Bokført verdi 31.12.	669	16	684	444	16	460

Avskrivningstid

3 til 20 år

3 til 10 år

1) Ved utgangen av 2019 ble det identifisert flere IT-systemer hvor bokført verdi oversteg antatt gjenvinnbart beløp. Antatt gjenvinnbart beløp er beregnet ved å estimere framtidig inntjening med bokført verdi. I hovedsak omfatter dette investeringer som ikke lenger har verdi. Det er flere årsaker til dette. Blant annet knytter det seg til utdatert funksjonalitet grunnet regelendringer og/eller teknologisk utvikling. I tillegg har deler av systemutviklingen ikke oppnådd ønsket effektiviseringsgrad. Dette resulterte i følgende vurdering:

MILLIONER KRONER	2020	2019
Bokført verdi før nedskrivning	0	53
Gjennvinnbart beløp	0	25
Nedskrivning	0	28

Nedskrivningen inngår som en del av driftskostnadene i resultatoppstillingen.

Note 26 **Kapitalkrav**

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5 % av foretakets premiereserve. Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er i hovedsak begrenset oppad til 50 % av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 264% som er godt over foretakets mål om minst 150 %. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 335%.

	31.12.2020	31.12.2019
SOLVENSGRAD	264 %	253 %

MILLIARDER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
FORENKLET SOLVENS II BALANSE		
Eiendeler, bokført	655	631
Merverdier HTF/lån og fordringer	15	7
Merverdier øvrige utlån	1	0
Øvrige mer/mindreverdier	0	0
Utsatt skattefordel	0	0
Sum eiendeler etter solvens II	671	638

MILLIARDER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
FORENKLET SOLVENS II BALANSE		
Beste estimat	598	569
Risikomargin	14	14
Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	5	8
Andre forpliktelser	18	15
Utsatt skatteforpliktelse	1	1
Sum forpliktelser etter solvens II	637	607
Eiendeler minus forpliktelser	34	31
- Utsatt skattefordel	0	0
+ Fondsobligasjonslån	2	2
Basiskapital - kapitalgruppe 1	35	33
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	35	33
Ansvarlige lån	4	6
Basiskapital - kapitalgruppe 2	4	6
Supplerende kapital	11	12
Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	11	12
Fradrag for maks. kapital i gruppe 2	-7	-10
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	8	7
Utsatt skattefordel	0	0
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0
Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	43	40
Solvenskapitalkrav (SCR)	16	16
Solvensgrad	264 %	253 %

Note 27 **Kapitalavkastning for livsforsikringsvirksomheten**

KOLLEKTIV PENSJON OFFENTLIG

PROSENT	2020	2019	2018	2017	2016
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN TOTALT					
Avkastning I - Bokført ¹	4,8	4,5	3,5	3,9	4,4
Avkastning II - Verdijustert ²	4,2	8,5	1,5	6,7	5,8
KOLLEKTIVPORTEFØLJENS UNDERPORTEFØLJER					
Balansert portefølje 1					
Avkastning I - Bokført ¹	4,9	4,5	3,5	3,9	4,5
Avkastning II - Verdijustert ²	4,2	8,6	1,4	6,7	5,8
Balansert portefølje 2					
Avkastning I - Bokført ¹	4,7	4,4	3,5	4,0	4,4
Avkastning II - Verdijustert ²	4,2	8,5	1,5	6,8	5,8
Moderat portefølje					
Avkastning I - Bokført ¹	I/A	I/A	3,8	3,1	4,2
Avkastning II - Verdijustert ²	I/A	I/A	1,7	6,0	5,5
Moderat portefølje ble avsluttet 30.06.2019. Denne porteføljen ble innlemmet i LKB1 fra og med 01.07.2019.					
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN	4,2	9,9	0,6	7,5	6,2
SELSKAPSPORTEFØLJEN	3,1	4,3	4,2	4,0	4,7

KOLLEKTIV PENSJON PRIVAT

PROSENT	2020	2019	2018	2017	2016
Virksomheten som i konsernet tilbydde kollektiv pensjon privat er i 2020 solgt, og det vises derfor ingen tall i for 2020.					
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN TOTALT					
Avkastning I - Bokført ¹	I/A	3,4	4,5	8,3	5,3
Avkastning II - Verdijustert ²	I/A	4,1	3,0	5,6	5,7
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN	I/A	16,8	-3,8	11,9	7,0
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJENS UNDERPORTEFØLJER³					
Avkastning II - Verdijustert²					
Profil 90 ⁴	I/A	21,6	-4,3	17,1	9,8
Profil 70 ⁴	I/A	17,6	-3,2	14,0	8,5
Profil 50 ⁴	I/A	13,7	-2,6	11,0	7,1
Profil 30 ⁴	I/A	9,9	-1,6	7,8	5,6
KLP Optimal Livsfase ⁵	I/A	23,7	-5,5	17,5	I/A
KLP Nåtid	I/A	4,2	0,5	I/A	I/A
KLP Kort Horisont	I/A	7,5	-0,5	I/A	I/A
KLP Lang Horisont	I/A	15,2	-3,1	I/A	I/A
KLP Framtid	I/A	23,4	-5,4	I/A	I/A
Profil KLP Pengemarked	I/A	1,8	1,3	1,5	1,8
SELSKAPSPORTEFØLJEN	I/A	3,0	1,1	2,3	2,4

¹ Avkastning I = Bokført avkastning

² Avkastning II = Verdijustert avkastning. Dette er bokført avkastning +/- urealiserte verdiendringer som føres mot kursreguleringsfond

³ Representativt utvalg

⁴ Underporteføljens andel aksjer i prosent

⁵ Avkastning for profil med 100 % aksjer

Note 28 **Pensjonsansvar egne ansatte**

Hoveddelen av pensjonsansvaret er dekket gjennom KLP's Fellesordning for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen"). Konsernet tilbyr også pensjonsordning utover Fellesordningen. Denne forpliktelsen dekkes over driften. Fellesordningen er en ytelsesbasert pensjonsordning som tilfredsstiller kravene om obligatorisk tjenestepensjon (OTP). Konsernet har AFP-ordning.

Den regnskapsmessige behandling av pensjonsforpliktelser er nærmere beskrevet i note 2.

MILLIONER KRONER	Fellesordningen	Over drift	2020	Fellesordningen	Over drift	2019
PENSJONSKOSTNADER						
Nåverdi av årets opptjening	126,0	9,8	135,8	131,2	11,0	142,1
Administrasjonsomkostning	3,1	0,0	3,1	3,2	0,0	3,2
Planendring	0,0	0,0	0,0	10,6	0,0	10,6
Arbeidsgiveravgift - Pensjonskostnad	17,7	0,0	17,7	20,4	0,0	20,4
Finansskatt - Pensjonskostnad	5,6	1,4	6,9	6,3	1,5	7,8
Resultatført pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift, finansskatt og adm.	152,4	11,1	163,5	171,7	12,5	184,2
NETTO FINANSKOSTNAD						
Rentekostnad	49,3	5,3	54,6	53,9	5,9	59,8
Renteinntekt	-37,4	0,0	-37,4	-38,2	0,0	-38,2
Forvaltningsomkostning	2,2	0,0	2,2	2,1	0,0	2,1
Netto rentekostnad	14,2	5,3	19,5	17,9	5,9	23,8
Arbeidsgiveravgift - netto rentekostnad	1,9	0,7	2,7	2,5	0,8	3,4
Finansskatt - netto rentekostnad	0,6	0,2	0,9	0,8	0,3	1,1
Netto rentekostnad inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	16,7	6,3	23,0	21,2	7,0	28,2
ESTIMATAVVIK PENSJONER						
Aktuarielt tap (gevinst)	49,0	25,2	74,2	-121,7	-5,7	-127,4
Arbeidsgiveravgift	6,9	3,6	10,5	-17,2	-0,8	-18,0
Finansskatt	2,0	1,1	3,2	-5,4	-0,2	-5,6
Aktuarielt tap (gevinst) inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	57,9	29,9	87,8	-144,2	-6,8	-151,0
Sum pensjonskostnad inkl. rentekostnad og estimatavvik	227,0	47,4	274,4	48,6	12,8	61,4

MILLIONER KRONER	Fellesordningen	Over drift	2020	Fellesordningen	Over drift	2019
PENSJONSFORPLIKTELSER						
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	2 390,8	257,5	2 648,3	2 051,9	225,0	2 277,0
Pensjonsmidler	1 860,5	0,0	1 860,5	1 610,6	0,0	1 610,6
Netto forpliktelse før arbeidsgiveravgift og finansskatt	530,3	257,5	787,8	441,4	225,0	666,4
Arbeidsgiveravgift	69,6	33,2	102,8	57,4	29,1	86,5
Finansskatt	28,4	14,5	43,0	24,4	12,7	37,1
Brutto påløpt forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	2 488,9	305,2	2 794,1	2 074,7	266,8	2 341,5
Netto forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	628,4	305,2	933,6	523,2	266,8	790,0

MILLIONER KRONER	Fellesordningen	Over drift	2020	Fellesordningen	Over drift	2019
AVSTEMMING PENSJONSFORPLIKTELSE						
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 01.01.	523,2	266,8	790,0	618,8	261,0	879,8
Resultatført pensjonskostnad	152,4	11,1	163,5	172,0	13,0	185,0
Resultatført finanskostnad	16,7	6,3	23,0	21,2	7,0	28,2
Aktuarielle gevinst og tap inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	57,9	29,9	87,8	-144,2	-6,8	-151,0
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-12,9	-0,9	-13,8	-22,8	-1,7	-24,5
Finansskatt innbetalt premie/tilskudd	-4,2	-0,3	-4,5	-5,4	-0,3	-5,7
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm.	-95,9	-6,0	-101,8	-116,4	-5,4	-121,8
Solgt virksomhet i 2020	-8,8	-1,8	-10,7	0,0	0,0	0,0
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 31.12.	628,4	305,2	933,6	523,2	266,8	790,0

MILLIONER KRONER	Fellesordningen	Over drift	2020	Fellesordningen	Over drift	2019
ENDRING I PENSJONSFORPLIKTELSE						
Brutto pensjonsforpliktelse 01.01. før planendring	2 134,5	266,8	2 401,3	2 043,4	261,0	2 043,4
Planendring	0,0	0,0	0,0	12,9	0,0	12,9
Brutto pensjonsforpliktelse 01.01. etter planendring	2 134,5	266,8	2 401,3	2 056,2	261,0	2 317,2
Nåverdi av årets opptjening	125,3	9,8	135,0	131,2	11,0	142,1
Rentekostnad	49,2	5,3	54,5	53,9	5,9	59,8
Aktuarielt tap (gevinst) brutto pensjonsforpliktelse	227,5	29,7	257,3	-82,8	-6,8	-89,6
Arbeidsgiveravgift av pensjonskostnad	17,6	1,4	19,0	18,9	1,5	20,5
Arbeidsgiveravgift av netto rentekostnad	1,9	0,7	2,7	2,5	0,8	3,4
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-12,9	-0,9	-13,8	-17,2	-0,9	-18,1
Finansskatt av pensjonskostnad	5,6	0,4	6,0	5,8	0,5	6,3
Finansskatt av netto rentekostnad	0,6	0,2	0,9	0,8	0,3	1,1
Finansskatt innbetalt premie/tilskudd	-4,2	-0,3	-4,5	-5,4	-0,3	-5,7
Utbetalinger	-29,7	-6,4	-36,0	-29,4	-6,2	-35,6
Solgt virksomhet i 2020	-26,7	-1,6	-28,3	0,0	0,0	0,0
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	2 488,8	305,2	2 794,0	2 134,7	266,8	2 401,5

MILLIONER KRONER	Fellesordningen	Over drift	2020	Fellesordningen	Over drift	2019
ENDRING I PENSJONSMIDLER						
Pensjonsmidler 01.01.	1 611,3	0,0	1 611,3	1 424,6	0,0	1 424,6
Renteinntekt	37,3	0,0	37,3	38,2	0,0	38,2
Aktuarielt (tap) gevinst på pensjonsmidlene	173,5	0,0	173,5	61,4	0,0	61,4
Administrasjonsomkostning	-3,1	0,0	-3,1	-3,2	0,0	-3,2
Finansomkostning	-2,2	0,0	-2,2	-2,1	0,0	-2,1
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm.	95,5	6,4	101,8	122,0	6,2	128,2
Utbetalinger	-29,8	-6,4	-36,2	-29,5	-6,2	-35,7
Solgt virksomhet i 2020	-21,9	0,0	-21,9	0,0	0,0	0,0
Pensjonsmidler 31.12.	1 860,5	0,0	1 860,5	1 611,3	0,0	1 611,3

MILLIONER KRONER	Fellesordningen	Over drift	2020	Fellesordningen	Over drift	2019
PENSJONSORDNINGENS OVER/-UNDERFINANSIERING						
Nåverdien av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen	2 488,8	305,2	2 794,0	2 134,7	266,8	2 401,5
Virkelig verdi av pensjonseiendelene	1 860,5	0,0	1 860,5	1 611,3	0,0	1 611,3
Netto pensjonsforpliktelse	628,3	305,2	933,6	523,3	266,8	790,0

	31.12.2020	31.12.2019
ØKONOMISKE FORUTSETNINGER (FELLES FOR ALLE PENSJONSORDNINGENE)		
Diskonteringsrente	1,70 %	2,30 %
Lønnsvekst	2,25 %	2,25 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,00 %	2,00 %
Pensjonsregulering	1,24 %	1,24 %
Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %

Til målingen av pensjonskostnaden for 2020 anvendes forutsetninger per 31.12.2019, mens for beregning av pensjonsforpliktelsen 31.12.2020 anvendes forutsetninger og bestand per 31.12.2020. Forutsetningene er basert på markedssituasjonen per 31.12.2020 og er i samsvar med anbefaling fra regnskapsstiftelsen.

Aktuarielle forutsetninger

KLPs Fellesordning for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen")

En viktig del av grunnlaget for pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser er hvordan dødelighet og uførhet gjør seg gjeldende blant medlemmene i pensjonsordningen.

KLP har lagt til grunn dødelighetstabell K2013BE som tar utgangspunkt i FNO sine analyser av dødeligheten i livsforsikringsbestandene i Norge og SSBs framskrivninger.

Uttak av AFP (prosent i forhold til gjenværende arbeidstakere):

Kostnadene til AFP avhenger av hvor mange i hvert årskull som tar ut AFP. Ved fylte 62 år er det 42,5 prosent som går av med AFP-pensjon.

Det er bare de som er ansatt og i arbeid helt frem til pensjoneringen som har rett til AFP. Dette er tatt hensyn til i beregningen av AFP-forpliktelsen.

Frivillig avgang for fellesordningen (i %)

Alder (i år)	<24	24-29	30-39	40-49	50-55	>55
Turnover	25%	15%	7,5%	5%	3%	0%

Pensjoner over driften

Uttak av AFP/tidligpensjon er ikke relevant for denne ordningen. Når det gjelder levealder, er samme variant av K2013E lagt til grunn som i Fellesordningen.

ANTALL	Fellesordningen	Over drift	2020	Fellesordningen	Over drift	2019
MEDLEMSSTATUS						
Antall aktive	1 023	51	1 074	1 013	52	1 065
Antall oppsatte (tidligere ansatte med oppsatte rettigheter)	821	32	853	805	33	838
Antall pensjoner	289	56	345	278	53	331

	2020	2019
PENSJONSMIDLENES SAMMENSETNING:		
Eiendom	13,3 %	12,4 %
Utlån	12,9 %	12,5 %
Aksjer	24,2 %	25,9 %
Anleggs-/HTF- obligasjoner	28,9 %	29,1 %
Omløpsobligasjoner	16,9 %	15,0 %
Likviditet/pengemarked	3,9 %	5,2 %
Sum	100,0 %	100,0 %

Pensjonsmidlene er basert på KLPs finansielle midler i kollektivporteføljen. Tabellen viser prosentvis plassering av pensjonsmidlene som administreres av KLP ved utgangen av året.

Verdijustert avkastning av eiendelene ble 4,23 prosent i 2020 og 8,55 prosent i 2019.

Forventet innbetaling til ytelsesplaner etter ansettelsens opphør for perioden 1. januar 2021 – 31. desember 2021 er 174,5 millioner kroner.

SENSITIVITETSANALYSE PER 31.12.2020		
Diskonteringsrenten reduseres med 0,5%		Økning
Brutto pensjonsforpliktelse		10,6 %
Årets opptjening		16,7 %
Lønnsvekst økes med 0,25%		Økning
Brutto pensjonsforpliktelse		1,1 %
Årets opptjening		2,2 %
Dødeligheten styrkes med 10%		Økning
Brutto pensjonsforpliktelse		2,5 %
Årets opptjening		1,9 %

Sensitivitetsanalysen over er basert på at alle andre forutsetninger er uendret. I praksis er det lite sannsynlig og endringer i noen forutsetninger er korrelerte.

Beregningen av brutto pensjonsforpliktelse og årets opptjening i sensitivitetsanalysen er gjort etter samme metode som ved beregning av brutto pensjonsforpliktelse i balansen.

Durasjonen i fellesordningen er beregnet til 17,8 år.

Note 29 **Antall ansatte**

	2020	2019
Antall fast ansatte 31.12.	1 018	1 007
Antall midlertidig ansatte 31.12.	34	49
Totalt antall ansatte 31.12.	1 052	1 056
Antall årsverk fast ansatte	997	989
Antall årsverk midlertidig ansatte	32	32
Totalt antall årsverk	1 029	1 021

Note 30 **Ytelser og lån til ledende ansatte m.v.**

Styret i konsernet har fastsatt prinsipper og retningslinjer for godtgjørelse som gjelder for hele konsernet, samt etablert et godtgjørelsesutvalg som er et underutvalg av styret. Utvalget innstiller på og fører kontroll med at godtgjørelsesordningene i konsernet er i tråd med styrets prinsipper og retningslinjer.

Ledende ansatte er definert som ledergruppen i konsernet Kommunal Landspensjonskasse. Dette innbefatter konsernsjef, konserndirektører i KLP og administrerende direktører for enkelte datterselskap.

Alle ledende ansatte som ble medlem av konsernledelsen før 1. mai 2013 har pensjonsalder på 65 år, men kan velge å endre denne til 70 år. Ingen i den aktuelle gruppen har valgt å endre pensjonsalderen per 31.12.2020. De som ble medlemmer av konsernledelsen fra og med 1. mai 2013 har pensjonsalder på 70 år.

Alle ansatte i KLP-konsernet i Norge er innmeldt i KLPs pensjonsordning for kommuner og bedrifter. De ansatte opptjener pensjonsrettigheter i denne ordningen for lønn opptil 12G.

Ansatte i KLP-konsernet med lønn over 12 G og ansatte med lavere pensjonsalder enn 67 år, opptjener pensjonsytelser også for lønn over 12G. Full alderspensjon i denne tilleggsdekningen utgjør 66% av lønn over 12G, og oppnås etter minst 30 års opptjening i ordningen. Ansatte med spesiell avtale om lavere pensjonsalder enn 67 år sikres alderspensjon tilsvarende 66% av all pensjongivende lønn fram til 67 år. Denne tilleggsordningen ble lukket 2. mai 2013 og gjelder ikke for ansatte som startet etter denne dato. Ordningen gjelder heller ikke for ansatte som var ansatt på dette tidspunkt i KLP, men som først etter denne dato mottar lønn over 12G.

Konsernsjefen har etterlønn tilsvarende en årslønn inkludert tilleggsgoder ved eventuelt opphør av ansettelsesforholdet. Det foreligger ingen forpliktelser til å gi styreleder særskilt vederlag eller andre fordeler ved opphør eller endring av vervet. KLP betaler styreansvarsforsikring for sine styremedlemmer.

Ingen av de ledende ansatte har prestasjonslønn eller bonusordning.

KLP-konsernet tilbyr lån til ulike formål. Det er egne lånevilkår for ansatte, og ingen ledende ansatte har vilkår som avviker fra dette. Lån til eksterne styremedlemmer/eksterne medlemmer av foretaksforsamlingen blir kun gitt til ordinære lånevilkår.

Honorar for styremedlemmer fastsettes av foretaksforsamlingen. Styrets vararepresentanter og observatører, herunder utlån og ytelser til disse, er ikke inkludert i opplysningene i denne noten.

Alle ytelser er oppgitt uten tillegg for arbeidsgiveravgift og finansskatt. For styremedlemmer som er valgt av og blant de ansatte opplyses det kun om ytelser og lån som kan knyttes til vervet som styremedlem.

Det vises forøvrig til beskrivelse av hovedprinsippene til fastsettelse av godtgjørelse i KLP-konsernet som kan søkes opp på klp.no

2020 TUSEN KRONER	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rente- sats per 31.12.2020	Avdrags- plan ¹
LEDENDE ANSATTE						
Sverre Thornes, <i>konsernsjef</i>	4 240	291	1 433	11 120	1,00	A45
Marianne Sevaldsen	2 848	209	1 120	4 187	1,00	A43
Aage E. Schaanning	3 659	209	1 222	5 179	1,00	Fleksilån
Gro Myking	2 619	204	470	6 088	1,00	A30
Rune Hørnes	2 692	165	384	-	-	-
Kirsten Grutle	726	44	519	-	-	-
Mona Refsdal	1 061	122	329	2 632	1,00	Fleksilån/A42
Tore Tenold	3 087	181	1 032	961	1,00	Fleksilån
Håvard Gulbrandsen	3 331	222	1 055	5 680	1,00	Fleksilån
Gunnar Gjørtz	3 285	173	1 171	497	1,00	Fleksilån
Leif Magne Andersen	2 207	197	775	3 947	1,00	A44

2020 TUSEN KRONER	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rente- sats per 31.12.2020	Avdrags- plan ¹
STYRET²⁾						
Egil Johansen, <i>leder</i> (12 av 12)	391	-	-	-	-	-
Jenny Følling (12 av 12)	288	-	-	-	-	-
Odd Haldgeir Larsen (12 av 12)	233	-	-	2 072	1,70	A35
Karianne Melleby (12 av 12)	313	-	-	-	-	-
Øyvind Brevik (12 av 12)	289	-	-	-	-	-
Cathrine M. Lofthus (11 av 12)	289	-	-	-	-	-
Susanne Torp-Hansen, <i>valgt av og blant de ansatte</i> (12 av 12)	233	-	-	-	-	-
Freddy Larsen, <i>valgt av og blant de ansatte</i> (12 av 12)	289	-	-	-	-	-
FORETAKSFORSAMLING						
Sum foretaksforsamling, inkl. ansatterepresentanter	725	-	-	40 777	-	-
ANSATTE						
Lån til ansatte i konsernet med subsidiert rente	-	-	-	1 832 779	-	-
Lån til ansatte i konsernet til ordinære vilkår	-	-	-	59 960	-	-

¹ A=Annuitetslån, siste avdrag.

² Tall i parentes representerer antall møter deltatt av totalt antall møter.

2019 TUSEN KRONER	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rente- sats per 31.12.2019	Avdrags- plan ¹
LEDENDE ANSATTE						
Sverre Thornes, <i>konsernsjef</i>	4 155	221	1 530	11 550	2,00	A45
Marianne Sevaldsen	2 802	173	1 178	4 343	2,00	A43
Aage E. Schaanning	3 599	168	1 282	5 397	2,00	Fleksilån
Gro Myking	2 383	159	330	-	-	-
Rune Hørnes	2 610	159	395	-	-	-
Kirsten Grutle	1 769	157	536	-	-	-
Mona Refsdal	1 030	113	333	2 755	2,00	Fleksilån/A44
Tore Tenold	3 041	162	1 070	1 595	2,00	Fleksilån
Håvard Gulbrandsen	3 281	183	1 126	5 173	2,00	Fleksilån
Gunnar Gjørtz	3 232	168	1 218	1 500	2,00	Fleksilån
Leif Magne Andersen	2 170	168	792	4 097	2,00	A44
STYRET2)						
Egil Johansen, <i>leder</i> (10 av 10)	377	-	-	-	-	-
Lars Vorland (2 av 4)	137	-	-	-	-	-
Marit Torgersen (4 av 4)	148	-	-	-	-	-
Jenny Følling (9 av 10)	294	-	-	-	-	-
Odd Haldgeir Larsen (9 av 10)	233	-	-	2 107	2,95	A38

2019 TUSEN KRONER	Lønn, honorar m.v.	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rente- sats per 31.12.2019	Avdrags- plan ¹
Karianne Melleby (10 av 10)	291	-	-	-	-	-
Øyvind Brevik (6 av 6)	142	-	-	-	-	-
Cathrine M. Lofthus (6 av 6)	142	-	-	-	-	-
Susanne Torp-Hansen, <i>valgt av og blant de ansatte</i> (9 av 10)	241	-	-	-	-	-
Freddy Larsen, <i>valgt av og blant de ansatte</i> (10 av 10)	279	-	-	-	-	-
FORETAKSFORSAMLING						
Sum foretaksforsamling, inkl. ansattrepresentanter	587	-	-	30 930	-	-
ANSATTE						
Lån til ansatte i konsernet med subsidiert rente	-	-	-	1 536 566	-	-
Lån til ansatte i konsernet til ordinære vilkår	-	-	-	57 817	-	-

¹ A=Annuitetslån, siste avdrag.

² Tall i parentes representerer antall møter deltatt av totalt antall møter.

TUSEN KRONER	2020	2019
Periodens kostnader knyttet til rentesubsidiering av lån til ansatte	14 583	8 858

Note 31 **Honorar til revisor**

MILLIONER KRONER	2020	2019
Ordinær revisjon	7,8	7,0
Attestasjonstjenester	0,6	0,6
Skatterådgivning	1,3	0,7
Andre tjenester utenfor revisjonen	0,4	1,1
Sum honorar til revisor	10,0	9,4

Note 32 **Driftskostnader**

MILLIONER KRONER	2020	2019
Personalkostnader	1 037	1 057
Avskrivninger og nedskrivninger	132	149
Andre driftskostnader	719	685
Sum driftskostnader	1 888	1 892

Note 33 **Andre inntekter- og kostnader**

MILLIONER KRONER	2020	2019
Tilskudd avtalefestet pensjon (AFP)	1 189	1 115
Øvrige inntekter ¹	- 52	-353
Sum andre inntekter	1 136	762

¹ Øvrige inntekter inkluderer investeringer fra tilknyttede foretak, slik at resultatene kan være både negative og positive.

MILLIONER KRONER	2020	2019
Kostnader avtalefestet pensjon (AFP)	1 189	1 115
Øvrige kostnader	70	31
Sum andre kostnader	1 258	1 145

Note 34 **Annen kortsiktig gjeld**

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	3 029	2 644
Påløpt ikke utlignet skatt	1 489	1 181
Forskuddstrekk pensjonsordning	447	432
Leverandørgjeld	270	184
Forhåndsinnkalt tilskudd til forsikringsvirksomheten	576	867
Øvrig kortsiktig gjeld	1 049	990
Sum annen kortsiktig gjeld	6 859	6 298

Note 35 **Betingede forpliktelser**

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
Kausjonsansvar tilhørende KLP	2	2
Kommitert, ikke trukket investering i private equity og eiendomsfond	22 365	14 007
Godkjente, ikke utbetalte lånetilsagn tilhørende KLP Konsern	5 292	9 335
Sum betingede forpliktelser	27 659	23 344

Note 36 **Opptjent egenkapital**

MILLIONER KRONER	Revalueringfond	Risikoutjevningfond	Naturskadefond	Øvrig opptjent egenkapital	Opptjent egenkapital
Balanseført verdi 01.01.2019	1 024	4 797	42	13 441	19 303
Resultat		750	37	451	1 238
<i>Utvidet resultat:</i>					
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet				101	101
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	209			-52	157
Balanseført verdi 31.12.2019	1 233	5 547	79	13 941	20 799
Resultat		-136	-13	334	186
Endring knyttet til salg av virksomhet		-7		7	0
<i>Utvidet resultat:</i>					
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet				-57	-57
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	392			-98	294
Balanseført verdi 31.12.2020	1 625	5 404	66	14 127	21 222

Note 37 **Salg av virksomhet**

KLP-konsernet har i 2020 solgt virksomheten som har tilbydd innskudds- og foretakspensjon (inkludert forvaltning av pensjonskapitalbevis og fripoliser) til bedrifter i privat og offentlig sektor.

Det ble inngått avtale mellom KLP og DnB Livsforsikring AS (DnB) 22. juni 2020 om salg av alle aksjene i KLP Bedriftspensjon AS fra KLP til DnB.

Salget ble gjennomført i 3. kvartal, men med regnskapsmessig virkning fra og med 1. april 2020. Salget er godkjent av Finanstilsynet.

Det er i årsresultatet innregnet et tap i forbindelse med salg av virksomheten på 183 millioner kroner.

Dette fremkommer på regnskapslinjen «Tap ved salg av virksomhet».

Tapet er beregnet utfra laveste verdi av bokført verdi på netto eiendeler for virksomheten og virkelig verdi av netto eiendeler for virksomheten fratrukket salgsutgifter.

Virksomheten hadde 3 091 bedriftskunder innenfor innskudds- og foretakspensjon ved utgangen av første kvartal 2020, som samlet omfatter 69 232 aktive medlemmer og eiere av pensjonskapitalbevis og fripoliser. Samlet forvaltningskapital var på 6 984 millioner kroner, hvorav forsikringsforpliktelser utgjorde 6 372 millioner kroner.

Resultatposter fra virksomheten Kollektiv privat pensjon er vist nedenfor.

MILLIONER KRONER	Resultat
Premieinntekter for egen regning	313
Løpende avkastning fra finansielle eiendeler	22
Netto verdiendringer på finansielle instrumenter	-626
Netto inntekter fra investeringseiendommer	1
Andre inntekter	2
Sum netto inntekter	-288
Erstatninger for egen regning	-45
Endring i forsikringsmessige avsetninger	331
Driftskostnader	-19
Tap ved salg av virksomhet	-183
Sum kostnader	84
Driftsresultat	-205
Til kursreguleringsfond i livsforsikring	10
Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	-2
Resultat før skatt	-197
Skattekostnad	0
Resultat	-197
Estimatavvik pensjonsforpliktelser egne ansatte	-4
Sum utvidet resultat	-4
Totalresultat	-201

Note 38 Endring i forpliktelser fra finansieringsaktiviteter

MILLIONER KRONER	31.12.2019	Kontant- strømeffekt finansierings aktiviteter	Kontant- strømeffekt operasjonelle aktiviteter	Ikkekontant- strømeffekt	31.12.2020
Ansvarlig lån	6 012	-2 641	0	-237	3 135
Fondsobligasjonslån	1 738	0	0	25	1 764
Gjeld til kredittinstitusjoner	8 199	2 514	4 121	-618	14 216
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	24 415	0	582	0	24 997
	40 364	-127	4 704	-829	44 112

Note 39 Endring i virkelig verdi IFRS 9

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost ¹ Bestått SPPI
Virkelig verdi 31.12.2019	188 026
Kjøp	11 424
Salg	-3 242
Innløsning ved forfall	-4 666
Endring i virkelig verdi	6 375
Virkelig verdi 31.12.2020	197 917

¹ Investeringer som holdes til forfall og obligasjoner klassifisert som utlån og fordring

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi ²
Virkelig verdi 31.12.2019	289 829
Kjøp	149 001
Salg	-173 297
Endring i virkelig verdi	27 272
Virkelig verdi 31.12.2020	292 805

² Finansielle eiendeler for virksomheter som har foretatt SPPI test: kollektiv pensjon offentlig og skadeforsikring.

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Øvrige utlån og fordringer målt til amortisert kost SPPI	Øvrige utlån og fordringer målt til amortisert kost Ikke bestått SPPI	Øvrige utlån og fordringer målt til amortisert kost Sum
Virkelig verdi 31.12.2019	106 018	306	106 324
Opptak av nye lån i perioden	36 787	1 092	37 879
Innbetaling på-/ Innløsning av lån	-29 610	0	-29 610
Endring i virkelig verdi	3 263	-5	3 258
Virkelig verdi 31.12.2020	116 458	1 393	117 851

I henhold til notekravene har vi foretatt SPPI test på porteføljen til amortisert kost. Den foreløpige vurderingen er at alle investeringene med unntak av to lån består testen. Viser også til notene 6 virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser og note 13 Kredittrisiko.

KLP Bærekraftregnskap

2020

Integrere samfunnsansvar i all vår virksomhet

STRATEGISK MÅL

Medarbeiderstatistikk

KLPs ansatte er en nøkkelressurs, og KLP ønsker å være en endringsdyktig organisasjon med engasjerte ansatte som evner å omsette egen kompetanse og teknologiske muligheter. KLP jobber systematisk for å oppnå lønnsbalanse.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 8, *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*, og derunder delmål 8.5; Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid, og delmål 8.8; Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere.
- Mål 10, *Mindre ulikhet*, og derunder delmål 10.2; Innen 2030 sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Ansatte i KLP	1 018	1 007	990	961	n/a	n/a
Deltidsansatte i KLP	5,4 %	6,8 %	6,9 %	7,6 %	n/a	n/a
Midlertidige ansatte	34	35	26	30	n/a	n/a
Turnover blant ansatte	3,1 %	6,8 %	7,1 %	6,0 %	n/a	n/a
Total lønn til ansatte (tusen kroner)	852 297	818 805	785 965	743 833	n/a	n/a
Gjennomsnittlig lønn kvinner (tusen kroner)	726	718	685	660	8.	8.5
Gjennomsnittlig lønn menn (tusen kroner)	868	859	836	808	8.	8.5
Aldersfordeling blant ansatte (andel under 30 / 30-50 / over 50)	4 / 53 / 43 %	ny	ny	ny	10.	10.2

DEFINISJON

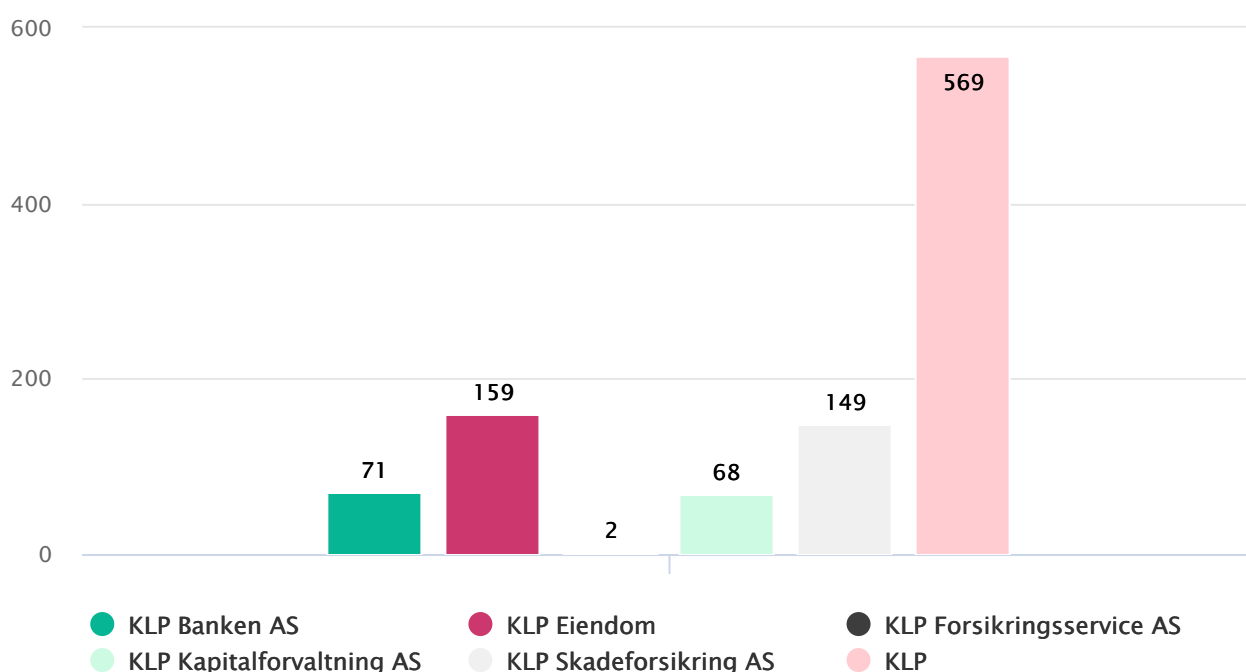
Antall ansatte er faste ansatte i Norge, Sverige og Danmark, og inkluderer ansatte i permisjon og ansatte som jobber deltid.

Turnover er andelen personer som har sluttet i KLP. Personer som har skiftet jobb internt i KLP-konsernet er ikke inkludert.

Total lønn til ansatte er total faktisk kostnadsført lønn, fratrukket honorarer til eksterne. Naturalytelser er ikke inkludert. Informasjon vedrørende lønn omhandler kun Norge.

Gjennomsnittlig lønn per kjønn er beregnet ut fra kontraktfestet lønn etter 100 prosent stillingsgrad og ikke korrigeret for andel deltid. Årsaken til at kvinners gjennomsnittslønn er lavere enn menns gjennomsnittslønn er at andelen menn i høyt betalte stillinger er høyere. KLP har ikke lønnsforskjeller mellom kjønnene i tilsvarende stillinger.

Antall ansatte i KLP-konsernet

Helse og sykefravær

Det er viktig at våre ansatte har et godt arbeidsmiljø. KLPs ansatte, og deres samlede kompetanse, er en nøkkelressurs for KLP. KLP jobber kontinuerlig med å redusere de ansattes sykefravær.

FNS BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 3, *God helse og livskvalitet*.
- Mål 8, *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*, og spesielt delmål 8.8; Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere.

MÅLSETTING

KLPs mål er å ha lavere sykefravær enn 4 prosent.

Resultat i 2020

I 2020 var det totale sykefraværet på 3,2 prosent, noe som er vesentlig lavere enn tidligere år og målsettingen på 4 prosent. Langtidssykefraværet var på 2,3 prosent og har ligget stabilt de siste tre årene. Det lave sykefraværet i 2020 skyldes en reduksjon i korttidsfravær. Korttidsfravær har gått ned fra 1,6 prosent i 2019 til 0,9 prosent i 2020, og det er naturlig å tro at Covid-19-pandemien har påvirket dette. Fokus på håndhygiene og smitteforebygging og strenge smittevernstiltak har bidratt til å redusere forekomsten av annen sykdom som for eksempel forkjølelse og influensa, og økt fleksibilitet ved hjemmekontor kan ha bidratt til å redusere korttidsfraværet. Det har også vært fokus på hvordan ivareta et godt arbeidsmiljø for KLPs ansatte på hjemmekontor. KLP har gjort flere tiltak for å tilrettelegge for et godt arbeidsmiljø, blant annet ved utbetaling av engangsstøtte til ansatte for innkjøp av utstyr.

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Korttidssykefravær	0,9 %	1,6 %	1,8 %	1,6 %	3.	n/a
Langtidssykefravær	2,3 %	2,3 %	2,4 %	2,9 %	3.	n/a
Sykefravær totalt	3,2 %	3,9 %	4,2 %	4,6 %	3.	n/a
Kjønnfordeling sykefravær (kvinner / menn)	4,2 / 2,4 %	6,7 / 2,0 %	5,4 / 3,2 %	6,5 / 3,7 %	3.	n/a
Antall personskader	0	2	1	0	8.	8.8

DEFINISJON

Sykefravær er egenmeldt og legemeldt sykefravær. Korttidssykefravær er definert til 1-3 dager, langtidsfravær fire dager eller mer.

Personskader er egenrapporterte personalskader og skader rapportert som faktiske og mulige yrkesskader til KLPs skadeforsikringsselskap.

Mangfold og likestilling

KLP arbeider kontinuerlig med å integrere mangfolds- og likestillingsperspektiver i hele virksomheten og har mål og tiltak på flere områder. Vi ønsker å være en attraktiv arbeidsgiver for et likestilt og mangfoldig arbeidsliv, og ha et arbeidsmiljø hvor alle opplever å bli respektert for den de er uavhengig av kjønn, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Tallene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 5, *Likestilling mellom kjønnene*, og spesielt delmål 5.1; Gjøre slutt på alle former for diskriminering av jenter og kvinner, delmål 5.4; Fremme delt ansvar i husholdet og familien, og delmål 5.5; Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger.
- Mål 8, *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*, og spesielt delmål 8.5; Innen 2030 oppnå lik lønn for likt arbeid.
- Mål 10, *Mindre ulikhet*, og spesielt delmål 10.2; Innen 2030 sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, rase, etnisitet, nasjonal opprinnelse, religion eller økonomisk eller annen status

MÅLSETTING

- Kjønnsbalanse i ledende stillinger og i tyngre fagstillinger
- Jobbe systematisk for å oppnå lønnsbalanse
- Være tilretteleggingsplass for arbeidstakere med funksjonsnedsettelse
- At alle ansatte opplever å bli respektert for den de er; knyttet til kjønn, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold
- Øke gjennomsnittlig avgangsalder

Resultat i 2020

Samlet for alle ledernivåer var kjønnsbalansen i 2020 innenfor delmålsetningen om 40 prosent av hvert kjønn. Kjønnsbalansen er ulik på de forskjellige ledernivåene, hvor ledernivå 3 har en økning i andel kvinner, ledernivå 2 har en mindre nedgang og kjønnsbalansen på ledernivå 1 er stabil fra 2019. I tyngre fagstillinger (ikke-ledende stillinger utenfor tabell), hvor delmålsetningen er 30 prosent kvinner, var det en økning i andelen kvinner i 2020.

I 2020 tjente kvinner 83,6 prosent av menns lønn totalt i KLP, som er en liten økning fra året før (83,5 prosent). Kvinners andel av menns lønn påvirkes hovedsakelig av kjønnsfordelingen i tyngre fagstillinger og ledende stillinger.

På grunn av Covid-19-pandemien har det ikke vært praktisk mulig å gjennomføre tilretteleggingsplass i 2020. Gjennom året har KLP gjennomført flere aktiviteter for at ansatte skal oppleve å bli respektert for den de er, og medarbeiderundersøkelsen viser høye scorere på dette området.

Gjennomsnittsalder for avgang gikk ned i 2020, og flere har valgt å gå av tidligere med AFP og alderspensjon.

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Kjønnsfordeling blant ansatte (kvinner / menn)	47 / 53 %	47 / 53 %	47 / 53 %	47 / 53 %	5.	5.5
Kjønnsfordeling på ledernivå 1 (kvinner / menn)	30 / 70 %	30 / 70 %	30 / 70 %	30 / 70 %	5.	5.5
Kjønnsfordeling på ledernivå 2 (kvinner / menn)	39 / 61 %	43 / 57 %	40 / 60 %	43 / 57 %	5.	5.5
Kjønnsfordeling på ledernivå 3 (kvinner / menn)	45 / 55 %	42 / 58 %	43 / 57 %	43 / 57 %	5.	5.5
Kjønnsfordeling alle ledernivåer totalt (kvinner / menn)	40 / 60 %	41 / 59 %	42 / 58 %	42/58 %	5.	5.5
Kjønnsfordeling i styret (kvinner/menn)	50 / 50 %	50 / 50 %	50 / 50 %	50 / 50 %	5.	5.5
Kjønnsfordeling i de høyest betalte stillinger (ikke-lederstillinger utenfor tabell)	28 / 72 %	23 / 77 %	20 / 80 %	16 / 84 %	5.	5.5
Kvinner tjener i forhold til menn (totalt i KLP)	84 %	84 %	82 %	82 %	5. 8.	5.1, 5.5, 8.5
Kvinner tjener i forhold til menn på ledernivå 1	77 %	76 %	69 %	69 %	5. 8.	5.1, 5.5, 8.5
Kvinner tjener i forhold til menn på ledernivå 2	86 %	84 %	84 %	84 %	5. 8.	5.1, 5.5, 8.5
Kvinner tjener i forhold til menn på ledernivå 3	91 %	90 %	89 %	89 %	5. 8.	5.1, 5.5, 8.5
Kvinner tjener i forhold til menn i de høyest betalte stillinger (ikke-lederstillinger utenfor tabell)	95 %	91 %	93 %	90 %	5. 8.	5.1, 5.5, 8.5
Kvinner tjener i forhold til menn øvrige medarbeidere (eks. alle ledere og høyest betalte stillinger)	95 %	95 %	93 %	94 %	5. 8.	5.1, 5.5, 8.5
Konsernsjefens lønn i forhold til medianlønn i konsernet	6,00	ny	ny	ny	n/a	n/a
Kjønnsfordeling fravær syke barn (kvinner / menn),	47 / 53 %	51 / 49 %	50 / 50 %	51 / 49 %	5.	5.1, 5.4
Kjønnsfordeling uttak av foreldrepermisjon (kvinner / menn)	65 / 35%	67 / 33 %	73 / 27 %	64 / 36 %	5.	5.1, 5.4
Andel kvinnelige ansatte som jobber deltid	9 %	11 %	12 %	18 %	5. 8.	5.1, 8.5
Andel mannlige ansatte som jobber deltid	2 %	3 %	3 %	5 %	5. 8.	5.1, 8.5
Gjennomsnittlig avgangsalder AFP og alderspensjon (år)	64,6	65,2	66,6	66,9	n/a	n/a

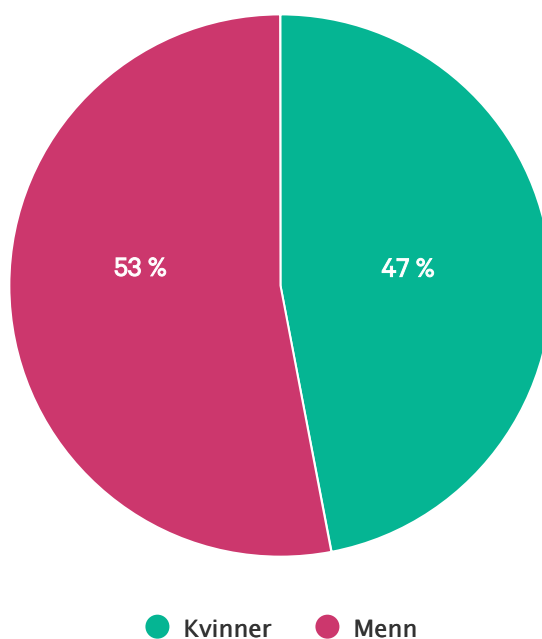
DEFINISJON

KLP definerer ledere på tre ulike nivåer. Ledernivå 1 er konsernledelsen, inkludert konsernsjefen. Ledernivå 2 er de lederne som rapporterer direkte til en konserndirektør (medlem av konsernledelsen). Ledernivå 3 er de lederne som rapporterer til ledere på nivå 2.

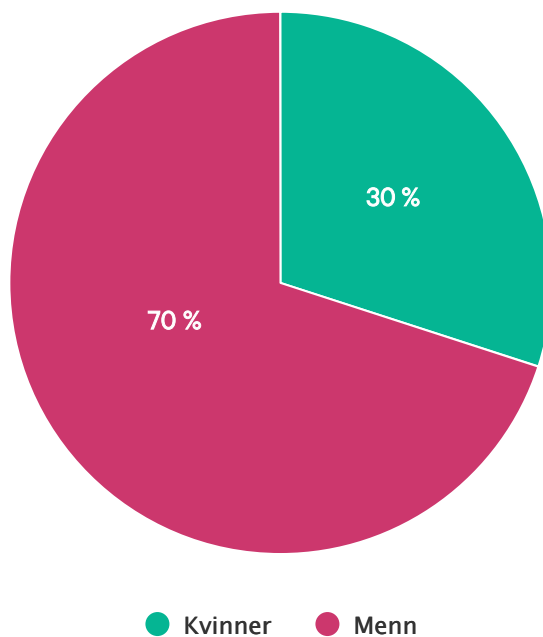
Kvinnens inntekt i forhold til menn er definert på samme måte som gjennomsnittlig lønn per kjønn, og er beregnet ut fra kontraktfestet lønn etter 100 prosent stillingsgrad og ikke korrigeret for andel deltid. Årsaken til at kvinnens gjennomsnittslønn er lavere enn menns gjennomsnittslønn er at andelen menn i høyt betalte stillinger er høyere. KLP har ikke lønnsforskjeller mellom kjønnene i tilsvarende stillinger.

Konsernsjefens lønn er kontraktfestet fastlønn, ikke inkludert naturalytelser. Medianlønn er definert som medianlønn i konsernet for faste og midlertidig ansatte i Norge og inkluderer ledernivå 1.

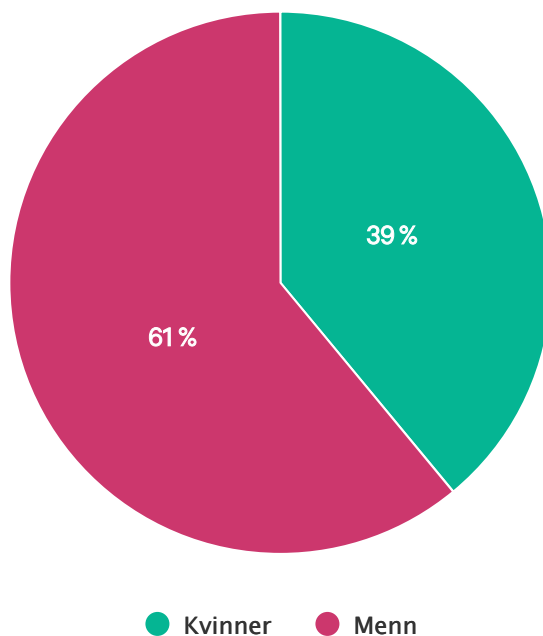
Kjønnfordeling blant ansatte

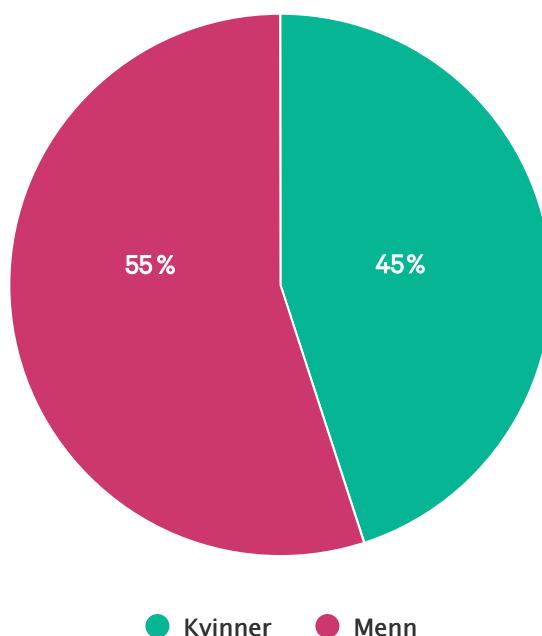
Kjønnsfordeling på ledernivå 1

Kjønnsfordeling på ledernivå 2

Kjønnsfordeling på ledernivå 3

Øke kunnskap om pensjon

KLP skal være den pensjonseksperter som best ivaretar kundene. Det krever at vi bidrar til å øke kunnskapen om pensjon, slik at våre kunder og medlemmer kan ta gode valg for dagene som kommer. Dette skal vi blant annet gjøre ved å gi god veiledning til den enkelte, og ved å formidle kunnskap om pensjon i media.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot mål 8, *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*.

MÅLSETTING

Bidra til å øke kunnskapen om pensjon blant våre kunder og medlemmer.

Resultat i 2020

Gjennomføringen av veiledninger ble påvirket av Covid-19-pandemien. I første halvdel av 2020 var det i stor grad ikke mulig å være fysisk til stede for å gjennomføre personlige veiledninger, og det var lite ønske fra våre kunder om et digitalt alternativ. Mange arbeidstagere ringte istedenfor i denne perioden, og fordi ad-hoc veiledninger ikke rapporteres på samme måte kan det ha ført til underrapportering av antall veiledninger. Etter sommeren ble fysiske veiledninger erstattet med digitale alternativer.

«Verdt å vite»-kursene ble også påvirket av pandemien, og på grunn av den ble det ikke gjennomført repetisjonskurs for kommune- og helsesegmentet. Dette har ført til en nedgang i antall deltagere. For bedriftssegmentet ble repetisjonskurs gjennomført digitalt, med 800 deltagere på 8 kurs/gjennomføringer.

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Antall personlige veiledninger om pensjon	6 195	9 220	9 972	9 776	8.	n/a
Deltagere på «verdt å vite»-kurs om pensjon	800	955	177	1 101	8.	n/a
Mediesaker om pensjon med talsperson fra KLP	57	57	53	77	8.	n/a

DEFINISJON

Personlige veiledninger om pensjon er veiledninger KLP har med våre kunders arbeidsgivere og arbeidstakere om ulike temaer knyttet til pensjon.

«Verdt å vite-kurs» om pensjon er kurs KLP avholder hos våre kunder. KLP gjennomfører kursene annethvert år, med «repetisjonskurs» i mellomåret. Temaene som kurset omhandler er ansattes pensjonsrettigheter, rapportering til KLP, opplæring i KLPs nettløsninger, og hva som vil skje med offentlig tjenestepensjon i fremtiden. Kursene er et viktig ledd i arbeidet med å øke KLPs kunder sin kunnskap om pensjon.

Mediesaker om pensjon med talsperson fra KLP er basert på medieanalyse utarbeidet av Retriever. Tallet viser antall mediesaker hvor temaet er pensjons og livsforsikring og hvor KLP er omtalt, og hvor saken inneholder talsperson fra KLP.

Klima og miljø

KLP jobber for å redusere miljøpåvirkningen fra egen drift og støtter 1,5-gradersmålet. KLP har som mål å innrette egen virksomhet og våre investeringer etter målene i Parisavtalen.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Delmål 6.4; Betydelig bedre utnyttelse av vann i alle sektorer.
- Delmål 7.2; Innen 2030 betydelig øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk.
- Delmål 8.4; Til og med 2030 gradvis å bedre utnyttelsen av globale ressurser innenfor forbruk og produksjon, og arbeide for å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljøødeleggelser.
- Delmål 9.4; Oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Delmål 11.6; Innen 2030 redusere negative konsekvenser for miljøet i storbyene, spesielt med hensyn til luftkvalitet og avfallshåndtering.
- Mål 12; *Ansvarlig forbruk og produksjon*, og spesielt delmål 12.5; Innen 2030 betydelig redusere avfallsmengden.
- Mål 13: *Stoppe klimaendringene*

MÅLSETTING

- Halvere klimagassutslipp fra egen drift innen 2030, med utgangspunkt i utslippene i 2010.

- Redusere energiforbruket i eiendomsporteføljen til 180 kWh per kvadratmeter.
- Sorteringsgraden på avfall skal i snitt være over 65 prosent og minimum 50 prosent på hver enkelt eiendom i eiendomsporteføljen.

Resultat i 2020

Den pågående Covid-19-pandemien hadde stor påvirkning på hvordan vi jobbet i 2020. Som følge av den nasjonale nedstengingen i mars innførte KLP hjemmekontor for alle ansatte og strenge restriksjoner for jobbreiser. Dette har ført til en drastisk nedgang i antall flyreiser og aktivitetsnivå i KLPs egne kontorlokaler. Nedgangen i flyreiser, energiforbruk og avfall og økt kildesortering kan derfor i hovedsak tilskrives pandemien, og dette er antatt å øke igjen når samfunnet beveger seg nærmere en normal-tilstand.

På grunn av det reduserte aktivitetsnivået har pandemien også ført til en kraftig reduksjon av utslipp fra KLPs egen drift. Utslippene har gått ned med 72 prosent fra 2019, og sammenlignet med 2010 er utslippene redusert med 82 prosent. Selv om pandemien trolig vil føre med seg noen varige endringer av vaner (for eksempel med jobbreiser og møter) er det antatt av utslippene vil øke igjen i 2021. Trenden de siste årene tilsier likevel at KLP er på god vei for å nå målet i 2030.

Smittevernstiltakene under pandemien har også påvirket aktiviteten i KLPs eiendomsportefølje, som blant annet inkluderer kontorbygg, kjøpesentre og hoteller. Dette har også resultert i redusert energiforbruk og avfallsmengde. Energiforbruket i eiendomsporteføljen er redusert fra 190 til 167 kWh per kvadratmeter, så målsetningen om 180 kWh per kvadratmeter er oppnådd. Målsetningen om 65 prosent sorteringsgrad på avfall i eiendomsporteføljen er ikke oppnådd, men det er en sterk positiv utvikling til 62 prosent. En av årsakene til dette er at avfallsmengden var mindre i 2020.

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Aktivitetsdata fra KLPs egen drift						
Antall flyreiser (totalt / per årsverk)	1 302 / 1,3	6 483 / 6,6	6 661 / 6,8	3 107 / 3,3	12.13.	n/a
Energiforbruk i KLPs egne kontorlokaler (kWh per m2)	94	113	129	130	9. 13.	9.4
Avfallsmengde i KLPs egne kontorlokaler (tonn / tonn per årsverk)	101 / 0,10	132 / 0,13	132 / 0,14	128 / 0,14	11. 12.	11,6, 12,5
Kildesorteringsgrad i KLPs egne kontorlokaler	56 %	61 %	64 %	68 %	11. 12.	11,6, 12,5
Andel miljøsertifiserte leverandører	61 %	ny	ny	ny		
Aktivitetsdata fra KLPs eiendomsportefølje						
Energiforbruk i KLPs eiendomsportefølje (kWh per m2)	167	190	200	191	9.	9.4
Avfallsmengde i KLPs eiendomsportefølje (tonn)	4 296	5 553	5 760	5 826	11. 12.	11,6, 12,5
Kildesorteringsgrad i KLPs eiendomsportefølje	62 %	55 %	54 %	55 %	11. 12.	11,6, 12,5
Vannforbruk i KLPs eiendomsportefølje (mill. liter)	258	436	442	453	6.	6.4
Fornybar energiproduksjon i KLPs eiendomsportefølje (MWh)	619	403	195	187	7. 9.	7,2, 9,4
Utslipp av klimagasser						
Klimagassutslipp fra KLPs egen drift (tonn CO2e)	280	989	1 073	1 014	12. 13.	n/a
Scope 1 (tonn)	2	5	7	6	12. 13.	n/a
Scope 2 (tonn)	81	99	123	142	12. 13.	n/a
Scope 3 (tonn)	197	885	943	866	12. 13.	n/a
- Flyreiser (tonn / tonn per årsverk)	154 / 0,15	810 / 0,82	865 / 0,89	791 / 0,84	12. 13.	n/a
- Tjenestereiser med bil (tonn / tonn per årsverk)	20 / 0,02	48 / 0,05	53 / 0,05	52 / 0,05	12. 13.	n/a
- Avfall (tonn / tonn per årsverk)	23 / 0,02	27 / 0,03	26 / 0,03	23 / 0,02	12. 13.	n/a

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Klimagassutslipp fra KLPs eiendomsportefølje (tonn CO2e)	7 866	9 402	10 560	10 210	12. 13.	n/a
Scope 1 (tonn)	1	71	114	101	12. 13.	n/a
Scope 2 (tonn)	6 965	8 024	9 054	8 660	12. 13.	n/a
Scope 3 (tonn)	901	1 308	1 392	1 449	12. 13.	n/a
Totale utslipp fra eiendomsporteføljen per kvm	0,008	0,009	0,011	0,010		
Klimagassutslipp fra KLPs verdipapir-investeringer (tonn CO2e)	5 648 610	-	-	-	12. 13.	n/a
Scope 1-2	1 506 364	-	-	-	12. 13.	n/a
Scope 3	4 142 246	-	-	-	12. 13.	n/a
Totale klimagassutslipp for KLP	5 656 756	10 391	11 633	11 224	12. 13.	n/a
Scope 1	2	5	7	6	12. 13.	n/a
Scope 2	81	99	123	142	12. 13.	n/a
Scope 3	5 656 673	10 287	11 504	11 076	12. 13.	n/a

DEFINISJON

Aktivitetsdata fra KLPs egen drift

Flyreiser

Antall flyreiser er basert på tall fra vårt reisebyrå, og det er antall strekninger som rapporteres. En strekning vil si en enkelt distanse, og en tur-retur reise kan bestå av flere strekninger. KLP byttet reisebyrå etter tredje kvartal 2020, men det er benyttet samme metodikk for å beregne flyreiser i fjerde kvartal.

På grunn av pandemien ble mange reiser avbestilt, kansellert eller ikke gjennomført. Dette har blitt korrigert for, og tallet viser faktisk gjennomførte flystrekninger.

Energiforbruk

Energiforbruket er en vesentlig kilde til KLPs klimagassutslipp. Energiforbruket i KLPs egne kontorlokaler er ikke temperaturkorrigert, men viser faktisk forbruk. Med egne kontorlokaler menes de kontorlokalene KLP-konsernets ansatte jobber i. Energiforbruket er hentet fra vårt energioppfølgingssystem.

Avfall

Avfallsmengden i KLPs egne kontorlokaler inkluderer Oslo, Bergen og Trondheim. Søppelvekten ved KLPs kontor i Oslo var i ustand i store deler av 2020, og avfallsmengden er derfor estimert basert på avfallsmengden tidligere år og justert for den generelle nedgangen i avfallsmengde i KLPs eiendomsportefølje som følge av pandemien.

Kildesorteringsgraden viser hvor stor andel av avfallet som blir sortert. Sortert avfall kan materialgjenvinnes i større grad, og har derfor en mindre negativ miljøpåvirkning enn avfall som ikke sorteres og som blir enten deponert eller energigjenvunnet.

Andel miljøsertifiserte leverandører

Det rapporterte tallet gir andelen kjøp fra store, norske leverandører til KLP som er miljøsertifisert som Miljøfyrtårn eller etter ISO 14001. Som store leverandører regnes leverandører hvor KLPs kjøp utgjør 1 millioner kroner eller mer i løpet av regnskapsåret.

Rapporteringen gjøres for eksterne leverandører som leverer varer eller tjenester direkte til KLPs finansvirksomhet. Leverandører fra eget konsern, leverandører til eiendomsvirksomheten eller til skadeforsikringsoppgjør er ikke medregnet.

KLP hadde i 2020 totalt 82 leverandører med omsetning over 1 millioner kroner i 2020. Av disse var 26 leverandører miljøsertifiserte. Det tilsvarer at 32 prosent av leverandørene var sertifiserte. Kjøpene fra de miljøsertifiserte leverandørene utgjorde 61 prosent av de samlede kjøpene fra leverandørene over 1 million kroner.

Aktivitetsdata fra KLPs eiendomsportefølje

Energiforbruk

Data som rapporteres er gjennomsnittlig 12 måneders klimakorrigert spesifikk energibruk for egendriftede bygg.

Med egendriftede bygg menes de eiendommene som KLP eier, har ansvar for drift og vedlikehold, og hvor KLP har muligheten til å iverksette og måle effekten av miljøtiltak. Dette er bygg i Oslo, Trondheim, København og Stockholm. Alle disse byggene har energioppfølgingssystem hvor energi- og vannforbruk registreres og overvåkes. I de aller fleste byggene er leietakers energiforbruk også medtatt, slik at vi har oversikt over totalt energiforbruk på byggene.

Energiforbruk kWh per kvadratmeter per år for KLPs egendriftede bygg er temperaturkorrigert for å kunne måle effekt av iverksatte energisparingstiltak.

Selskapet har en stor portefølje med bygg, som også endrer seg over tid. De enkelte byggene kan også endre bruksmønster i kortere eller lengre tidsperioder, som for eksempel i forbindelse med leietakerutskiftninger.

Det kan være ulike grunner til at det av og til ikke er mulig å få innhentet korrekte tall, eksempelvis ved feil på målere eller for sent innrapporterte tall fra våre underleverandører. Dette tas høyde for ved at rapporteringen kun inkluderer KLPs egendriftede bygg og som har sammenliknbare driftsforhold 12 måneder tilbake i tid fra rapporteringstidspunktet. Det betyr imidlertid at byggene KLP rapporterer på varierer noe fra år til år, men vurderingen er at dette likevel vil plukke opp de riktige trendene i selskapets eiendomsmasse.

Avfall

Avfallsmengden i KLPs eiendomsportefølje omfatter egendriftede bygg, unntatt byggene i Stockholm fordi avfallet her ikke veies ved henting.

Kildesorteringsgraden viser hvor stor andel av avfallet som blir sortert. Sortert avfall kan materialgjenvinnes i større grad, og har derfor en mindre negativ miljøpåvirkning enn avfall som ikke sorteres og som blir enten deponert eller energigjenvunnet.

Vannforbruk

Faktisk vannforbruk i millioner liter i KLPs egendriftede bygg.

Fornybar energiproduksjon i KLPs eiendomsportefølje

KWh fornybar energi produsert lokalt på KLPs eiendommer.

Klimagassutslipp

Klimagassutslipp fra KLPs egen drift

Klimaregnskapet for KLPs egen drift blir utarbeidet av en ekstern konsulent. Utslippene blir omregnet til tonn CO₂-ekvivalenter i tråd med standard fra The Greenhouse Gas Protocol Initiative. Klimagassutslippene omfatter utslipp fra bruk av dieserbiler (scope 1), energiforbruk (scope 2), og flyreiser, tjenestereise med bil og avfall fra KLPs egne kontorlokaler (scope 3). Ved utregning av klimagassutslipp fra flyreiser differensieres det mellom kort, medium og lang distanse og kabinklasse, og det er inkludert RF-faktor i utregningen.

I 2020 ble det blant annet kjøpt inn datautstyr og skjermer for å tilrettelegge for hjemmekontor for ansatte. Dette er produkter det er forbundet høye utslipp med. Siden KLP ikke inkluderer innkjøp i scope 3-utslipp er ikke utslipp fra disse produktene tatt med i klimaregnskapet, men KLP jobber for å på sikt inkludere innkjøp i klimaregnskapet.

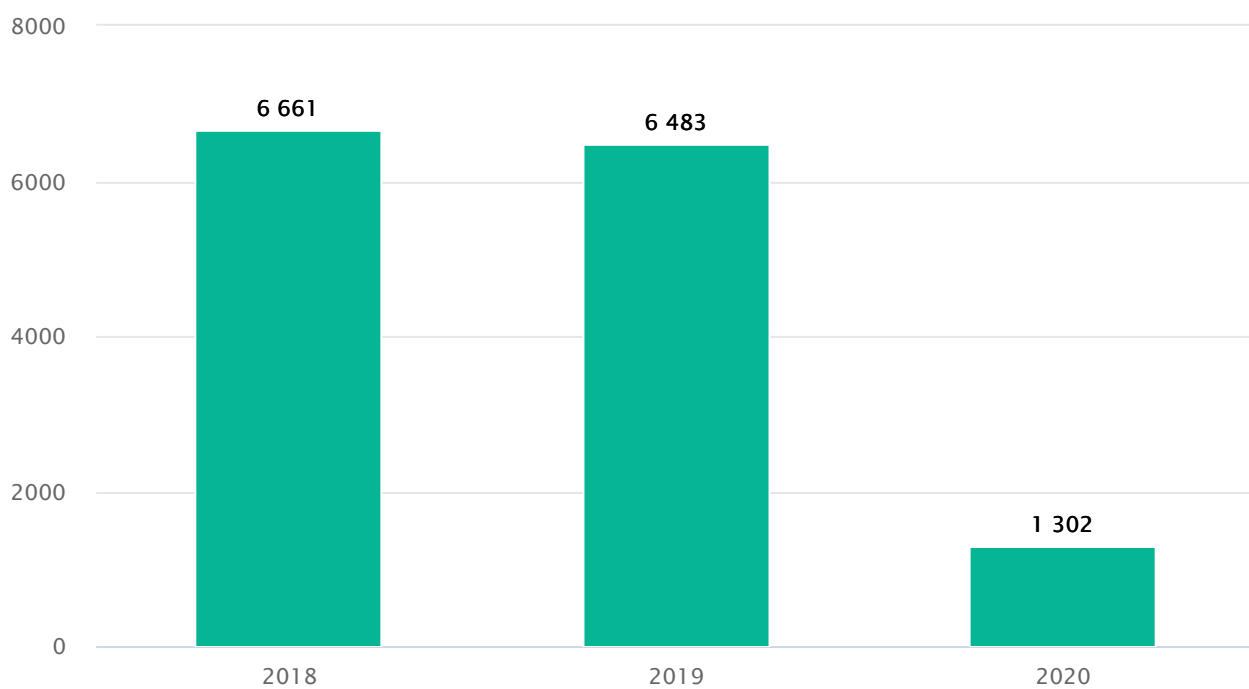
Klimagassutslipp fra KLPs eiendomsportefølje

Klimaregnskapet for KLPs eiendomsportefølje blir utarbeidet av en ekstern konsulent. Det er KLPs egendriftede bygg som er med i utregningen. Utslippene blir omregnet til tonn CO₂-ekvivalenter i tråd med standard fra The Greenhouse Gas Protocol Initiative. Klimagassutslippene omfatter energiforbruk, avfall og øvrig drift av eiendommene. Klimagassutslipp fra KLPs eiendomsportefølje inngår i scope 3 i KLPs totale klimagassutslipp.

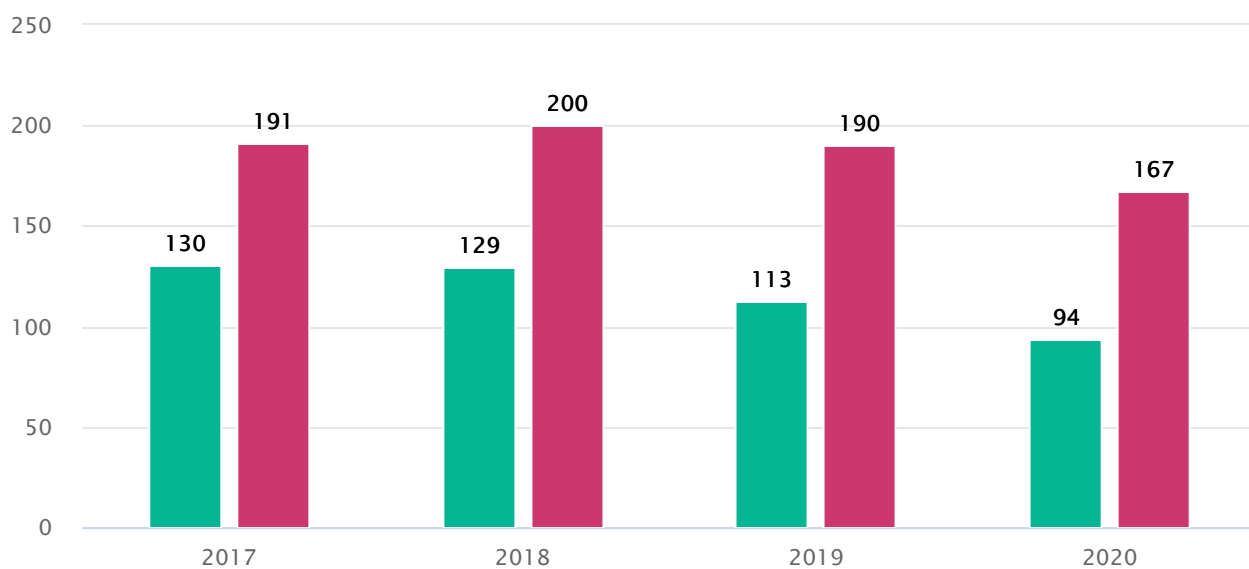
Klimagassutslipp fra KLPs verdipapirinvesteringer

Utslipp fra KLPs verdipapirinvesteringer er beregnet ved bruk av data fra vår dataleverandør. Det er KLPs eide utslipp som rapporteres. Det innebærer at KLPs eide utslipp er allokert fra selskapets totale utslipp og KLPs eierandel i selskapet basert på KLPs aksje- og obligasjonsbeholdning og selskapets verdi. Klimagassutslipp fra KLPs verdipapirinvesteringer inngår i scope 3 i KLPs totale klimagassutslipp.

Antall flyreiser i KLP-konsernet

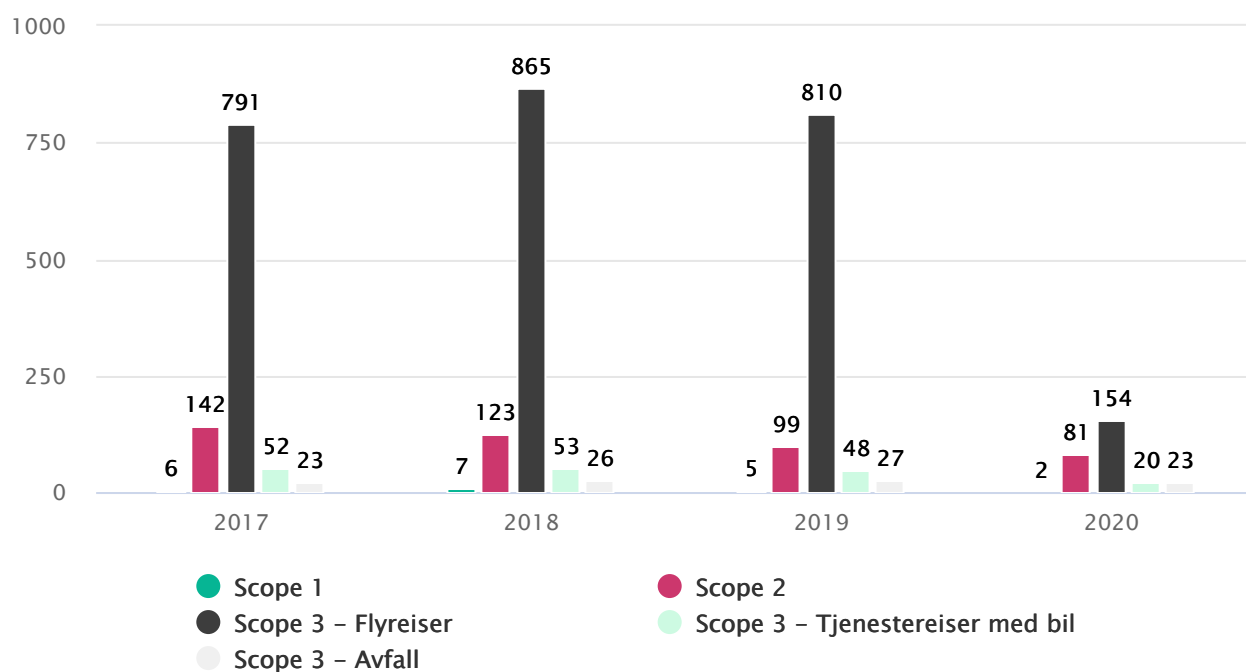

Energiforbruk

- Energiforbruk i KLPs egne kontorlokaler (kWh per m2)
- Energiforbruk i KLPs eiendomsportefølje (kWh per m2)

Klimagassutslipp fra KLPs egen drift (tonn)

Ansvarlig forretningsdrift

KLP skal drive på en ansvarlig måte som bidrar til at våre kunder får den pensjonen og de tjenestene de har rett og krav på. Det er viktig for oss at våre eiere og deres ansatte er fornøyde, og derfor er vi åpne om når vi mottar klager.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 8, *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*
- Mål 10, *Mindre ulikhet*
- Mål 16, *Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner*, og spesielt delmål 16.6; Utvikle effektive, ansvarlige og åpne institusjoner på alle nivåer

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Gebyrer, forelegg og bøter fra myndigheter som følge av mangel på etterlevelse av lover og regler	0	-	-	-	16.	16.6
Antall varsler mottatt via ekstern varslingskanal	0	-	-	-	16.	n/a
KLP						
Klager mottatt via KLPs kontaktpunkter	1018	-	-	-	8. 10.	n/a
Saker behandlet i Trygderetten (antall / antall hvor kunden har fått medhold)	45 / 0	-	-	-	8. 10.	n/a
KLP Banken						
Klager mottatt via KLPs kontaktpunkter (antall / antall hvor kunden har fått medhold)	3 / 0	-	-	-	8.	n/a
Saker behandlet i Finansklagenemda (antall / antall hvor kunden har fått medhold)	0 / -	-	-	-	8.	n/a
KLP Kapitalforvaltning						
Klager mottatt via KLPs kontaktpunkter (antall / antall hvor kunden har fått medhold)	20 / 17	-	-	-	8.	n/a
Saker behandlet i Finansklagenemda (antall / antall hvor kunden har fått medhold)	0 / -	-	-	-	8.	n/a
KLP Skadeforsikring						
Klager mottatt via KLPs kontaktpunkter (antall / antall hvor kunden har fått medhold)	164 / 18	-	-	-	8.	n/a
Saker behandlet i Finansklagenemda (antall / antall hvor kunden har fått medhold)	36 / 6	-	-	-	8.	n/a

Indikatorene i denne tabellen er nye i 2020, og KLP har ikke rapport disse tallene tidligere. Historiske tall er derfor erstattet med -

DEFINISJON

Gebyrer, forelegg og bøter fra myndigheter

Indikatoren viser utbetalt sum som følge av gebyrer, forelegg og bøter fra myndigheter som følge av mangel på etterlevelse av lover og regler. Dette inkluderer gebyrer fra Finanstilsynet, Datatilsynet, Arbeidstilsynet og Konkurransetilsynet, forelegg fra påtalemyndighet og bøter ilagt av domstol. I 2020 ble ikke KLP ilagt noen slike gebyrer, forelegg eller bøter.

Varsler via ekstern varslingskanal

KLP har en ekstern varslingskanal hvor man også anonymt kan varsle om kritikkverdige forhold. Tallet som rapporteres er antall faktiske varslings saker mottatt via denne kanalen. KLP mottok ingen slike varsler i 2020.

Klager via KLPs kontaktpunkter

De fleste klager til KLP kommer via våre egne kontaktpunkter, for eksempel kontaktskjema på klp.no, e-post, telefon og i samtale med kundebehandler i de ulike dele av virksomheten. Antall klager som rapporteres er det antallet som er rapportert til Finanstilsynet, og anses som reelle klager.

For KLP Skadeforsikring, KLP Banken og KLP Kapitalforvaltning rapporteres også antall klager hvor kunden har fått helt eller delvis medhold i sin klage etter at KLP har behandlet saken på nytt. For klager til KLP knyttet til pensjon har det ikke vært mulig å hente ut tilsvarende tall på grunn av begrensninger i systemet, men vi vil jobbe for å kunne rapportere antall saker hvor kunden har fått medhold til neste år.

Saker i Trygderetten

Indikatoren viser antall saker som ble behandlet i Trygderetten i 2020 og antall saker hvor kunden fikk helt eller delvis medhold. Saksbehandlingstiden i Trygderetten er 8 til 10 måneder, så tallet inkluderer saker som ble sendt til Trygderetten i 2019 og 2020.

Saker i Finansklagenemda

Dersom en av våre kunder har sendt en klage til KLP og ikke er tilfreds med svaret eller oppfølgingen kan klagen rettes til Finansklagenemda. Indikatoren viser antall saker som ble behandlet i Finansklagenemda gjennom året og antall saker hvor kunden fikk helt eller delvis medhold hvor KLP Banken, KLP Kapitalforvaltning eller KLP Skadeforsikring var motpart.

Skatt og inntekt per land

Et ansvarlig næringsliv er åpen om sin skattepraksis. Derfor rapporterer KLP i et land for land-format om skatt hvor vi har virksomhet.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Delmål 10.4; Vedta politikk, særlig når det gjelder skatter og avgifter, lønn og sosialomsorg, med sikte på å oppnå en gradvis utjevning av forskjeller
- Mål 16, *Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner*, spesielt delmål 16.4; Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon av ulovlige finans- og våpenstrømmer og 16.5; Oppnå en betydelig reduksjon i alle former for korrupsjon og bestikkelser.

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Norge						
Antall årsverk	997	985	973	944	16.	16.4, 16.6
Nye investeringer i eiendom (mNOK)	2 406	1 989	983	404	16.	16.4, 16.6
Inntekter (mNOK)	75 625	105 705	46 805	69 571	16.	16.4, 16.6
Regnskapsmessig resultat før skatt (mNOK)	1 657	2 477	1 719	1 458	16.	16.4, 16.6
Faktisk betalbar inntektsskatt for regnskapsåret (mNOK)	0	0	0	0	16.	16.4, 16.6
Sverige						
Antall årsverk	11	10	8	8	16.	16.4, 16.6
Nye investeringer i eiendom (mNOK)	78	15	7	2	16.	16.4, 16.6
Inntekter (mNOK)	404	450	437	448	16.	16.4, 16.6
Regnskapsmessig resultat før skatt (mNOK)	38	290	883	916	16.	16.4, 16.6
Faktisk betalbar inntektsskatt for regnskapsåret (mNOK)	30	10,6	0	0	16.	16.4, 16.6
Danmark						
Antall årsverk	13	12	9	9	16.	16.4, 16.6
Nye investeringer i eiendom (mNOK)	682	3 617	1 115	28	16.	16.4, 16.6
Inntekter (mNOK)	442	313	255	232	16.	16.4, 16.6
Regnskapsmessig resultat før skatt (mNOK)	245	321	250	101	16.	16.4, 16.6
Faktisk betalbar inntektsskatt for regnskapsåret (mNOK)	31	19,5	2	1,8	16.	16.4, 16.6
Øvrige Europa						
Antall årsverk	0	0	0	0	16.	16.4, 16.6
Nye investeringer i eiendom (mNOK)	0	308	0	-81	16.	16.4, 16.6
Inntekter (mNOK)	36	166	263	79	16.	16.4, 16.6
Regnskapsmessig resultat før skatt (mNOK)	-451	105	-12	-2	16.	16.4, 16.6
Faktisk betalbar inntektsskatt for regnskapsåret (mNOK)	0	0,1	0	0,1	16.	16.4, 16.6

DEFINISJON

KLP rapporterer skatt og inntekt fordelt på de land hvor KLP driver virksomhet med bestemmende innflytelse. Dette innebærer at skatt og inntekt fra investeringer i utenlandske verdipapirer rapporteres i landfordelingen som norske, med mindre KLP har bestemmende innflytelse over investeringen slik at det foreligger et konsernforhold. I beløpet inngår KLP sin kildeskatt i fondsinvesteringer. I praksis handler KLPs virksomhet i utlandet om investeringer i eiendom.

For nye investeringer er det netto nye investeringer for året som rapporteres, og ikke balansen.

Med skatt menes her inntektsskatt. Skatt i form av avgifter inngår ikke i de rapporterte tallene.

Åpenhet om investeringer

Som kommune- og helse-Norges pensjonsselskap er KLP åpne om hvordan vi investerer pensjonspengene vi forvalter. KLP er investert i over 8000 selskaper rundt om i verden, fordelt på ulike sektorer og regioner, og i statsobligasjoner utstedt av ulike land. Du kan lese mer her:

- [KLPs investeringer i aksjer og aksjefond, fordelt på Norge og utland og sektorer](#). (Se Note 15, «Aksjer og aksjefondsandeler», i Kommunal Landspensjonskasse Årsregnskap)
- [KLPs investeringer i aksjer og obligasjoner, fordelt på sektor og region](#)
- [KLPs investeringer i statsobligasjoner, fordelt på land](#)

Øke investeringer som fremmer en bærekraftig utvikling og støtter opp om våre finansielle mål

STRATEGISK MÅL

Øke klimavennlige investeringer

KLPs investeringer fremmer mange ulike dimensjoner ved en bærekraftig utvikling, men gitt KLPs fokus på klimaendringer satser vi særlig på klimavennlige investeringer. KLP ønsker å styre kapitalen i en klimavennlig retning ved å sette konkrete mål for utvalgte investeringer.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål

- Mål 7, *Ren energi til alle*, derunder delmål 7.1; Innen 2030 sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energikilder, delmål 7.2; Innen 2030 betydelig øke andelen fornybar energi i verdens

samlede energiforbruk og delmål 7.a; Innen 2030 styrke det internasjonale samarbeidet for å lette tilgangen til forskning og teknologi på området ren energi

- Mål 9, *Industri, innovasjon og infrastruktur*, spesielt delmål 9.a; Legge til rette for en bærekraftig og robust utvikling av infrastrukturen i utviklingsland ved å øke den finansielle, teknologiske og faglige bistanden, og 9.4; Innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Delmål 15.2; Innen 2020 fremme innføringen av en bærekraftig forvaltning av all slags skog, stanse avskoging, gjenopprette forringede skoger, og i betydelig grad øke gjenreising og nyplanting av skog på globalt nivå
- Delmål 17.3; Mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING

Øke KLPs klimavennlige investeringer med 6 milliarder kroner per år.

Resultat i 2020

I 2020 økte klimavennlige investeringer med 8,77 nye milliarder. Dette er blant annet investeringer i fornybar energi i Norge og internasjonalt, miljøbygg og grønne utlån til kommuner og fylkeskommuner.

MILLIONER KRONER	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Fornybar energi i Norge	23 074	23 258	23 013	22 282	7.	7.2
Fornybar energi internasjonalt	6 698	3 127	1 644	1 088	7.	7.2, 7.a
Fornybar energi i utviklingsland	932	725	483	381	7. 9. 17.	7.1, 7.2, 7.a, 9.a, 17.3
Miljøbygg i eiendomsporteføljen	13 273	14 197	11 985	10 115	9.	9.4
Grønne obligasjoner	1 881	890	792	735	n/a	n/a
Andre klimavennlige investeringer	6 328	295	124	n/a	7. 9. 15. 17.	15.2
Totalt	52 186	42 493	38 040	34 601	7. 9. 15. 17	7.1, 7.2, 7.a, 9.a, 9.4, 15.2, 17.3
Som andel av KLPs totale investeringer	8 %	7 %	7 %	6 %	n/a	n/a
Fornybar energi (markedsverdi)	32 687	29 748	27 727	23 751	7.	7.1, 7.2
Fornybar energi (andel av KLPs totale investeringer)	5 %	5 %	5 %	4 %	7.	7.1, 7.2
Fossil energi (markedsverdi)	7 818	10 823	10 443	11 215	n/a	n/a
Fossil energi (andel av KLPs totale investeringer)	1 %	2 %	2 %	2 %	n/a	n/a
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (antall kvadratmeter)	309 342	319 957	283 980	236 678	9.	9.4
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (andel av porteføljen i kvadratmeter)	17 %	18 %	16 %	14 %	n/a	n/a
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (markedsverdi)	13 273	14 197	11 985	10 115	9.	9.4
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (andel av porteføljens markedsverdi)	16 %	19 %	18 %	16 %	n/a	n/a

DEFINISJON

Det er markedsverdien av investeringene, i millioner kroner, som oppgis.

Den kommende EU-taksonomien fikk mye oppmerksomhet i 2020. Taksonomien er klassifiseringssystemet som vil definere hva som kan sies å være bærekraftig økonomisk aktivitet, og vil derfor ha stor påvirkning på KLP og hvordan vi klassifiserer våre investeringer. Det fulle regelverket var egentlig ventet i starten av 2021, men har blitt utsatt. For å forberede oss på den kommende taksonomien har KLP tatt utgangspunkt i utkastet til regelverk og forsøkt å vurdere våre investeringer opp mot kriteriene. På grunn av mangel på data gjelder vurderingene i hovedsak direkteinvesteringer i fornybar energi og kraft, utlån til prosjekter innen fornybar energi, vann og avløp, transport og eiendom. Når det endelige regelverket fra EU foreligger vil KLP foreta en ny vurdering av vår definisjon, og dette vil gjøres jevnlig i forbindelse med rapportering. Dette vil kreve mer og bedre data på våre investeringer.

Fornybar energi i Norge

Fornybar energi i Norge er aksje- og obligasjonsinvesteringer i norske kraft- og nettselskaper. Kraftselskapene er klassifisert som el-produsenter fra vannkraft, vindkraft eller biobrensel. Tallet inkluderer også utlån til selskaper og prosjekter i Norge innen kraftsektoren, noe det ikke har gjort tidligere. Tallet er derfor ikke direkte sammenlignbart med tidligere år.

Fornybar energi internasjonalt

Fornybar energi internasjonalt er investeringer i prosjekter innen fornybar energi. Dette er både egenkapital-investeringer og prosjektfinansiering. Investeringene gjøres enten gjennom eksterne fondsforvaltere spesialisert på energi eller andre samarbeidspartnere.

Fornybar energi i utviklingsland

Fornybar energi i utviklingsland er investeringer i nye prosjekter innen fornybar energi. Investeringene gjøres dels som direkteinvesteringer i samarbeid med Norfund, dels som fondsinvesteringer gjennom fondsforvalteren Climate Investor One. Investeringene er en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor*. Formålet er å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig gevinst. Investeringene baseres på kommersielle risiko- og avkastningsvurderinger, men vektlegger også effekten på samfunns- og miljømessige parametere.

Miljøbygg

Det er markedsverdien av miljøbygg i KLPs eiendomsportefølje og totalt antall kvadratmeter som rapporteres. Miljøbygg er definert som bygg med energiklasse A eller B. Dette er i henhold til det foreslåtte taksonomi-regelverket i EU-taksonomien og innspill til dette som har kommet fra blant annet Finans Norge. Tidligere har definisjonen i tillegg inkludert bygg som er BREEAM sertifisert med minimum oppnådd karakter *very good*, som produserer egen energi gjennom solcellepaneler, eller som har vunnet en norsk eiendomspris hvor miljø er en viktig måleparameter. Den oppdaterte definisjonen er derfor strengere og inkluderer færre bygg. Tallene fra tidligere år er ikke oppdatert i henhold til den nye definisjonen, og tallene er derfor ikke direkte sammenlignbare.

Grønne obligasjoner

Markedsverdien omfatter obligasjoner som er klassifisert som grønne, og som ikke allerede er medregnet i KLPs investeringer i fornybar energi i Norge ovenfor.

Andre klimavennlige investeringer

Klimavennlige investeringer som ikke faller inn under en av hovedkategoriene over plasseres her. Dette inkluderer blant annet utlån til el-ferger og investeringer i et fond som investerer i FSC-sertifiserte skogeiendommer. I år inkluderes også børsnoterte kraftselskaper internasjonalt som i all hovedsak genererer elektrisitet fra fornybare kilder og grønne utlån til kommuner til kommuner, fylkeskommuner og bedrifter med kommunal tilknytning. Lånet må ha en klar positiv miljø- og klimaeffekt og tilfredsstillende kriterier, og går til prosjekter innen vann, avløp og renovasjon, transport og nybygg og rehabilitering av bygg. Grønne utlån og internasjonale kraftselskaper har ikke vært inkludert i kategorien «Andre klimavennlige investeringer» tidligere år, og tallet er derfor ikke direkte sammenlignbart med historiske tall.

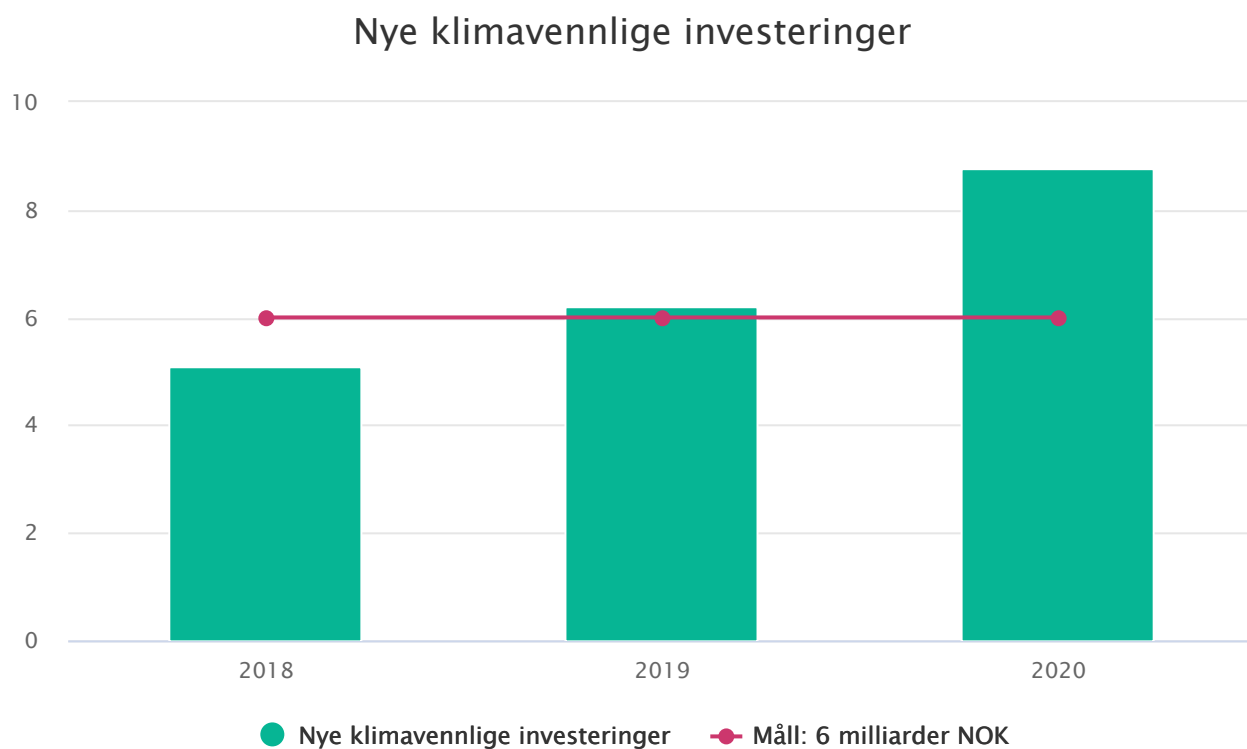
Andel av totalporteføljen

Andelen er beregnet som investeringenes andel av KLPs kollektivportefølje.

Investeringer i børsnoterte selskaper som KLP investerer i gjennom vår indeksforvaltning eller globale obligasjonsporteføljer er holdt utenfor denne definisjonen av klimavennlige investeringer, med unntak av grønne obligasjoner og et par internasjonale kraftselskaper.

Fossil energi

Tallet er markedsverdien av KLPs investeringer i selskaper klassifisert som olje- og gasselskaper, herunder eksempelvis letevirksomhet, produksjon og raffinaderi. Transport- og oljeserviceselskaper er ikke inkludert.

Investeringenes klimaprofil

For å øke bevisstheten om investeringenes klimapåvirkning og synliggjøre utvikling over tid, måler og rapporterer KLP investeringenes klimaprofil. Ved å rapportere ulike indikatorer håper KLP å gi et godt totalbilde av investeringenes påvirkning på karbonutslipp og karbonrisiko.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot FNs bærekraftsmål 13, *Stoppe klimaendringene*.

MÅLSETTING

Målsetting er ikke definert eller relevant. KLP bruker ikke karbonmålingene som styringsparameter eller som beslutningsgrunnlag, men indikatorene lar oss hente ut informasjon om og følge utviklingen i porteføljene over tid.

MOT VEKTET REFERANSEINDEKS I PARANTES	Scope 1 og 2	Scope 1, 2 og 3	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Vektet gjennomsnittlig karbonintensitet (tonn CO2e per mUSD)	115 (188)	493 (717)	13.	n/a
Karbonintensitet (tonn CO2e per mUSD inntekter)	171 (204)	641 (712)	13.	n/a
Karbonavtrykk (tonn CO2e per mUSD investert)	68 (85)	256 (297)	13.	n/a
Utslipp av klimagasser (tonn CO2e)	1 506 364	5 648 610	13.	n/a

DEFINISJON

KLP rapporterer i henhold til anbefalingene fra TCFD og rapporterer på de fire anbefalte indikatorene for karbonmåling av investeringer. Definisjonen av de ulike indikatorene varierer fra ulike kilder, og selv innad i EUs regelverk varierer disse. For 2020 har KLP valgt å legge seg etter beste praksis fra de ulike regelverkene, og derfor gjort omfattende endringer i metoden vi benytter for å regne ut investeringenes klimaprofil:

1. Klimaindikatorene inkluderer både børsnoterte aksjer og selskapsobligasjoner, hvor KLP tidligere kun har inkludert aksjeinvesteringer.
2. For utregning av karbonintensitet, karbonavtrykk og karbonutslipp benytter vi selskapsverdi («enterprise value»), hvilket inkluderer et selskaps aksjeverdi og gjeld. Tidligere år har vi benyttet markedsverdien til et selskap («market value»), som kun inkluderer aksjer. KLP har ikke tilgang til historisk data på selskapsverdi, og det har derfor ikke vært mulig å regne ut indikatorene for tidligere år med den nye metoden.
3. Klimaindikatorene er regnet ut både med scope 1 og 2 og scope 1, 2 og 3.
4. Etter TCFDs definisjon blir utregningene gjort i amerikanske dollar.

KLP henter data på utslipp, inntekter og selskapsverdi fra vår dataleverandør og gjør beregningen av indikatorene internt. På grunn av forsinkelser i rapportering fra selskaper KLP er investert i er det selskapsdata fra 2019 som benyttes for å beregne klimaindikatorene for KLP for 2020.

Tilsvarende beregninger er også gjort for en vektet indeks, for å representere hvordan tallene kunne sett ut om man heller plasserte midlene i en bred markedsindeks.

Det er ikke alle investeringer hvor det er tilgjengelig data. KLP beregner derfor dekningsgraden for indikatorene, altså hvor stor andel av børsnoterte aksjer og selskapsobligasjoner det finnes nødvendig data for å regne ut indikatorene. Dekningsgraden for de ulike indikatorene er vist i tabellen under:

Indikator	Dekningsgrad
Vektet gjennomsnittlig karbonintensitet	56,1 %
Karbonintensitet	44,2 %
Utslipp av klimagasser	44,2 %
Karbonavtrykk	44,2 %

Vektet gjennomsnittlig karbonintensitet

Vektet gjennomsnittlig karbonintensitet viser investeringenes eksponering mot karbonintensive selskaper. Indikatoren regnes ut som tonn CO₂-ekvivalenter per million dollar selskapet har i inntekter, vektet for selskapets andel i porteføljen.

Utslipp av klimagasser

Det er KLPs eide utslipp som rapporteres. Det innebærer at KLPs eide utslipp er allokert fra selskapets totale utslipp ved KLPs eierandel i selskapet og dets selskapsverdi. Det er brukt porteføljens totale investeringer i selskapet delt på selskapets totalverdi (verdi av aksjer og gjeld) for å finne eierandel.

Karbonintensitet

Karbonintensiteten viser karboneffektiviteten til investeringene. Indikatoren regnes ut som tonn eide CO₂-ekvivalenter per eide million dollar selskapet har i inntekter, altså hvor mye utslipp som eies av porteføljen i forhold til inntekter som eies av porteføljen. Det er brukt porteføljens totale investeringer i selskapet delt på selskapets totalverdi (verdi av aksjer og gjeld) for å finne eierandel.

Karbonavtrykk

Karbonavtrykk viser hvor mye utslipp som eies i forhold til porteføljens størrelse, altså hvor stort karbonavtrykk porteføljen har, dens størrelse tatt i betraktning. Indikatoren regnes ut som tonn eide CO₂-ekvivalenter fordelt på porteføljens markedsverdi. Det er brukt porteføljens totale investeringer i selskapet delt på selskapets totalverdi (verdi av aksjer og gjeld) for å finne eierandel.

Ny kapasitet fornybar energi

Mer utbygging av fornybar energi, og særlig i utviklingsland, er helt avgjørende for å nå klimamålet og for å sikre at fremtidens energisystem er bærekraftig. Økt tilgang til energi har en rekke positive effekter på samfunnsutvikling og vekst, og er en av nøklene for å lykkes med en bærekraftig utvikling i utviklingsland.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 7, *Ren energi til alle*, derunder delmål 7.1; Innen 2030 sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energikilder, og delmål 7.2; Innen 2030 betydelig øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk.
- Mål 13, *Stoppe klimaendringene*
- Mål 15, *Liv på land*

MÅLSETTING

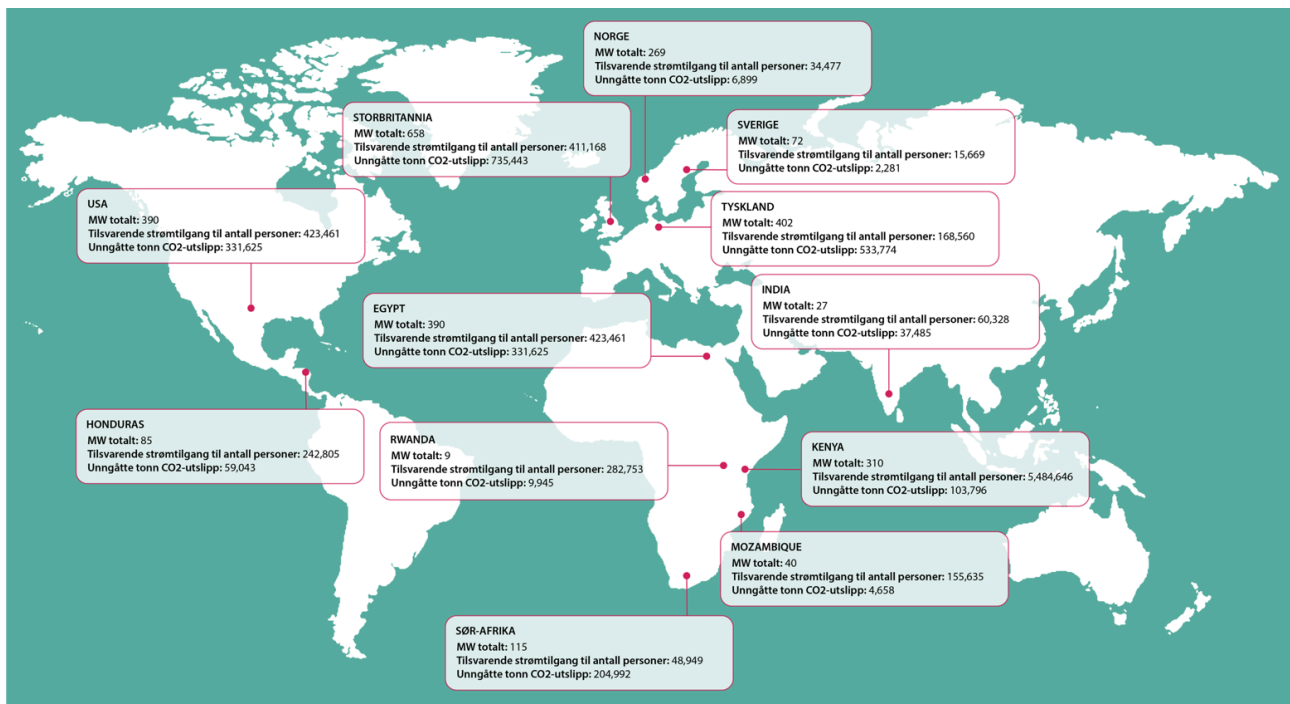
Kontinuerlig økning i antall prosjekter og installert kapasitet.

Resultat i 2020

I 2020 bidro KLP til bygging av ett prosjekt på totalt 246 MW.

På grunn av forsinkelser i rapportering fra investeringene til KLP ble ikke alle prosjekter som ble ferdigstilt i 2019 inkludert i årsrapporten for 2019. Økningen fra 2020 til 2019 inkluderer derfor både prosjekter ferdigstilt i 2020 og noen prosjekter som ble ferdigstilt i 2019.

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Antall ferdigstilte fornybar energi-prosjekter	25	14	8	5	7.	7,1, 7,2
Ny kapasitet fornybar energi tilført markedet (MW)	3 604	1 918	945	574	7.	7,1, 7,2
Antall innbyggerses strømbeløst dekket av den nye kapasiteten	7 571 445	6 989 649	6 255 616	6 42 830	7.	7,1, 7,2
Unngåtte CO2-utslipp som følge av den nye kapasiteten (tonn)	3 467 678	1 987 160	949 036	780 786	7.13.15	7,1, 7,2

DEFINISJON

Prosjektene som inkluderes er KLPs investeringer dedikert til bygging av ny kapasitet fornybar energi. Dette inkluderer direkteinvesteringer i prosjekter og selskaper, fondsinvesteringer og utlån til prosjekter.

Antall ferdigstilte prosjekter

Antall ferdigstilte prosjekter, og deres samlede installerte kapasitet, er akkumulert siden investeringenes oppstart. Tallene viser til prosjektene som helhet; KLPs eierandel er ikke hensyntatt.

Antall innbyggerses strømbehov dekket av den nye kapasiteten

Fornybar energi-prosjektene som KLP har investert i produserer elektrisitet tilsvarende så mange innbyggerses strømbehov i landene hvor kraftparkene er i drift. Beregningen er basert på gjennomsnittlig kapasitet for de respektive teknologiene hentet fra FNs klimapanel, og gjennomsnittlig strømforbruk per capita i det aktuelle landet hentet fra Verdensbankens statistikkdatabase. Tallene for Rwanda er basert på data fra worlddata.org og CIA factbook.

Unngåtte CO2-utslipp som følge av den nye kapasiteten

De teoretiske unngåtte utslippene hvis den samme mengde elektrisitet heller ville blitt produsert av den landsgjennomsnittlige elektrisitetsproduksjonen. Tallene er hentet fra det internasjonale energibyrået (IEA). For Rwanda er tallene basert på myndighetenes egenrapportering til FNs klimakonvensjon, og avstemt opp mot *African Carbon Forum*. Dette gir et konservativt anslag på unngåtte CO2-utslipp.

Finans i utviklingsland

Underutviklede finansinstitusjoner og manglende tilgang på finansielle tjenester så som sparing, lån og forsikring for befolkningen er til hinder for fattigdomsreduksjon i utviklingsland. KLP ønsker gjennom sine investeringer i finans i utviklingsland å bidra til økonomisk vekst og bedre levekår.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Delmål 1.4; Innen 2030 sikre at alle kvinner og menn, særlig fattige og sårbare personer, har lik rett til økonomiske ressurser, egnet teknologi og finansielle tjenester herunder mikrofinansiering.
- Delmål 5.a; Iverksette reformer for å gi kvinner lik rett til økonomiske ressurser samt tilgang til eierskap til og kontroll over jord og annen form for eiendom, finansielle tjenester, arv og naturressurser.
- Delmål 8.3; Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktive aktiviteter, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å gi dem tilgang til finansielle tjenester, og delmål 8.10; Styrke nasjonale finansinstitusjoners evne til å stimulere til og utvide tilgangen til bank- og forsikringstjenester samt finansielle tjenester for alle.
- Delmål 9.3; Øke tilgangen til finansielle tjenester, inkludert rimelig kreditt, for små industribedrifter og andre bedrifter, særlig i utviklingsland
- Delmål 11.1; Innen 2030 sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger og grunnleggende tjenester til en overkommelig pris
- Delmål 17.3; Mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING

Øke denne typen investeringer og dermed bidra til økonomisk vekst og bedre levevilkår i utviklingsland.

Resultat i 2020

KLPs investeringer i bank og finans i utviklingsland gikk ned i 2020. Dette skyldes hovedsakelig en nedgang i markedsverdien av investeringene.

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Bank og finans i utviklingsland (mNOK)	665	713	570	530	1. 5. 8. 9. 11. 17	1.4, 5.a, 8.3, 8.10, 9.3, 11.1, 17.3
Låntakere i utviklingsland gjennom Nordisk mikrofinansinitiativ (antall i millioner)	9,8	8,9	8,1	6,6	1. 5. 8. 9. 11.	1.4, 5.a, 8.3, 8.10, 9.3, 11.1

DEFINISJON

Investeringer i bank og finans

Investeringer i bank og finans i utviklingsland er KLPs investeringer i Norsk mikrofinansinitiativ (NMI) og NorFinance. NorFinance er et investeringselskap KLP eier sammen med blant andre Norfund. Investeringene gjøres som en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor*. Formålet er å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig gevinst.

Låntakere i utviklingsland

Låntakere i utviklingsland gjennom Nordisk mikrofinansinitiativ (NMI) er aktive låntakere gjennom de mikrofinansinstitusjoner hvor NMI har investert. Antallet gjelder mikrofinansinstitusjonene som helhet; NMIs eierandel i den aktuelle mikrofinansinstitusjonen er ikke hensyntatt. Av de 9,8 millioner låntakerne er 94 prosent kvinner, og 81 prosent av låntakerne bor i rurale strøk.

Såkorninvesteringer

KLP ønsker å bidra til at gode ideer kan forfølges lokalt og skape arbeidsplasser i Norge. Ved å investere i nyskaping skal KLP bidra til lokal verdiskaping og det grønne skiftet i Norge.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene støtter blant annet opp om FNs bærekraftsmål 8, *Anstendig arbeid og økonomisk vekst*, spesielt delmål 8.3; støtte produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å sørge for tilgang til finansielle tjenester.

MÅLSETTING

Øke denne typen investeringer og dermed bidra til nyskaping og innovasjon.

Resultat i 2020

I 2020 investerte KLP i fem nye norske såkornfond, og markedsverdien av disse investeringene økte til 125 millioner kroner.

MILLIONER KRONER	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Såkorninvesteringer i Norge	125	8	4	-	8.	8.3

DEFINISJON

Det er markedsverdien av gjennomførte investeringer som rapporteres. KLP etablerte i 2018 en portefølje med investeringer i såkornfond knyttet til forskningsmiljøer i Norge. KLP hadde ved utgangen av 2020 investert i 10 ulike såkornfond.

Påvirke selskaper og bransjer til mer bærekraftig drift

STRATEGISK MÅL

KLP er en engasjert og ansvarlig eier som søker å påvirke både enkelt-selskaper, bransjer og markeder.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Som en ansvarlig investor og eier har KLP dialog med selskaper om mange temaer relatert til FNs bærekraftsmål. KLPs utelukkelseskriterier er også i samsvar med bærekraftsmålene. Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Delmål 3.a; Styrke gjennomføringen av Verdens helseorganisasjons rammekonvensjon om forebygging av tobakksskader i alle land.
- Mål 5, *Likestilling mellom kjønnene*
- Mål 7, *Ren energi til alle*
- Delmål 8.7; Treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes.
- Delmål 12.6; Stimulere selskaper til å innføre bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner.
- Mål 14, *Livet i havet*
- Mål 15, *Livet på land*
- Delmål 16.2; Stans overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn, delmål 16.4; Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon av ulovlige finans- og våpenstrømmer og delmål 16.5; Oppnå en betydelig reduksjon i alle former for korrupsjon og bestikkelser.

MÅLSETTING

- KLP har som mål å stemme på 95 prosent av generalforsamlingene både i Norge og internasjonalt.
- KLP hadde som mål å følge opp 240 selskaper i 2019.

Resultat i 2020

KLP har stemt ved 97 % av generalforsamlingene i Norske selskaper og på 96 % av generalforsamlingene i utenlandske selskaper. Vi har derfor oppnådd målsetningene våre med god margin.

I 2020 byttet KLP tjenesteleverandør til en som ikke tilbyr dialog som tjeneste. Oppfølging av selskaper har derfor kun vært gjennom direkte dialog mellom KLP og selskaper. Totalt ble 362 selskaper fulgt opp på temaer knyttet til ESG. Dette er en markant økning fra i fjor, som kan forklares både med forbedrede interne rutiner for oppfølging av selskapsdialog, og at pandemien har redusert møte- og reisevirksomhet, og derfor ført til mer tilgjengelig tid til dialog.

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Selskaper utelukket fra investeringene	560	534	189	174	Alle bærekraftsmål	3.a, 8.7, 12.6, 16.2, 16.4, 16.5
Andel utelukket fra MSCI World-indeksen	6,3 %	7,9 %	ny	ny	n/a	n/a
Andel utelukket fra Bloomberg Barclays Global Corporates-indeksen	9,4 %	9,5 %	ny	ny	n/a	n/a
Selskaper som er re-inkludert i investeringene	4	13	2	5	Alle bærekraftsmål	3.a, 8.7, 12.6, 16.2, 16.4, 16.5
Generalforsamlinger i norske selskap hvor KLP har stemt (antall / andel)	112 (97 %)	102 (97 %)	106 (98 %)	115 (97 %)	n/a	n/a
Generalforsamlinger i utenlandske selskaper hvor KLP har stemt (antall / andel)	8 052 (96 %)	7 512 (97 %)	6 408 (97 %)	2 617 (91 %)	n/a	n/a
Generalforsamlingssaker hvor KLP har stemt imot ledelsens anbefalinger	16 %	18 %	18 %	11 %	n/a	n/a
Unike selskaper KLP har hatt direkte dialog med om ESG-temaer	362	191	103	192	Alle bærekraftsmål	3.a, 8.7, 12.6, 16.2, 16.4, 16.5,

DEFINISJON

Utelukkede selskaper

Antall utelukkelse viser til totalt antall selskaper KLP har ekskludert fra investeringene på grunn av brudd på *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor* ved utgangen av året.

Andel utelukket av indeks viser hvor stor del av indeksen som KLP ikke investerer i grunnet utelukkelse, målt ved selskapenes markedsverdi.

Antall re-inkluderte selskaper er selskaper hvor utelukkelsen har blitt opphevet i løpet av året.

Generalforsamlinger

KLP benytter tjenester fra ISS for å stemme på generalforsamlinger i selskaper vi er investert i. Ved generalforsamlinger i norske selskaper (hjemmehørende eller børsnotert i Norge) stemmer KLP manuelt gjennom ISS. Ved generalforsamlinger i utenlandske selskaper benytter KLP proxy-stemmegiving gjennom ISS.

Dialog med selskaper

Antall unike selskaper KLP har hatt dialog med viser til selskaper som KLP har vært i direkte dialog med under året angående sosiale, miljø-, eller styringsmessige temaer. KLP kan ha flere dialoger med et selskap i løpet av året knyttet til ulike temaer. KLPs oppfølging varierer i omfang, tema og tidsperspektiv. Dette er en form for eierskapsutøvelse der KLP engasjerer i en dialog med selskaper for å avklare hvordan de håndterer samfunnsansvarsutfordringer samt kommuniserer KLPs forventninger som investor og eier.

Utvikle produkter og tjenester som bidrar til positiv samfunnsutvikling

STRATEGISK MÅL

Helsefremmende og skadeforebyggende arbeid

KLP ønsker å utvikle produkter og tjenester med tilknytning til vår kjernevirksomhet, som svarer på noen av de bærekraftsutfordringer våre kunder og eiere har, og som kommer samfunnet som helhet til gode.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Tallene viser hvordan KLP bidrar til flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 3, *God helse og livskvalitet*
- Mål 11, *Bærekraftige byer og lokalsamfunn*, og spesielt delmål 11.5; Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon i antall dødsfall og antall personer som rammes av katastrofer, herunder vannrelaterte katastrofer.
- Mål 13, *Stoppe klimaendringene*

MÅLSETTING

- Gjennomføre 50 kurs om skadeforebygging.
- Støtte 28 prosjekter om helsefremmende arbeidsplasser.

Resultat i 2020

Gjennomføringen av skadeforebyggende kurs og prosjekter ble påvirket av Covid-19-pandemien, og det ble tilrettelagt for gjennomføring av digitale aktiviteter. Til sammen ble det gjennomført 12 webinarer om ulike utfordringer knyttet til kommunale boliger og avfallshåndtering, hvor til sammen 820 personer fra kommuner i hele landet har deltatt.

I 2020 støttet KLP 37 prosjekter om helsefremmende arbeidsplasser. Det ble tatt opp 13 nye prosjekter i arbeidsmiljønettverket, hvor temaet for prosjektene varierer fra inkluderende arbeidsliv, heltidskultur, reduksjon av sykefravær og kultur i kommunesammenslåing.

	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Pågående prosjekter om helsefremmende arbeid hos kunder	37	37	25	12	3.	n/a
Gjennomførte kurs om helsefremmende arbeidsplasser	93	103	145	100	3.	n/a
Gjennomførte kurs om skadeforebygging	12	20	81	45	11. 13.	11.5
Deltakere på kurs om skadeforebygging	820	738	2 812	1 600	11. 13.	11.5

DEFINISJON

Kurs om skadeforebygging

Kurs om skadeforebygging er kurs hvor KLP skadeforsikring gir opplæring i brannsikkerhet. KLP skadeforsikring har samarbeidet med Norsk Brannbefals landsforbund om utformingen og gjennomføringen av kursene. I tillegg samarbeider KLP skadeforsikring med KLPs HMS-opplæringsavdeling og kursene kan derfor også inneholde opplæring om for eksempel HMS risikokartlegging. Kursene fungerer skadeforebyggende.

Kurs og prosjekter om helsefremmende arbeidsplasser

Prosjekter om helsefremmende arbeidsplasser er en del av KLPs arbeidsmiljønettverk, hvor kommuner, fylkeskommuner og helseforetak kan søke med spesifikke prosjekter knyttet til arbeidsmiljø. Prosjektet går over tre år og blir en del av nettverket hvor de får faglig og økonomisk støtte, og kan dele erfaringer med andre prosjekter. Det er antall pågående prosjekter det aktuelle året som rapporteres.

KLP arrangerer også kurs om helsefremmende arbeidsplasser hos våre kunder. Dette er kurs om ulike temaer knyttet til helsefremmende arbeidsplasser, som for forebygging av personskader og vold og trusler på arbeidsplassen.

Utlånsvirksomhet

KLPs utlånsvirksomhet retter seg i stor grad mot norske kommuner og fylkeskommuner og annen offentlig virksomhet. Lånene benyttes til formål som bidrar til å redusere nasjonale klimagassutslipp, og som kommer samfunnet som helhet til gode.

FNs BÆREKRAFTSMÅL

Indikatorene støtter opp om FNs bærekraftsmål 9, *Industri, innovasjon og infrastruktur, og spesielt delmål 9.1; Utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, herunder regional og grensekryssende infrastruktur.*

MÅLSETTING

Øke utlån til denne typen formål.

Resultat i 2020

I 2020 økte KLPs utlån til kommuner og fylkeskommuner med netto 8,2 milliarder, og det ble gitt 1,15 milliarder i nye grønne lån.

MILLIONER KRONER	2020	2019	2018	2017	FNs bærekraftsmål	Delmål FNs bærekraftsmål
Utlån til vei og transport	9 525	8 812	8 543	9 411	9.	9.1
Utlån til offentlig eiendom	4 543	4 987	4 798	4 060	9.	9.1
Utlån til offentlig sektor og virksomheter	63 943	56 434	51 425	45 087	9.	9.1
Utlån til vann, avløp og renovasjon	3 112	2 638	2 005	2076	9.	9.1
Hvorav grønne utlån	2 028	ny	ny	ny	9.	9.1

DEFINISJON

Utlån til offentlig eiendom er utlån til eksempelvis skolebygg, rådhus og andre kommunale bygg. Utlån til offentlig sektor og virksomheter er finansiering av ulike typer investeringer i kommuner og fylkeskommuner som for eksempel barnehager, sykehjem, skoler o.l.

Grønne utlån kan gis til kommuner, fylkeskommuner og bedrifter med kommunal tilknytning. Lånet må ha en klar positiv miljø- og klimaeffekt og tilfredsstillende ulike kriterier, avhengig av hva slags prosjekt det er. Kriteriene er basert på Green Bond Principles, Climate Bond Initiative Taxonomy og Nordic Public Sector Issuers Position Paper on Green Bonds Impact Reporting. Kriteriene revideres løpende ved behov.

Til styret i Kommunal Landspensjonskasse Gjensidige Forsikringsselskap

Rapport om Kommunal Landspensjonskasse Gjensidige Forsikringsselskaps rapportering om bærekraft

Vi har gjennomført et attestasjonsoppdrag med moderat sikkerhet om Kommunal Landspensjonskasse Gjensidige Forsikringsselskaps (KLP) rapportering om bærekraft per 1. januar – 31. desember 2020.

Rapportering om bærekraft omfatter tabeller som viser indikatorer for bærekraft som KLP måler og følger opp. Tabellene er tilgjengelige og inngår i KLPs årsrapport for 2020, nærmere bestemt i kapittelet Bærekraftregnskap. KLP har utarbeidet nøkkeltallene og forklart hvordan de måles i notene til tabellene (kriterier). Vi har kontrollert grunnlaget for målingene og har etterberegnet målingene.

Ledelsens ansvar

Ledelsen er ansvarlig for KLPs rapportering om bærekraft og for at nøkkeltall for bærekraft er utarbeidet i overensstemmelse med definisjonene som fremgår av noter og tekst i Bærekraftregnskap. Ansvaret omfatter å utforme, implementere og vedlikeholde en intern kontroll som ivaretar KLPs rapportering om bærekraft.

Vår uavhengighet og kvalitetskontroll

Vi er uavhengige av selskapet i overensstemmelse med lov og forskrift og Code of Ethics for Professional Accountants (IESBA Code) og med de etiske kravene som er relevante for vårt oppdrag, og vi har oppfylt våre etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene og IESBA Code. Vi anvender ISQC 1 [NORSK] – Kvalitetskontroll for revisjonsfirmaer som utfører revisjon og forenklet revisorkontroll av regnskaper samt andre attestasjonsoppdrag og beslektede tjenester og opprettholder et omfattende system for kvalitetskontroll inkludert dokumenterte retningslinjer og prosedyrer vedrørende etterlevelse av etiske krav, faglige standarder og gjeldende lovmessige og regulatoriske krav.

Revisors oppgaver og plikter

Vår oppgave er å gi uttrykk for en konklusjon med moderat sikkerhet om KLPs rapportering om bærekraft basert på vår kontroll. Vi har foretatt våre kontroller og avgir vår uttalelse i samsvar med standard for attestasjonsoppdrag "ISAE 3000 Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon".

Vårt arbeid innebærer utførelse av handlinger for å innhente bevis for at KLPs nøkkeltall for bærekraft er utarbeidet i overensstemmelse med kriteriene for rapportering og måling som er forklart i noter og tekst i tilknytning til hver enkelt tabell. De valgte handlingene avhenger av vårt skjønn, herunder vurderinger av risikoene for at bærekraft rapporteringen inneholder vesentlig feilinformasjon, enten det skyldes misligheter eller feil. Ved en slik risikovurdering tar vi hensyn til den interne kontrollen som er relevant for utarbeidelsen av nøkkeltallene. Formålet er å utforme kontrollhandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av den interne kontrollen. Vår kontroll omfatter også en vurdering av om de anvendte kriteriene er hensiktsmessige og en vurdering av den samlede presentasjonen av KLPs rapportering om bærekraft.

Våre kontroller har omfattet blant annet møter med nøkkelansatte innenfor de vesentlige områdene, herunder kapitalforvaltning, eiendomsforvaltning, bank, HR, compliance og samfunnsansvar, for å forstå internkontroll og rutiner knyttet til rapportering av nøkkeltall for bærekraft; innsamling og gjennomgang av relevant informasjon som støtter fremstillingen av nøkkeltall for bærekraft; vurdering av fullstendighet og nøyaktighet i de presenterte nøkkeltall for bærekraft; og kontrollberegninger av nøkkeltall for bærekraft basert på en vurdering av risiko for feil i sammenstillingen av nøkkeltallene.

Etter vår mening er innhentet bevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Konklusjon

Basert på vår kontroll og innhentede bevis er vi ikke blitt oppmerksomme på forhold som gir oss grunn til å tro at

KLPs rapportering om bærekraft inneholder vesentlig feilinformasjon;

KLPs rapportering om bærekraft ikke i det alt vesentlige er utarbeidet, målt og rapportert i overensstemmelse med definisjonene og forklaringene i tilknytning til hver enkelt tabell.

Oslo, 18. mars 2021

PricewaterhouseCoopers AS

Eli Moe-Helgesen
Statsautorisert revisor

Kommunal landspensjonskasse

ÅRSREGNSKAP 2020

Resultatregnskap

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	2020	2019
	Forfalte premier, brutto	34 252	40 224
	Avgitte gjenforsikringspremier	0	-1
	Overføring av premiereserve og pensjonskapital mv. fra andre forsikringsforetak/pensjonskasser	2 850	11
19	Sum premieinntekter for egen regning	37 102	40 234
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	6 009	2 876
	Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	11 224	10 444
	Verdiendringer på investeringer	1 240	28 591
	Realisert gevinst og tap på investeringer	5 698	2 140
4	Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	24 170	44 051
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	25	16
	Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	42	44
	Verdiendringer på investeringer	-152	200
	Realisert gevinst og tap på investeringer	158	-22
4	Sum netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	74	238
33	Andre forsikringsrelaterte inntekter	1 192	1 118
	Utbetalte erstatninger, brutto	-20 704	-19 866
	Overføring av premiereserve og pensjonskapital mv. til andre forsikringsforetak/pensjonskasser	-7 656	-292
19	Sum erstatninger	-28 360	-20 157
	Endring i premiereserve mv., brutto	3 288	-28 190
	Endring i tilleggsavsetninger	-7 719	-7 949
	Endring i kursreguleringsfond	623	-22 322
	Endring i premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	-23 841	-232
19	Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-27 649	-58 692
	Endring i pensjonskapital mv.	586	-122
	Endring i premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	-70	-6
	Endring i andre avsetninger	-30	-104
19	Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsvalgportefølje	487	-232
	Overskudd på avkastningsresultatet	-4 111	-2 325
	Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	0	-516
19	Sum midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-4 111	-2 841
	Forvaltningskostnader	-213	-198
24	Salgskostnader	-141	-143
	Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader (inkl. provisjoner for mottatt gjenforsikring)	-818	-789
	Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	-1 172	-1 129

NOTE	MILLIONER KRONER	2020	2019
33	Andre forsikringsrelaterte kostnader	-1 206	-1 119
19	Resultat av teknisk regnskap	526	1 470
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	783	519
	Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	745	725
17	Netto driftsinntekt fra eiendom	85	67
	Verdiendringer på investeringer	325	-197
	Realisert gevinst og tap på investeringer	-482	411
4	Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	1 457	1 525
	Andre inntekter	18	16
	Forvaltningskostnader	-16	-15
	Andre kostnader	-696	-359
	Sum forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	-712	-374
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	762	1 167
	Resultat før skattekostnad	1 289	2 637
26	Skattekostnader	-204	-499
	Resultat før andre inntekter og kostnader	1 085	2 138
25	Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger	-49	89
	Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden	-39	62
	Justering av forsikringsforpliktelsene	12	-16
26	Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	12	-22
	Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	-63	113
	TOTALRESULTAT	1 021	2 251
	DISPONERINGER OG OVERFØRINGER:		
	Overført egenkapitaltilskudd	-611	-754
	Overført risikoutjevningfond	136	-746
	Overført annen opptjent egenkapital	-546	-750
	Sum resultatdisponeringer og overføringer	-1 021	-2 251

Balanse

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
18	Andre immaterielle eiendeler	602	358
INVESTERINGER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
6,17	Investerings eiendommer	1 017	955
14	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	3 380	3 005
14	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollert foretak	4 910	5 084
14	Sum datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollert foretak	8 290	8 089
5,11	Investeringer som holdes til forfall	7 149	6 880
5,11	Utlån og fordringer	11 863	11 617
5,11	Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 012	18 497
5,6,15	Aksjer og andeler	7	5
5,6,11	Rentebærende verdipapirer	10 226	11 744
5,6,11	Utlån og fordringer	1 700	1 701
5,6,11	Finansielle derivater	884	747
5,6	Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	12 816	14 198
Sum investeringer i selskapsporteføljen		41 136	41 738
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger		1 731	485
30	Konsernmellomværende	81	68
Andre fordringer		109	107
Sum fordringer		1 922	660
Anlegg og utstyr		47	42
Kasse, bank		659	900
35	Bruksrette eiendeler	1 081	204
Betingede eiendeler		3	0
Sum andre eiendeler		1 791	1 146
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		45 450	43 902
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE			
INVESTERINGER I KOLLEKTIVPORTEFØLJEN			
14	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	61 742	53 910
14	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollert foretak	4 254	3 079
Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak		13 263	14 051
Sum datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollert foretak		79 259	71 040
5,11	Investeringer som holdes til forfall	21 763	22 637
5,11	Utlån og fordringer	227 050	214 463
5,11	Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	248 813	237 100

NOTE	MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
5,6,15	Aksjer og andeler	129 128	142 817
5,6,11	Rentebærende verdipapirer	118 119	105 208
5,6,11	Utlån og fordringer	20 977	14 124
5,6,11	Finansielle derivater	5 943	3 971
5,6	Andre finansielle eiendeler	2 543	693
5,6	Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	276 710	266 813
	Sum investeringer i kollektivporteføljen	604 782	574 953
	INVESTERINGER I INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN		
14	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	223	266
	Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	66	69
	Sum datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollert foretak	290	336
5,11	Investeringer som holdes til forfall	50	64
5,11	Utlån og fordringer	671	834
5,11	Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	720	898
5,6,15	Aksjer og andeler	588	820
5,6,11	Rentebærende verdipapirer	337	505
5,6,11	Utlån og fordringer	93	87
5,6,11	Finansielle derivater	16	15
5,6	Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 034	1 428
	Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen	2 044	2 662
	Sum eiendeler i kundeporteføljene	606 826	577 615
	SUM EIENDELER	652 277	621 518

NOTE	MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
	EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER		
	Annen innskutt egenkapital	18 194	16 540
	Sum innskutt egenkapital	18 194	16 540
	Risikoutjevningfond	5 404	5 540
	Annen opptjent egenkapital	15 784	15 238
	Sum opptjent egenkapital	21 188	20 778
21	Annen ansvarlig lånekapital	3 135	6 012
20,21	Fondsobligasjonslån	1 764	1 738
5,21	Sum ansvarlig lånekapital mv.	4 898	7 750
	Premiereserve mv.	456 055	459 343
	Tilleggsavsetninger	43 325	36 070
16	Kursreguleringsfond	55 137	55 761
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	38 124	12 359
19	Sum forsikringsforpliktelser – kontraktsfastsatte forpliktelser	592 642	563 532

NOTE	MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
	Pensjonskapital mv.	1 478	2 064
	Tilleggsavsetninger	135	140
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	464	495
19	Sum forsikringsforpliktelser – særskilt investeringsportefølje	2 077	2 698
25	Pensjonsforpliktelser o.l.	594	508
26	Forpliktelser ved periodeskatt	1 155	948
26	Forpliktelser ved utsatt skatt	614	546
	Sum avsetninger for forpliktelser	2 363	2 002
	Forpliktelser i forbindelse med direkte forsikring	576	867
5,6	Forpliktelser til kredittinstitusjoner	5 859	3 990
5,6,12	Finansielle derivater	327	599
35	Leieforpliktelser	1 099	210
31	Andre forpliktelser	2 743	2 332
	Sum forpliktelser	10 605	7 999
	Andre påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter	309	219
	Sum påløpte kostnader og mottatte, ikke opptjente inntekter	309	219
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSER	652 277	621 518
	POSTER UTENOM BALANSEN		
34	Betingede forpliktelser	26 011	21 227

Oslo, 18. mars 2021
 Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap

(sign)
 EGIL JOHANSEN
 Leder

(sign)
 JENNY FØLLING
 Nestleder

(sign)
 CATHRINE M. LOFTHUS

(sign)
 KARIANNE MELLEBY

(sign)
 ODD HALDGEIR LARSEN

(sign)
 ØIVIND BREVIK

(sign)
 SUSANNE TORP-HANSEN
 Valgt av og blant de ansatte

(sign)
 FREDDY LARSEN
 Valgt av og blant de ansatte

(sign)
 SVERRE THORNES
 Konsernsjef

Dette dokumentet er signert elektronisk

Egenkapitaloppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

2020 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2020	16 540	5 540	15 238	37 318
Resultat før andre inntekter og kostnader	611	-136	609	1 085
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			-49	-49
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			-39	-39
Justering av forsikringsforpliktelsene			12	12
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			12	12
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-63	-63
Totalresultat	611	-136	546	1 021
Innbetalt egenkapitaltilskudd	1 043			1 043
Sum transaksjoner med eierne	1 043			1 043
Egenkapital 31.12.2020	18 194	5 404	15 784	39 382

2019 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2019	14 554	4 793	14 488	33 835
Resultat før andre inntekter og kostnader	754	746	638	2 138
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			89	89
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			62	62
Justering av forsikringsforpliktelsene			-16	-16
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-22	-22
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			113	113
Totalresultat	754	746	750	2 251
Innbetalt egenkapitaltilskudd	1 232			1 232
Sum transaksjoner med eierne	1 232			1 232
Egenkapital 31.12.2019	16 540	5 540	15 238	37 318

Kontantstrømoppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

MILLIONER KRONER	2020	2019
KONTANTSTRØM FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER		
Innbetalte premier direkte forsikring	30 258	36 278
Utbetalte gjenforsikringspremier	0	-1
Utbetalte erstatninger og forsikringsytelser direkte forsikring	-20 276	-19 339
Innbetalinger ved flytting	2 850	3
Utbetalinger ved flytting	-7 593	-289
Utbetalinger til andre leverandører for varer og tjenester	-1 227	-638
Utbetalinger til ansatte, pensjonsinnretninger, arbeidsgiveravgift mv.	-613	-629
Utbetalinger av renter	-534	-888
Innbetalinger av renter	9 289	9 114
Innbetalinger av utbytte og konsernbidrag	3 089	3 712
Utbetalinger av skatter og offentlige avgifter	-39	-19
Innbetalinger til eiendomsvirksomheten	23	36
Netto inn- og utbetalinger av lån til kunder mv.	-4 798	-8 122
Innbetalinger ved salg av aksjer	50 381	31 638
Utbetalinger ved kjøp av aksjer	-34 942	-42 518
Netto inn- og utbetaling fordring på datterforetak	750	750
Innbetalinger ved salg av obligasjoner og sertifikater	52 198	58 309
Utbetalinger ved kjøp av obligasjoner og sertifikater	-70 894	-59 997
Netto inn- og utbetalinger for kjøp/salg av andre verdipapirer med kort løpetid	-5 039	-8 298
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	2 885	-899
KONTANTSTRØM FRA INVESTERINGSAKTIVITETER		
Utbetalinger ved kjøp av driftsmidler mv.	-324	-280
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-324	-280
KONTANTSTRØM FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER		
Utbetalinger ved tilbakebetalinger av ansvarlig lånekapital	-3 737	0
Innbetalinger av egenkapitalinnskudd	1 285	1 241
Utbetalinger ved tilbakebetaling av egenkapitalinnskudd	-241	-9
Utbetaling leieforpliktelse	-108	-107
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	-2 802	1 125
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	-241	-54
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	900	954
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	659	900

Noter

Noter til regnskapet

Note 1 **Generell informasjon**

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap (foretaket) leverer pensjons- og forsikringstjenester til kommuner og fylkeskommuner og helseforetak i offentlig sektor.

Det største produktområdet er kollektiv pensjonsforsikring. Innen pensjonsforsikring tilbyr foretaket kommunal tjenestepensjon.

Kommunal Landspensjonskasse (KLP) er et gjensidig forsikringsselskap registrert og hjemmehørende i Norge. KLP har hovedkontor i Dronning Eufemiasgate 10, Oslo.

Foretaket har ansvarlig lån notert på London Stock Exchange.

Årsregnskapet til Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap er tilgjengelig på klp.no.

Foretakets årsregnskap for 2020 ble vedtatt av foretakets styre den 18. mars 2021.

Note 2 **Sammendrag av de viktigste regnskapsprinsippene**

For beskrivelse av regnskapsprinsipper, med unntak av forhold nevnt nedenfor, henvises det til konsernets note 2.

2.1 BASISPRINSIPPER

Årsregnskapet er satt opp i henhold til Forskrift nr. 1824 av 18. desember 2015." Forskrift for årsregnskap for forsikringsforetak" (årsregnskapsforskriften). Det innebærer at foretakets årsregnskap er utarbeidet i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder (EU – godkjent IFRS/IAS) med de tillegg som følger av årsregnskapsforskriften.

Årsregnskapet er utarbeidet med utgangspunkt i prinsipp om historisk kost, med følgende unntak:

- Investeringseiendom målt til virkelig verdi.
- Finansielle eiendeler og gjeld (herunder finansielle derivater) vurdert til virkelig verdi over resultatet.
- Eierandeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak er vurdert etter egenkapitalmetoden.
- Finansielle eiendeler og gjeld vurdert etter reglene om virkelig verdisikring.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen foreta regnskapsmessige estimater og skjønnsmessige vurderinger. Dette vil påvirke foretakets regnskapsførte verdi av eiendeler og gjeld, inntekter og kostnader. Faktiske tall vil kunne avvike fra benyttede estimater. Områder hvor det er utvist skjønnsmessige vurderinger og estimater av vesentlig betydning for foretaket er beskrevet i note 3.

Alle beløp er presentert i millioner kroner med mindre annet er angitt.

Regnskapet er satt opp etter forutsetning om fortsatt drift.

2.1.1 Endringer i regnskapsprinsipper og opplysninger

(a) Nye og endrede standarder tatt i bruk av foretaket i 2020:

Det er gjort endringer i IAS 1 «Presentasjon av finansregnskap» og IAS 8 «Regnskapsprinsipper, endringer i regnskapsestimater og feil» slik at vesentlighet defineres konsistent i standardene og rammeverket. Det klargjøres når informasjon er vesentlig og det tas inn nærmere veiledning i IAS 1 om uvesentlig informasjon.

Endringene avklarer særlig:

- at begrepet å tilsløre *vesentlig informasjon* gjelder situasjoner der virkningen tilsvarer at informasjon er utelatt eller misvisende, og at enheten vurderer vesentlighet sett i forhold til regnskapet som helhet, og
- hvem som er *primærbrukere av finansregnskap til allment bruk* som finansregnskapet skal rettes mot ved å definere dem som nåværende og potensielle investorer, långivere og andre

kreditorer som må støtte seg på finansregnskap til allment bruk for store deler av den finansielle informasjonen de behøver.

IASB har kommet med et revidert konseptuelt rammeverk som vil bli brukt til standardsetting med umiddelbar virkning. Sentrale endringer inkluderer å:

- legge mer vekt på ledelsens forvalteransvar i målet med finansiell rapportering
- gjeninnføre forsiktighet som en undermengde av nøytralitet
- definere en rapporterende enhet, som kan være en juridisk enhet, eller en del av en enhet
- oppdatere definisjonene av en eiendel og en forpliktelse

(b) Standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder som ikke er trådt i kraft og hvor foretaket ikke har valgt tidlig anvendelse:

Det foreligger endringer i standarder og fortolkninger som får virkning for årsregnskap som påbegynnes etter 1. januar 2020 som ikke er tatt i bruk i dette regnskapet. Blant de som KLP ikke har valgt å tidlig anvende, er de vesentligste opplyst om nedenfor.

Det ble gjort en begrenset endring i IAS 1 Presentasjon av finansregnskap som presiserer at gjeld skal klassifiseres som kortsiktig eller langsiktig basert på rettighetene som eksisterer ved slutten av rapporteringsperioden. Klassifiseringen er upåvirket av forventningene til enheten eller hendelsene etter balansedagen (for eksempel brudd på lånebetingelser). Endringene presiserer også hva IAS 1 mener når den refererer til «oppgjøret» av en forpliktelse. Det presiseres også at brudd på lånebetingelser ved utløpet av perioden skal tas hensyn til selv om det ikke foretas måling på dette tidspunktet. Endringene kan påvirke klassifiseringen av gjeld, spesielt for enheter som tidligere vurderte ledelsens intensjoner for å avgjøre klassifiseringen, samt for noen gjeldsposter som kan konverteres til egenkapital. Endringen må brukes med tilbakevirkende kraft i samsvar med hovedregelen i IAS 8 Regnskapsprinsipper, og vil trå i kraft 1. januar 2023.

Med bakgrunn i endringsforskrift til årsregnskapsforskriften for livsforsikringsforetak av 20. desember 2018, fikk ikke norske livsforsikringsforetak adgang til å implementere den internasjonale regnskapsstandarden for finansielle instrumenter, IFRS 9. Dette medfører at KLP benytter IAS 39 for innregning og måling av finansielle instrumenter.

I juni 2020 ble endringer i IFRS 4 om forlengelse av det midlertidige fritaket til å anvende IFRS 9 publisert. IFRS 9 skal innføres for alle livsforsikringselskap 01.01.2023.

Den nye standarden for forsikringskontrakter, IFRS 17, ble publisert av IASB i 2017, men er på nåværende tidspunkt ikke godkjent av EU. Standarden vil erstatte dagens standard for forsikringskontrakter, IFRS 4, og har pliktig ikrafttredelsestidspunkt 01.01.2023. Definisjon av hva som er en forsikringskontrakt er ikke endret, selv om det er kommet noen presiseringer som avgrensner hva som er kvalifiserende kontrakter som skal behandles i tråd med IFRS 17. I motsetning til IFRS 4 inneholder IFRS 17 også regler om hvordan forsikringskontrakter skal vurderes og presenteres. Standarden beskriver en verdsettelsesmodell der

forsikringsforpliktelsen baseres på forventet nåverdi av fremtidige kontantstrømmer, med tillegg av en risikomargin og en fortjenestemargin. I tillegg finnes det mulige forenklede modeller som man benytte under visse forutsetninger. Nåverdien finnes ved å identifisere kontraktens forventede kontantstrømmer med en markedsrente. Risikomarginen skal reflektere ikke finansiell risiko som gjør forsikringsgiver indifferent til å inngå kontrakten eller ikke. En eventuell positiv fortjenestemargin balanseføres og løses opp gjennom det ordinære resultatet i takt med avløp av forsikringsrisiko. Negativ fortjenestemargin (tap) innregnes i resultatet umiddelbart.

Standarden forutsetter at forsikringskontrakter med tilnærmet lik risiko som styres samlet som en portefølje grupperes etter hvorvidt de er lønnsomme, tapsgivende eller lønnsomme med risiko for å bli tapsgivende. Det kan maksimalt være 12 måneders forskjell i utstedelse av kontraktene som inngår i en gruppe.

Standarden krever retrospektiv anvendelse, men tillater visse forenklinger dersom det er praktisk umulig med full retrospektiv anvendelse. Det skal være en høy terskel for å benytte forenklingene.

I juni 2020 kom en oppdatert versjon av standarden, hvor det som er betydning for KLP er at pliktig implementeringsdato er endret til 01.01.2023. Det er fortsatt usikkerhet når EU vil godkjenne standarden til bruk i EU/EØS-området. Det er også uklart hvorvidt standarden vil bli tillatt brukt, pliktig eller forbudt å implementere i livsforsikringsforetakenes selskapsregnskap i Norge.

Ettersom foretaket inngår i et IFRS-rapporterende konsern, vil forsikringskontraktene i KLP uansett måtte verdsettes etter IFRS 17 selv om det er uklart om det blir tillatt/pliktig i selskapsregnskapet. Foretaket deltar derfor i konsernets implementeringsprosjekt av IFRS 17, og tar høyde for at standarden blir innført også i selskapsregnskapet. Det er foretatt en foreløpig kartlegging av foretakets forsikringskontrakter med tanke på hvorvidt de er innenfor standarden eller ikke, hvilken verdsettelsesmodell de ulike, kvalifiserende kontraktene tilhører og hvordan disse skal grupperes. Konklusjonene er arbeidshypoteser som det arbeides videre med. Det er således ikke klart hvordan standarden vil påvirke foretakets egenkapital dersom den implementeres i selskapsregnskapet.

Det er ingen andre standarder eller fortolkninger som ikke er trådt i kraft som forventes å gi en vesentlig påvirkning på foretakets regnskap.

2.1.2 Endring av regnskap i forhold til tidligere perioder

Det er ikke foretatt endringer i regnskapet i forhold til tidligere perioder.

2.2 BRUKSRETTEIENDELER/LEIEFORPLIKTELSER

Ved inngåelse av en kontrakt vurderer foretaket/konsernet om kontrakten inneholder en leieavtale. Kontraktene inneholder en leieavtale dersom kontrakten overfører retten til å ha kontroll med bruken av en identifisert eiendel i en periode i bytte mot et vederlag. På iverksettelsestidspunktet innregner foretaket/konsernet en bruksrett og en leieforpliktelse, og disse er presentert på egne linjer i regnskapet.

Leieforpliktelsen måles ved førstegangsinnregning til nåverdien av leiebetalinger som ikke er betalt på tidspunktet for regnskapsavleggelsen. Diskonteringsrenten som blir benyttet er foretaket/konsernets marginale lånerente. Ved etterfølgende målinger måles leieforpliktelsen til amortisert kost ved bruk av effektiv rente-metoden. Leieforpliktelsen måles på nytt når det skjer en endring i fremtidige leiebetalinger som oppstår som følge av endring i en indeks eller hvis foretaket/konsernet endrer vurdering om den vil utøve forlengelses- eller termineringsopsjoner. Når leieforpliktelsen måles på nytt på denne måten, foretas en tilsvarende justering av balanseført verdi av bruksretten, eller blir ført i resultatet dersom den balanseførte verdien av bruksretten er redusert til null.

Ved første gangs innregning i balansen måles bruksretten til anskaffelseskost, det vil si leieforpliktelsen (nåverdi av leiebetalingene) pluss forskuddsleie og eventuelle direkte anskaffelseskostnader. I etterfølgende perioder måles bruksretten ved anvendelse av en anskaffelsesmodell.

Rentekostnader tilhørende leieforpliktelsen er i regnskapet klassifisert under «Andre kostnader» i resultatregnskapet.

2.3 DATTERFORETAK

Som datterforetak regnes alle enheter der foretaket har bestemmende innflytelse/kontroll. Bestemmende innflytelse oppnås normalt gjennom eie av mer enn halvparten av stemmeberettiget kapital. I kontrollvurderingen inkluderes også virkningen av potensielle stemmeretter som kan utøves eller konverteres på balansedagen. Datterforetak innregnes etter egenkapitalmetoden. Det innebærer at foretakets andel av over- eller underskudd i datterforetak resultatføres og tillegges balanseført verdi sammen med ikke resultatførte egenkapitalendringer. Foretaket resultatfører ikke andel av underskudd dersom det medfører at balanseført verdi av investeringen blir negativ med mindre foretaket har påtatt seg forpliktelser på vegne av datterforetaket.

Kjøp av datterforetak regnskapsføres etter oppkjøpsmetoden. Anskaffelseskost settes lik virkelig verdi av eiendeler som ytes som vederlag ved kjøpet, egenkapitalinstrumenter som utstedes og pådratte forpliktelser ved overføring av kontroll. Det oppkjøpte foretakets identifiserbare

eiendeler og gjeld verdsettes til virkelig verdi. Dersom anskaffelseskost overstiger virkelig verdi av identifiserbare netto eiendeler i datterforetaket, balanseføres overskytende som goodwill. Dersom anskaffelseskost er lavere, resultatføres differansen på oppkjøpstidspunktet.

Foretakets regnskap presenteres i norske kroner, og datterforetak i utenlandsk valuta omregnes til norske kroner på balansedagens valutakurs.

2.4 KONSERNREGNSKAP

KLP rapporterer konsernregnskap i samsvar med de internasjonale regnskapsstandardene IFRS/IAS. Konsernregnskapet vises særskilt i separat oppstilling, og det er utarbeidet fullt notesett for konsernet inkludert beskrivelse av benyttede regnskapsprinsipper.

Note 3 **Viktige regnskapsestimater og vurderinger**

Foretaket utarbeider estimater og antakelser om framtidige forhold. Disse evalueres løpende, og er basert på historiske erfaringsdata og forventninger om sannsynlige fremtidige hendelser vurdert ut fra data som foreligger på tidspunktet for avleggelsen av regnskapet.

Det må forventes at estimatene vil avvike fra det endelige utfall, og nedenfor omtales de områdene hvor det er betydelig risiko for vesentlige endringer i balanseførte verdier i framtidige perioder.

3.1 FORSIKRINGSKONTRAKTER

Den største forsikringsrisikoen i KLP er risiko for feil estimering av forventet levealder. Ved fastsettelse av premietariffer benyttes egne analyser på forsikret bestand og analyser av hele Norges befolkning. Usikkerhet rundt den fremtidige levealderen, som er basert på estimater langt frem i tid, gir en tilsvarende risiko for belastning av egenkapital som følge av krav til høyere avsetninger, for å dekke utbetaling over en lenger periode.

Det vil også være forsikringsrisiko knytte til uførhet, men denne forsikringsrisikoen er vesentlig lavere. Usikkerhet i beregninger av sannsynligheter for uførhet kan, på samme måte som økt levealder, føre til redusert resultat for eiere, men her er det større mulighet til å korrigere premietariffene, gitt at uførepensjon har en kortere tidshorisont på utbetalingene.

Forsikringsrisiko knytte til dødelighet er betydelig lavere, og må sees i sammenheng med forsikringsrisiko knyttet til levealder. Økt dødelighet vil gi et negativt risikoresultat på dødsrisiko, men vil motvirkes av et positivt risikoresultat på levealder. I tillegg er forsikringsytelsene på ektefelle- og barnepensjon, som utgjør risikoresultat for død, betydelig lavere enn forsikringsytelsene på alderspensjon (levealdersrisiko).

Ved beregning av forsikringsmessige avsetninger i bransjen kollektiv pensjon offentlig, baseres forutsetningene om uførerisiko på KLPs uføreerfaringer i perioden 2015 - 2019. For de øvrige risikoelementer, herunder opplevelsesrisiko, benyttes forutsetningene fra beregningsgrunnlaget K2013 med de sikkerhetsmarginer som Finanstilsynet har fastsatt. For menn benytter KLP egne levealdersforutsetninger som antar en sterkere levealdersforbedring en K2013. Uføretilgangen og dødeligheten kontrolleres mot tariffen hvert år for raskt å kunne fange opp eventuelle endringer i risikobildet.

Ved beregning av forsikringstekniske avsetninger offentlig tjenestepensjon er det foretatt avsetninger for inntrufne skader som ikke er ferdig oppgjort. Avsetningene fastsettes ved hjelp av statistiske modeller.

For sensitivitetsanalyse for forsikringskontrakter henvises det til note 7 og punkt 7.1.4.

Vi befinner oss for tiden i en særskilt situasjon knyttet til korona pandemien. Foreløpig er det ingen overdødelighet i befolkningen som følge av pandemien. Dersom pandemien fører til vedvarende økt dødelighet, vil dette gi høyere risikoresultat. Samtidig er det forhold rundt pandemisituasjonen som vil kunne påvirke uttak av uførepensjon i 2021 og de nærmeste årene, som for eksempel:

- Permitteringer og nedgangstider
- Hjemmekontor (fysisk og psykisk)
- Ekstraarbeid i helseforetakene
- Manglende kapasitet på helsearbeidere generelt
- Ettervirkninger av sykdom

Det er ikke i regnskapet foretatt ekstraordinære avsetninger knyttet til pandemien, men utviklingen, særlig på uføre følges tett opp.

3.2 VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE EIENDELER

Størstedelen av KLPs finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet, er i stor grad eiendeler som omsettes i et aktivt marked, slik at markedsverdien kan fastsettes med stor grad av sikkerhet.

Når det gjelder KLPs prising av unoterte verdipapirer, vil det være usikkerhet knyttet til dette. Dette gjelder spesielt de verdipapirer som prises på bakgrunn av ikke- observerbare forutsetninger. Det benyttes ulike verdsettelsesteknikker for å kunne fastsette virkelig verdi av disse investeringene. Unoterte rentepapirer prises ut ifra en rentekurve med et risikotillegg som representerer markedets prising av utsteders bransjespesifikke risiko. Det innhentes jevnlig eksterne priser på en betydelig andel av disse unoterte papirene for å etterprøve egne verdsettelsesmodeller.

Prisingsmetodene og regnskapstillene er nærmere omtalt i note 5 og 6.

3.3 TAP PÅ FINANSIELLE EIENDELER

For finansielle eiendeler som ikke måles til virkelig verdi, vurderes det på balansedagen om det eksisterer objektive indikasjoner på om en finansiell eiendel eller en gruppe av finansielle eiendeler har falt i verdi. I denne vurderinger anvises en viss grad av skjønn, samt forhold relatert til kreditt-, marked- og likviditetsrisiko.

For foretakets portefølje av anleggsobligasjoner, inkludert anleggsobligasjoner som holdes til forfall, vurderes nedskrivningsbehov enkeltvis hvert kvartal. Nedskrivningsbehov beregnes som verdien av opprinnelig forventet kontantstrøm og ny forventet kontantstrøm. Det vil være usikkerhet til beregning av ny, forventet kontantstrøm. Etter utbruddet av Covid-19 og kraftige tiltak for å begrense spredningen av viruset, har den økonomiske aktiviteten i obligasjonsmarkedet bremsset opp. Dette har ført til en rekke nedgraderinger av foretak. Til tross for dette er det ikke funnet forhold eller hendelser som skulle tilsi nedskrivninger grunnet overveiende tapsrisiko i foretakets portefølje av anleggsobligasjoner.

3.4 AKSJER OG ANDELER I EIENDOMSDATTERFORETAK

De underliggende verdiene i eiendomsdatterforetak er knyttet til investeringer i eiendom. Det henvises til konsernet note 3, punkt 3.2 for nærmere redegjørelse av vurderinger og sensitivitet tilknyttet eiendom.

Note 4 **Netto inntekter fra finansielle instrumenter**

2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen	Kollektiv- porteføljen	Investeringsvalg- porteføljen	Sum
Opp/nedskrivning aksjer og andeler	352	3 658	15	4 026
Resultat datterforetak	431	2 500	10	2 940
Resultat tilknyttede og felleskontrollerte foretak	0	-148	0	-148
Sum inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	783	6 009	25	6 818
Renter bank	4	22	0	26
Renter finansielle derivater	32	243	0	274
Renter obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	244	2 857	14	3 116
Sum renteinntekter finansielle instrumenter til virkelig verdi	280	3 122	14	3 416
Renter obligasjoner amortisert kost	462	5 899	27	6 388
Renter utlån	0	1 654	0	1 654
Sum renteinntekter finansielle instrumenter til amortisert kost	462	7 553	27	8 042
Utbytte/renter aksjer og andeler	0	761	0	761

2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen	Kollektiv- porteføljen	Investeringsvalg- porteføljen	Sum
Andre inntekter og kostnader	3	-213	1	-209
Sum netto renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	745	11 224	42	12 010
Verdiregulering eiendom	44	0	0	44
Leieinntekter eiendom	41	0	0	41
Sum netto inntekter fra investeringseiendom	85	0	0	85
Verdiendring aksjer og andeler	-14	-2 218	-151	-2 383
Verdiendring obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	45	224	0	269
Verdiendring finansielle derivater	134	2 766	0	2 900
Verdiendring utlån og fordringer	16	18	-1	33
Sum verdiendring finansielle instrumenter til virkelig verdi	182	790	-152	820
Verdiendring obligasjoner	0	0	0	0
Verdiendring utlån	0	450	0	450
Sum verdiendring finansielle instrumenter til amortisert kost	0	450	0	450
Verdiendring ansvarlig lånekapital	144	0	0	144
Sum verdiendringer på investeringer	325	1 240	-152	1 413
Realisert aksjer og andeler	0	10 386	167	10 553
Realisert obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	56	1 776	20	1 851
Realisert finansielle derivater	50	-6 040	-28	-6 018
Realisert utlån og fordringer	-24	-139	-2	-165
Sum realiserte finansielle instrumenter til virkelig verdi	82	5 982	157	6 221
Realisert obligasjoner til amortisert kost ¹	365	-260	1	106
Realisert utlån til amortisert kost ¹	0	0	0	0
Sum realiserte finansielle instrumenter til amortisert kost	365	-260	1	106
Andre finansielle kostnader og inntekter	-928	-25	0	-953
Sum realisert gevinst og tap på investeringer	-482	5 698	158	5 374
Sum netto inntekter fra investeringer	1 457	24 170	74	25 700

¹ Realiserte verdier på obligasjoner til amortisert kost kommer av realiserte mer- eller mindrev verdier på valuta.

2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen	Kollektiv- porteføljen	Investeringsvalg- porteføljen	Sum
Opp/nedskrivning aksjer og andeler	178	929	5	1 111
Resultat datterforetak	341	2 303	11	2 655
Resultat tilknyttede og felleskontrollerte foretak	0	-356	0	-356
Sum inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	519	2 876	16	3 410
Renter bank	11	91	0	102
Renter finansielle derivater	22	439	0	462
Renter obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	220	1 948	10	2 178
Sum renteinntekter finansielle instrumenter til virkelig verdi	253	2 479	10	2 742
Renter obligasjoner amortisert kost	458	5 577	33	6 068
Renter utlån	0	1 627	0	1 627
Sum renteinntekter finansielle instrumenter til amortisert kost	458	7 204	33	7 695
Utbytte/renter aksjer og andeler	14	1 355	0	1 369
Andre inntekter og kostnader	0	-593	1	-592
Sum netto renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler	725	10 444	44	11 214
Verdiregulering eiendom	32	0	0	32
Leieinntekter eiendom	35	0	0	35
Sum netto inntekter fra investeringseiendom	67	0	0	67
Verdiendring aksjer og andeler	-222	22 847	176	22 801
Verdiendring obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	12	-287	0	-274
Verdiendring finansielle derivater	99	5 904	24	6 026
Verdiendring utlån og fordringer	-31	15	0	-16
Sum verdiendring finansielle instrumenter til virkelig verdi	-142	28 479	200	28 537
Verdiendring utlån	0	112	0	112
Sum verdiendring finansielle instrumenter til amortisert kost	0	112	0	112
Verdiendring ansvarlig lånekapital	-55	0	0	-55
Sum verdiendringer på investeringer	-197	28 591	200	28 593
Realisert aksjer og andeler	403	4 582	5	4 990
Realisert obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-11	3 694	5	3 688
Realisert finansielle derivater	0	-6 360	-31	-6 390
Realisert utlån og fordringer	31	73	0	103
Sum realiserte finansielle instrumenter til virkelig verdi	423	1 989	-21	2 391
Realisert obligasjoner til amortisert kost ¹	-12	133	0	121
Realisert utlån til amortisert kost ¹	0	0	0	0
Sum realiserte finansielle instrumenter til amortisert kost	-12	133	0	121
Andre finansielle kostnader og inntekter	0	17	0	17
Sum realisert gevinst og tap på investeringer	411	2 140	-22	2 529
Sum netto inntekter fra investeringer	1 525	44 051	238	45 814

¹ Realiserte verdier på obligasjoner til amortisert kost kommer av realiserte mer- eller mindrev verdier på valuta.

Note 5 **Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser**

For informasjon vedrørende prising av finansielle eiendeler og forpliktelser henvises det til note 6
Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser i konsernregnskapet.

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	543	644	4 445	5 000	11	11	5 000	5 655
Opptjente ikke forfalte renter	19	19	101	101	0	0	120	120
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 547	6 923	16 993	18 918	38	44	23 578	25 884
Opptjente ikke forfalte renter	41	41	223	223	1	1	264	264
Sum investeringer som holdes til forfall	7 149	7 626	21 763	24 242	50	56	28 962	31 924
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	4 337	4 567	46 054	49 088	191	204	50 582	53 860
Opptjente ikke forfalte renter	60	60	725	725	3	3	788	788
Utenlandske obligasjonslån	7 366	7 880	101 144	109 202	468	503	108 979	117 585
Opptjente ikke forfalte renter	100	100	1 702	1 702	8	8	1 810	1 810
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	11 863	12 607	149 626	160 718	671	719	162 159	174 043
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 191	3 243	0	0	3 191	3 243
Lån med offentlig garanti	0	0	64 088	65 304	0	0	64 088	65 304
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	9 864	9 864	0	0	9 864	9 864
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	280	280	0	0	280	280
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	77 424	78 691	0	0	77 424	78 691
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	19 012	20 233	248 813	263 650	720	775	268 546	284 658

FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	7	7	6 581	6 581	0	0	6 588	6 588
Utenlandske aksjer	0	0	26 548	26 548	0	0	26 548	26 548
Sum aksjer	7	7	33 129	33 129	0	0	33 136	33 136
Eiendomsfond	0	0	4 031	4 031	0	0	4 031	4 031
Norske aksjefond	0	0	72 440	72 440	580	580	73 021	73 021
Utenlandske aksjefond	0	0	17 818	17 818	0	0	17 818	17 818
Sum aksjefondsandeler	0	0	94 290	94 290	580	580	94 870	94 870
Norske alternative investeringer	0	0	1 709	1 709	8	8	1 717	1 717
Utenlandske alternative investeringer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum alternative investeringer	0	0	1 710	1 710	8	8	1 718	1 718
Sum aksjer og andeler	7	7	129 128	129 128	588	588	129 724	129 724
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	6 604	6 604	30 995	30 995	0	0	37 600	37 600
Utenlandske obligasjoner	429	429	18 703	18 703	0	0	19 131	19 131
Opptjente ikke forfalte renter	28	28	368	368	0	0	396	396
Norske obligasjonsfond	2 632	2 632	36 415	36 415	337	337	39 384	39 384
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	28 828	28 828	0	0	28 828	28 828
Norske sertifikater	530	530	2 255	2 255	0	0	2 785	2 785
Utenlandske sertifikater	0	0	549	549	0	0	549	549

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
Opptjente ikke forfalte renter	2	2	5	5	0	0	7	7
Sum rentebærende verdipapirer	10 226	10 226	118 119	118 119	337	337	128 681	128 681
Norske utlån og fordringer	570	570	15 446	15 446	27	27	16 043	16 043
Utenlandske utlån og fordringer	1 129	1 129	5 530	5 530	67	67	6 726	6 726
Sum utlån og fordringer	1 700	1 700	20 977	20 977	93	93	22 770	22 770
DERIVATER								
Renteswapper	775	775	1 018	1 018	0	0	1 792	1 792
Aksjeopsjon	0	0	219	219	0	0	219	219
Valutaterminer	109	109	4 706	4 706	16	16	4 831	4 831
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	884	884	5 943	5 943	16	16	6 843	6 843
ANDRE FINANSIELLE EIENDELER								
Andre finansielle eiendeler	0	0	2 543	2 543	0	0	2 543	2 543
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	12 816	12 816	276 710	276 710	1 034	1 034	290 560	290 560
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	0	0	0	0	0	0
Valutaterminer	0	0	326	326	1	1	327	327
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	326	326	1	1	327	327

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	3 135	3 561	0	0	0	0	3 135	3 561
Fondsobligasjonslån	1 764	1 592	0	0	0	0	1 764	1 592
Sum ansvarlig lånekapital mv.	4 898	5 152	0	0	0	0	4 898	5 152
FORPLIKTELSER TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	2 504	2 504	3	3	2 507	2 507
Utenlandske call money ¹	923	923	2 412	2 412	17	17	3 352	3 352
Sum forpliktelser til kredittinstitusjoner	923	923	4 917	4 917	19	19	5 859	5 859

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	535	612	4 442	4 845	15	15	4 993	5 472
Opptjente ikke forfalte renter	19	19	101	101	0	0	120	120
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 286	6 569	17 859	19 018	48	53	24 192	25 640
Opptjente ikke forfalte renter	41	41	235	235	1	1	276	276
Sum investeringer som holdes til forfall	6 880	7 240	22 637	24 199	64	70	29 581	31 508
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	4 151	4 217	43 343	44 884	219	229	47 714	49 330
Opptjente ikke forfalte renter	59	59	745	745	4	4	808	808
Utenlandske obligasjonslån	7 308	7 504	97 383	101 128	601	623	105 292	109 256
Opptjente ikke forfalte renter	98	98	1 601	1 601	11	11	1 709	1 709
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	11 617	11 878	143 072	148 357	834	867	155 523	161 102
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 391	3 393	0	0	3 391	3 393
Lån med offentlig garanti	0	0	56 964	57 170	0	0	56 964	57 170
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	10 699	10 727	0	0	10 699	10 727
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	337	337	0	0	337	337
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	71 391	71 627	0	0	71 391	71 627
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	18 497	19 118	237 100	244 183	898	937	256 495	264 238

FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	5	5	7 138	7 138	0	0	7 144	7 144
Utenlandske aksjer	0	0	33 178	33 178	0	0	33 178	33 178
Sum aksjer	5	5	40 317	40 317	0	0	40 322	40 322
Eiendomsfond	0	0	2 524	2 524	0	0	2 524	2 524
Norske aksjefond	0	0	81 512	81 512	804	804	82 316	82 316
Utenlandske aksjefond	0	0	13 719	13 719	0	0	13 719	13 719
Sum aksjefondsandeler	0	0	97 755	97 755	804	804	98 559	98 559
Norske alternative investeringer	0	0	2 740	2 740	17	17	2 757	2 757
Utenlandske alternative investeringer	0	0	2 005	2 005	0	0	2 005	2 005
Sum alternative investeringer	0	0	4 746	4 746	17	17	4 762	4 762
Sum aksjer og andeler	5	5	142 817	142 817	820	820	143 643	143 643
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	7 912	7 912	27 892	27 892	0	0	35 804	35 804
Utenlandske obligasjoner	228	228	17 256	17 256	0	0	17 484	17 484
Opptjente ikke forfalte renter	42	42	325	325	0	0	367	367
Norske obligasjonsfond	2 859	2 859	41 292	41 292	505	505	44 656	44 656
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	14 895	14 895	0	0	14 895	14 895
Norske sertifikater	700	700	3 542	3 542	0	0	4 241	4 241
Opptjente ikke forfalte renter	3	3	6	6	0	0	9	9
Sum rentebærende verdipapirer	11 744	11 744	105 208	105 208	505	505	117 456	117 456
Norske utlån og fordringer	1 482	1 482	9 485	9 485	47	47	11 014	11 014
Utenlandske utlån og fordringer	219	219	4 639	4 639	40	40	4 899	4 899
Sum utlån og fordringer	1 701	1 701	14 124	14 124	87	87	15 913	15 913

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
DERIVATER								
Renteswapper	747	747	886	886	0	0	1 633	1 633
Valutaterminer	0	0	3 084	3 084	15	15	3 100	3 100
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	747	747	3 971	3 971	15	15	4 733	4 733
ANDRE FINANSIELLE EIENDELER								
Andre finansielle eiendeler	0	0	693	693	0	0	693	693
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	14 198	14 198	266 813	266 813	1 428	1 428	282 438	282 438
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	0	0	0	0	0	0
Valutaterminer	0	0	597	597	2	2	599	599
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	598	598	2	2	599	599
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	6 012	6 928	0	0	0	0	6 012	6 928
Fondsobligasjonslån	1 738	1 672	0	0	0	0	1 738	1 672
Sum ansvarlig lånekapital mv.	7 750	8 599	0	0	0	0	7 750	8 599
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	1 397	1 397	3	3	1 400	1 400
Utenlandske call money ¹	762	762	1 822	1 822	7	7	2 591	2 591
Sum forpliktelser til kredittinstitusjoner	762	762	3 219	3 219	9	9	3 990	3 990

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

Note 6 Virkelig verdi hierarki

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	2 632	7 594	0	10 226
<i>Sertifikater</i>	0	533	0	533
<i>Obligasjoner</i>	0	7 061	0	7 061
<i>Obligasjonsfond</i>	2 632	0	0	2 632
Utlån og fordringer	1 464	236	0	1 700
Aksjer og andeler	0	0	7	7
<i>Aksjer</i>	0	0	7	7
Finansielle derivater	0	884	0	884
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum selskapsporteføljen	4 096	8 713	7	12 816
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	69 047	44 822	4 250	118 119
<i>Sertifikater</i>	549	2 260	0	2 809
<i>Obligasjoner</i>	16 038	34 028	0	50 066
<i>Obligasjonsfond</i>	52 460	8 534	4 250	65 243
Utlån og fordringer	20 662	315	0	20 977
Aksjer og andeler	104 274	3 193	21 662	129 128
<i>Aksjer</i>	30 258	326	2 545	33 129
<i>Aksjefond</i>	74 016	0	55	74 070
<i>Eiendomsfond</i>	0	1 157	2 874	4 031
<i>Spesialfond</i>	0	1 710	0	1 710
<i>Private Equity</i>	0	0	16 188	16 188
Finansielle derivater	0	5 943	0	5 943
Andre finansielle eiendeler	0	2 543	0	2 543
Sum kollektivporteføljen	193 983	56 816	25 911	276 710
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	330	7	0	337
<i>Obligasjonsfond</i>	330	7	0	337
Utlån og fordringer	93	0	0	93
Aksjer og andeler	580	8	0	588
<i>Aksjefond</i>	580	0	0	580
<i>Spesialfond</i>	0	8	0	8
Finansielle derivater	0	16	0	16
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 004	30	0	1 034

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	199 083	65 559	25 918	290 560
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	1 017	1 017
Sum investeringseiendom	0	0	1 017	1 017
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	0	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	923	0	0	923
Sum selskapsporteføljen	923	0	0	923
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	326	0	326
Gjeld til kredittinstitusjoner	4 917	0	0	4 917
Sum kollektivporteføljen	4 917	326	0	5 242
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	1	0	1
Gjeld til kredittinstitusjoner	19	0	0	19
Sum investeringsvalgporteføljen	19	1	0	21
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	5 859	327	0	6 186

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	2 905	8 839	0	11 744
<i>Sertifikater</i>	0	703	0	703
<i>Obligasjoner</i>	46	8 136	0	8 182
<i>Obligasjonsfond</i>	2 859	0	0	2 859
Utlån og fordringer	575	1 126	0	1 701
Aksjer og andeler	0	0	5	5
<i>Aksjer</i>	0	0	5	5
Finansielle derivater	0	747	0	747
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum selskapsporteføljen	3 480	10 713	5	14 198
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	73 777	31 431	0	105 208
<i>Sertifikater</i>	1 927	1 621	0	3 548
<i>Obligasjoner</i>	15 662	29 810	0	45 472
<i>Obligasjonsfond</i>	56 188	0	0	56 188

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
Utlån og fordringer	13 709	416	0	14 124
Aksjer og andeler	120 300	5 406	17 111	142 817
<i>Aksjer</i>	37 518	629	2 170	40 317
<i>Aksjefond</i>	82 781	0	54	82 835
<i>Eiendomsfond</i>	0	32	2 492	2 524
<i>Spesialfond</i>	0	4 746	0	4 746
<i>Private Equity</i>	0	0	12 396	12 396
Finansielle derivater	0	3 971	0	3 971
Andre finansielle eiendeler	0	693	0	693
Sum kollektivporteføljen	207 785	41 917	17 111	266 813
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	505	0	0	505
<i>Obligasjonsfond</i>	505	0	0	505
Utlån og fordringer	87	0	0	87
Aksjer og andeler	804	17	0	820
<i>Aksjefond</i>	804	0	0	804
<i>Spesialfond</i>	0	17	0	17
Finansielle derivater	0	15	0	15
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 396	32	0	1 428
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	212 661	52 662	17 116	282 438
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	955	955
Sum investeringseiendom	0	0	955	955
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	0	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	762	0	0	762
Sum selskapsporteføljen	762	0	0	762
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	598	0	598
Gjeld til kredittinstitusjoner	3 219	0	0	3 219
Sum kollektivporteføljen	3 219	598	0	3 817
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	2	0	2
Gjeld til kredittinstitusjoner	9	0	0	9
Sum investeringsvalgporteføljen	9	2	0	11
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	3 990	599	0	4 590

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJER, UNOTERTE SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	5	4
Solgt	0	0
Kjøpt	0	2
Urealiserte endringer	1	-1
Utgående balanse 31.12.	7	5
Realisert gevinst / tap	0	0

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJER, UNOTERTE KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	2 170	2 481
Solgt	-23	-1 419
Kjøpt	377	764
Urealiserte endringer	22	343
Utgående balanse 31.12.	2 545	2 170
Realisert gevinst / tap	0	318

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJEFOND, UNOTERTE KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	52	61
Solgt	0	-9
Kjøpt	0	0
Urealiserte endringer	3	2
Utgående balanse 31.12.	55	54
Realisert gevinst / tap	0	0

ENDRINGER I NIVÅ 3, PRIVATE EQUITY OG EIENDOMSFOND KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	14 888	12 664
Solgt	-1 740	-2 400
Kjøpt	8 341	2 882
Urealiserte endringer	302	1 742
Utgående balanse 31.12.	23 312	14 888
Realisert gevinst / tap	636	878

ENDRINGER I NIVÅ 3, INVESTERINGSEIENDOM SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.12.2020	Bokført verdi 31.12.2019
Inngående balanse 01.01.	955	924
Solgt	0	0
Kjøpt	0	0
Urealiserte endringer	85	67
Annet	-23	-36
Utgående balanse 31.12.	1 017	955
Realisert gevinst / tap	0	0
Sum nivå 3	26 935	18 071

Beløpene i nivåfordelingen finner man igjen i balansen, under de ulike porteføljenes fordeling av finansielle instrumenter til virkelig verdi og investeringseiendommer. Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet i de ulike porteføljene.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

Nivå 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

Nivå 2:

Instrumenter i dette nivået anses ikke å ha et aktivt marked. Virkelig verdi hentes fra observerbare markedsdata; dette inkluderer hovedsaklig priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 2 instrumenter henvises det til note 6 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Nivå 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes på markeder som anses som inaktivt. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger, hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP er unoterte aksjer og private equity investeringer. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 3 instrumenter henvises det til note 6 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 6 i konsernet, for beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til note 3 i konsernet.

I note 5 opplyses det om virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Den nivåbaserte fordelingen for disse postene vil være som følger: eiendeler klassifisert som hold til forfall vil inngå i nivå 1, utlån, og lån og fordringer vil inngå i nivå 2. Forpliktelser, målt til amortisert kost, vil være fordelt på følgende vis; ansvarlige lån fordelt i nivå 1 og i nivå 2, fondsobligasjonslånet vil vært fordelt i nivå 2, gjeld til kredittinstitusjoner vil vært fordelt i nivå 1. For informasjon vedrørende prising av disse rentepapirene henvises det til note 6 i konsernet.

På verdipapirene som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort en sensitivitetsanalyse, en endring i variablene til prisingen er rent informasjonsmessig vurdert til å gi lite merverdi utover det som allerede er oppgitt i noten. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5 % gi en endring i verdien på 1 347 millioner kroner per 31.12.2020 på eiendelene i nivå 3.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

I perioden 01.01.2020 - 31.12.2020 ble det flyttet aksjer for 18 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2 og for 44 millioner fra nivå 2 til nivå 1. Flyttingene skyldes endring i likviditet. Ingen øvrige nivåendringer i 2020.

Note 7 **Risikostyring**

KLP er gjennom sin virksomhet eksponert mot både forsikringsrisiko og finansiell risiko. For foretaket er den overordnede risikostyringen innrettet mot at den finansielle risikoen håndteres på en slik måte at foretaket til enhver tid overholder de forpliktelsene som forsikringskontraktene påfører virksomheten. Styret fastsetter overordnede risikostrategier som operasjonaliseres på administrativt nivå.

Risikostrategi implementeres og følges opp av linjeorganisasjonen, med periodisk avrapportering. Eventuelle brudd på risikolinjer og rammer rapporteres løpende, med beskrivelse av tiltak som er gjort for å bringe forholdet i orden. Enheter utenfor linjeorganisasjonen fører tilsyn med at risikotakningen skjer innenfor de fullmaktene linjen har.

7.1 FORSIKRINGSRISIKO

Forsikringsrisiko er i IFRS 4 definert som "En kontrakt der den ene parten (forsikringsgiveren) påtar seg en betydelig forsikringsrisiko for en annen part (forsikringstakeren) ved å samtykke i å betale erstatning til forsikringstakeren dersom en angitt usikker framtidig hendelse (den forsikrede hendelsen) påvirker forsikringstakeren negativt". Forsikringsmessige resultater vil være mer stabile og forutsigbare jo flere kontrakter det er i porteføljen.

Foretakets forsikringsvirksomhet er innenfor bransjen kollektiv pensjon. Som beskrevet i note 3, er de mest tungtveiende risikoer i kollektiv pensjon uførerisiko og opplevelsesrisiko, mens dødsrisiko er noe mindre tungtveiende.

Forsikringsrisiko innenfor bransjen kollektiv pensjon styres generelt gjennom tett oppfølging av risikoforløpet og eventuell derav følgende endring av tariffene.

7.1.1 Forsikringsmessige avsetninger

De forsikringsmessige avsetningene er satt til et forventningsrett nivå, med tillegg av sikkerhetsmarginer. KLP kan tilføre inntil halvparten av et års positive risikoresultat til et risikoutjevningfond. Dette fondet kan benyttes til å møte uventede svingninger i risikoresultatet.

For uførerisiko i bransjen kollektiv pensjon benyttes forutsetninger basert på foretakets uføreerfaringer i perioden 2015 - 2019. For de øvrige risikoelementer innenfor kollektiv pensjon benyttes forutsetningene fra beregningsgrunnlaget K2013 med sikkerhetsmarginer i henhold til den minstestandard Finanstilsynet fastsatte i 2013. For menn benytter KLP egne levealdersforutsetninger som antar en sterkere levealdersforbedring enn K2013. I Pensjonsordningen for sykepleiere anvendes det samme formelverk og de samme parametere, men med en styrket sikkerhetsmargin på grunn av signifikant lenger levetid i disse ordningene. For Pensjonsordningen for sykehusleger anvendes K2013 med en styrket sikkerhetsmargin for begge kjønn.

Vi befinner oss for tiden i en særskilt situasjon knyttet til korona. Foreløpig er det ingen overdødelighet i befolkningen som følge av pandemien. Dersom pandemien fører til vedvarende økt dødelighet, vil dette gi høyere risikoresultat. Samtidig er det forhold rundt pandemisituasjonen som vil kunne påvirke uttak av uførepensjon i 2021 og de nærmeste årene, som for eksempel:

- Permitteringer og nedgangstider
- Hjemmekontor (fysisk og psykisk)
- Ekstraarbeid i helseforetakene
- Manglende kapasitet på helsearbeidere generelt
- Ettervirkninger av sykdom

7.1.2 Premiefastsettelse

Utviklingen i foretakets forsikringsrisiko følges løpende. Risikoresultat og fremtidige forventninger til utvikling i forsikret risiko er basert på observasjoner fra bestanden og prognoser fra SSB. Disse danner et grunnlag for prising av risikoelementet i premien. Premiene fastsettes årlig.

7.1.3 Reassuranse og reassuranseprogram

KLP har i dag kun kollektive produkter uten mulighet for valg av forsikringsdekningsomfang for den enkelte forsikrede. Ut fra denne begrensningen, selskapets størrelse og derav følgende store risikobærende evne, er den samlede vurderingen at behovet for å ha reassuranse i KLP er liten. KLP har per i dag ingen reassuranseavtaler.

7.1.4 Følsomhetsberegninger i kollektiv pensjon

Effekten av en umiddelbar 20 prosent økning i uførehyppighet ville med dagens bestand innebære en negativ effekt på 345 millioner kroner på årets risikoresultat. Effekten på premiereserven ved en tilsvarende permanent endring i uførehyppighet vil være en økning på 703 millioner kroner.

En umiddelbar 10 prosent reduksjon i dødeligheten ville med dagens bestand innebære en negativ effekt på 228 millioner kroner på årets risikoresultat. Effekten på premiereserven ved en tilsvarende permanent endring i dødelighet vil være en økning på 10 070 millioner kroner.

Foretakets store bestand innen kollektiv offentlig pensjon bidrar til å stabilisere forsikringsrisikoen og erstatningsanslagene. Avvik relateres i all hovedsak til ikke forsikringsbare størrelser som ikke påvirker resultatet.

7.2 FINANSIELL RISIKO

Foretakets finansielle mål er å oppnå en konkurransedyktig og stabil avkastning, samtidig som soliditeten i foretaket tilfredsstillende eksterne og interne krav. Foretaket har en langsiktig investeringsstrategi hvor risikotagningen til enhver tid er tilpasset foretakets risikobærende

evne. Fokus i forvaltningen er kostnadseffektivitet, langsiktighet og bredt diversifiserte porteføljer med mål om å oppnå konkurransedyktig og stabil avkastning til våre kunder og eiere over tid.

KLPs finansielle risiko består av likviditetsrisiko, markedsrisiko og kredittrisiko.

7.2.1 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at foretaket ikke har tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld / ikke innkalt restforpliktelser og løpende drift uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres. Likviditetsstrategien inneholder ulike krav og rammer for å etterleve den ønskede likviditetsrisikoprofilen. I tillegg omhandles ansvarsforhold og beredskapsplan. Likviditetsstrategien operasjonaliseres på administrativt nivå, og likviditeten forvaltes internt etter mandater.

Behovet for likvide midler i KLP for å dekke løpende forpliktelser er først og fremst knyttet til utbetaling av pensjoner og dekning av løpende driftskostnader. Det er også behov for likviditet i forbindelse med valuta- og derivathandler. KLPs likviditetsbehov dekkes normalt av kvartalsvise innbetalinger fra kundene. Foretaket har til enhver tid en likviditetsbeholdning som er tilstrekkelig til å dekke løpende kostnader, herunder pensjonsutbetalinger. Ved likviditetsbehov ut over gjeldende likviditetsbeholdning, vil likviditet normalt frigjøres ved salg av likvide finansielle aktiva.

KLP har som mål å ha likvide midler som er større eller lik tre måneders likviditetsbehov. Likviditeten måles ved bruk av følgende forholdstall:

Likvide midler / kortsiktig likviditetsbehov:

Likvide midler defineres som likviditetsbeholdning og forventede innbetalinger (til likviditetsporteføljen) de neste tre måneder, mens kortsiktig likviditetsbehov defineres som forpliktelser som forfaller innen tre måneder samt annet kjent behov for likviditet innen tre måneder.

Ikke innkalt restforpliktelse på 26 009 millioner kroner består av kommitterte, ikke innbetalte beløp rettet mot private equity, eiendomsfond og godkjente lånetilsagn som ikke er utbetalt. I tillegg inkluderes kausjonsansvar på 2 millioner under betingede forpliktelser. Summene er nærmere spesifisert i note 34 betingede forpliktelser.

7.2.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko er risikoen for tap som følge av endringer i markedspriser på ulike aktiva som aksjer, obligasjoner, eiendom og andre verdipapirer. Markedsrisikoen avhenger både av hvor stor eksponering en har i de ulike aktiva og av volatiliteten i markedsprisene. Utviklingen i norske og internasjonale verdipapirmarkeder har generelt stor betydning for KLPs resultater.

Risiko for fall i verdien på ulike aktiva er den største finansielle risikoen på kort sikt. Av risikoen på aktivasiden er aksjeeksponeringen den største finansielle risikofaktoren, men også markedsrisiko knyttet til rente, kreditt (spread) og eiendom har et betydelig tapspotensial. KLPs renterisiko knyttet til et vedvarende lavt rentenivå er imidlertid begrenset. Slik regelverket er utformet i dag påvirkes ikke forsikringstekniske avsetninger av endringer i markedsrenten. Ved fremtidig overgang til markedsverdi på forpliktelsene, vil årlig prising av avkastningsgarantien innebære at kundene bærer risikoen for at rentenivået blir liggende lavere enn grunnlagsrenten. Ettersom KLP utelukkende tilbyr pensjonsordninger til offentlig sektor, vil KLP prise avkastningsgarantien helt til den forsikrede dør, noe som innebærer at avkastningsgarantien som oppstår fra forsikringsforpliktelsene er begrenset.

KLP valutasikrer hoveddelen av internasjonal eksponering. Økonomisk sikring av valutaeksponeringen gjøres gjennom derivater. Som hovedregel er alle KLPs renteinvesteringer og eiendomsinvesteringer i fremmed valuta sikret tilbake til norske kroner. For aksjeinvesteringer i fremmed valuta har sikringsgraden i 2020, med unntak av ved valutauroen i mars måned, vært mellom 50 og 70 prosent.

Alle aksje- og renteeksponeringer er inkludert i et risikomålingssystem som muliggjør simulering og overvåking av aksje- og renterisiko på tvers av porteføljer. Aktiv risiko styres gjennom fastsatte rammer i forhold til porteføljens referanseindeks.

For å redusere risikoen for negative resultater fra kapitalforvaltningen benytter KLP handlingsregler i kundeporteføljene for daglig styring av markedsrisikoen. Dette innebærer at en tilpasser risikoen i porteføljen i tråd med risikobærende evne. Handlingsregler gir en avkastningsprofil som passer med det overordnede målet om å beskytte egenkapitalen, samt å bevare risikokapasitet over tid. I tillegg har KLP en høy andel anleggsobligasjoner og utlån med fastrente som bidrar til stabilitet i avkastningen.

Derivater kan benyttes i styring av markedsrisiko for kostnads- og tidseffektiv implementering av risikoendring, samt valutasikring

Solvensberegninger

Det europeiske soliditetsregelverket for forsikringsforetak, Solvens II, har som hovedformål å beskytte og ivareta forsikringskundernes interesser. KLP foretar kvartalsvis solvensberegninger i henhold til bestemmelsene i soliditetsregelverket.

Ved utgangen av 2020 var omlag 24 prosent av KLPs midler plassert i aksjer (målt ved eksponering) og 13 prosent plassert i eiendom. Øvrige midler var plassert i rentebærende omløps- og anleggsmidler, inkludert utlån.

I henhold til standard beregningsmetode i Solvens II har KLP en solvenskapitaldekning på 286 prosent som er 8 prosent opp fra utgangen av 2019. Solvenskapitaldekningen ligger godt over KLPs målsetning som er på 150 prosent. Myndighetens minimumskrav er 100 prosent.

KLP har en tellende ansvarlig kapital på 43 milliarder kroner. Solvenskapitalkravet (SCR), som beskrevet i note 32, utgjør 15 milliarder kroner. Solvenskapitaldekningen er dermed 286 prosent.

Det er utført flere sensitivitetsanalyser knyttet til solvenskapitaldekningen. Det er beregnet at solvenskapitaldekningen øker med 10 prosentpoeng dersom renten stiger med 50 basispunkter, og at solvenskapitaldekningen faller med 10 prosentpoeng dersom renten faller med 50 basispunkter. Dette må sies å være lavt, i hvert fall i forhold til det man ser på privat tjenestepensjon, og skyldes i hovedsak at man i OfTP unngår problemet med fripoliser. Et fall i aksjemarkedet på 25 prosent reduserer solvenskapitaldekningen med noe over 50 prosentpoeng når handlingsregelen hensyntas. Dette er betydelig fall, men nivået på solvenskapitaldekningen vil likevel ligge godt over nivået hvor tiltak skal vurderes.

Tidligere beregninger har vist at med de sikkerhetsmarginer som ligger i selskapets tariffer og med dagens nivå på risikoutjevningfondet er solvenskapitaldekningen lite følsom for endringer i opplevelsens- og uførerisiko.

7.2.3 Kreditt- og konsentrasjonsrisiko

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp.

KLP har god balanse mellom norske obligasjoner og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Av samlet kreditteksponering er 43 prosent ratet AA- eller bedre. KLP har en egen internasjonal statsobligasjonsportefølje som utgjorde 18 prosent av porteføljen av omløpsobligasjoner ved årsskiftet.

KLP har en utlånsportefølje av høy kvalitet, med begrenset kredittrisiko og historisk svært lave tap. KLP yter hovedsakelig lån med pant i bolig med en belåningsgrad under 80 prosent, lån til kommuner og lån med kommunale garantier. Utlån sikret med pant i bolig utgjør rundt av 3,3 milliarder kroner. Verdien av pantene utgjør en større verdi enn utlånene siden en stor del av pantene er etablert tilbake i tid, og prisstigningen på boliger de siste årene har vært betydelig.

KLP har begrenset konsentrasjonsrisiko. Fordi ingen eksponeringer kommer over terskelverdiene som definert i Solvens II regelverket får ikke livselskapet noe kapitalkrav for konsentrasjonsrisiko under standard metoden. Innretningen av KLPs forvaltning av rente- og aksjeporteføljene vil i utgangspunktet bidra til å begrense konsentrasjonsrisiko gjennom utstrakt bruk av indeksforvaltning. KLP fastsetter eksplisitte rammer for kredittgivningen som begrenser konsentrasjon på enkeltnavn og gruppe. Oppfølgingen av sektorkonsentrasjon skjer gjennom månedlig og kvartalsvis rapportering.

Selv om KLPs investeringer er godt diversifisert er det en klar overvekt av plasseringer i Norge. Dette er en bevisst og en naturlig konsekvens av KLPs virksomhet med hovedsakelig offentlig tjenestepensjon.

7.3 SAMLET MAKSIMAL EKSPONERING FOR KREDITTRISIKO

Foretakets samlede maksimale eksponering for kredittrisiko består av bokførte verdier. De bokførte klassene av verdipapirer er nærmere spesifisert i note 5 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser.

Note 8 **Likviditetsrisiko**

Tabellen nedenfor spesifiserer foretakets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktmessige kontantsstrømmer.

2020 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	131	592	687	5 073	6 484
Fondsobligasjonslån ²	0	62	249	312	1 452	2 075
Leverandørgjeld	4	0	0	0	0	4
Forpliktelser til kredittinstitusjoner	65	0	0	0	0	65
Betingede forpliktelser	26 011	0	0	0	0	26 011
Sum	26 079	193	842	999	6 525	34 638
Finansielle derivater						
Finansielle derivater brutto oppgjør						
<i>Innstrømmer</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Utstrømmer</i>	0	0	0	0	0	0
Finansielle derivater netto oppgjør	2 342	2 342	-53	-71	-295	4 265
Sum finansielle derivater	2 342	2 342	-53	-71	-295	4 265
Sum	28 420	2 535	789	928	6 230	38 903

¹ Kontantstrømmene i denne kategorien vil kunne avvike fra tidligere perioder pga. endringer i forfalltidspunkt i beregningen.

² Kontantstrømmene er beregnet frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunkt i de tilfellene hvor lånet er evigvarende.

2019 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån	0	252	1 006	6 170	0	7 427
Fondsobligasjonslån ²	0	64	256	320	1 490	2 130
Leverandørgjeld	6	0	0	0	0	6
Forpliktelser til kredittinstitusjoner	18	0	0	0	0	18
Betingede forpliktelser	21 227	0	0	0	0	21 227
Sum	21 251	316	1 262	6 490	1 490	30 808
Finansielle derivater						
Finansielle derivater brutto oppgjør						
<i>Innstrømmer</i>	0	0	0	0	0	0
<i>Utstrømmer</i>	0	0	0	0	0	0
Finansielle derivater netto oppgjør	2 214	2 246	35	-143	-306	4 046
Sum finansielle derivater	2 214	2 246	35	-143	-306	4 046
Sum	23 465	2 562	1 297	6 347	1 184	34 854

² Kontantstrømmene er beregnet frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunkt i de tilfellene hvor lånet er evigvarende.

Risikoen for at KLP ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift er svært liten ettersom en stor del av foretakets eiendeler er likvide. KLP har betydelige midler investert i pengemarked, obligasjoner og aksjer som kan selges ved likviditetsbehov. KLP sin likviditetsstrategi innebærer at foretaket til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte sine forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler.

Aktivasammensetningen i KLP sine porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå. KLP Kapitalforvaltning har det løpende ansvaret og rapporterer på foretakets likviditet. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. KLP sin enhet for risikostyring overvåker og rapporterer utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Styret i KLP fastsetter årlig en kapitalforvaltnings- og likviditetsstrategi for KLP. Likviditetsstrategien inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

Tabellen over viser finansielle forpliktelser KLP har samlet på rentebetalinger og tilbakebetaling av hovedstol, basert på forfall.

FORVENTET UTbetalingsprofil Pensjonsforpliktelser

2020 MILLIONER KRONER									
År	1 år	2-5 år	6-10 år	11-20 år	21-30 år	31-40 år	41-50 år	51-80 år	Sum
Beløp	19 987	83 031	128 718	299 427	308 752	270 813	192 520	167 167	1 470 415

2019 MILLIONER KRONER									
År	1 år	2-5 år	6-10 år	11-20 år	21-30 år	31-40 år	41-50 år	51-80 år	Sum
Beløp	17 303	74 347	120 319	305 757	348 473	320 602	222 169	165 966	1 574 936

Utbetalingsprofilen viser antatte utbetalingstidspunkter for de fremtidige pensjonsforpliktelsene ovenfor kundene til KLP og er basert på udiskonterte verdier.

Forsikringsforpliktelsene i regnskapet er neddiskontert og viser nåverdien på balansetidspunktet.

Note 9 Renterisiko

2020 MILLIONER KRONER	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm	Sum
EIENDELER							
Aksjefondsandeler ¹	0	0	0	0	0	10	10
Alternative investeringer	-7	0	0	0	0	14	6
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	9	0	8	-66	-180	-8	-236
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	6	6
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-27	-28	-561	-716	-843	206	-1970
Rentefondsandeler	-3 709	0	0	0	0	35	-3 674
Utlån og fordringer	0	-1	0	0	0	167	166
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	2	2
Utlån	0	0	0	0	0	453	453
Betingede forpliktelser ²	0	0	0	0	0	35	35
Sum eiendeler	-3 734	-29	-553	-783	-1 023	920	-5 201
FORPLIKTELSE							
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	7	1	0	-1	0	-8	-1
Fondsobligasjon, ansvarlige lån	0	0	0	51	93	0	143
Utlån og fordringer - call money	0	0	0	0	0	-53	-53
Sum forpliktelser	7	1	0	50	93	-61	90
Sum før skatt	-3 727	-27	-553	-733	-930	859	-5 111
Sum etter skatt	-2 795	-21	-414	-550	-698	644	-3 833

¹ Aksjefondsandeler dekker den delen av fondet som ikke er aksjer, men som består av eiendeler omfattet av renterisiko; overskuddslikviditet i form av bankkontoer og derivater brukt til sikringsformål.

² Betingede forpliktelser i denne sammenheng gjelder aksepterte, ikke utbetalte utlån.

2019 MILLIONER KRONER	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm	Sum
EIENDELER							
Aksjefondsandeler ¹	1	0	0	0	0	10	11
Alternative investeringer	-8	0	0	0	0	8	0
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	-5	2	5	-70	-185	-12	-266
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	0	0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-32	-27	-458	-504	-791	238	-1 575
Rentefondsandeler	-3 425	0	0	0	0	26	-3 399
Utlån og fordringer	-1	-1	0	0	0	78	76
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	9	9
Utlån	0	0	0	0	0	400	400
Betingede forpliktelser ²	0	0	0	0	0	72	72
Sum eiendeler	-3 470	-27	-454	-574	-976	828	-4 673
FORPLIKTELSE							
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	3	0	0	-2	1
Fondsobligasjon, ansvarlige lån	0	0	0	53	93	0	147
Utlån og fordringer - call money	0	0	0	0	0	-29	-29
Sum forpliktelser	0	0	3	53	93	-31	119
Sum før skatt	-3 470	-27	-451	-520	-883	797	-4 554
Sum etter skatt	-2 602	-20	-338	-390	-662	598	-3 415

¹ Aksjefondsandeler dekker den delen av fondet som ikke er aksjer, men som består av eiendeler omfattet av renterisiko; overskuddslikviditet i form av bankkontoer og derivater brukt til sikringsformål.

² Betingede forpliktelser i denne sammenheng gjelder aksepterte, ikke utbetalte utlån.

Noten viser resultateffekten ved økning av markedsrenten på én prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko.

Endring i virkelig verdi (virkelig verdi risiko) vises i de fem første kolonnene og er beregnet ved endring i virkelig verdi på rentebærende instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Kolonnen "Endring i kontantstrøm" (flytende rente risiko) viser endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom året det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultateffekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt konsernet i perioden det rapporteres på.

Virkelig verdi risiko gjelder fastrente papirer hvor markedsverdien på papiret svinger i motsatt takt av markedsrenten. Flytende rente risiko gjelder papirer som har flytende rente, hvor markedsverdien holder seg stabil, men hvor endring i markedsrente gir utslag i endrede løpende inntekter.

Følgende rentepapirer faller inn under noten; papirer til virkelig verdi over resultatet (flytende og faste rentebetingelser), investeringer som holdes til forfall (kun de med flytende rentebetingelser) og lån og fordringer (kun de med flytende rentebetingelser). KLP har ingen rentepapirer klassifisert som tilgjengelig for salg.

KLP sine investeringer i renteinstrumenter med fast rente, som regnskapsføres til amortisert kost, gir ingen endring i resultatregnskapet ved endring av markedsrente. Tilsvarende gjelder for utstedt gjeld med fast rente regnskapsført til amortisert kost.

Forsikringskontrakter med avkastningsgaranti endrer ikke regnskapsmessig verdi selv om rentenivået endres. Endring i rentenivå har heller ingen innvirkning på den garanterte avkastningen, men vil ha betydning for den oppnådde avkastning som skal dekke avkastningsgarantien. Det skyldes at forsikringsmidlene delvis investeres i gjeldsinstrumenter hvor kontantstrømmene skal bidra til å dekke avkastningsgarantien.

Note 10 Valutarisiko

31.12.2020	Balanseposter ekskl. valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs	Sum		Nettoposisjon
MILLIONER KRONER/ UTENLANDSK VALUTA ¹	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld	Valuta/NOK	Eiendeler	Gjeld	NOK
Amerikanske dollar	10 354	-64	7 374	-14 658	8,56	17 728	-14 722	25 734
Euro	4 251	-693	2 266	-5 209	10,48	6 517	-5 902	6 445
Japanske yen	113 644	-257	78 124	-159 132	0,08	191 768	-159 390	2 685
Britiske Pund	1 196	0	1 213	-2 227	11,70	2 409	-2 227	2 126
Canadiske dollar	674	0	377	-844	6,72	1 051	-844	1 391
Hong Kong dollar	2 115	0	1 100	-2 171	1,10	3 215	-2 171	1 154
Sveitsiske franc	251	0	148	-295	9,69	400	-295	1 014
Danske kroner	8 727	-62	7 748	-15 833	1,41	16 475	-15 894	817
Australske dollar	372	0	431	-683	6,61	803	-683	788
Svenske kroner	17 007	0	16 990	-33 255	1,04	33 997	-33 255	774
Indisk rupi	5 508	0	0	0	0,12	5 508	0	645
Andre valutaer								3 877
Sum kortsiktige valutaposisjoner								47 449
Amerikanske dollar	3 080	-92	0	-2 815	8,56	3 080	-2 906	1 488
Japanske yen	16 254	-11 779	0	0	0,08	16 254	-11 779	371
Britiske Pund	189	0	3	-184	11,70	192	-184	98
Danske kroner	12	0	0	0	1,41	12	0	16
Euro	904	-301	2	-604	10,48	906	-905	16

31.12.2020	Balanseposter ekskl. valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs	Sum		Nettoposisjon
MILLIONER KRONER/ UTENLANDSK VALUTA ¹	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld	Valuta/NOK	Eiendeler	Gjeld	NOK
Svenske kroner	1 674	0	0	-1 664	1,04	1 674	-1 664	11
Koreansk won	487	0	0	0	0,01	487	0	4
Australske dollar	8	0	89	-97	6,61	97	-97	1
Sveitsiske franc	0	0	0	0	9,69	0	0	0
Canadiske dollar	0	0	0	0	6,72	0	0	0
Sum langsiktige valutaposisjoner								2 004
Sum valutaposisjoner før skatt								49 453
Sum valutaposisjoner etter skatt								37 090

¹ Tabellen viser samlede balanseposter for hver enkelt valuta, fordelt på kort- og langsiktige posisjoner. Nettoposisjonen viser den reelle valutarisikoen KLP har ved utgangen av perioden i NOK. Andre beløp er i lokal valuta. Tabellen viser en sikringsgrad for valuta på 2020 og 2019 på henholdsvis 87% og 87%. Kortsiktige nettoposisjoner under 500 millioner kroner er slått sammen under "Andre valutaer".

31.12.2019	Balanseposter ekskl. valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs	Sum		Nettoposisjon
MILLIONER KRONER/ UTENLANDSK VALUTA ¹	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld	Valuta/NOK	Eiendeler	Gjeld	NOK
Amerikanske dollar	10 435	-54	7 645	-15 463	8,79	18 080	-15 517	22 527
Euro	3 698	-536	1 902	-4 452	9,86	5 600	-4 988	6 036
Japanske yen	116 421	-385	76 266	-154 845	0,08	192 687	-155 230	3 029
Britiske Pund	1 329	0	1 102	-2 223	11,64	2 431	-2 223	2 423
Canadiske dollar	948	0	508	-1 136	6,78	1 455	-1 136	2 166
Hong Kong dollar	2 546	0	1 504	-3 011	1,13	4 050	-3 011	1 173
Sveitsiske franc	283	0	169	-339	9,07	452	-339	1 027
Svenske kroner	16 397	0	16 105	-31 481	0,94	32 502	-31 481	959
Danske kroner	8 396	-17	10 795	-18 482	1,32	19 191	-18 499	914

31.12.2019	Balanseposter eksl. valutaderivater		Valutaderivater		Omregningskurs	Sum		Nettoposisjon
MILLIONER KRONER/ UTENLANDSK VALUTA ¹	Eiendeler	Gjeld	Eiendeler	Gjeld	Valuta/NOK	Eiendeler	Gjeld	NOK
Australske dollar	481	0	366	-700	6,18	847	-700	912
Indisk rupi	7 135	0	0	0	0,12	7 135	0	878
Brasilianske real	337	0	0	0	2,18	337	0	737
Taiwan new dollar	4 505	0	0	-2 530	0,29	4 505	-2 530	579
Koreansk won	166 781	0	0	-93 550	0,01	166 781	-93 550	556
Sør-afrikansk rand	882	0	0	0	0,63	882	0	554
Andre valutaer								2 707
Sum kortsiktige valutaposisjoner								47 177
Amerikanske dollar	2 677	-91	0	-2 483	8,79	2 677	-2 574	911
Japanske yen	16 282	-11 587	0	-37	0,08	16 282	-11 624	377
Britiske Pund	192	0	0	-187	11,64	192	-187	52
Svenske kroner	1 641	-60	46	-1 590	0,94	1 687	-1 650	35
Danske kroner	19	0	0	-4	1,32	19	-4	20
Australske dollar	3	0	0	-3	6,18	3	-3	1
Koreansk won	27	0	0	0	0,01	27	0	0
Sveitsiske franc	0	0	0	0	9,07	0	0	0
Canadiske dollar	0	0	0	0	6,78	0	0	0
Euro	866	-615	0	-260	9,86	866	-875	-87
Sum langsiktige valutaposisjoner								1 308
Sum valutaposisjoner før skatt								48 485
Sum valutaposisjoner etter skatt								36 364

¹ Tabellen viser samlede balanseposter for hver enkelt valuta, fordelt på kort- og langsiktige posisjoner. Nettoposisjonen viser den reelle valutarisikoen KLP har ved utgangen av perioden i NOK. Andre beløp er i lokal valuta. Tabellen viser en sikringsgrad for valuta på 2020 og 2019 på henholdsvis 87% og 87%. Kortsiktige nettoposisjoner under 500 millioner kroner er slått sammen under "Andre valutaer".

KLP valutasikrer hoveddelen av investeringer gjort i utenlandsk valuta. Økonomisk sikring av valutaeksponeringen gjøres gjennom derivater. Som hovedregel er alle renteinvesteringer og eiendomsinvesteringer i fremmed valuta sikret tilbake til norske kroner med en målsetning på 100 prosent sikringsgrad. Pr. 31.12.2020 var sikringsgraden på aksjer i utviklede markeder og de mest likvide valutaene i fremvoksende markeder 60 prosent med mulige svingninger mellom 50-70 prosent. Øvrige valutaer, dvs. mindre likvide valutaer i utviklede markeder og valutaer i fremvoksende markeder med unntak av de mest likvide valutaene, er ikke valutasikret. Bakgrunnen for dette er at disse valutaene ikke har et stort nok marked og/eller likviditet til at det er hensiktsmessig å valutasikre. Denne reduksjonen i sikringsgraden på aksjer, samt usikrede utenlandske aksjefond, bidrar til å øke nettoposisjonene i utenlandsk valuta.

Dersom alle valutaposisjoner endrer seg med 1 prosent på samme tidspunkt og i samme retning vil dette påvirke resultatet med 495 millioner kroner før skatt. For 2019 blir tilsvarende resultateffekt 485 millioner kroner før skatt.

Note 11 **Kreditrisiko**

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Investment grade AAA til BBB	Lavere rating	Offentlig garanti	Bank og finans	¹ Boliglån < 80%	Boliglån >80%	Øvrige	Totalt
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	27 530	35	0	0	0	0	1 397	28 962
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	138 894	194	377	0	0	0	22 694	162 159
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	45 269	773	2 080	4 787	0	0	7 561	60 469
Rentefond	0	0	1 272	0	0	0	66 941	68 212
Utlån og fordringer	22 589	0	0	181	0	0	0	22 770
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	6 843	0	0	0	0	0	0	6 843
Kontanter og innskudd	659	0	0	0	0	0	0	659
Utlån	0	0	71 387		2 989	205	2 842	77 424
Sum	241 784	1 003	75 116	4 968	2 989	205	101 434	427 499

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	12 018	4 049	9 063	2 400	27 530
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	22 421	19 902	63 725	32 846	138 894
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	23 634	5 006	11 618	5 011	45 269
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	14 701	7 467	421	22 589
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	2 389	4 454	0	6 843
Kontanter og innskudd	0	659	0	0	659
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	58 073	46 706	96 327	40 678	241 784

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Investment grade AAA til BBB	Lavere rating	Offentlig garanti	Bank og finans	¹ Boliglån < 80%	Boliglån >80%	Øvrige	Totalt
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	28 149	36	0	0	0	0	1 396	29 581
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	131 504	65	856	876	0	0	22 222	155 523
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	37 128	21	2 567	8 699	0	0	9 491	57 905
Rentefond ²	0	0	6 927	0	0	0	53 995	60 922
Utlån og fordringer	15 834	0	0	79	0	0	0	15 913
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	4 733	0	0	0	0	0	0	4 733
Konter og innskudd	900	0	0	0	0	0	0	900
Utlån	0	0	56 002		3 091	305	11 993	71 391
Sum	218 248	123	66 351	9 654	3 091	305	99 098	396 869

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

² I kolonne "øvrige" har vi inkludert en investering som bærer kredittrisiko men som ikke er direkte avstembar mot balanseposten "rentebærende verdipapirer" og derav skaper en differanse på NOK 1 371 millioner per 31.12.2019.

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE	AAA	AA	A	BBB	Sum Investment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	11 742	4 068	9 757	2 582	28 149
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	24 584	19 989	60 241	26 689	131 504
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	22 293	4 871	7 701	2 263	37 128
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	5 783	10 048	3	15 834
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	1 261	3 473	0	4 733
Kontanter og innskudd	0	0	900	0	900
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	58 618	35 973	92 119	31 537	218 248

Med kredittrisiko menes risikoen for at motparten ikke skal klare å møte sine forpliktelser til KLP. I denne tabellen er kredittrisikoen målt ved ratingbyråers estimater på hvor høy kredittverdighet de ulike utstederne av rentepapirer har. For eiendeler som ikke er ratet så er de lagt i andre kategorier som beskriver kredittrisiko, eksempelvis sektor og garantier.

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debtors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

KLP har god balanse mellom norske obligasjoner og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. KLP har en høy konsentrasjon av gjeldsinstrumenter rettet mot norsk offentlig sektor.

I noteinndelingen er det benyttet rating fra Standard & Poor's, Moodys, Fitch, Scope Ratings og Nordic Credit Rating. Ratingen er konvertert til S&P sin ratingtabell, hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kredittverdighet. Laveste rating av de fem er benyttet og alle fem ratingselskaper er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Det som er klassifisert som «Øvrige» er i all hovedsak verdipapirer utstedt av kraftselskaper og andre foretaksobligasjoner; dette beløper seg til 101 milliarder kroner per 31.12.2020. KLP Konsernet har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under kategorien Øvrige.

Linjene i noten er sammenfallende med balanseoppsettet. Unntakene er gjeldsinstrumenter til virkelig verdi som er delt opp i tre kategorier i noten og utlån som er vist samlet i noten, men som befinner seg på to linjer i balansen (virkelig verdi og amortisert kost).

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
TI STØRSTE MOTPARTER		
Motpart 1	13 421	10 340
Motpart 2	7 073	6 745
Motpart 3	6 902	6 535
Motpart 4	6 147	5 841
Motpart 5	6 052	5 575
Motpart 6	5 622	5 359
Motpart 7	4 836	4 739
Motpart 8	4 698	4 698
Motpart 9	4 391	3 598
Motpart 10	3 846	3 526
Totalt	62 988	56 957

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi.

Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti).

PREMIEFORDRINGER OG FORDRINGER I FORBINDELSE MED REASSURANSE

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
Premiefordringer	1 731	485
Nedskrivninger av premiefordringer	1	0
Sum	1 732	485

KLPs premiefordringer er i hovedsak rettet mot offentlig sektor og kredittrisikoen vurderes som lav. Hovedbransjen kollektiv pensjon – offentlig er i tillegg tilknyttet Overføringsavtalen for offentlig sektor. Denne overføringsavtalen har en sikringsordning som skal bidra til å sikre pensjonsrettigheter opparbeidet hos arbeidsgivere som opphører eller som ikke betaler premie ved forfall etter nærmere regler. KLP kan således søke dekning for ubetalte krav i denne bransjen hos sikringsordningen dersom kravet faller innenfor sikringsordningens bestemmelser.

ENDRING I VIRKELIG VERDI SOM FØLGE AV ENDRING I KREDITTRISIKO

MILLIONER KRONER	31.12.2020
Endring i virkelig verdi som følge av endring i kredittrisiko	254
Endring i virkelig verdi som følge av endring i kredittrisiko	254

Dette er ingen nøyaktig beregning, men vårt beste estimat. Faktisk endring i virkelig verdi avhenger av både endringer i risikofri rente og kredittpåslag. Dette estimatet er et forsøk på å isolere endringen i virkelig verdi som skyldes at kredittpåslaget på obligasjonene har endret seg i løpet av året. Estimaten regnes ut ved at man ser på endringen i kredittpåslag for hver enkelt obligasjon gjennom året og obligasjonens kontantstrømvektene gjenværende løpetid (durasjon) for obligasjonen på rapporteringstidspunktet. Det er mange grunner til at kredittpåslaget endrer seg, for eksempel at kredittpåslaget blir lavere når obligasjonen går mot forfall, at en utsteder anses som mer eller mindre risikofull eller at markedet krever en høyere eller lavere risikopremie for kredittobligasjoner generelt. Dersom endringen i virkelig verdi er positiv (negativ) indikerer det at det durasjon- og verdivektede kredittpåslaget er redusert (økt).

Beregningen tar utgangspunkt i beholdning pr. 31.12.20, og er gjort for bonds og index bonds som verdsettes til virkelig verdi. Statsporteføljer er tatt ut av beregningsgrunnlaget. Fondsandeler er ikke dekomponert.

Note 12 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør

31.12.2020 MILLIONER KRONER				Relaterte beløp som ikke er presentert netto			
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp
EIENDELER							
Finansielle derivater	6 843	0	6 843	-326	-5 795	0	1 089
Sum	6 843	0	6 843	-326	-5 795	0	1 089
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	5 943	0	5 943	-326	-4 860	0	970
Sum eiendeler selskapsporteføljen	884	0	884	0	-923	0	106
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	16	0	16	0	-12	0	12
Sum	6 843	0	6 843	-326	-5 795	0	1 089
GJELD							
Finansielle derivater	327	0	327	-326	-3	0	0
Sum	327	0	327	-326	-3	0	0
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	326	0	326	-326	0	0	0
Sum gjeld selskapsporteføljen	0	0	0	0	0	0	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	1	0	1	0	-3	0	0
Sum	327	0	327	-326	-3	0	0

31.12.2019 MILLIONER KRONER				Relaterte beløp som ikke er presentert netto			
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp
EIENDELER							
Finansielle derivater	4 733	0	4 733	-598	-3 981	0	169
Sum	4 733	0	4 733	-598	-3 981	0	169
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	3 971	0	3 971	-597	-3 219	0	154
Sum eiendeler selskapsporteføljen	747	0	747	0	-762	0	0
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	15	0	15	-1	0	0	14
Sum	4 733	0	4 733	-598	-3 981	0	169
GJELD							
Finansielle derivater	599	0	599	-598	-11	0	0
Sum	599	0	599	-598	-11	0	0
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	598	0	598	-597	-3	0	0
Sum gjeld selskapsporteføljen	0	0	0	0	0	0	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	2	0	2	-1	-8	0	0
Sum	599	0	599	-598	-11	0	0

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i KLP; hvilke muligheter KLP har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen, samt en ytterligere tabell med tilsvarende informasjon sortert på de ulike porteføljene i selskapet.

Note 13 **Pantelån og andre utlån**

MILLIONER KRONER	Kommune- forvaltningen	Statlige og kommuneide foretak ¹	Private organisasjoner og foretak	Lønnstakere, trygdede og tilsvarende	Sum 31.12.2020	Sum 31.12.2019
Agder	3 230	171	6	90	3 497	2 821
Innlandet	6 102	160	173	181	6 616	5 893
Møre og Romsdal	4 644	76	175	142	5 038	4 200
Nordland	4 597	135	48	137	4 917	4 458
Oslo	24	0	1 613	300	1 936	2 011
Rogaland	2 497	163	97	240	2 997	2 683
Svalbard	86	0	0	1	86	6 506
Troms og Finnmark	3 953	638	266	196	5 053	3 810
Trøndelag	7 081	200	192	211	7 684	227
Vestfold og Telemark	3 008	245	128	266	3 647	3 992
Vestland	7 388	1 005	184	331	8 908	7 344
Viken	14 699	921	185	1 083	16 887	16 404
Utlandet	0	0	9 923	0	9 923	10 766
Ufordelt	0	0	0	12	12	6
Påløpte renter	194	6	18	3	222	270
Sum	57 500	3 721	13 009	3 194	77 424	71 391

¹ Denne kategorien omfatter, foruten statlige og kommuneide foretak, også kommunal forretningsdrift.

Denne tabellen fordeler utlånene til KLP på fylke og sektor. Sektor er basert på sektorkodene fra Statistisk Sentralbyrå.

KLP har en utlånsportefølje av høy kvalitet, med begrenset kredittrisiko og historisk svært lave tap. KLP yter hovedsakelig lån med pant i bolig med en belåningsgrad under 80 prosent, lån til kommuner og lån med offentlige garantier. Utlån sikret med pant i bolig utgjør rundt 3,2 milliarder kroner. Sektordiversifiseringen på utlån i KLP er meget liten, da en meget høy andel av utlån er rettet mot offentlig sektor. Konsentrasjonsrisikoen dette antyder er likevel lite reell da utlånene omfattes av offentlig garanti, som innebærer en særdeles lav motpartsrisiko.

KLP har i tillegg et konserninternt lån på rundt 13 milliarder kroner som ligger på linjen fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak.

MILLIONER KRONER	2020	2019
INDIVIDUELLE NEDSKRIVNINGER PÅ UTLÅN TIL AMORTISERT KOST		
Antall lån	1,00	1,0
Sum hovedstol før nedskrivninger	0,50	0,77
Nedskrivninger	0,50	0,32
Sum hovedstol etter nedskrivninger	0,00	0,45
INDIVIDUELLE NEDSKRIVNINGER		
Nedskrivning på individuelle utlån 01.01.	0,30	0,29
Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuell nedskrivning	0,00	0,00
Periodens nedskrivning på individuelle utlån	0,20	0,03
Periodens reversering av nedskrivning på individuelle utlån	0,00	0,00
Nedskrivning på individuelle utlån	0,50	0,32
GRUPPEVIS NEDSKRIVNING		
Nedskrivning på grupper av utlån 01.01.	0,10	0,05
Periodens nedskrivning på grupper av utlån	0,00	0,02
Nedskrivning på grupper av utlån	0,10	0,07

FORFALTE, IKKE NEDSKREVNE UTLÅN

MILLIONER KRONER	2020 Restgjeld	2019 Restgjeld
FORFALT		
30-90 dager	7	8
over 90 dager	6	10
Sum forfalte utlån	13	18

Antall er absolutte tall og beløp er gjengitt i millioner kroner. Misligholdte utlån gjelder utlån målt til amortisert kost. Alle nedskrivninger gjelder utlån med pant i bolig.

Note 14 Aksjer og andeler i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak

MILLIONER KRONER	Org. nr.	Eierandel %	Foretakets egenkapital ved 1. gangs anskaffelse	Anskaffelseskost	Bokført verdi 31.12.19	Tilgang/avgang	Verdi-regulering	Resultatandel	Egenkapital transaksjon'	Utbytte	Bokført verdi 31.12.20
AKSJER I SELSKAPSPORTEFØLJEN EIENDOMSDATTERFORETAK											
KLP Huset AS											
Dronning Eufemiasgate 10	889828382	100,0 %	0,00	0,10	2 176,10	0,00	343,22	70,02	-53,87	0,00	2 535,48
0191 Oslo											
KLP Zander Kaaes gt. 7 AS											
Abels gate 9	999659527	100,0 %	0,00	790,22	828,52	0,00	9,21	35,26	-27,98	0,00	845,02
7030 Trondheim											
Sum aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak i selskapsporteføljen			0,00	790,32	3 004,63	0,00	352,44	105,28	-81,85	0,00	3 380,50
AKSJER I SELSKAPSPORTEFØLJEN											
DATTERFORETAK (EKSKL. EIENDOM)											
KLP Skadeforsikring AS											
Dronning Eufemiasgate 10	970896856	100,0 %	58,67	78,67	1 940,52	0,00	0,00	170,36	0,00	0,00	2 110,88
0191 Oslo											
KLP Bedriftspensjon AS											
Dronning Eufemiasgate 10	990329389	100,0 %	50,00	50,00	591,11	-591,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
0191 Oslo											
KLP Kapitalforvaltning AS											
Dronning Eufemiasgate 10	968437666	100,0 %	6,55	14,00	318,07	0,00	0,00	23,48	-6,99	0,00	334,57
0191 Oslo											

MILLIONER KRONER	Org. nr.	Eier- andel %	Foretakets egenkapital ved 1. gangs anskaffelse	Anskaffelses- kost	Bokført verdi 31.12.19	Tilgang/ avgang	Verdi- regulering	Resultat- andel	Egenkapital transaksjon¹	Utbytte	Bokført verdi 31.12.20
KLP Forsikringservice AS											
Dronning Eufemiasgate 10	967696676	100,0 %	0,05	0,10	4,72	0,00	0,00	-0,17	-0,16	0,00	4,38
0191 Oslo											
KLP Bankholding AS											
Dronning Eufemiasgate 10	993749532	100,0 %	15,10	15,10	2 228,01	0,00	0,00	129,85	100,00	0,00	2 457,86
0191 Oslo											
Sum aksjer og andeler i datterforetak (ekskl. eiendom) i selskapsporteføljen			130,37	157,87	5 082,42	-591,11	0,00	323,52	92,85	0,00	4 907,68
TILKNYTTETE FORETAK I SELSKAPSPORTEFØLJEN											
Norsk Pensjon AS											
Hansteens gate 2	890050212	25,0 %	5,00	2,50	1,77	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,77
0253 Oslo											
Fylkeshuset AS											
Fylkeshuset	930591114	48,0 %	0,05	0,05	0,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05
6404 Molde											
Sum aksjer og andeler i tilknyttede foretak i selskapsporteføljen			5,05	2,55	1,82	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,82
Sum aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak i selskapsporteføljen			135,42	160,41	5 084,24	-591,11	0,00	323,52	92,85	0,00	4 909,50
Sum datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak			135,42	950,74	8 088,87	-591,11	352,44	428,80	11,00	0,00	8 290,00
EIENDOMSDATTERFORETAK											
AKSJER I KOLLEKTIV- OG INVESTERINGSVALGPORTEFØLJENE											
KLP Eiendom AS											
Dronning Eufemiasgate 10	988394750	100,0 %	0,10	0,14	54 176,29	0,00	3 511,40	2 519,91	1 757,81	0,00	61 965,40

MILLIONER KRONER	Org. nr.	Eierandel %	Foretakets egenkapital ved 1. gangs anskaffelse	Anskaffelses-kost	Bokført verdi 31.12.19	Tilgang/avgang	Verdi-regulering	Resultat-andel	Egenkapital transaksjon¹	Utbytte	Bokført verdi 31.12.20
0191 Oslo											
Sum aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak i kollektiv- og investeringsvalgporteføljene			0,10	0,14	54 176,29	0,00	3 511,40	2 519,91	1 757,81	0,00	61 965,40
DATTERFORETAK I KOLLEKTIVPORTEFØLJEN											
Copenhagen Infrastructure Partners III GP APS											
Nørregade 21		100,0 %	0,06	13,51	5,54	5,69	0,00	2,81	0,00	0,00	14,04
1165 København K. Denmark											
Copenhagen Infrastructure Partners II GP APS											
Nørregade 21		100,0 %	8,88	16,30	14,01	1,80	0,00	-13,60	0,00	0,00	2,21
1165 København K. Denmark											
Sum aksjer og andeler i datterforetak i kollektivporteføljen			8,94	29,81	19,55	7,49	0,00	-10,79	0,00	0,00	16,25
FELLESKONTROLLERTE FORETAK I KOLLEKTIVPORTEFØLJEN											
KLP Norfund Investments IS											
Fridtjof Nansens plass 4	999548636	49,0 %	0,05	613,51	614,97	50,91	0,00	44,71	0,00	0,00	710,59
0160 OSLO											
Sum aksjer og andeler i felleskontrollert foretak i kollektivporteføljen			0,05	613,51	614,97	50,91	0,00	44,71	0,00	0,00	710,59
TILKNYTTETE FORETAK I KOLLEKTIVPORTEFØLJEN											
Norfinance AS											
Fridtjof Nansens plass 4	912764729	46,5 %	92,30	443,49	538,10	12,37	0,00	-44,37	0,00	-4,65	501,45
0160 OSLO											

MILLIONER KRONER	Org. nr.	Eier- andel %	Foretakets egenkapital ved 1. gangs anskaffelse	Anskaffelses- kost	Bokført verdi 31.12.19	Tilgang/ avgang	Verdi- regulering	Resultat- andel	Egenkapital transaksjon¹	Utbytte	Bokført verdi 31.12.20
Tensio AS											
Kjøpmannsgata 7A	922828172	20,0 %	1 652,60	1 502,60	1 246,08	-150,00	0,00	63,46	0,00	-57,20	1 102,33
7500 STJØRDAL											
Neas AS											
Industriveien 1	960684737	33,3 %	356,50	356,50	0,00	356,50	0,00	-41,58	0,00	0,00	314,92
6517 Kristiansund N											
Runde Holdco AS											
Vestre Strømkaien 7	923101284	20,6 %	400,00	400,00	0,00	400,00	0,00	-1,43	0,00	0,00	398,57
5008 Bergen											
Odal Vindkraftverk AS											
Pausvegen 6	924824905	41,5 %	329,75	278,53	0,00	278,53	0,00	-1,67	0,00	0,00	276,86
1927 Rånåsfoss											
Copenhagen Infrastructure III GP APS											
Nørregade 21		33,3 %	0,02	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02
1165 København K.											
Denmark											

MILLIONER KRONER	Org. nr.	Eierandel %	Foretakets egenkapital ved 1. gangs anskaffelse	Anskaffelseskost	Bokført verdi 31.12.19	Tilgang/avgang	Verdi-regulering	Resultatandel	Egenkapitaltransaksjon ¹	Utbytte	Bokført verdi 31.12.20
Stena Renewable AB											
Rosenlundsg.3 Box 7123		30,0 %	600,17	784,43	660,75	126,52	0,00	71,47	0,00	0,00	858,74
402 33 Göteborg											
Sweden											
Skaftåsen Bidco AB											
BOX 16285		23,2 %	85,70	85,70	0,00	85,70	0,00	-11,16	0,00	0,00	74,54
103 25 Stockholm											
Sweden											
Sum aksjer og andeler i tilknyttede foretak i kollektivporteføljen			3 517,04	3 851,27	2 444,95	1 109,63	0,00	34,72	0,00	-61,85	3 527,45
Sum aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollert foretak i kollektivporteføljen			3 526,03	4 494,59	3 079,47	1 168,03	0,00	68,63	0,00	-61,85	4 254,28

¹ Kolonnen egenkapitaltransaksjon inkluderer konsernbidrag.

Alle aksjer og andeler har lik stemmeandel.

Note 15 **Aksjer og aksjefondsandeler**

Norske aksjer og andeler er oppgitt med tilhørende organisasjonsnummer.

Markedsverdi er oppgitt i hele millioner kroner. Det betyr at dersom markedsverdien er lavere enn 0,5 millioner kroner blir denne rapportert som 0.

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
NORGE			
NMI GP IV AS	922100209	1 331 815	13
NORDIC CREDIT RATING AS	911721287	29 970	5
SOLGAARDEN SA	965585850	137	2
TOPCO AS (OSLOFJORD VARME)		180	242
SUM USPESIFISERT			261
EUROPRIS			
EUROPRIS ASA		478 686	24
KONGSBERG AUTOMOTIVE ASA		1 034 451	0
SATS ASA		171 766	4
XXL ASA		403 399	8
SUM FORBRUKSVARER			37
GRIEG SEAFOOD			
GRIEG SEAFOOD ASA	946598038	132 605	11
KALERA			
KALERA AS		958 123	31
LEROY SEAFOOD GROUP			
LEROY SEAFOOD GROUP ASA		859 512	52
MARINE HARVEST			
MARINE HARVEST	964118191	1 373 349	262
ORKLA			
ORKLA	910747711	2 343 290	204
SALMAR			
SALMAR ASA		162 993	82
SUM KONSUMENTVARER			643
2VK INVEST			
2VK INVEST AS	986977376	2 690 000	2
AKER BP			
AKER BP ASA	989795848	311 441	67
AKER SOLUTIONS HOLDING			
AKER SOLUTIONS HOLDING ASA	913748174	431 778	7
DNO			
DNO ASA	921526121	1 689 532	12
EQUINOR			
EQUINOR ASA	923609016	3 391 901	492
PETROLEUM GEO-SERVICES			
PETROLEUM GEO-SERVICES	916235291	1 117 790	6
READ WELL SERVICES HOLDING (a-aksje)			
READ WELL SERVICES HOLDING (a-aksje) AS	995280221	113 939	0
READ WELL SERVICES HOLDING (b-aksje)			
READ WELL SERVICES HOLDING (b-aksje) AS	995280221	990 546	3
TGS NOPEC GEOPHYSICAL CO			
TGS NOPEC GEOPHYSICAL CO ASA		337 455	45
SUM ENERGI			633
ABG SUNDAL COLLIER HOLDING			
ABG SUNDAL COLLIER HOLDING ASA		1 082 638	7
AKER ASA-A SHARES			
AKER ASA-A SHARES	886581432	75 040	42
AXACTOR			
AXACTOR	921896328	374 641	4

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
B2 HOLDING ASA	992249986	946 717	7
DNB ASA		2 761 084	463
GJENSIDIGE FORSIKRING ASA	995568217	569 322	109
NORDIC MICROFINANCE INITIATIVE	917763399	6 124 367	12
NORWEGIAN FINANCE HOLDING AS		431 162	32
NORWEGIAN MICROFINANCE INITIATIVE	917763399	8 118 127	14
SPAREBANK 1 SR BANK ASA	937895321	529 006	48
STOREBRAND ASA	916300484	1 347 766	87
SUM FINANS			824
BERGENBIO ASA		137 141	4
MEDI-STIM		35 673	9
NORDIC NANOVECTOR ASA		181 396	3
PCI BIOTECH HOLDING ASA		107 579	3
PHOTOCURE		69 166	7
REDCORD AS	960304977	7 100	0
SUM HELSE			27
AF GRUPPEN ASA		212 349	37
AMERICAN SHIPPING COMPANY AS		96 180	3
HIDDN SOLUTIONS ASA		2 195	0
BONHEUR ASA	830357432	62 621	15
FJORD1 ASA	983472583	40 372	2
HEXAGON COMPOSITES ASA	938992185	339 957	19
HEXAGON PURUS HOLDING AS		473	0
KONGSBERG GRUPPEN ASA	943753709	258 319	45
MPC CONTAINER SHIPS AS		171 046	1
NEL ASA		3 824 817	111
NORWEGIAN AIR SHUTTLE AS	965920358	4 721	0
OTOVO AS - A SHARES		238 806	36
OTOVO AS - PEF SHARES		42 000	6
TOMRA SYSTEMS ASA	927124238	319 397	135
VEIDEKKE ASA	917103801	293 238	32
WALLENIIUS WILHELMSEN LOGISTI	995216604	304 779	7
SUM INDUSTRI			450
ATEA ASA		238 104	29
BOUVET ASA		26 630	19
CRAYON GROUP HOLDING AS	997602234	99 355	12
IDEX ASA		2 072 697	6
KITRON ASA		517 038	9
NORDIC SEMICONDUCTOR ASA		509 682	70
Q-FREE ASA	935487242	4 350 635	24
SUM IT			170

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
ELKEM ASA	911382008	755 158	21
NORSK HYDRO ASA	914778271	4 273 504	170
YARA INTERNATIONAL	986228608	515 461	184
SUM RÅVARER			375
ENTRA ASA	999296432	499 197	97
OLAV THON EIENDO	914594685	76 943	14
SUM EIENDOM			111
Adevinta ASA	921796226	698 865	101
SCHIBSTED	933739384	6 774	2
SCHIBSTED ASA-B SHS	933739384	556 074	178
TELENOR		2 093 643	305
SUM TELEKOM & MEDIA			586
FJORDKRAFT HOLDING ASA		250 000	21
ISTAD AS		13 000	135
LOFOTKRAFT AS	986347801	10 290	135
RINGERIKS-KRAFT AS	976957628	150	218
SCATEC SOLAR ASA	990918546	301 101	103
TRONDERENERGI AS	980417824	1 652 744	1 199
TUSSA KRAFT AS		454	565
SUM FORSYNING			2 376
NORGE			6 493
UTLAND			
BGP HOLDINGS		1 374 296	0
TOPICUS.COM INC		2 417	0
ABC-MART INC		2 200	1
ACCOR		9 185	3
ADIDAS		13 801	43
ADVANCE AUTO PARTS		4 200	6
AISIN SEIKI CO		12 600	3
AMAZON.COM		26 179	730
DELPHI AUTOMOTIVE PLC		15 009	17
ARAMARK		20 000	7
AUTOLIV INC		5 700	4
AUTOZONE		1 455	15
NAMCO BANDAI HOLDINGS		12 900	10
BARRATT DEVELOPMENTS		60 722	5
BMW STAMM		25 902	20
BMW VORZUG		3 485	2
BERKELEY GROUP HOLDINGS		7 056	4
BEST BUY CO		14 184	12
PRICELINE.COM		2 511	48

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
BORGWARNER INC		14 300	5
BRIDGESTONE CORP		33 800	9
BURBERRY GROUP		22 754	5
BURLINGTON STORES INC		3 800	9
CANADIAN TIRE CORP A		4 900	5
CARMAX		10 100	8
CARNIVAL CORP		103	0
CARNIVAL PLC(P AND O PRINCES		43 357	7
CARVANA CO		3 700	8
COMPASS GROUP		129 059	21
CONTINENTAL		8 526	11
DAIMLERCHRYSLER		64 387	39
DARDEN RESTAURANTS		7 300	7
DELIVERY HERO AG		10 135	13
DENSO CORP		30 300	15
DOLLAR GENERAL CORP		15 862	29
DOLLAR TREE INC		15 251	14
DOLLARAMA INC		16 900	6
DOMINO'S PIZZA INC		2 270	7
D.R. HORTON		23 900	14
EBAY		46 474	20
ELECTROLUX B		16 302	3
ESSILOR INTERNATIONAL		20 233	27
ETSY INC		8 200	12
EXPEDIA		7 350	8
FAST RETAILING CO		3 700	28
FAURECIA		7 344	3
FERRARI NV		9 433	19
FIAT CHRYSLER AUTOMOBILES NV		71 467	11
FORD MOTOR CO		226 908	17
GARMIN		8 200	8
GENERAL MOTORS CO		79 089	28
GENUINE PARTS CO		8 575	7
GILDAN ACTIVEWEAR		15 100	4
HASBRO		8 800	7
HELLOFRESH SE		10 417	7
HENNES & MAURITZ B		60 218	11
HERMES INTERNATIONAL		2 501	23
HIKARI TSUSHIN INC		1 900	4
HILTON WORLDWIDE HOLDINGS IN		17 233	16
HOME DEPOT		66 728	152

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
HONDA MOTOR CO		105 600	25
HUSQVARNA B		33 815	4
IIDA GROUP HOLDINGS CO LTD		10 500	2
INDITEX		86 144	23
INTERCONTINENTAL HOTELS		11 150	6
ISUZU MOTORS		39 500	3
JD SPORTS FASHION PLC		32 829	3
TAKEAWAY.COM NV		10 497	10
PPR		5 859	36
KINGFISHER		151 621	5
KOITO MFG		6 800	4
LEAR CORP		2 900	4
LENNAR CORP-A		19 100	12
LKQ CORP		16 100	5
LOWE'S COS		47 199	65
LULULEMON ATHLETICA INC		6 900	21
MAGNA INTERNATIONAL A		17 488	11
MARRIOTT INT'L A		16 710	19
MARUI GROUP CO LTD		13 400	2
MAZDA MOTOR CORP		49 700	3
MCDONALD'S CORP		45 049	83
MCDONALD'S HOLDINGS CO JAPAN		4 500	2
MERCADOLIBRE INC		2 600	37
MERCARI INC		5 400	2
MICHELIN		12 663	14
MOHAWK INDUSTRIES		2 900	3
MONCLER SPA		17 546	9
NEWELL RUBBERMAID		17 518	3
NEXT		8 177	7
NGK SPARK PLUG CO		11 300	2
NIKE B		76 272	92
NISSAN MOTOR CO		137 400	6
NITORI CO		4 800	9
NVR INC		230	8
OCADO GROUP PLC		36 462	10
O'REILLY AUTOMOTIVE INC		4 606	18
ORIENTAL LAND CO		12 300	17
DON QUIJOTE CO LTD		23 400	5
PANASONIC CORP		148 200	15
PANDORA A/S		7 688	7
PELOTON INTERACTIVE INC-A		13 400	17

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
PERSIMMON PLC		26 919	9
PEUGEOT SA		39 423	9
POOL CORP		2 700	9
PORSCHE AUTOMOBIL HOLDING SE		9 503	6
PROSUS NV		36 750	34
PULTE GROUP INC		15 866	6
PUMA		6 869	7
RAKUTEN		42 900	4
RENAULT		14 782	6
RESTAURANT BRANDS INTERN		17 448	9
RINNAI CORP		1 900	2
ROSS STORES		22 227	23
ROYAL CARIBBEAN CRUISES		8 908	6
RYOHIN KEIKAKU CO LTD		23 000	4
SEB SA		1 800	3
SEKISUI CHEMICAL CO		16 300	3
SEKISUI HOUSE		37 200	6
SHARP CORP		6 700	1
SHIMAMURA CO		1 500	1
SHIMANO		4 400	9
SODEXHO ALLIANCE		5 606	4
SONY CORP		82 100	70
STANLEY ELECTRIC CO		8 400	2
STARBUCKS CORP		72 601	66
FUJI HEAVY INDUSTRIES		38 000	6
SUMITOMO ELECTRIC IND		41 800	5
SUZUKI MOTOR CORP		23 100	9
SWATCH GROUP INH		2 000	5
SWATCH GROUP NAM		3 670	2
TARGET CORP		31 211	47
TAYLOR WIMPEY		205 409	4
TESLA MOTORS INC		44 500	269
TIFFANY & CO		6 600	7
TJX COS		74 422	44
TOYODA GOSEI CO		6 200	2
TOYOTA INDUSTRIES CORP		8 400	6
TOYOTA MOTOR CORP		135 991	90
TRACTOR SUPPLY COMPANY		8 500	10
ULTA BEAUTY INC		3 700	9
USS CO		15 900	3
VAIL RESORTS INC		2 500	6

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
VALEO SA		18 960	6
VF CORP		21 600	16
VOLKSWAGEN STAMM		1 778	3
VOLKSWAGEN VORZUG		14 642	23
WAYFAIR INC- CLASS A		5 000	10
WESFARMERS		72 221	24
WHIRLPOOL CORP		3 240	5
WHITBREAD		17 391	6
YAMADA DENKI CO		38 500	2
YAMAHA CORP		7 500	4
YAMAHA MOTOR CO		28 600	5
YUM BRANDS		17 882	17
ZALANDO SE		10 677	10
START TODAY CO LTD		4 100	1
SUM FORBRUKSVARER			3 214
A2 MILK CO LTD		47 347	4
AEON CO		45 500	13
AJINOMOTO CO		33 000	6
ALIMENTATION COUCHE-T. B		59 934	17
ARCHER-DANIELS-MIDLAND		37 221	16
ASSOCIATED BRITISH FOODS		28 099	7
BARRY CALLEBAUT AG-REG		169	3
BEIERSDORF		9 419	9
BUNGE		10 000	6
CALBEE INC		5 400	1
CAMPBELL SOUP CO (US)		12 448	5
CARREFOUR		52 708	8
LINDT & SPRUENGLI PART		90	8
LINDT AND SPRUENGLI NAMEN		9	8
CHURCH & DWIGHT CO INC		18 000	13
CLOROX CO		8 418	15
COCA-COLA WEST COMPANY LIMITED		14 000	2
COCA-COLA CO		279 666	131
COCA-COLA EUROPEAN PARTNERS		20 100	9
COCA-COLA HBC AG-CDI		14 949	4
COLES GROUP LTD		92 176	11
COLGATE-PALMOLIVE		57 159	42
COLRUYT		5 739	3
CONAGRA FOODS INC		27 239	8
COSMOS PHARMACEUTICAL CORP		800	1
COSTCO WHOLESALE CORP		30 306	98

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
DANONE		52 947	30
EMPIRE CO LTD 'A'		12 900	3
ESSITY AKTIEBOLAG-B		50 010	14
ESTEE LAUDER COS A		15 628	36
GENERAL MILLS		42 430	21
HENKEL AG & CO KGAA		8 701	7
HENKEL AG & CO KGAA		14 105	14
HERSHEY CO (THE)		10 000	13
HORMEL FOODS CORP		18 800	8
ICA GRUPPEN AB		4 791	2
ITO EN		4 400	2
JDE PEET'S NV		7 375	3
JERONIMO MARTINS SGPS		20 713	3
J.M.SMUCKER		7 200	7
KAO CORP		37 000	24
KELLOGG CO		15 100	8
KERRY GROUP A		13 102	16
KESKO B		22 053	5
DR PEPPER SNAPPLE GROUP-W/I		25 200	7
KIKKOMAN CORP		11 200	7
KIMBERLY-CLARK CORP		24 023	28
KOBAYASHI PHARMACEUTICAL CO		3 600	4
KOBE BUSSAN CO LTD		10 200	3
AHOLD (KON)		94 377	23
KOSE CORP		2 300	3
KRAFT HEINZ CO/THE		43 296	13
KROGER CO		50 476	14
LAMB WESTON HOLDINGS INC		10 300	7
LAWSON		1 900	1
LION CORP		17 000	4
LOBLAW COMPANIES LTD		12 537	5
LOREAL		21 533	70
MCCORMICK & CO NV		18 642	15
MEIJI HOLDINGS CO LTD		7 600	5
METRO A		17 407	7
KRAFT FOODS A		101 049	51
MONSTER BEVERAGE CORP		27 987	22
NESTLE		247 188	250
NIPPON MEAT PACKERS		7 600	3
NISSHIN SEIFUN GROUP		20 105	3
NISSIN FOODS HOLDINGS CO LTD		5 900	4

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
BAKKAFROST P/F		162 065	99
PEPSICO		95 841	122
PIGEON CORP		10 100	4
POLA ORBIS HOLDINGS INC		6 000	1
PROCTER & GAMBLE CO		171 535	204
RECKITT BENCKISER GROUP PLC		60 828	47
SAINSBURY (J)		174 012	5
SAPUTO		12 466	3
SEVEN AND I HOLDINGS CO		57 540	17
SHISEIDO CO		30 100	18
SUNDRUG CO LTD		4 400	2
SUNTORY BEVERAGE & FOOD LTD		7 200	2
SYSCO CORP		33 167	21
TESCO		839 727	23
TOYO SUISAN KAISHA		5 800	2
TSURUHA HOLDINGS INC		2 400	3
TYSON FOODS A		16 600	9
UNI-CHARM CORP		33 000	13
UNILEVER PLC		236 316	121
WALGREEN CO		53 232	18
WAL-MART STORES INC		97 700	121
WELCIA HOLDINGS CO LTD		3 800	1
WESTON (GEORGE)		3 799	2
WH GROUP LTD		816 000	6
WILMAR INTERNATIONAL		144 900	4
MORRISON WM SUPERMARKETS		245 621	5
WOOLWORTHS LTD		96 959	25
YAKULT HONSHA CO		8 300	4
YAMAZAKI BAKING CO		10 000	1
SUM KONSUMENTVARER			2 114
CALTEX AUSTRALIA		19 661	4
ATLANTICA TENDER DRILLING LT		4 548 536	3
AVANCE GAS HOLDING LTD		137 822	6
BAKER HUGHES A GE CO		49 481	9
BP		1 222 384	36
BW LPG LTD		220 090	13
BW OFFSHORE LTD		262 022	10
CABOT OIL & GAS CORP		28 300	4
CAMECO CORP		29 400	3
CHENIERE ENERGY INC		15 700	8
CHEVRON CORP		141 500	102

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
CONCHO RESOURCES INC		13 700	7
CONOCOPHILLIPS		81 887	28
JX HOLDINGS INC		225 155	7
ENI		142 124	13
EOG RESOURCES		42 000	18
EXXON MOBIL CORP		316 263	112
FRONTLINE LTD		247 740	13
GALP ENERGIA SGPS SA-B SHRS		22 889	2
HALLIBURTON CO		59 900	10
HESS		19 000	9
IDEMITSU KOSAN CO		8 863	2
INDEPENDENT TANKERS CORP LTD		1 539 877	0
INPEX CORPORATION		55 800	3
INTER PIPELINE LTD		39 156	3
KEYERA CORP		11 522	2
KINDER MORGAN INC		152 141	18
LUNDIN PETROLEUM		14 040	3
NESTE OIL		23 195	14
OCCIDENTAL PETROLEUM		58 784	9
OCCIDENTAL PETROLEUM-CW27		7 348	0
OIL SEARCH		149 935	4
OMV AG		10 350	4
ONEOK INC		32 100	11
PARKLAND FUEL CORP		12 358	3
PEMBINA PIPELINE CORP		40 909	8
PIONEER NATURAL RES.		11 800	11
REPSOL YPF		100 055	9
REPSOL SA-RTS		100 055	0
ROYAL DUTCH SHELL PLC-A SHS		9 251	1
ROYAL DUTCH SHELL B		483 384	71
SANTOS		114 065	5
SCHLUMBERGER		101 346	19
SUBSEA 7 SA		686 392	60
TRANSCANADA CORP		69 732	24
TENARIS SA		34 366	2
TOTAL		148 154	55
VALERO ENERGY CORP		29 735	14
VOPAK		5 938	3
WILLIAMS COS		86 743	15
WOODSIDE PETROLEUM		65 384	10
SUM ENERGI			799

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
3I GROUP PLC		57 675	8
ABN AMRO GROUP NV-CVA		10 836	1
ACOM CO		18 600	1
ADMIRAL GROUP PLC		12 955	4
AEGON		150 990	5
AFLAC		41 944	16
AGEAS		14 188	6
AGNC INVESTMENT CORP		27 400	4
AIA GROUP LTD		729 460	77
ALLEGHANY CORP		700	4
ALLIANZ		25 158	53
ALLSTATE CORP		19 309	18
ALLY FINANCIAL INC		29 600	9
AMERICAN EXPRESS		41 874	43
AMERICAN FINANCIAL GROUP INC		5 000	4
AMERICAN INT'L GROUP		50 747	16
AMERIPRISE FINANCIAL		7 870	13
AMP LTD		229 635	2
AMUNDI SA		2 236	2
ANNALY CAPITAL MANAGEMENT IN		76 200	6
AON PLC-CLASS A		14 073	25
APOLLO GLOBAL MANAGEMENT INC		10 100	4
ARCH CAPITAL GROUP		24 400	8
ARTHUR J GALLAGHER & CO		11 300	12
ASSICURAZIONI GENERALI		68 251	10
ASSURANT		4 400	5
ASX		10 616	5
ATHENE HOLDING LTD-CLASS A		10 100	4
ANZ BANKING GROUP		170 943	26
AVIVA		255 036	10
AXA SA		116 563	24
BALOISE-HOLDING AG		2 727	4
BANCO BILBAO VIZCAYA ARGENTA		382 399	16
BANCO ESPIRITO SANTO		190 970	0
BSCH BCO SANTANDER CENTR		1 045 740	28
BANK HAPOALIM BM		51 556	3
BANK LEUMI LE-ISRAEL		87 201	4
BANK OF AMERICA CORP		469 510	122
BANK EAST ASIA		77 706	1
BANK KYOTO		5 200	2
BANK MONTREAL		38 552	25

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
BANK NEW YORK MELLON		49 281	18
BANK NOVA SCOTIA		73 501	34
BANQUE CANTONALE VAUDOIS-REG		2 090	2
BARCLAYS		986 421	17
BERKSHIRE HATHAWAY B		82 651	164
BLACKROCK INC		9 108	56
BLACKSTONE GROUP INC/THE-A		39 500	22
BNP PARIBAS		67 833	31
BOC HONG KONG HOLDINGS		223 200	6
BROOKFIELD ASSET MAN A		80 443	28
BROWN & BROWN INC		12 200	5
CAIXABANK		200 711	4
CANADIAN IMPERIAL BANK		26 308	19
CAPITAL ONE FINANCIAL		28 088	24
CARLYLE GROUP INC/THE		8 600	2
CBOE HOLDINGS INC		6 500	5
CHIBA BANK		45 000	2
ACE		27 316	36
CI FINANCIAL INCOME FUND		15 500	2
CINCINNATI FINL CORP		9 300	7
CITIGROUP		124 526	66
CITIZENS FINANCIAL GROUP		25 000	8
CHICAGO MERCANTILE EXCH		21 620	34
CNP ASSURANCES		11 687	2
COMMERZBANK		87 323	5
COMMONWEALTH BANK		106 756	58
BANK YOKOHAMA		74 000	2
CREDIT AGRICOLE		61 911	7
CREDIT SUISSE		142 911	16
DAI-ICHI LIFE INSURANCE		59 900	8
DAIWA SECURITIES GROUP		109 000	4
DANSKE BANK		33 048	5
DBS GROUP HOLDINGS		105 169	17
DEUTSCHE BANK NAMEN		102 058	10
DEUTSCHE BOERSE AG		11 063	16
DIRECT LINE INSURANCE GROUP		87 441	3
DISCOVER FINANCIAL SERVICES		17 844	14
EQT AB		16 198	4
AXA EQUITABLE HOLDINGS INC		22 200	5
ERIE INDEMNITY COMPANY-CL A		1 900	4
ERSTE GROUP BANK AG		16 658	4

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
EURAZEO		2 723	2
EVEREST RE GROUP		2 900	6
EXOR NV		6 673	5
FACTSET RESEARCH SYSTEMS INC		2 600	7
FAIRFAX FINANCIAL HLDGS		1 632	5
FIDELITY NAT'L FINANCIAL		14 100	5
FIFTH THIRD BANCORP		42 005	10
FINECOBANK SPA		37 469	5
FIRST REPUBLIC BANK/CA		11 200	14
FRANKLIN RESOURCES		18 104	4
FUKUOKA FINANCIAL GROUP		8 400	1
TORCHMARK CORP		5 300	4
GOLDMAN SACHS GROUP		19 174	43
GREAT WEST LIFECO		19 848	4
GROUPE BRUXELLES LAMBERT		7 202	6
GROUPE BRUXELLES LAMBERT SA		2 577	2
HANG SENG BANK		46 700	7
HANNOVER RUECKVERSICH.		3 517	5
HARGREAVES LANSDOWN PLC		20 856	4
HARTFORD FINANCIAL SVCS		21 811	9
HONG KONG EXCH.&CLEARING		72 181	34
HSBC HOLDINGS (GB)		1 191 511	53
HUNTINGTON BANCSHARES INC		56 000	6
IA FINANCIAL CORP INC		8 676	3
IGM FINANCIAL		7 300	2
INDUSTRIVARDEN A		9 161	3
INDUSTRIVARDEN C		10 187	3
ING GROEP		223 133	18
INSURANCE AUSTRALIA GRP.		162 917	5
INTACT FINANCIAL CORP		7 800	8
INTERCONTINENTAL		33 595	33
INTESA SANPAOLO ORD		1 003 793	20
INVESCO LTD		28 858	4
INVESTOR B		25 316	16
ISRAEL DISCOUNT BANK-A		85 200	3
JAPAN EXCHANGE GROUP INC		32 500	7
JAPAN POST BANK CO LTD		25 500	2
JAPAN POST HOLDINGS CO LTD		95 000	6
JAPAN POST INSURANCE CO LTD		19 000	3
JPMORGAN CHASE & CO		180 215	196
JULIUS BAER GROUP LTD		12 701	6

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
KBC GROUPE		14 306	9
KEYCORP		60 600	9
Kinnevik AB ser. B		9 499	4
KKR & CO INC -A		27 700	10
LEGAL & GENERAL GROUP		385 800	12
LINCOLN NATIONAL CORP		9 082	4
LLOYDS BANKING GROUP PLC		4 224 078	18
LOEWS CORP		16 900	7
LONDON STOCK EXCHANGE		18 512	20
LUNDBERGFÖRETAGEN AB, L E SER. B		2 470	1
M & T BANK CORP		7 416	8
M&G PLC		189 065	4
MACQUARIE BANK		19 848	18
MAGELLAN FINANCIAL GROUP LTD		9 041	3
MANULIFE FINANCIAL CORP		115 114	18
MARKEL CORP		850	8
MARKETAXESS HOLDINGS INC		2 200	11
MARSH AND MCLENNAN COS		30 454	31
MEDIBANK PRIVATE LTD		176 403	3
MEDIOBANCA		40 060	3
METLIFE		45 598	18
MITSUBISHI UFJ FIN GRP		741 798	28
MITSUBISHI UFJ LEASE FIN		37 700	2
MIZRAHI TEFAHOT BANK LTD		10 489	2
MIZUHO FINANCIAL GROUP		140 941	15
MOODYS CORP		10 276	26
MORGAN STANLEY		80 687	47
MS&AD INSURANCE GROUP HOLDINGS		26 120	7
MSCI INC		4 900	19
MUENCHENER RUECKVERSICH.		8 524	22
NASDAQ OMX GROUP/THE		7 100	8
NATIONAL AUSTRALIA BANK		205 544	31
NATIONAL BANK OF CANADA		20 192	10
NATIXIS		60 903	2
ROYAL BANK OF SCOTLAND		251 441	5
NN GROUP NV		16 215	6
NOMURA HOLDINGS		200 100	9
NORDEA BANK ABP		209 007	15
NORTHERN TRUST CORP		10 950	9
ONEX CORPORATION		5 400	3
ORIX CORP		82 900	11

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
OCBC BANK		191 514	12
PARTNERS GROUP HOLDING AG		1 005	10
PHOENIX GROUP HOLDINGS PLC		28 601	2
PNC FINL SERVICES GROUP		26 428	34
POSTE ITALIANE SPA		30 561	3
POWER CORP OF CANADA		32 083	6
PRINCIPAL FINANCIAL GRP		15 400	7
PROGRESSIVE CORP		35 252	30
PRUDENTIAL FINANCIAL		22 802	15
PRUDENTIAL		153 992	24
QBE INSURANCE GROUP		97 333	5
RAIFFEISEN BANK INTERNATIONAL		9 818	2
RAYMOND JAMES FINANCIAL INC		6 640	5
REGIONS FINANCIAL (NEW)		51 541	7
REINSURANCE GROUP OF AMERICA		3 900	4
RENAISSANCERE HOLDINGS		2 800	4
RESONA HOLDINGS		109 642	3
ROYAL BANK OF CANADA		86 642	61
RSA INSURANCE GROUP PLC		64 641	5
S&P GLOBAL INC		14 739	41
SAMPO OYJ-A SHS		29 669	11
SBI HOLDINGS		14 070	3
SCHRODERS		8 983	4
SCHWAB (CHARLES) CORP		84 368	38
SCOR		9 679	3
SEI INVESTMENTS COMPANY		9 500	5
SHINSEI BANK		10 900	1
SHIZUOKA BANK		34 000	2
SINGAPORE EXCHANGE		48 400	3
SKAND.ENSKILDA BANKEN A		91 358	8
SOCIETE GENERALE		42 455	8
SOFINA		1 044	3
NKSJ HOLDINGS INC		20 700	7
ST JAMES'S PLACE PLC		24 619	3
STANDARD CHARTERED		171 176	9
STANDARD LIFE		132 111	4
STATE STREET CORP		22 643	14
SUMITOMO MITSUI FINL GRP		78 571	21
SUMITOMO MITSUI TRUST HOLDINGS		19 776	5
SUN LIFE FINANCIAL		33 327	13
SUNCORP GROUP LTD		68 134	4

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
SVB FINANCIAL GROUP		3 700	12
SVENSKA HANDELSBANKEN-A SHS		104 094	9
SWEDBANK		48 935	7
SWISS LIFE HOLDING		1 843	7
SWISS RE LTD		18 994	15
SYNCHRONY FINANCIAL		35 110	10
PRICE (T. ROWE) GROUP		13 223	17
T&D HOLDINGS		38 100	4
TMX GROUP LTD		3 400	3
TOKIO MARINE HOLDINGS INC		37 679	17
TOKYO CENTURY CORP		3 200	2
TORONTO-DOMINION BANK		110 687	53
TRADEWEB MARKETS INC-CLASS A		4 700	3
TRAVELERS COS		15 310	18
BB&T CORP		80 902	33
TRYG A/S		8 165	2
UBS NAMEN		232 725	28
UNICREDIT SPA		108 679	9
UNITED OVERSEAS BANK		69 623	10
US BANCORP		79 532	32
ING US INC		7 100	4
WELLS FARGO & CO		242 962	63
WENDEL		2 001	2
WESTPAC BANKING		218 590	28
WILLIS GROUP HOLDINGS PLC		8 168	15
BERKLEY (W.R.) CORP		8 450	5
ZURICH FINL SERVICES		9 022	33
SUM FINANS			3 365
10X GENOMICS INC-CLASS A		4 200	5
ABBOTT LABORATORIES		107 000	100
ABBVIE INC		106 636	98
ABIOMED INC		3 000	8
AGILENT TECHNOLOGIES		17 021	17
ALCON INC		25 574	15
ALEXION PHARMACEUTICALS INC		14 000	19
ALFRESA HOLDINGS		10 700	2
ALIGN TECHNOLOGY INC		4 700	21
ALNYLAM PHARMACEUTICALS INC		6 300	7
AMBU A/S-B		10 544	4
AMERISOURCEBERGEN		8 184	7
AMGEN		35 923	71

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
AMPLIFON SPA		7 430	3
ANTHEM INC		15 296	42
ARGENX SE		2 470	6
ASAHI INTECC CO LTD		16 200	5
ASTELLAS PHARMA		111 820	15
ASTRAZENECA		78 997	68
AVANTOR INC		25 900	6
VALEANT PHARMACEUTICALS INTERN		12 215	2
BAXTER INTERNATIONAL		29 317	20
BAYER		59 246	30
BECTON DICKINSON		16 481	35
BIOGEN IDEC		10 894	23
BIOMARIN PHARMACEUTICAL INC		11 200	8
BIOMERIEUX		2 486	3
BIO-RAD LABORATORIES-A		1 500	7
BOSTON SCIENTIFIC CORP		84 227	26
BRISTOL-MYERS SQUIBB CO		134 378	71
CARDINAL HEALTH		17 633	8
CARL ZEISS MEDITEC AG - BR		2 900	3
CATALENT INC		9 200	8
CENTENE CORP		35 320	18
CERNER CORP		19 200	13
CHUGAI PHARMACEUTICAL CO		44 400	20
CIGNA CORP		22 508	40
COCHLEAR		3 558	4
COLOPLAST B		7 354	10
COOPER COS INC/THE		3 000	9
CSL LIMITED		27 371	51
CVS/CAREMARK		78 677	46
DAIICHI SANKYO CO		101 925	30
DANAHER CORP		37 823	72
DAVITA		6 200	6
WILLIAM DEMANT HOLDING		8 840	3
DENTSPLY SIRONA INC		12 900	6
DEXCOM INC		5 700	18
DIASORIN SPA		1 527	3
EDWARDS LIFESCIENCES CORP		37 800	30
EISAI CO		15 900	10
ELANCO ANIMAL HEALTH INC		21 263	6
LILLY (ELI) AND CO		52 223	75
EUROFINS SCIENTIFIC		7 000	5

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
EXACT SCIENCES CORP		7 100	8
FISHER & PAYKEL HEALTHCARE C		31 220	6
FRESENIUS MED. CARE ST		12 448	9
FRESENIUS SE & CO KGAA		27 910	11
GALAPAGOS NV		3 275	3
GENMAB		3 570	12
GILEAD SCIENCES		76 450	38
GLAXOSMITHKLINE		304 562	48
GN STORE NORD A/S		7 789	5
GRIFOLS SA - B		30 000	5
HCA HOLDINGS INC		16 200	23
HENRY SCHEIN INC		7 000	4
HIKMA PHARMACEUTICALS PLC		8 869	3
HISAMITSU PHARMACEUTICAL		1 000	1
HOLOGIC INC		16 500	10
HORIZON PHARMA PLC		12 900	8
HOYA CORP		22 500	27
HUMANA		8 000	28
IDEXX LABORATORIES INC		4 900	21
ILLUMINA INC		8 900	28
INCYTE CORP		11 700	9
INSULET CORP		3 200	7
INTUITIVE SURGICAL		7 000	49
IONIS PHARMACEUTICALS INC		9 600	5
IPSEN		2 500	2
QUINTILES TRANSNATIONAL HOLD		11 032	17
JAZZ PHARMACEUTICALS PLC		4 100	6
JOHNSON & JOHNSON		159 179	214
PHILIPS ELECTRS (KON.)		55 267	25
KYOWA HAKKO KIRIN CO LTD		12 700	3
LABORATORY CORP OF AMER		7 300	13
LONZA GROUP		4 367	24
H LUNDBECK A/S		5 000	1
M3 INC		26 700	22
MASIMO CORP		3 000	7
MCKESSON CORP		9 782	15
MEDIPAL HOLDINGS CORP		14 300	2
MEDTRONIC		80 804	81
MERCK AND CO		153 190	107
MERCK KGAA STAMM		7 097	10
METTLER-TOLEDO INTERNATIONAL		1 353	13

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
MODERNA INC		16 700	15
MOLINA HEALTHCARE INC		3 800	7
NEUROCRINE BIOSCIENCES INC		4 000	3
NIPPON SHINYAKU CO LTD		3 700	2
NMC HEALTH PLC		7 700	0
NOVARTIS		132 567	107
NOVO NORDISK A/S-B		106 541	64
NOVOCURE LTD		5 100	8
OLYMPUS CORP		72 700	14
ONO PHARMACEUTICAL CO		18 200	5
ORION-YHTYMAE B		7 047	3
ORPEA		3 387	4
OTSUKA HOLDINGS CO LTD		23 400	9
PEPTIDREAM INC		6 800	3
PERKINELMER INC		7 900	10
PERRIGO CO PLC		9 364	4
PFIZER		333 405	105
PPD INC		8 800	3
QIAGEN N.V.		11 519	5
QUEST DIAGNOSTICS		8 948	9
RAMSAY HEALTH CARE LTD		6 957	3
RECORDATI SPA		3 846	2
REGENERON PHARMACEUTICALS		6 017	25
RESMED INC		8 100	15
ROCHE HOLDING GENUSS		42 140	126
ROYALTY PHARMA PLC- CL A		7 200	3
RYMAN HEALTHCARE LTD		25 579	2
SANOFI		68 083	56
SANTEN PHARMACEUTICAL CO		23 100	3
SAREPTA THERAPEUTICS INC		3 300	5
SARTORIUS AG-VORZUG		2 600	9
SARTORIUS STEDIM BIOTECH		1 381	4
SEATTLE GENETICS INC		6 900	10
SHIONOGI & CO		14 900	7
SIEMENS HEALTHINEERS AG		7 421	3
SMITH & NEPHEW		56 040	10
SONIC HEALTHCARE		25 041	5
SONOVA HOLDING		3 389	8
STERIS PLC		4 600	7
STRAUMANN HOLDING		626	6
STRYKER CORP		20 399	43

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
DAINIPPON SUMITOMO PHARM		11 200	1
SUZUKEN CO		4 150	1
SYSMEX CORP		9 300	10
TAISHO PHARMACEUTICAL CO		2 600	1
TAKEDA PHARMACEUTICAL		98 084	31
TELADOC INC		4 200	7
TELEFLEX INC		3 000	11
TERUMO CORP		39 600	14
TEVA PHARMACEUTICAL-SP ADR		60 964	5
THERMO FISHER SCIENTIFIC		24 250	97
UCB (GROUPE)		8 462	7
UNITEDHEALTH GROUP		57 793	173
UNIVERSAL HEALTH SERVICES-B		5 783	7
VARIAN MEDICAL SYSTEMS		5 500	8
VEEVA SYSTEMS INC-CLASS A		8 300	19
VERTEX PHARMACEUTICALS		15 572	31
VIATRIS INC		77 377	12
GALENICA AG-REG		3 180	4
WATERS CORP		3 853	8
WEST PHARMACEUTICAL SERVICES		3 900	9
ZIMMER HOLDINGS		11 659	15
ZOETIS INC		28 778	41
SUM HELSE			3 415
3M CO		41 033	61
AP MOLLER MAERSK A		624	11
AP MOLLER MAERSK B		38	1
ABB LTD		129 144	31
ACS ACTIV. CONST. Y SVCS		24 773	7
ADECCO		8 554	5
ADP		1 372	2
AENA SA		3 776	6
ASAHI GLASS CO		8 060	2
AIR CANADA		11 500	2
ALFA LAVAL		13 055	3
ALLEGION PLC		5 900	6
ALSTOM		19 223	9
AMADA CO		31 300	3
AMERCO		200	1
AMETEK INC		16 650	17
ALL NIPPON AIRWAYS CO		8 700	2
ASHTREAD GROUP PLC		35 424	14

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
ASSA ABLOY AB-B		71 960	15
ATLANTIA		27 131	4
ATLAS COPCO A		45 542	20
ATLAS COPCO AB-B SHS		26 751	10
AUCKLAND INT'L AIRPORT		37 023	2
QR NATIONAL LTD		139 065	4
BOUYGUES ORD		14 824	5
BRAMBLES		90 763	6
BRENNTAG AG		13 243	9
BUNZL		24 080	7
BUREAU VERITAS SA		19 575	4
CH ROBINSON WORLDWIDE		10 400	8
CAE		18 324	4
CANADIAN NAT'L RAILWAY		50 616	47
CP RAILWAY		10 540	31
CARRIER GLOBAL CORP		58 874	19
CATERPILLAR		37 328	58
CENTRAL JAPAN RAILWAY CO		8 200	10
CINTAS CORP		5 897	18
CK HUTCHISON HOLDINGS LTD		156 917	9
CNH INDUSTRIAL NV		66 564	7
SAINT-GOBAIN		34 776	14
COPART INC		14 900	16
COSTAR GROUP INC		2 600	21
CSX CORP		53 126	41
CUMMINS		10 900	21
DAI NIPPON PRINTING CO		18 500	3
DAIFUKU CO LTD		6 900	7
DAIKIN INDUSTRIES		15 300	29
DASSAULT AVIATION SA		172	2
DCC PLC		4 486	3
DEERE & CO		20 334	47
DELTA AIR LINES		12 370	4
LUFTHANSA		15 302	2
DEUTSCHE POST		67 969	29
DOVER CORP		11 077	12
DSV DE SAMMENSLUT VOGN		14 068	20
EAST JAPAN RAILWAY CO		17 002	10
EATON CORP		29 116	30
EIFFAGE		3 807	3
EMERSON ELECTRIC CO		42 239	29

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
EPIROC AB-A		37 443	6
EPIROC AB-B		35 802	5
EQUIFAX		8 500	14
EXPEDITORS INTL WASH.		12 400	10
EXPERIAN PLC		62 559	20
FANUC CORP		11 900	25
FASTENAL CO		42 600	18
FEDEX CORP		17 383	39
FERGUSON PLC		13 032	14
FERROVIAL SA		37 206	9
FORTIVE CORP		21 098	13
FORTUNE BRANDS HOME & SECURI		9 900	7
FUJI ELECTRIC CO LTD		9 200	3
GEA GROUP		7 628	2
GEBERIT		2 702	15
GENERAC HOLDINGS INC		4 100	8
GENERAL DYNAMICS CORP		17 300	22
GENERAL ELECTRIC CO		615 824	57
GROUPE EUROTUNNEL SA - REGR		24 997	4
GFL ENVIRONMENTAL INC-SUB VT		10 600	3
GOLDEN OCEAN GROUP LTD		216 386	9
HANKYU HANSHIN HLDG		11 400	3
HARMONIC DRIVE SYSTEMS INC		3 700	3
HEICO CORP		3 300	4
HEICO CORP-CLASS A		5 500	6
HINO MOTORS		18 700	1
HITACHI CONSTR. MACHINE.		9 200	2
HOCHTIEF		1 382	1
HOSHIZAKI ELECTRIC CO LTD		2 500	2
ARCONIC INC		30 550	7
HUNT (J.B.) TRANSPORT		6 700	8
IDEX CORP		5 500	9
IHS MARKIT LTD		25 704	20
ILLINOIS TOOL WORKS		21 750	38
GARDNER DENVER HOLDINGS INC		23 868	9
INTERTEK GROUP		11 310	7
ITOCHU CORP		81 800	20
JAPAN AIRLINES CO LTD		6 700	1
JAPAN AIRPORT TERMINAL		3 300	2
JOHNSON CONTROLS INTERNATION		55 315	22
KAJIMA CORP		16 400	2

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
KANSAS CITY SOUTHERN		7 400	13
KEIHAN ELECTRIC RAILWAY CO		6 600	3
KEIKYU CORP		14 000	2
KEIO CORP		6 600	4
KEISEI ELECTRIC RAILWAY		6 600	2
KEPPEL CORP LTD		72 760	3
KINGSPAN GROUP PLC		9 362	6
KINTETSU CORP		10 490	4
KION GROUP AG		7 362	5
KNIGHT-SWIFT TRANSPORTATION		11 800	4
KNORR-BREMSE AG		3 500	4
KOMATSU		60 400	14
KONE B		24 439	17
KUBOTA CORP		65 800	12
KUEHNE & NAGEL INT'L		3 152	6
KURITA WATER INDUSTRIES		10 100	3
KYUSHU RAILWAY COMPANY		10 000	2
HARRIS CORP		15 950	26
INVESTMENT AB LATOUR-B SHS		11 251	2
LEGRAND		18 921	14
LENNOX INTERNATIONAL INC		2 500	6
JS GROUP CORP		21 100	4
MAKITA CORP		10 800	5
MARUBENI CORP		105 600	6
MASCO CORP		16 401	8
MELROSE INDUSTRIES PLC		356 264	7
MINEBEA CO		15 400	3
MISUMI GROUP INC		14 300	4
MITSUBISHI CORP		83 300	18
MITSUBISHI ELECTRIC CORP		106 800	14
MITSUBISHI HEAVY IND		16 009	4
MIURA CO LTD		5 800	3
MONOTARO CO LTD		4 800	2
MTR CORP		91 547	4
MTU AERO ENGINES AG		3 135	7
NABTESCO CORP		10 900	4
NAGOYA RAILROAD CO LTD		9 299	2
NGK INSULATORS		21 000	3
NIBE INDUSTRIER AB-B SHS		21 889	6
NIDEC CORP		26 800	29
NIHON M&A CENTER INC		10 100	6

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
NIPPON EXPRESS CO		5 200	3
NIPPON YUSEN K.K		10 300	2
NORDSON CORP		4 100	7
NORFOLK SOUTHERN CORP		17 746	36
NSK		36 900	3
OBAYASHI CORP		51 000	4
ODAKYU ELECTRIC RAILWAY		20 900	6
OLD DOMINION FREIGHT LINE		6 900	12
OTIS WORLDWIDE CORP		29 437	17
OWENS CORNING		6 000	4
PACCAR		23 286	17
PARKER HANNIFIN CORP		9 389	22
PENTAIR		8 533	4
PERSOL HOLDINGS CO LTD		18 500	3
PRYSMIAN SPA		11 873	4
QANTAS AIRWAYS LTD		66 687	2
RANDSTAD HOLDING		5 593	3
RATIONAL AG		326	3
UNITED TECHNOLOGIES CORP		106 036	65
RECRUIT HOLDINGS CO LTD		84 700	30
REED ELSEVIER (GB)		135 855	29
RENTOKIL INITIAL PLC		130 908	8
REPUBLIC SERVICES		16 495	14
RITCHIE BROS. AUCTIONEER		8 200	5
ROBERT HALF INT'L		7 100	4
ROCKWELL AUTOMATION		8 500	18
ROCKWOOL INTL A/S-B SHS		1 000	3
ROLLINS INC		15 900	5
ROLLS-ROYCE GROUP		479 093	6
ROPER INDUSTRIES		7 300	27
SANDVIK		85 884	18
SCHINDLER NAMEN		1 057	2
SCHINDLER PART		3 174	7
SCHNEIDER ELECTRIC		38 744	48
SECOM CO		13 700	11
SECURITAS B		8 837	1
SEIBU HOLDINGS INC		3 600	0
SENSATA TECHNOLOGIES HOLDING		12 400	6
SG HOLDINGS CO LTD		14 200	3
SGS		403	10
SHIMIZU CORP		46 000	3

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
SIEMENS		53 608	66
SIEMENS ENERGY AG		26 804	8
GAMESA CORP TECNOLOGICA		20 000	7
SINGAPORE AIRLINES		82 500	2
SINGAPORE TECH ENGR.		66 600	2
SKANSKA B		30 101	7
SKF B		31 433	7
SMC CORP		3 300	17
SMITH (A.O.) CORP		9 300	4
SMITHS GROUP		26 703	5
SNAP-ON INC		3 900	6
SOHGO SECURITY SERVICES CO		4 000	2
SOUTHWEST AIRLINES CO		8 200	3
SPIRAX-SARCO ENGINEERING PLC		4 376	6
STANLEY BLACK & DECKER INC		10 854	17
STOLT-NIELSEN LTD		54 079	6
SUMITOMO CORP		73 900	8
SUNRUN INC		7 900	5
SYDNEY AIRPORT		33 502	1
TAISEI CORP		10 300	3
TECHTRONIC INDUSTRIES CO		83 500	10
TELEDYNE TECHNOLOGIES INC		2 800	9
TELEPERFORMANCE		3 919	11
THALES		6 952	5
THK CO		8 900	2
THOMSON REUTERS CORP		15 117	11
TOBU RAILWAY CO		12 800	3
TOKYU CORP		36 600	4
TOPPAN PRINTING CO		17 850	2
TOROMONT INDUSTRIES LTD		4 200	3
TOSHIBA CORP		27 370	7
TOTO		5 400	3
TOYOTA TSUSHO		11 800	4
INGERSOLL-RAND PLC		16 849	21
TRANSDIGM GROUP INC		3 600	19
TRANSUNION		13 300	11
TRANSURBAN GROUP		162 476	15
UBER TECHNOLOGIES INC		67 900	30
UNION PACIFIC CORP		47 255	84
UNITED PARCEL SERVICE B		49 636	71
UNITED RENTALS INC		5 500	11

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
VERISK ANALYTICS INC-CLASS A		10 900	19
VESTAS WIND SYSTEMS		12 081	24
VINCI		36 623	31
VOLVO B		110 318	22
WABTEC CORP		13 814	9
WARTSILA B		24 626	2
WASTE CONNECTIONS INC		18 600	16
WASTE MANAGEMENT		30 358	31
WEST JAPAN RAILWAY CO		10 300	5
WOLTERS KLUWER		17 777	13
WSP GLOBAL INC		6 400	5
GRAINGER (WW)		3 300	12
XINYI GLASS HOLDINGS LTD		134 000	3
XPO LOGISTICS INC		5 600	6
XYLEM INC		13 810	12
YAMATO HOLDINGS CO		23 200	5
YASKAWA ELECTRIC CORP		16 600	7
SUM INDUSTRI			2 798
ACCENTURE PLC		38 229	85
ADOBE SYSTEMS		29 291	125
ADVANCED MICRO DEVICES		70 000	55
ADVANTEST CORP		9 300	6
ADYEN NV		1 107	22
AFTERPAY TOUCH GROUP LTD		12 983	10
AKAMAI TECHNOLOGIES		8 600	8
AMADEUS IT HOLDING SA-A SHS		24 792	15
AMPHENOL CORP		17 122	19
ANALOG DEVICES		22 202	28
ANSYS INC		4 700	15
APPLE		1 030 812	1 170
APPLIED MATERIALS		55 740	41
ARISTA NETWORKS INC		2 700	7
ARROW ELECTRONICS		5 900	5
ASETEK A/S		67 895	7
ASM PACIFIC TECHNOLOGY		3 700	0
ASML HLDG		25 603	107
ATOS ORIGIN		7 598	6
AUTODESK		13 200	35
AUTOMATIC DATA PROCESS		26 134	39
AVALARA INC		4 600	6
AVEVA GROUP PLC		9 946	4

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
AZBIL CORP		6 500	3
BECHTLE AG		1 000	2
BLACK KNIGHT INC		7 600	6
RESEARCH IN MOTION		34 500	2
BOOZ ALLEN HAMILTON HOLDINGS		8 700	6
BROADCOM LTD		23 851	89
BROADRIDGE FINANCIAL SOLUTIO		6 900	9
BROTHER INDUSTRIES		17 800	3
CADENCE DESIGN SYS INC		18 000	21
CANON INC		56 250	9
CAP GEMINI SA		8 514	11
CDW CORP/DE		8 200	9
CERIDIAN HCM HOLDING INC		9 200	8
CGI GROUP A		14 100	10
CHECK POINT SOFTWARE TECH		7 100	8
CISCO SYSTEMS		255 511	98
CITRIX SYSTEMS		7 800	9
CLOUDFLARE INC - CLASS A		8 500	6
COGNEX CORP		12 000	8
COGNIZANT TECH SOLUTIONS		32 454	23
COMPUTERSHARE		27 865	3
CONSTELLATION SOFTWARE INC		1 300	14
CORNING		44 048	14
COUPA SOFTWARE INC		4 100	12
CROWDSTRIKE HOLDINGS INC - A		8 200	15
CYBERARK SOFTWARE LTD/ISRAEL		2 700	4
DASSAULT SYSTEMES		7 663	13
DATADOG INC - CLASS A		72 234	61
DELL TECHNOLOGIES INC-CL V		14 800	9
DISCO CORP		2 000	6
DOCUSIGN INC		10 400	20
DROPBOX INC-CLASS A		13 900	3
DYNATRACE INC		8 100	3
EDENRED		15 433	8
ENPHASE ENERGY INC		6 400	10
EPAM SYSTEMS INC		3 500	11
ERICSSON (LM) B		173 145	18
F5 NETWORKS		2 700	4
FAIR ISAAC CORP		1 800	8
FIDELITY NAT'L INFO SVCS		36 981	45
FISERV		34 877	34

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
FLEETCOR TECHNOLOGIES INC		4 920	11
FORTINET INC		8 300	11
FUJI FILM HOLDINGS CO		22 900	10
FUJITSU		11 720	14
GARTNER INC		5 500	8
GLOBAL PAYMENTS INC		18 046	33
GMO PAYMENT GATEWAY INC		3 000	3
GODADDY INC - CLASS A		10 000	7
GUIDEWIRE SOFTWARE INC		3 900	4
HALMA PLC		18 580	5
HAMAMATSU PHOTONICS KK		10 600	5
HEWLETT PACKARD ENTERPRIS		70 965	7
HEXAGON AB SER. B		15 050	12
HIROSE ELECTRIC CO		1 984	3
HITACHI		56 800	19
HP INC		86 565	18
HUBSPOT INC		2 300	8
IBIDEN CO		6 300	3
INFINEON TECHNOLOGIES		81 955	27
INTEL CORP		255 355	109
INTL BUSINESS MACHINES CORP		53 436	58
INTUIT		15 718	51
IPG PHOTONICS CORP		1 500	3
ITOCHU TECHNO-SOLUTIONS		7 000	2
JACK HENRY & ASSOCIATES INC		4 900	7
JUNIPER NETWORKS		23 500	5
KEYENCE CORP		11 000	53
KEYSIGHT TECHNOLOGIES IN		11 500	13
KLA TENCOR CORP		8 800	20
KYOCERA CORP		19 800	10
LAM RESEARCH CORP		8 750	35
LASERTEC CORP		4 400	4
SAIC INC		7 400	7
LOGITECH NAMEN		10 233	9
MARVELL TECHNOLOGY GROUP		37 400	15
MASTERCARD A		53 907	164
MAXIM INTEGRATED PRODUCTS		17 200	13
MICROCHIP TECHNOLOGY		15 100	18
MICRON TECHNOLOGY		66 700	43
MICROSOFT CORP		433 519	825
MONGODB INC		2 800	9

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
MONOLITHIC POWER SYSTEMS INC		2 900	9
MOTOROLA SOLUTIONS INC		10 063	15
MURATA MANUFACTURING CO		33 800	26
NEC CORP		15 140	7
NEMETSCHEK SE		3 775	2
NETWORK APPLIANCE		14 039	8
NEXI SPA		23 409	4
NICE SYSTEMS LTD		3 841	9
NOKIA CORP		377 496	12
NOMURA RESEARCH INST		24 321	7
SYMANTEC CORP		35 800	6
NTT DATA CORP		33 300	4
NVIDIA		37 709	169
NXP SEMICONDUCTORS NV		16 512	22
OBIC CO		3 800	7
OKTA INC		6 900	15
OMRON CORP		11 700	9
ON SEMICONDUCTOR CORP		31 700	9
OPEN TEXT CORP		16 600	6
ORACLE CORP		118 598	66
ORACLE CORP JAPAN		2 300	3
OTSUKA CORP		7 800	4
PALO ALTO NETWORKS INC		5 900	18
PAYCHEX		18 457	15
PAYCOM SOFTWARE INC		3 100	12
PAYPAL HOLDINGS INC		69 020	138
PTC INC		5 500	6
QORVO INC		7 100	10
QUALCOMM		68 900	90
NEC ELECTRONICS CORP		70 200	6
RICOH CO		44 900	3
RINGCENTRAL INC-CLASS A		4 300	14
ROHM CO		4 000	3
SAGE GROUP (THE)		75 587	5
SALESFORCE.COM		53 915	103
SAP STAMM		62 393	70
SCSK CORP		3 600	2
SEAGATE TECHNOLOGY		15 219	8
SEIKO EPSON CORPORATION		18 100	2
SERVICENOW INC		11 446	54
SHIMADZU CORP		16 000	5

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
SHOPIFY INC - CLASS A		6 600	64
SKYWORKS SOLUTIONS INC		9 928	13
SLACK TECHNOLOGIES INC- CL A		29 100	11
SNOWFLAKE INC-CLASS A		1 700	4
SOLAREEDGE TECHNOLOGIES INC		3 200	9
SPLUNK INC		10 000	15
SQUARE INC - A		23 600	44
SS&C TECHNOLOGIES HOLDINGS		12 700	8
STMICROELECTRONICS NV		41 184	13
SUMCO		6 900	1
SYNOPSYS		8 400	19
TDK CORP		7 300	9
TE CONNECTIVITY LTD		18 350	19
TEAMVIEWER AG		8 303	4
TEMENOS GROUP AG-REG		4 500	5
TERADYNE INC		10 100	10
TEXAS INSTRUMENTS		56 605	80
TIETOEVRY OYJ		17 365	5
TIS INC		12 900	2
TOKYO ELECTRON		9 300	30
TRADE DESK INC/THE -CLASS A		2 500	17
TREND MICRO		6 100	3
TRIMBLE NAVIGATION LTD		14 600	8
TWILIO INC - A		8 300	24
TYLER TECHNOLOGIES INC		2 100	8
VENTURE CORP LTD		20 300	3
VERISIGN		5 900	11
VISA INC-CLASS A SHARES		102 790	192
VMWARE INC-CLASS A		4 200	5
VONTIER CORP		8 439	2
WESTERN DIGITAL		19 194	9
WESTERN UNION		24 794	5
WISETECH GLOBAL LTD		17 765	4
WIX.COM LTD		3 900	8
WORKDAY INC-CLASS A		9 789	20
WORLDLINE SA		13 604	11
XERO LTD		6 024	6
XILINX		15 173	18
YOKOGAWA ELECTRIC CORP		14 000	2
ZEBRA TECHNOLOGIES CORP-CL A		3 400	11
ZENDESK INC		6 600	8

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
ZOOM VIDEO COMMUNICATIONS-A		10 700	31
ZSCALER INC		3 500	6
SUM IT			5 909
AGNICO-EAGLE MINES		14 168	9
AIR LIQUIDE		34 848	49
AIR PRODUCTS & CHEMICALS		14 000	33
AIR WATER INC		12 000	2
AKZO NOBEL		13 175	12
ALBEMARLE CORP		6 900	9
AMCOR PLC-CDI		127 636	13
ANTOFAGASTA		31 496	5
ARCELOR-MITTAL A		39 445	8
ARKEMA		3 442	3
ASAHI KASEI CORP		97 300	9
AVERY DENNISON CORP		4 511	6
AXALTA COATING SYSTEMS LTD		17 700	4
B2GOLD CORP		72 000	3
BALL CORP		21 490	17
BASF		67 664	46
BLUESCOPE STEEL		39 521	5
BOLIDEN		20 847	6
CCL INDUSTRIES INC - CL B		7 900	3
CELANESE CORP		7 700	9
CF INDUSTRIES HOLDINGS INC		16 500	5
CHRISTIAN HANSEN HOLDING A/S		6 464	6
CLARIANT AG-REG		9 417	2
CORTEVA INC		47 653	16
COVESTRO AG		10 147	5
CRH		56 171	20
CRODA INTERNATIONAL PLC		8 325	6
CROWN HOLDINGS INC		10 200	9
DOW INC		49 253	23
DOWDUPONT INC		46 653	28
EASTMAN CHEMICAL CO		8 800	8
ECOLAB		16 523	31
EMS-CHEMIE HOLDING AG-REG		435	4
EVOLUTION MINING LTD		124 354	4
EVONIK INDUSTRIES AG		14 811	4
EVRAZ PLC		37 000	2
FIRST QUANTUM MINERALS		52 636	8
FMC CORP		8 570	8

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
FORTESCUE METALS GROUP		129 511	20
FRANCO-NEVADA CORP		11 728	13
FRESNILLO PLC		20 405	3
FUCHS PETROLUB AG -PREF		4 529	2
GIVAUDAN		680	25
HITACHI METALS		7 500	1
ISRAEL CHEMICALS LTD		40 032	2
INT'L PAPER CO		23 753	10
INT'L FLAVORS FRAGRANCES		6 522	6
JAMES HARDIE INDUSTRIES SE		36 093	9
JFE HOLDINGS		34 000	3
JOHNSON MATTHEY		9 684	3
JSR CORP		14 800	4
KANSAI PAINT CO		19 000	5
KINROSS GOLD CORP		55 400	3
KIRKLAND LAKE GOLD LTD		15 300	5
KONINKLIJKE DSM		12 985	19
KURARAY CO		22 800	2
HOLCIM		34 265	16
LANXESS AG		7 476	5
LINDE PLC		34 191	77
LUNDIN MINING CORP		60 200	5
LYONDELLBASELL INDU-CL A		17 332	14
MARTIN MARIETTA MATRLS		4 500	11
MITSUBISHI CHEMICAL HLDG		92 350	5
MITSUBISHI GAS CHEMICAL		20 100	4
mitsui chemicals		19 120	5
MONDI PLC		36 433	7
MOSAIC CO (THE)		28 800	6
NEWCREST MINING		62 458	11
NEWMONT MINING HLDG		52 257	27
NIPPON PAINT CO LTD		10 954	10
TAIYO NIPPON SANSO CORP		13 000	2
NIPPON STEEL CORP		66 072	7
NISSAN CHEMICAL IND		7 100	4
NITTO DENKO CORP		14 800	11
NORTHERN STAR RESOURCES LTD		60 013	5
NOVOZYMES B		15 512	8
NUCOR CORP		19 364	9
NUTRIEN LTD		32 400	13
OJI PAPER CO		61 300	3

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
ORICA		27 493	3
PACKAGING CORP OF AMERICA		5 400	6
PAN AMERICAN SILVER CORP		13 900	4
PPG INDUSTRIES		14 452	18
RIO TINTO PLC		115 704	74
RPM INTERNATIONAL INC		8 700	7
SEALED AIR CORP		6 800	3
SHERWIN-WILLIAMS CO		5 300	33
SHIN-ETSU CHEMICAL CO		28 400	42
SIKA INHABER		9 912	23
SMURFIT KAPPA GROUP PLC		14 213	6
SOLVAY		3 685	4
SSR MINING INC		16 400	3
STEEL DYNAMICS INC		12 100	4
STORA ENSO R		31 394	5
SUMITOMO CHEMICAL CO		107 900	4
SUMITOMO METAL MINING CO		21 050	8
SVENSKA CELLULOSA AB SCA-B		44 763	7
SYMRISE AG		9 422	11
TAIHEIYO CEMENT CORP		7 700	2
TECK RESOURCES LTD-CLS B		40 400	6
TEIJIN		11 299	2
TORAY INDUSTRIES		106 400	5
TOSOH CORP		20 000	3
UMICORE		12 949	5
UPM-KYMMENE		35 352	11
VOESTALPINE		7 772	2
VULCAN MATERIALS CO		8 085	10
WESTROCK CO		19 144	7
SILVER WHEATON CORP		26 424	9
YAMANA GOLD		67 500	3
SUM RÅVARER			1 168
AEON MALL CO		9 520	1
ALEXANDRIA REAL ESTATE EQUIT		7 050	11
AMERICAN TOWER CORP A		27 108	52
AROUNDTOWN SA		69 255	4
AROUNDTOWN SA - CASH OPT		69 255	0
ASCENDAS REAL ESTATE INV		131 342	3
AVALONBAY COMMUNITIES		8 335	11
AZRIELI GROUP		2 982	2
BOSTON PROPERTIES		8 383	7

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
BRITISH LAND CO		68 884	4
CAMDEN PROPERTY TRUST		6 000	5
CAN APARTMENT PROP REAL ESTA		2 381	1
CAPITAMALL TRUST		236 000	3
CAPITALAND		156 900	3
CBRE GROUP INC		17 900	10
CITY DEVELOPMENTS		23 700	1
CHEUNG KONG PROPERTY HOLDING		145 417	6
FONCIERE DES REGIONS		1 913	2
CROWN CASTLE INT'L CORP		26 913	37
DAITO TRUST CONSTRUCTION		4 800	4
DAIWA HOUSE IND CO		36 700	9
DAIWA HOUSE RESIDENTIAL INV		80	2
DEUTSCHE WOHNEN AG-BR		18 489	8
DEXUS PROPERTY GROUP		58 209	4
DIGITAL REALTY TRUST INC		16 100	19
DUKE REALTY CORP		20 300	7
EQUINIX INC		5 252	32
EQUITY LIFESTYLE PROPERTIES		11 100	6
EQUITY RESIDENTIAL		23 401	12
ESR CAYMAN LTD		93 200	3
ESSEX PROPERTY TRUST INC		3 800	8
EXTRA SPACE STORAGE INC		7 800	8
FASTIGHETS AB BALDER-B SHRS		5 656	3
FIRSTSERVICE CORP		2 200	3
GECINA		1 870	2
GLP J-REIT		237	3
GOODMAN GROUP		110 133	14
GPT GROUP		96 946	3
HANG LUNG PROPERTIES		140 500	3
HEALTH CARE PPTY INVEST		28 400	7
HENDERSON LAND DEV.		109 700	4
HONGKONG LAND HOLDINGS LTD		85 800	3
HOST HOTELS AND RESORTS		42 496	5
SHOEI CO LTD/CHIYODA-KU		14 200	1
INVITATION HOMES INC		30 600	8
IRON MOUNTAIN		17 908	5
JAPAN REAL ESTATE INV		75	4
JAPAN RETAIL FUND INVT		96	1
KLEPIERRE		16 648	3
LAND SECURITIES GROUP		40 819	3

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
LEG IMMOBILIEN AG		4 464	6
LEND LEASE GROUP		36 373	3
LINK REIT		118 753	9
MAPLETREE COMMERCIAL TRUST		188 400	3
MAPLETREE LOGISTICS TRUST		184 133	2
MEDICAL PROPERTIES TRUST INC		27 000	5
MID-AMERICA APARTMENT COMM		5 900	6
MIRVAC GROUP		183 744	3
MITSUBISHI ESTATE CO		81 779	11
MITSUMI FUDOSAN CO		58 300	10
NEW WORLD DEVELOPMENT		78 741	3
NIPPON BUILDING FUND		74	4
NIPPON PROLOGIS REIT INC		111	3
NOMURA REAL ESTATE HLD		6 700	1
NOMURA REAL ESTATE MASTER FU		320	4
OMEGA HEALTHCARE INVESTORS		16 600	5
ORIX JREIT INC		127	2
PACIFIC CENTURY PREMIUM DEVE		31 649	0
PROLOGIS INC		44 986	38
PUBLIC STORAGE		9 600	19
REALTY INCOME CORP		20 600	11
REGENCY CENTERS CORP		10 000	4
RIOCAN REIT		8 396	1
SBA COMMUNICATIONS CORP-CL A		6 854	17
WESTFIELD RETAIL TRUST		377 045	7
SEGRO		61 984	7
SIMON PROPERTY GROUP		18 396	13
SINO LAND		228 030	3
STOCKLAND		165 127	5
SUMITOMO REALTY & DEV CO		18 400	5
SUN COMMUNITIES INC		6 000	8
SUN HUNG KAI PROPERTIES		102 164	11
SUNTEC REIT		184 100	2
SWIRE PACIFIC A		40 600	2
SWIRE PROPERTIES LTD		87 200	2
SWISS PRIME SITE-REG		4 709	4
TOKYU LAND CORP		30 400	1
UDR INC		17 900	6
UNIBAIL GROUP STAPLED		8 018	5
UNITED URBAN INVESTMENT CORP		186	2
UNITED OVERSEAS LAND		34 787	2

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
VENTAS		23 411	10
AMERICAN REALTY CAPITAL PROP		13 240	4
CENTRO RETAIL AUSTRALIA		233 070	2
DEUTSCHE ANNINGTON IMMOBILIE		33 404	21
VORNADO REALTY TRUST		12 539	4
WELLTOWER INC		25 415	14
WEYERHAEUSER CO		46 964	13
WHARF REAL ESTATE INVESTMENT		129 000	6
WP CAREY INC		10 200	6
SUM EIENDOM			696
ACTIVISION BLIZZARD INC		46 400	37
ALPHABET INC-CL A		18 060	271
ALPHABET INC-CL C		18 304	274
ALTICE NV - A		56 724	3
ALTICE USA INC- A		12 700	4
AT&T		438 411	108
AUTO TRADER GROUP PLC		47 582	3
BCE INC		8 280	3
BOLLORE		57 936	2
BT GROUP		504 626	8
CABLE ONE INC		300	6
CAPCOM CO LTD		10 800	6
CELLNEX TELECOM SAU		16 673	9
CENTURYLINK INC		53 916	4
CHARTER COMMUNICATIONS INC-A		9 012	51
COMCAST CORP A (NEW)		273 916	123
CYBERAGENT INC		7 500	4
DENTSU		7 800	2
DEUTSCHE TELEKOM		201 001	31
DISCOVERY COMMUNICATIONS-A		9 300	2
DISCOVERY COMMUNICATIONS-C		18 862	4
DISH NETWORK CORP		9 901	3
ELECTRONIC ARTS		17 260	21
ELISA OYJ		8 631	4
FACEBOOK INC-A		144 550	338
FOX CORP - CLASS A - W/I		19 800	5
FOX CORP- CLASS B - W/I		5 800	1
HAKUHODO DY HOLDINGS		13 200	2
HKT TRUST AND HKT LTD		196 880	2
IAC/INTERACTIVECORP		5 200	8
ILIAD		468	1

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
INFORMA PLC		60 341	4
INFRASTRUTTURE WIRELESS ITAL		16 896	2
INTERPUBLIC GROUP OF COS		27 400	6
KAKAKU.COM INC		10 139	2
KDDI		106 500	27
KPN (KON.)		175 496	5
LIBERTY BROADBAND-A		1 700	2
LIBERTY BROADBAND-C		6 000	8
LIBERTY GLOBAL C		24 332	5
LIBERTY GLOBAL A		15 535	3
LIBERTY MEDIA CORP-LIBERTY-C		9 000	3
LIBERTY SIRIUSXM GROUP		6 000	2
LIBERTY MEDIA COR-SIRIUSXM C		8 878	3
LIVE NATION ENTERTAINMENT IN		7 800	5
MATCH GROUP INC		16 081	21
NETFLIX INC		26 496	123
NEWS CORP - CLASS A		24 545	4
NEXON CO LTD		25 700	7
NINTENDO CO		6 800	37
NTT CORP		76 232	17
OMNICOM GROUP		13 116	7
FRANCE TELECOM		112 233	11
PCCW		293 049	2
PEARSON		54 518	4
PINTEREST INC- CLASS A		24 000	14
PROXIMUS		9 645	2
PUBLICIS GROUPE		18 267	8
QUEBECOR INC -CL B		13 100	3
REA GROUP LTD		3 640	4
ROGERS COMMUNICATIONS B		19 778	8
ROKU INC		5 300	15
SCOUT24 AG		6 304	4
SEEK LTD		23 372	4
SES A-FDR		30 445	2
SHAW COMMUNICATIONS B		22 588	3
SINGAPORE TELECOM		519 680	8
SIRIUS XM RADIO INC		95 000	5
SNAP INC - A		48 400	21
SOFTBANK CORP		168 200	18
SOFTBANK CORP		94 500	63
TELECOM CORP NEW ZEALAND		109 332	3

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
SQUARE ENIX HOLDINGS CO LTD		6 500	3
SWISSCOM		1 414	7
TAKE-TWO INTERACTIVE SOFTWARE		7 500	13
TELE2 B		25 427	3
TELECOM ITALIA ORD		824 953	3
TELECOM ITALIA RNC		394 837	2
TELEFONICA DEUTSCHLAND HOLDI		37 149	1
TELEFONICA		295 961	10
TELIASONERA		131 909	5
TELSTRA CORP		222 981	4
TELUS CORP		25 948	4
T-MOBILE US INC		32 454	37
TOHO CO		8 100	3
TPG TELECOM LTD		16 167	1
TWITTER INC		42 000	19
UBISOFT ENTERTAINMENT		6 266	5
UNITED INTERNET		7 491	3
VERIZON COMMUNICATIONS		248 198	125
CBS CORP B		33 933	11
VIVENDI		45 571	13
VODAFONE GROUP		1 614 305	23
DISNEY (WALT)		108 554	168
WPP PLC		67 348	6
YAHOO JAPAN CORP		145 500	8
ZILLOW GROUP INC - A		2 700	3
ZILLOW GROUP INC - C		7 600	8
SUM TELEKOM & MEDIA			2 325
ALGONQUIN POWER & UTILITIES		68 685	10
ALTAGAS LTD		33 357	4
AMERICAN WATER WORKS CO INC		23 200	30
APA GROUP		139 696	9
DONG ENERGY A/S		14 741	26
ATCO LTD -CLASS I		8 000	2
ATMOS ENERGY CORP		17 000	14
AUSNET SERVICES		277 704	3
BROOKFIELD RENEWABLE COR-A		16 800	8
CANADIAN UTILITIES A		14 031	3
CENTERPOINT ENERGY		72 100	13
CK INFRASTRUCTURE HOLDINGS L		74 500	3
CONSOLIDATED EDISON		45 810	28
E. ON		182 525	17

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
EDF		51 228	7
EDISON INTERNATIONAL		51 589	28
ELIA SYSTEM OPERATOR SA/NV		2 621	3
ENAGAS		22 997	4
GDF SUEZ		148 349	19
AQUA AMERICA INC		28 900	12
NORTHEAST UTILITIES		46 722	35
EXELON CORP		126 263	46
FORTUM OYJ		37 481	8
HONGKONG CHINA GAS		1 262 816	16
HYDRO ONE LTD		50 400	10
IBERDROLA		506 850	62
MERCURY NZ LTD		107 826	4
MERIDIAN ENER-PARTLY PAID SH		141 879	6
NATIONAL GRID		286 586	29
GAS NATURAL SDG		17 525	3
NEXTERA ENERGY INC		257 200	170
NORTHLAND POWER INC		25 600	8
OSAKA GAS CO		47 600	8
PG&E CORP		153 900	16
HONGKONG ELECTRIC HLDGS		150 500	7
PUBLIC SV ENTERPRISE CO		66 615	33
RED ELECTRICA CORPORACION SA		35 205	6
SEMPRA ENERGY		37 008	40
SEVERN TRENT		19 989	5
SNAM SPA		167 094	8
SSE PLC		81 181	14
SUEZ ENVIRONNEMENT SA		32 639	6
TERNA		140 063	9
TOHO GAS CO		11 300	6
TOKYO GAS CO		47 920	9
UGI CORP		29 200	9
UNITED UTILITIES GROUP PLC		47 249	5
VEOLIA ENVIRONNEMENT		45 332	9
VERBUND OESTERR ELEK A		6 692	5
SUM FORSYNING			839
UTLAND			26 643
Totalt			33 136

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
SUM EIENDOM			807
SUM ENERGI			1 432
SUM FINANS			4 189
SUM FORBRUKSVARER			3 251
SUM FORSYNING			3 215
SUM HELSE			3 441
SUM INDUSTRI			3 248
SUM IT			6 079
SUM KONSUMENTVARER			2 757
SUM RÅVARER			1 543
SUM TELEKOM & MEDIA			2 912
SUM USPESIFISERT			261
SUM AKSJER			33 136
AKSJEFOND			
ABERDEEN INDIRECT PARTNERS EUROPA		29 586	5
ABERDEEN INDIRECT PROPERTY PARTNERS ASIA		222 903	0
JPMORGAN EUROPEAN PROPERTY FUND		157	5
KLP AKSJE FREMVOKSENDE MARKEDER FLERFAKTOR	920 672 159	1 775 228	2 083
KLP AKSJE FREMVOKSENDE MARKEDER INDEKS I	996 715 426	2 282 747	5 798
KLP AKSJEASIA INDEKS I	990 122 571	222 770	483
KLP AKSJEASIA INDEKS II	990 140 847	131 851	182
KLP AKSJEASIA INDEKS III	916 909 381	200 000	319
KLP AKSJEASIA INDEKS IV	816 909 422	42 311	61
KLP AKSJEEUROPA INDEKS I	990 122 555	795 305	1 671
KLP AKSJEGLOBAL FLERFAKTOR I	912 651 037	8 020 135	17 867
KLP AKSJEGLOBAL INDEKS I	987 570 113	3 331 450	14 690
KLP AKSJEGLOBAL MER SAMFUNNSANSVAR	920 672 183	467 737	698
KLP AKSJEGLOBAL MER SAMFUNNSANSVAR II	923 251 626	14 102	17
KLP AKSJEGLOBAL SMALL CAP FLERFAKTOR	920 672 094	2 224 120	2 680
KLP AKSJEGLOBAL SMALL CAP INDEKS I	919 174 501	1 741 000	2 353
KLP AKSJEGLOBAL SMALL CAP INDEKS II	919 175 451	3 557 433	4 793
KLP AKSJENORDEN INDEKS	980 854 043	34 550	215
KLP AKSJENORDEN MER SAMFUNNSANSVAR	923 251 642	488 113	657
KLP AKSJENORGE	880 854 062	718 976	5 594
KLP AKSJENORGE INDEKS	988 425 958	1 768 511	5 327
KLP AKSJENORGE INDEKS II	992 966 092	332 132	863
KLP AKSJEUSA INDEKS II	990 140 790	27 450	81
KLP AKSJEUSA INDEKS III	917 232 164	967 724	1 894
KLP AKSJEUSA INDEKS IV	817 232 582	210 896	363
KLP AKSJEUSA INDEKS USD	986 332 650	96 059	3 472
KLP FRAMTID MER SAMFUNNSANSVAR	925 057 436	33 000	35

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
KLP LANG HORIZONT MER SAMFUNNSANSVAR	925 057 517	150 000	157
LaSalle Encore Plus		115 236 821	1 148
NMI FRONTIER FUND KS		8 975 000	36
NMI GLOBAL FUND KS		3 853 750	19
PARETO EIENDOMSFELLESKAP II AS		1 880 485	26
SSGA EMERGING MARKETS SRI ENHANCED EQUITY FUND		16 862 167	2 245
SUM AKSJEFOND			75 835
PRIVATE EQUITY			
21 CENTRALE PARTNERS IV		35 000 000	109
ABINGWORTH BIOVENTURES V		8 000 000	14
ABRIS CEE MID-MARKET FUND III L.P.		30 000 000	198
Accel Leaders III		35 000 000	0
ADVENT GLOBAL TECHNOLOGY I		25 000 000	92
ALLIANCE VENTURE DELTA		18 028 012	1
ALLIANCE VENTURE DELTA SIDE CAR		72 112 048	3
ALTOR 2003 FUND		2 000 000	0
ALTOR FUND IV		7 000 000	61
ALTOR FUND V (NO.2) AB		25 000 000	9
ASTORG V		45 000 000	249
ASTORG VI		50 000 000	445
ASTORG VII		16 950 000	56
AUCTUS IV		21 125 000	104
AVEDON CAPITAL IV		45 000 000	0
AXA RESIDENTIAL EUROPE		100 000 000	224
CAPMAN BUYOUT VIII		9 840 500	4
CHEQUERS CAPITAL XVII		10 000 000	26
CIO CONSTRUCTION EQUITY FUND(CLIMATE INVESTOR)		50 000 000	222
COFOUNDER AS		3 500 028	4
COFOUNDER II AS		106 499 972	44
CONSILIUM PRIVATE EQUITY FUND III		20 000 000	185
CONTANGO VENTURES II		27 950 000	10
COOPERATIVE H2 EQUITY PARTNERS FUND V U.A.		15 000 000	200
Creandum Select Fund I		14 000 000	0
CREANDUM V		11 000 000	40
DEUTSCHE PRIVATE EQUITY IV		50 000 000	0
EGERIA PRIVATE EQUITY FUND IV		30 000 000	238
EGERIA PRIVATE EQUITY FUND V SCSP		20 000 000	15
ENDLESS FUND IV A LP		7 500 000	67
ENERGY VENTURES II B IS		31 213 670	1
ENERGY VENTURES II KS		50 000 000	1
ENERGY VENTURES III LP		75 000 000	21

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
ENERGY VENTURES IV LP		30 000 000	77
FORBION CAPITAL FUND I CO-INVESTMENT FUND I		7 000 000	51
FORBION CAPITAL FUND I CO-INVESTMENT FUND II		5 300 000	61
FORBION CAPITAL FUND II		15 000 000	131
FORBION CAPITAL FUND II CO-INVEST I C.V.		7 000 000	4
FORBION CAPITAL FUND III		20 000 000	262
FORBION CAPITAL FUND IV		10 000 000	66
FORBION V		10 000 000	0
FRANCE SPECIAL SITUATIONS FUND II		30 000 000	235
FSN CAPITAL II		13 000 000	0
FSN CAPITAL IV		232 000 000	102
GENSTAR CAPITAL PARTNERS IX		30 000 000	115
GERMAN EQUITY PARTNERS IV		15 000 000	59
HADEAN CAPITAL I		5 000 000	20
HERKULES PRIVATE EQUITY III		120 000 000	0
HGCAPITAL 6		43 127 840	40
HgCapital Genesis IX		20 000 000	0
HGCAPITAL MERCURY		14 783 081	113
HGCAPITAL MERCURY III		5 000 000	0
HGCAPITAL SATURN II		35 000 000	22
HITECVISION ASSET SOLUTIONS		35 000 000	92
HITECVISION IV LP		13 000 000	28
HITECVISION V LP		35 000 000	94
HITECVISION VI LP		70 000 000	531
HITECVISION VII LP		70 000 000	505
IDEKAPITAL 2 AS		120 000 000	5
INDEX VENTURES GROWTH II		20 000 000	184
INDEX VENTURES GROWTH III		21 000 000	482
INDEX VENTURES GROWTH IV		29 000 000	242
INDEX VENTURES GROWTH V		30 000 000	43
INDEX VENTURES IX		18 000 000	138
INDEX VENTURES VI		10 000 000	619
INDEX VENTURES VII		13 000 000	275
INDEX VENTURES VIII		16 000 000	181
INDEX VENTURES X		20 000 000	57
INNKAP 4 PARTNERS L.P.		5 000 000	15
INSIGHT PARTNERS XI		30 000 000	138
LITORINA FUND V		300 000 000	79
LIVINGBRIDGE 6 LP		25 000 000	257
LIVINGBRIDGE ENTERPRISE 2 LP		13 000 000	119
LIVINGBRIDGE ENTERPRISE 3 LP		15 000 000	22

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
LIVINGBRIDGE VII		4 000 000	0
MB EQUITY FUND V		35 000 000	215
MEDICXI GROWTH I LP		12 000 000	73
MEDICXI III		14 000 000	15
MIURA FUND III		30 000 000	71
MONTEFIORE CO-INVESTMENT V		15 000 000	2
MONTEFIORE INVESTMENT V		25 000 000	18
NAUTA TECH INVEST 2		500 000	0
NAUTA TECH INVEST 3		1 980 000	15
NAZCA CAPITAL III		22 500 000	47
NORTHZONE CONVICTION I		15 000 000	105
NORTHZONE IX		12 000 000	57
NORTHZONE V		5 000 000	0
NORTHZONE VI		5 000 000	22
NORTHZONE VII		12 000 000	52
NORTHZONE VIII		12 000 000	168
NORVESTOR IV		10 000 000	0
NORVESTOR V		17 000 000	21
NORVESTOR VI		156 000 000	89
NORVESTOR VII		116 000 000	145
NORWEGIAN MICROFINANCE INITIATIVE FUND III KS	993 147 044	79 925 084	70
NORWEGIAN MICROFINANCE INITIATIVE FUND IV KS	993 147 044	120 793 848	46
PARAGON FUND II		20 000 000	227
Pareto Eiendomsfellesskap II IS		1 980 000 000	2 623
PARTNERS GROUP SECONDARY 2008		40 000 000	33
PERUSA PARTNERS FUND 2		18 000 000	57
PLATINUM EQUITY SMALL CAP FUND		5 000 000	15
PLATINUM FUND V		50 000 000	58
PRIVEQ INVESTMENT FUND IV		225 000 000	52
PRIVEQ INVESTMENTS V		282 000 000	231
PROA CAPITAL IBERIAN FUND II		33 000 000	376
PROA CAPITAL IBERIAN FUND III		20 000 000	53
PROLOGIS EUROPEAN LOGISTIC FUNDS		100 000 000	0
QUADRIGA CAPITAL PRIVATE EQUITY FUND IV		25 000 000	183
Saga IV EUR-B KS		20 000 000	74
Saga V EUR-B KS		8 770 936	37
Saga V New EUR-B KS		6 229 064	47
Sarsia Seed Fond II AS		58 700 000	18
SINTEF VENTURE V		75 000 000	15
SK CATALYST I		10 000 000	18
SKAGERAK MATURO V		31 181 818	5

MILLIONER KRONER	Organisasjonsnummer	Antall	Markedsverdi
SNO TRUE NORTH		15 000 000	11
SOFINNOVA CAPITAL VII		10 000 000	81
SOFINNOVA CAPITAL VIII		12 000 000	104
SPECIAL SITUATIONS VENTURE PARTNERS III		14 500 000	16
SUMMA EQUITY FUND II		170 000 000	79
SVB Capital Partners IV		17 500 000	116
SVB Sprout Endurance Partner		25 000 000	188
SVB Strategic Investor Fund X		25 000 000	23
SVB STRATEGIC INVESTORS FUND IX L.P		10 000 000	48
SVB STRATEGIC INVESTORS FUND VIII L.P		10 000 000	121
Synova Capital Fund IV LP		15 000 000	10
TDR CAPITAL III B		30 000 000	363
TENZING PRIVATE EQUITY FUND I LP		15 000 000	96
Tenzing Private Equity Fund II		31 300 000	0
THOMA BRAVO DISCOVERY III		15 000 000	0
THOMA BRAVO XIII		30 000 000	225
THOMA BRAVO XIV		50 000 000	0
TRITON FUND III		30 000 000	113
VENDIS CAPITAL III		30 000 000	50
VEP SPECIAL SITUATIONS FUND 2		9 000 000	56
VEP SPECIAL SITUATIONS FUND 3		12 000 000	54
VERDANE CAPITAL VI KS		50 000 000	13
VERDANE CAPITAL VII KS		140 000 000	1
WATERLAND PRIVATE EQUITY FUND VII		50 000 000	198
WATERLAND PRIVATE EQUITY FUND VIII		65 000 000	0
WYNNCHURCH CAPITAL PARTNERS V		30 000 000	29
XENON Private Equity VI		11 500 000	79
SUM PRIVATE EQUITY			15 532
ALTERNATIVE PLASSERINGER I AKSJER			
KLP ALFA GLOBAL ENERGI	996 415 406	1 158 951	1 717
SUM ALTERNATIVE INVESTERINGER			1 717
ANLEGGSFOND INFRASTRUKTUR			
COPENHAGEN INFRASTRUCTURE NEW MARKETS FUND I K/S		100 000 000	34
COPENHAGEN INFRASTRUCTURE II US AIV NON-QFPF K/S		331 802 972	520
COPENHAGEN INFRASTRUCTURE PARTNERS II K/S (non-US)		1 157 752 526	989
COPENHAGEN INFRASTRUCTURE PARTNERS III K/S		1 549 593 390	1 643
NEXTPower III LP		70 000 000	317
SUM ANLEGGSFOND INFRASTRUKTUR			3 504
SUM PLASSERINGER			129 723

AKSJER OG ANDELER FORDELT PER PORTEFØLJE	Kollektiv- porteføljen	Investeringsvalg- porteføljen	Selskaps- porteføljen	Sum
AKSJER	30 635	0	0	30 635
ANLEGGSAKSJER	2 494	0	7	2 501
AKSJEFOND	75 254	580	0	75 835
PRIVATE EQUITY	15 532	0	0	15 532
ALTERNATIVE INVESTERINGER	1 710	7	0	1 717
ANLEGGSFOND INFRASTRUKTUR	3 504	0	0	3 504
SUM	129 128	588	7	129 723

PROSENTVIS ANDEL BØRSNOTERT	
AKSJER NORGE	56,9 %
AKSJER UTLAND	100,0 %
AKSJEFONDSANDELER	0,0 %
ALTERNATIVE INVESTERINGER	0,0 %

Note 16 Kursreguleringsfond finansielle omløpsmidler

MILLIONER KRONER	Anskaffelseskost 31.12.2020	Virkelig verdi 31.12.2020	Kursreserver 31.12.2020	Kursreserver 31.12.2019
Kursreserver aksjer	77 835	120 944	43 109	45 991
Kursreserver aksjederivater	0	2 523	57	0
Kursreserver renteplasseringer	21 385	33 261	11 877	9 743
Kursreserver rentederivater	0	999	34	28
Variasjonsmargin futures med daglig oppgjør			61	-1
Grunnlag for avsetning til kursreguleringsfond			55 137	55 761
Kursreguleringsfond			55 137	55 761

Kursreguleringsfondet består av netto positive urealiserte verdier på de finansielle omløpsmidlene tilknyttet kollektivporteføljen.

Dersom netto kursreserver er negative, settes kursreguleringsfondet til null. Endringer i kursreguleringsfondet føres over resultatregnskapet. Urealisert kursreserve tilknyttet finansielle omløpsmidler i utenlandsk valuta som kan tilskrives valutakursendringer avsettes ikke til kursreguleringsfond dersom investeringen er sikret mot valutakursendringer. Anskaffelseskost i denne sammenhengen er justert for sikret valuta, i samsvar med beregning av kursreguleringsfondet, slik at dette vil skape et avvik mot faktiske tall. Valutakursendring tilknyttet sikringsinstrumentet avsettes således heller ikke til kursreguleringsfond, men føres direkte over resultatet.

Note 17 **Investerings eiendommer**

MILLIONER KRONER	2020	2019
Leieinntekter	42	38
Driftskostnader	-2	-3
Verdiregulering	44	32
Netto finansinntekt	0	0
Netto inntekter fra investerings eiendom	85	67

MILLIONER KRONER	2020	2019
Bokført verdi 01.01.	955	924
Netto inntekter fra investerings eiendom	85	67
Kapitaluttak	-23	-37
Bokført verdi 31.12.	1 017	955

Virkelig verdi på eiendommene per 31.12.2020 er NOK 977 millioner.

Note 18 **Immaterielle eiendeler**

MILLIONER KRONER	2020	2019
Bokført verdi 01.01.	358	173
Anskaffelseskost 01.01.	1 439	1 170
Total tilgang	310	269
<i>herav internt opparbeidet</i>	<i>3</i>	<i>3</i>
<i>herav kjøpt</i>	<i>306</i>	<i>266</i>
Avgang	0	0
Anskaffelseskost 31.12. ¹	1 748	1 439
Akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger tidligere år	-1 081	-996
Årets ordinære avskrivninger	-66	-56
Årets nedskrivning ²	0	-28
Akkumulerte avskrivninger og nedskrivninger 31.12.	-1 146	-1 081
Bokført verdi 31.12.	602	358

Avskrivningstid	1 til 20 år	1 til 20 år
-----------------	-------------	-------------

1) Immaterielle eiendeler i KLP består av IT-systemer

2) Ved utgangen av 2019 ble det identifisert flere IT-systemer hvor bokført verdi oversteg antatt gjenvinnbart beløp. Antatt gjenvinnbart beløp er beregnet ved å estimere framtidig inntjening med bokført verdi. I hovedsak omfatter dette investeringer som ikke lenger har verdi. Det er flere årsaker til dette. Blant annet knytter det seg til utdatert funksjonalitet grunnet regelendringer og/eller teknologisk utvikling. Dette resulterte i følgende vurdering:

MILLIONER KRONER	2020	2019
Bokført verdi før nedskrivning	0	53
Gjenvinnbart beløp	0	25
Nedskrivning	0	28

Nedskrivningen inngår som en del av forsikringsrelaterte administrasjonskostnader i resultatoppstillingen.

Note 19 **Forsikringstekniske forhold**

Forsikringsforpliktelse per hovedbransje

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner	Gruppelivs-forsikring	31.12.2020	31.12.2019	Endring 2020	Endring 2019
Premiereserve	457 514	18	457 533	461 406	-3 874	28 312
Tilleggsavsetning	43 460		43 460	36 209	7 251	7 903
Kursreguleringsfond	55 137		55 137	55 761	-623	22 322
Premiefond	38 588		38 588	12 854	25 734	93
Sum forsikringsforpliktelse	594 700	18	594 718	566 230	28 488	58 630

Forsikringsforpliktelse per delbransje i kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner - gruppelivs-forsikring har ikke delbransjer

MILLIONER KRONER	Tjenestepensjons-ordninger uten investeringsvalg	Tjenestepensjons-ordninger med investeringsvalg	31.12.2020	31.12.2019	Endring 2020	Endring 2019
Premiereserve	456 036	1 478	457 514	461 390	-3 876	28 311
Tilleggsavsetning	43 325	135	43 460	36 209	7 251	7 903
Kursreguleringsfond	55 137		55 137	55 761	-623	22 322
Premiefond	38 124	464	38 588	12 854	25 734	93
Sum forsikringsforpliktelse	592 623	2 077	594 700	566 214	28 486	58 629

Endringer i forsikringsforpliktelse i perioden til dekning av foretakets forpliktelser under kontrakter med kontraktsfastsatte forpliktelser

MILLIONER KRONER	Premiereserve	Tilleggs- avsetning	Kursregule- ringsfond	Premiefond	Sum 2020	Sum 2019
Forsikringsforpliktelser 01.01.	459 343	36 070	55 761	12 359	563 532	505 182
Netto resultatførte avsetninger	19 809	-490	-623	701	19 396	50 727
Overskudd på avkastningsresultatet	0	8 209	0	4 111	12 320	10 203
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene	0	0	0	0	0	513
Frigjøring premiereserve ifm. ny OFTP	-23 096	0	0	23 140	44	0
Sum resultatførte endringer	-3 287	7 719	-623	27 952	31 760	61 443
Overføringer mellom fond/disponert til premiebetaling	-1	-8	0	-2 670	-2 678	-3 081
Inn- /utbetalt ved flytting m.v.	0	-455	0	470	14	-12
Sum ikke resultatførte endringer	-1	-463	0	-2 187	-2 650	-3 093
Sum endringer i forsikringsforpliktelser	-3 288	7 256	-623	25 766	29 110	58 350
Forsikringsforpliktelser 31.12.	456 055	43 325	55 137	38 124	592 642	563 532

Endringer i forsikringsforpliktelser i perioden til dekning av foretakets forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsvalgportefølje

MILLIONER KRONER	Premiereserve	Tilleggs-avsetning	Premiefond	Sum 2020	Sum 2019
Forsikringsforpliktelser 01.01.	2 064	140	495	2 698	2 419
Netto resultatførte avsetninger	-479		7	-472	198
Overskudd på avkastningsresultatet		30	0	30	122
Risikoresultat tilordnet forsikringskontraktene			0	0	3
Frigjøring premiereserve ifm. ny OFTP	-107		63	-44	0
Sum resultatførte endringer	-586	30	70	-487	322
Overføringer mellom fond/disponert til premiebetaling	0		-87	-87	-44
Inn- /utbetalt ved flytting m.v.		-34	-13	-48	1
Sum ikke resultatførte endringer	0	-34	-101	-135	-43
Sum endringer i forsikringsforpliktelser	-586	-5	-31	-622	279
Forsikringsforpliktelser 31.12.	1 478	135	464	2 077	2 698

Det er gjennomført endringer i tjenestepensjonsordningen for ansatte i offentlig sektor gjennom endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover.

Lovendringene er for det kommunale tariffområdet vedkommende innarbeidet i ny sentral generell særavtale (SGS) 2020 Pensjonsordninger. Ny offentlig tjenestepensjon trådte i kraft 1. januar 2020. Fra samme tidspunkt gjelder ny bransjeavtale om beregnet folketrygd i offentlig tjenestepensjon vedtatt av Finans Norge.

Reglene om ny offentlig tjenestepensjon påvirker i utgangspunktet alderspensjonsopptjening for ansatte i offentlig sektor fra 1. januar 2020. For ansatte født i 1963 eller senere vil alderspensjonsopptjening etter regelverket gjeldende før 1. januar 2020 (bruttoordning) opphøre. Disse har fått en oppsatt pensjonsrettighet fra bruttoordningen fra 1. januar 2020, og de vil videre etter denne datoen tjene opp alderspensjon i offentlig tjenestepensjon etter ny modell.

Endringene gjeldende fra 1. januar 2020 har medført at fradraget for ytelser fra folketrygden vil avvike fra det som tidligere er lagt til grunn i beregningsgrunnlaget for pensjonsordningen. For enkelte deler av KLPs bestand har dette medført behov for netto styrking av premiereserven med 1 059 millioner kroner. Reserveøkningen er hensyntatt i premiereserven som er regnskapsført i årsregnskapet for 2020. Det er også periodisert inn en premieinntekt som skal finansiere økningen i premiereserven. For brorparten av KLPs bestand medfører imidlertid dette frigjøring av premiereserver som tilføres premiefond. Dette utgjør 23 203 millioner kroner, og overføringen er skjedd som en resultatføring mellom endring i premiereserve og endring i premiefond i årsregnskapet for 2020.

Teknisk regnskap per hovedbransje

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner		Gruppelivsforsikring		Sum	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Premieinntekter	37 099	40 231	2	3	37 102	40 234
Netto inntekter kollektivporteføljen	24 169	44 050	1	1	24 170	44 051
Netto inntekter investeringsvalgporteføljen	74	238			74	238
Andre forsikringsrelaterte inntekter	1 192	1 118			1 192	1 118
Erstatninger i livsforsikring	-28 357	-20 154	-4	-3	-28 360	-20 157
Endring forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte	-27 647	-58 692	-2	0	-27 649	-58 692
Endring forsikringsforpliktelser - investeringsvalg	487	-232			487	-232
Midler tilordnet forsikringskontrakter	-4 111	-2 841			-4 111	-2 841
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-1 171	-1 128	-1	-1	-1 172	-1 129
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-1 206	-1 119			-1 206	-1 119
Resultat av teknisk regnskap	530	1 470	-3	-1	526	1 470

Teknisk regnskap per delbransje - hovebransjen gruppelivsforsikring har igjen delbransjer. Delbransjer i kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner.

MILLIONER KRONER	Tjenestepensjonsordninger uten investeringsvalg		Tjenestepensjonsordninger med investeringsvalg		Sum	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Premieinntekter	37 525	40 033	-426	198	37 099	40 231
Netto inntekter kollektivporteføljen	24 169	44 050	0	0	24 169	44 050
Netto inntekter investeringsvalgporteføljen			74	238	74	238
Andre forsikringsrelaterte inntekter	1 190	1 113	2	5	1 192	1 118
Erstatninger i livsforsikring	-28 276	-20 059	-81	-96	-28 357	-20 154
Endring forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte	-27 647	-58 692	0	0	-27 647	-58 692
Endring forsikringsforpliktelser - investeringsvalg			487	-232	487	-232
Midler tilordnet forsikringskontrakter	-4 111	-2 752	0	-89	-4 111	-2 841
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-1 165	-1 123	-5	-5	-1 171	-1 128
Andre forsikringsrelaterte kostnader	-1 204	-1 113	-2	-6	-1 206	-1 119
Resultat av teknisk regnskap	482	1 457	48	12	530	1 470

Resultatanalyse per hovedbransje

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner		Gruppelivsforsikring		Sum	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Avkastningsresultat inkl. overføring fra egenkapital	12 610	10 623	0	0	12 610	10 623
Risikoresultat	-395	1 031	-2	0	-398	1 031
Administrasjonsresultat	172	248	-1	-1	171	248
Vederlag for rentegaranti	494	476			494	476
Sum resultatelementer før tildeling kunder	12 881	12 379	-3	-1	12 877	12 379
Avkastningsresultat til tileggsavsetninger	-8 238	-8 068			-8 238	-8 068
Avkastningsresultat og risikoresultat tilført premiefond	-4 111	-2 841			-4 111	-2 841
Disponering av egenkapital til premiefond/premiereserver	0	0			0	0
Disponering til premiereseve	0	0			0	0
Resultat av teknisk regnskap	530	1 470	-3	-1	526	1 470

Resultatanalyse per delbransje - hovedbransjen gruppelivsforsikring har igjen delbransjer. Delbransjer i kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner.

MILLIONER KRONER	Tjenestepensjonsordninger uten investeringsvalg		Tjenestepensjonsordninger med investeringsvalg		Sum	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Avkastningsresultat inkl. overføring til/fra egenkapital	12 580	10 432	30	191	12 610	10 623
Risikoresultat	-395	1 026	0	6	-395	1 031
Administrasjonsresultat	170	246	1	1	171	248
Vederlag for rentegaranti	491	472	4	4	494	476
Utjevning frigjorte reserver tilført premiefond	-44		44		0	0
Sum resultatelementer før tildeling kunder	12 802	12 176	78	202	12 880	12 379
Avkastningsresultat til tilleggsavsetninger	-8 208	-7 964	-30	-122	-8 238	-8 068
Avkastningsresultat og risikoresultat tilført premiefond	-4 111	-2 755	0	-86	-4 111	-2 841
Disponering egenkapital til premiefond/premiereserve	0	0	0	0	0	0
Disponering avkastning- og risikoresultat til premiereserve	0	0	0	0	0	0
Resultat av teknisk regnskap	482	1 457	48	12	530	1 470

Erstatninger per hovedbransje

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner		Gruppelivsforsikring		Sum	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Utbetalte erstatninger i henhold til forsikringsavtalene	-20 701	-19 863	-4	-3	-20 704	-19 866
Utbetalte erstatninger i henhold til gjenkjøp	0	0	0	0	0	0
Sum	-20 701	-19 863	-4	-3	-20 704	-19 866

FLYTTING OG NYTEGNING

Flytting per hovedbransje

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner		Gruppelivsforsikring		Sum	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
TILFLYTTTEDE MIDLER						
Premiereserve	2 850	11	0	0	2 850	11
Reserveoppbygging	0	0	0	0	0	0
Mottatte midler ført over resultatet	2 850	11	0	0	2 850	11
Premiefond	561	3	0	0	561	3
Tilleggsavsetninger til fond	0	0	0	0	0	0
Sum mottatte midler	3 411	14	0	0	3 411	14
Antall kontrakter	10	1	0	0	10	1
FRAFLYTTTEDE MIDLER						
Premiereserve	6 408	258	0	0	6 408	258
Tilleggsavsetning	490	15	0	0	490	15
Kursreserver	758	18	0	0	758	18
Avgitte midler ført over resultatet	7 656	292	0	0	7 656	292
Premiefond	78	15	0	0	78	15
Sum avgitte midler	7 734	306	0	0	7 734	306
Antall kontrakter	53	33	0	0	53	33

Nytegning per hovedbransje

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjonsforsikring for kommuner, herunder institusjoner med lignende pensjonsplaner		Gruppelivsforsikring		Sum	
	2020	2019	2020	2019	2020	2019
Nytegning	25	25	0	0	25	25
Antall kontrakter	45	46	0	0	45	46

Note 20 **Sikringsbokføring**

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Nominell verdi	Endret verdi i sikret risiko	Bokført verdi
SIKRINGSOBJEKT			
Fondsobligasjonslån	-984	-780	-1 764
SIKRINGSINSTRUMENT			
Kombinert rente- og valutaswap	984	779	779
Sikringseffektivitet pr 31.12.2020		100 %	
Sikringseffektivitet gjennom året		100 %	

31.12.2019 MILLIONER KRONER	Nominell verdi	Endret verdi i sikret risiko	Bokført verdi
SIKRINGSOBJEKT			
Fondsobligasjonslån	-984	-755	-1 738
SIKRINGSINSTRUMENT			
Kombinert rente- og valutaswap	984	754	754
Sikringseffektivitet pr 31.12.2019		100 %	
Sikringseffektivitet gjennom året		100 %	

Fondsobligasjonslånet er sikret mot endringer i rente- og valutakurser ved kjøp av en kombinert rente- og valutaswap. Sikringen er regnskapsført etter reglene om virkelig verdisikring. Dette innebærer at sikringen er utført av en ekstern part, at det er inngått en formell øremerking og dokumentasjon av sikringsforholdet, samt at den forventes å være svært effektiv og at dette vurderes på løpende grunnlag, i tillegg til at den bestemte føringen gjennomføres slik det er beskrevet nedenfor. I praksis innebærer sikringen bytte av valutabetingelser (15 mrd. JPY mot 0,984 mrd. NOK) og rentebetingelser (fast rente på 5,07 % mot NIBOR + 2,6475 %) på henholdsvis innlånet og den kombinerte rente- og valutaswapen. Sikringseffektiviteten måles ved å se på endring i virkelig verdi på sikringsobjekt og sikringsinstrumentet. Sikringseffektiviteten utgjør 100%.

Sikringseffektiviteten blir vurdert retrospektivt hver måned og den vurderes som effektiv hvis endringen i virkelig verdi mellom sikringsobjekt og sikringsinstrument samsvarer med intervallet 80% til 125%.

Virkelig verdi sikring innebærer at den sikrede verdiutviklingen på sikringsobjektet regnskapsføres over resultatet. Tilsvarende regnskapsføres verdiendringen på sikringsinstrumentet over resultatet. Hensikten med sikringsforholdet ovenfor er å sikre sikringsobjektet med et sikringsinstrument, hvor betingelsene til sikringsinstrumentet gir negativ korrelasjon i forhold til sikringsobjektet; noe som betydelig reduserer eller eliminerer resultateffekten.

Er sikringsgraden 100% vil netto resultateffekt på sikringsobjekt og sikringsinstrument være 0.

KLP benytter seg av sikring i stort omfang, men de fleste tilfeller er ordinær økonomisk sikring. Den ovenstående posten er den eneste hvor sikringsbokføring blir benyttet. Hensikten til økonomisk sikring er er den samme, nemlig å redusere eller eliminere resultateffekten den sikrede delen av sikringsforholdet representerer.

Ettersom verdiutviklingen på sikringsobjektet og sikringsinstrumentet har høy negativ korrelasjon vil resultateffekten bli relativt lav. Se også note 2 i konsernet for nærmere omtale av regnskapsmessig sikringsbokføring.

Note 21 **Ansvarlige lån og fondsobligasjonslån**

2020 MILLIONER KRONER	Lånebeløp valuta ²	Lånebeløp NOK	Bokført verdi 31.12.2020	Forfall
Låneopptak ¹				
Juni 2015	EUR 294	2 530	3 135	2045
Sum ansvarlige lån		2 530	3 135	
April 2004	JPY 15 000	984	1 764	Evigvarende
Sum fondsobligasjonslån		984	1 764	
Sum ansvarlige lån og fondsobligasjonslån		3 513	4 898	

2019 MILLIONER KRONER	Lånebeløp valuta ²	Lånebeløp NOK	Bokført verdi 31.12.2019	Forfall
Låneopptak ¹				
Juni 2015	EUR 600	5 163	6 012	2045
Sum ansvarlige lån		5 163	6 012	
April 2004	JPY 15 000	984	1 738	Evigvarende
Sum fondsobligasjonslån		984	1 738	
Sum ansvarlige lån og fondsobligasjonslån		6 146	7 750	

¹ Rentekostnader på ansvarlige lån var 555 millioner kroner (254 millioner kroner) og 67 millioner kroner (64 millioner kroner) for fondsobligasjonslånet i 2020. Tall i parentes er 2019 tall

² Dette er beløp i lokal valuta som er gitt i millioner

EUR 294:

Renten på lånet er fast 4,25 prosent p.a. Lånet ble utstedt 10. Juni 2015 og er tidsbegrenset med forfall i 2045. Innlånet kan innfris av konsernet etter 10 år, og på hver renteinnbetalingsdato etter dette frem til forfallstidspunktet. Lånet er valutasikret med EUR-denominerte obligasjoner som

vist i tabellen nedenfor. Konsernet har ikke påberopt seg regnskapsmessig sikring for den økonomiske sikringen knyttet til dette innlånet. I 2020 har KLP kjøpt tilbake EUR 306 millioner av det opprinnelige lånet på EUR 600 millioner.

JPY 15 000:

Renten på lånet er fast USD-rente på 5,07 prosent p.a. Lånet er evigvarende, men konsernet har rett til å innløse lånet 28. april 2034. Dersom konsernet ikke benytter sin rett til innløsning i 2034, får lånet flytende rente. Kredittmarginen øker da med 1 prosentpoeng til 6 mnd. JPY LIBOR-rente + margin på 3,30 prosent p.a. For å sikre rente- og valutarisikoen knyttet til lånet, er det inngått en kombinert rente- og valutaswap, der konsernet betaler 3 mnd. NIBOR-rente + margin på 2,65 prosent p.a og mottar USD-rente på 5,07 prosent p.a. Dette innlånet er gjenstand for sikringsbokføring. Sikringsforretningen er vist i note 20 i KLP.

2020 MILLIONER KRONER	Pålydende valuta ²	Anskaffelses- kost NOK	OIF renter ³	Urealisert valuta	Bokført verdi 31.12.2020	Forfall
Obligasjoner ⁴	EUR 292	2 524	16	524	3 065	2025
Sum sikringsforretninger		2 524	16	524	3 065	

2019 MILLIONER KRONER	Pålydende valuta ²	Anskaffelses- kost NOK	OIF renter ³	Urealisert valuta	Bokført verdi 31.12.2019	Forfall
Obligasjoner	EUR 596	5 152	31	700	5 883	2025
Sum sikringsforretninger		5 152	31	700	5 883	

² Dette er beløp i lokal valuta som er gitt i millioner

³ OIF = opptjente ikke forfalte renter

⁴ Valutasikringen har blitt nedjustert i 2020, etter at KLP kjøpt tilbake deler av sitt ansvarlige lån.

Note 22 **Overførte eiendeler med restriksjoner**

OVERFØRTE EIENDELER SOM IKKE ER FRAREGNET OG TILHØRENDE FORPLIKTELSER

Alle overførte eiendeler er innregnet i balansen dersom KLP fortsatt er eksponert for endringer i eiendelens virkelige verdi. Dette gjelder for gjenkjøpsavtaler og avtaler vedrørende verdipapirutlån.

Gjenkjøpsavtaler er en form for innlån med sikkerhet hvor KLP selger verdipapirer med en avtale om å kjøpe de tilbake til en forhåndsavtalt pris. Kontanter mottatt blir innregnet som innskudd (gjeld). Overførte verdipapirer i forbindelse med gjenkjøpsavtaler blir ikke fraregnet i balansen.

Avtaler vedrørende verdipapirutlån er transaksjoner hvor KLP låner ut verdipapirer til en motpart og mottar en provisjon for dette.

Ettersom både gjenkjøpsavtaler og verdipapirutlån resulterer i at verdipapirene blir returnert til KLP, er risikoen for verdiendringer hos KLP. Verdipapirene er imidlertid ikke tilgjengelige for KLP i perioden hvor de er overført.

Verdipapirene som fremdeles er rapportert i balansen, og tilhørende gjeld, er vurdert til virkelig verdi.

OVERFØRTE EIENDELER SOM FORTSATT BALANSEFØRES

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
GJENKJØPSAVTALER		
Sertifikater og obligasjoner	0	0
VERDIPAPIRUTLÅN		
Aksjer	1947	1773
Sum overførte eiendeler som fortsatt balanseføres	1947	1773

FORPLIKTELSER TILKNYTTET EIENDELENE

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
GJENKJØPSAVTALER		
Innskudd fra kredittinstitusjoner	0	0
VERDIPAPIRUTLÅN		
Innskudd fra kredittinstitusjoner	0	0
Sertifikater og obligasjoner	1 547	1 363
Aksjer	546	505
Sum forpliktelser	2 094	1 868

Alle eiendelene i tabellen over er gjenstand for videresalg eller sikkerhetsstillelse hos motpart.

OVERFØRTE EIENDELER SOM IKKE ER FRAREGNET OG TILHØRENDE FORPLIKTELSER

KLP mottar sikkerheter under omvendte gjenkjøpsavtaler og avtaler vedrørende verdipapirinnlån, som i henhold til avtalene er tillatt solgt eller pantsatt. Transaksjonene gjennomføres i henhold til standard avtaler som anvendes av partene i finansmarkedet. Generelt krever avtalene at det stilles tilleggsikkerhet hvis verdiene av verdipapirer faller under et forhåndsbestemt nivå. I avtalene har mottakeren av sikkerheten en ubegrenset rett til å selge eller pantsette sikkerheten mot å levere tilsvarende sikkerheter på oppgjørsdagen.

MOTTATTE VERDIPAPIRER SOM ER TILLATT SOLGT ELLER PANTSATT

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
OMVENDTE GJENKJØPSAVTALER		
Sertifikater og obligasjoner	1 755	0
<i>Hvorav solgt eller pantsatt</i>	1 755	0
VERDIPAPIRINNÅN		
Aksjer	0	0
<i>Hvorav solgt eller pantsatt</i>	0	0
Sum overførte eiendeler som fortsatt balanseføres	1 755	0

Note 23 **Kapitalavkastning**

PROSENT	2020	2019	2018	2017	2016
KUNDEPORTEFØLJER					
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN TOTALT					
Avkastning I	4,9	4,5	3,5	3,9	4,4
Avkastning II	4,2	8,5	1,5	6,7	5,8
Avkastning III	5,5	8,8	0,5	6,7	5,4
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN TOTALT	4,2	9,9	0,6	7,5	6,2

Avkastning I = Bokført avkastning

Avkastning II = Verdijustert avkastning. Dette er den bokførte avkastning +/- urealiserte verdiendringer som føres mot kursreguleringsfond

Avkastning III = Verdijustert avkastning inklusive verdiendringer på eiendeler som regnskapsføres til amortisert kost. Disse verdiendringene inngår ikke i årets regnskapsmessige resultat

PROSENT	2020		2019		2018		2017		2016	
	Avkastning I	Avkastning II	Avkastning I	Avkastning II	Avkastning I	Avkastning II	Avkastning I	Avkastning II	Avkastning I	Avkastning II
KOLLEKTIVPORTEFØLJENS UNDERPORTEFØLJER HAR HATT FØLGENDE AVKASTNING										
Balansert portefølje 1	4,9	4,2	4,5	8,6	3,5	1,4	3,9	6,7	4,5	5,8
Balansert portefølje 2	4,7	4,2	4,4	8,5	3,5	1,5	4,0	6,8	4,4	5,8
Moderat portefølje ¹	NA	NA	NA	NA	3,8	1,7	3,1	6,0	4,2	5,5

¹ LKM ble avsluttet 30.06.2019. LKM ble innlemmet i LKB1 fra og med 01.07.2019

PROSENT	2020	2019	2018	2017	2016
SELSKAPSPORTEFØLJEN					
Avkastning på finansielle investeringer i selskapsporteføljen	3,1	4,3	4,2	4,0	4,7

For selskapsporteføljen er det ingen forskjell på avkastning I og II da det ikke gjøres særskilt avsetning for eventuelle urealiserte merverdier.

Note 24 **Salgskostnader**

MILLIONER KRONER	2020	2019
Personalkostnader	81	81
Provisjoner	0	0
Øvrige kostnader	60	61
Sum salgskostnader	141	143

Note 25 **Pensjonsansvar egne ansatte**

Hoveddelen av pensjonsansvaret er dekket gjennom KLP's Fellesordning for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen"). Foretaket tilbyr også pensjonsordning utover Fellesordningen. Denne forpliktelsen dekkes over driften. Fellesordningen er en ytelsesbasert pensjonsordning som tilfredsstiller kravene om obligatorisk tjenestepensjon (OTP). Foretaket har AFP-ordning.

Den regnskapsmessige behandling av pensjonsforpliktelser er nærmere beskrevet i note 2 i konsernet.

MILLIONER KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2020	Felles- ordningen	Over drift	2019
PENSJONSKOSTNADER						
Nåverdi av årets opptjening	72,9	5,2	78,0	74,4	5,7	80,1
Administrasjonsomkostning	1,8	0,0	1,8	1,8	0,0	1,8
Planendring	0,0	0,0	0,0	6,0	0,0	6,0
Arbeidsgiveravgift - Pensjonskostnad	10,2	0,7	10,9	11,6	0,8	12,4
Finansskatt - Pensjonskostnad	3,7	0,3	4,0	4,1	0,3	4,4
Resultatført pensjonskostnad inkl. arbeidsgiveravgift og adm.	88,6	6,1	94,7	98,0	6,8	104,8
NETTO FINANSKOSTNAD						
Rentekostnad	31,6	3,3	34,9	34,5	3,7	38,2
Renteinntekt	-23,9	0,0	-23,9	-24,6	0,0	-24,6
Forvaltningsomkostning	1,4	0,0	1,4	1,3	0,0	1,3
Netto rentekostnad	9,0	3,3	12,3	11,2	3,7	14,9
Arbeidsgiveravgift - netto rentekostnad	1,2	0,5	1,7	1,6	0,5	2,1
Finansskatt - netto rentekostnad	0,5	0,2	0,6	0,6	0,2	0,7
Netto rentekostnad inkl. arbeidsgiveravgift	10,7	3,9	14,6	13,3	4,4	17,8
ESTIMATAVVIK PENSJONER						
Aktuarielt tap (gevinst)	24,8	16,0	40,8	-71,3	-3,0	-74,4
Arbeidsgiveravgift	3,5	2,3	5,8	-10,1	-0,4	-10,5
Finansskatt	1,2	0,8	2,0	-3,6	-0,2	-3,7
Aktuarielt tap (gevinst) inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	29,5	19,1	48,6	-84,9	-3,6	-88,6
Sum pensjonskostnad inkl. rentekostnad og estimatavvik	128,8	29,1	157,9	26,4	7,6	34,0

MILLIONER KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2020	Felles- ordningen	Over drift	2019
PENSJONSFORPLIKTELSE						
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	1 530,3	160,8	1 691,1	1 310,4	140,9	1 451,3
Pensjonsmidler	1 191,9	0,0	1 191,9	1 025,2	0,0	1 025,2
Netto forpliktelse før arbeidsgiveravgift og finansskatt	338,4	160,8	499,2	285,2	140,9	426,1
Arbeidsgiveravgift	47,7	22,7	70,4	40,2	19,9	60,1
Finansskatt	16,9	8,0	25,0	14,3	7,0	21,3
Brutto påløpt forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	1 594,9	191,5	1 786,4	1 364,9	167,9	1 532,7
Netto forpliktelse inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	403,0	191,5	594,5	339,7	167,9	507,5

MILLIONER KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2020	Felles- ordningen	Over drift	2019
AVSTEMMING PENSJONSFORPLIKTELSE						
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 31.12. i fjor	339,7	167,9	507,5	399,4	165,7	565,1
Resultatført pensjonskostnad	88,6	6,1	94,7	98,0	6,8	104,8
Resultatført finanskostnad	10,7	3,9	14,6	13,3	4,4	17,8
Aktuarielle gevinst og tap inkl. arbeidsgiveravgift og finansskatt	29,5	19,1	48,6	-84,9	-3,6	-88,6
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-7,4	-0,6	-8,0	-10,2	-0,6	-10,8
Finansskatt innbetalt premie/tilskudd	-2,8	-0,2	-3,0	-3,6	-0,2	-3,8
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm.	-55,2	-4,6	-59,9	-72,3	-4,6	-76,9
Balanseført netto forpliktelse/(midler) 31.12. i år	403,0	191,5	594,5	339,7	167,9	507,5

MILLIONER KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2020	Felles- ordningen	Over drift	2019
ENDRING I PENSJONSFORPLIKTELSER						
Brutto pensjonsforpliktelse 01.01. før planendring	1 364,9	167,9	1 532,7	1 322,6	165,7	1 488,3
Planendring	0,0	0,0	0,0	7,2	0,0	7,2
Brutto pensjonsforpliktelse 01.01. etter planendring	1 364,9	167,9	1 532,7	1 329,8	165,7	1 495,6
Nåverdi av årets opptjening	72,9	5,2	78,0	74,4	5,7	80,1
Rentekostnad	31,6	3,3	34,9	34,5	3,7	38,2
Aktuarielt tap (gevinst) brutto pensjonsforpliktelse	142,7	19,1	161,7	-54,7	-3,6	-58,3
Arbeidsgiveravgift av pensjonskostnad	10,2	0,7	10,9	10,7	0,8	11,5
Arbeidsgiveravgift av netto rentekostnad	1,2	0,5	1,7	1,6	0,5	2,1
Arbeidsgiveravgift innbetalt premie/tilskudd	-7,4	-0,6	-8,0	-10,2	-0,6	-10,8
Finansskatt av pensjonskostnad	3,7	0,3	4,0	3,8	0,3	4,1
Finansskatt av netto rentekostnad	0,5	0,2	0,6	0,6	0,2	0,7
Finansskatt innbetalt premie/tilskudd	-2,8	-0,2	-3,0	-3,6	-0,2	-3,8
Utbetalinger	-22,5	-4,6	-27,1	-22,1	-4,6	-26,7
Brutto pensjonsforpliktelse 31.12.	1 594,9	191,5	1 786,4	1 364,9	167,9	1 532,7

MILLIONER KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2020	Felles- ordningen	Over drift	2019
ENDRING I PENSJONSMIDLER						
Pensjonsmidler 01.01.	1 025,2	0,0	1 025,2	923,2	0,0	923,2
Renteinntekt	23,9	0,0	23,9	24,6	0,0	24,6
Aktuarielt (tap) gevinst på pensjonsmidlene	113,2	0,0	113,2	30,3	0,0	30,3
Administrasjonsomkostning	-1,8	0,0	-1,8	-1,8	0,0	-1,8
Finansomkostning	-1,4	0,0	-1,4	-1,3	0,0	-1,3
Innbetalt premie/tilskudd inkl. adm.	55,2	4,6	59,9	72,3	4,6	76,9
Utbetalinger	-22,5	-4,6	-27,1	-22,1	-4,6	-26,7
Pensjonsmidler 31.12.	1 191,9	0,0	1 191,9	1 025,2	0,0	1 025,2

MILLIONER KRONER	Felles- ordningen	Over drift	2020	Felles- ordningen	Over drift	2019
PENSJONSORDNINGENS OVER/-UNDERFINANSIERING						
Nåverdien av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen	1 594,9	191,5	1 786,4	1 364,9	167,9	1 532,7
Virkelig verdi av pensjonseiendelene	1 191,9	0,0	1 191,9	1 025,2	0,0	1 025,2
Netto pensjonsforpliktelse	403,0	191,5	594,5	339,7	167,9	507,5

PROSENT	31.12.2020	31.12.2019
ØKONOMISKE FORUTSETNINGER (FELLES FOR ALLE PENSJONSORDNINGENE)		
Diskonteringsrente	1,70 %	2,30 %
Lønnsvekst	2,25 %	2,25 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,00 %	2,00 %
Pensjonsregulering	1,24 %	1,24 %
Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %

Til målingen av pensjonskostnaden for 2020 anvendes forutsetninger per 31.12.2019, mens for beregning av pensjonsforpliktelsen 31.12.2020 anvendes forutsetninger og bestand per 31.12.2019. Forutsetningene er basert på markedssituasjonen per 31.12.2020 og er i samsvar med anbefaling fra regnskapsstiftelsen.

AKTUARIELLE FORUTSETNINGER

KLP's Fellesordning for kommuner og bedrifter ("Fellesordningen")

En viktig del av grunnlaget for pensjonskostnader og pensjonsforpliktelser er hvordan dødelighet og uførhet gjør seg gjeldende blant medlemmene i pensjonsordningen.

KLP har lagt til grunn dødelighetstabell K2013BE som tar utgangspunkt i FNO sine analyser av dødeligheten i livsforsikringsbestandene i Norge og SSBs framskrivninger.

Uttak av AFP (prosent i forhold til gjenværende arbeidstakere):

Kostnadene til AFP avhenger av hvor mange i hvert årskull som tar ut AFP. Ved fylte 62 år er det 42,5 prosent som går av med AFP-pensjon.

Det er bare de som er ansatt og i arbeid helt frem til pensjoneringen som har rett til AFP. Dette er tatt hensyn til i beregningen av AFP-forpliktelsen.

FRIVILLING AVGANG FOR FELLESORDNING (1 %)						
Alder (i år)	<24	24-29	30-39	40-49	50-55	>55
Turnover	25%	15%	7,5%	5%	3%	0 %

PENSJONER OVER DRIFTEN

Uttak av AFP/tidligpensjon er ikke relevant for denne ordningen. Når det gjelder levealder, er samme variant av K2013E lagt til grunn som i Fellesordningen.

ANTALL	Felles- ordningen	Over drift	2020	Felles- ordningen	Over drift	2019
MEDLEMSSTATUS						
Antall aktive	586	25	611	578	25	603
Antall oppsatte (tidligere ansatte med oppsatte rettigheter)	447	11	458	441	12	453
Antall pensjoner	219	49	268	206	48	254

	2020	2019
PENSJONSMIDLENES SAMMENSETNING:		
Eiendom	13,3 %	12,4 %
Utlån	12,9 %	12,5 %
Aksjer	24,2 %	25,9 %
Anleggs-/HTF- obligasjoner	28,9 %	29,1 %
Omløpsobligasjoner	16,9 %	15,0 %
Likviditet/pengemarked	3,9 %	5,2 %
Sum	100,0 %	100,0 %

Pensjonsmidlene er basert på KLPs finansielle midler i kollektivporteføljen. Tabellen viser prosentvis plassering av pensjonsmidlene som administreres av KLP ved utgangen av året. Verdijustert avkastning av eiendelene ble 4,23 prosent i 2020 og 8,55 prosent i 2019.

Forventet innbetaling til ytelsesplaner etter ansettelsens opphør for perioden 1. januar 2021 – 31. desember 2021 er 105 millioner kroner.

SENSITIVITETSANALYSE PER 31.12.2020		
Diskonteringsrenten reduseres med 0,5%		Økning
Brutto pensjonsforpliktelse		10,6 %
Årets opptjening		16,7 %
Lønnsvekst økes med 0,25%		Økning
Brutto pensjonsforpliktelse		1,1 %
Årets opptjening		2,2 %
Dødeligheten styrkes med 10%		Økning
Brutto pensjonsforpliktelse		2,5 %
Årets opptjening		1,9 %

Sensitivitetsanalysen over er basert på at alle andre forutsetninger er uendret. I praksis er det lite sannsynlig og endringer i noen forutsetninger er korrelerte. Beregningen av brutto pensjonsforpliktelse og årets opptjening i sensitivitetsanalysen er gjort etter samme metode som ved beregning av brutto pensjonsforpliktelse i balansen.

Durasjonen i fellesordningen er beregnet til 17,8 år.

Note 26 Skatt

MILLIONER KRONER	2020	2019
Regnskapsmessig resultat før skatt	1 289	2 637
Poster i utvidet resultat før skatt	-76	135
FORSKJELLER MELLOM REGNSKAPSMESSIG- OG SKATTEMESSIG RESULTAT		
Tilbakeføring av verdireduksjon finansielle eiendeler	16	327
Tilbakeføring av verdiøkning finansielle eiendeler	-1 307	-736
Regnskapsmessig tap/gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	183	-403
Skattemessig tap/gevinst ved realisasjon av aksjer og andre verdipapirer	0	-82
Andre permanente forskjeller	0	-13
Endring i forskjeller som påvirker forholdet mellom regnskapsmessig og skattemessig inntekt	282	-68
Skattemessig resultat	388	1 796
Mottatt konsernbidrag med skattemessig effekt	419	271
Årets over-/underskudd overføres til fremførbart underskudd	807	2 068
AVSTEMMING AV GRUNNLAG FOR UTSATT SKATT		
SKATTEØKENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER		
Gevinst- og tapskonto	2	2
Risikoutjevningfond	4 154	4 154
Verdipapirer	2 131	1 579
Teknisk resultat (2018)	673	842
Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	6 961	6 576
Forskjell som ikke inngår i grunnlag for utsatt skatt	-4 154	-4 154
Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	2 807	2 422
SKATTEREDUSERENDE MIDLERTIDIGE FORSKJELLER		
Langsiktig gjeld	-1 272	-1 389
Justert for 20% av overgangsregel 01.01.2018	-230	-288
Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-1 503	-1 677
Netto midlertidige forskjeller	1 304	745
Overgangsregel 01.01.2018	1 152	1 439
Grunnlag for utsatt skatt	2 455	2 185
25% utsatt skatt	614	546
Balanseført forpliktelser ved utsatt skatt	-614	-546
Balanseført forpliktelser ved utlignet skatt	-1 155	-948
Skatt på mottatt konsernbidrag førte direkte i balansen	-105	-72
Resultatført endring av utsatt skatt	-68	-65
OPPSUMMERING AV ÅRETS SKATTEKOSTNAD		
Resultatført endring av utsatt skatt	-68	-65
Resultatført formuesskatt	-27	-11
Resultatført betalbar skatt	-97	-445
Sum skattekostnad	-192	-521

MILLIONER KRONER	2020	2019
SKATTEKOSTNADER ER RESULTATFØRT PÅ FØLGENDE POSTER		
Skattekostnader	-204	-499
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	12	-22
Sum skattekostnad	-192	-521
AVSTEMMING AV SKATTEKOSTNAD MOT ORDINÆRT RESULTAT FØR SKATT		
Regnskapsmessig resultat før skatt	1 213	2 772
Forventet skattekostnad etter nominell sats (25%)	-303	-693
Skatteeffekten av:		
Permanente forskjeller	139	179
Sum skattekostnad på ordinært resultat	-165	-514
Effektiv skattesats	14 %	19 %
FORMUESSKATT		
Skattepliktig verdi eiendeler	548 426	527 102
Skattepliktig verdi forpliktelser	-538 369	-523 256
Netto formue	10 057	3 846
Grunnlag formuesskatt	10 057	3 846
Formuesskatt (0,15%)	15	6

KLP er i dialog med skattemyndighetene vedrørende konsekvensene av overgangsregelen som ble innført i forbindelse med de nye skattereglene for livsforsikringsforetak som trådte i kraft 1. januar 2018. Utfallet av dialogen er usikker, men det kan innebære et betydelig avvik fra regnskapsført skattekostnad i 2018.

Note 27 **Ytelser og lån til ledende ansatte mv.**

Styret i KLP har fastsatt prinsipper og retningslinjer for godtgjørelse som gjelder for hele konsernet, samt etablert et godtgjørelsesutvalg som er et underutvalg av styret. Utvalget innstiller på og fører kontroll med at godtgjørelsesordningene i konsernet er i tråd med styrets prinsipper og retningslinjer.

Ledende ansatte er definert som konsernsjef og konserndirektører ansatt i morselskapet KLP og som inngår i konsernledelsen.

Ledende ansatte som ble medlemmer av konsernledelsen før 1. mai 2013 har pensjonsalder på 65 år, men kan velge å endre denne til 70 år. Ingen av disse har valgt å benytte seg av muligheten til å endre pensjonsalderen pr 31.12.2020. Personer som gikk inn i verv som ledende ansatt fra og med 1. mai 2013 har pensjonsalder 70 år.

Alle ansatte i KLP-konsernet i Norge er innmeldt i KLPs pensjonsordning for kommuner og bedrifter. De ansatte opptjener pensjonsrettigheter i denne ordningen for lønn opptil 12G.

Ansatte i KLP-konsernet med lønn over 12 G og ansatte med lavere pensjonsalder enn 67 år, opptjener pensjonsytelser også for lønn over 12G. Full alderspensjon i denne tilleggsdekningen utgjør 66% av lønn over 12G, og oppnås etter minst 30 års opptjening i ordningen. Ansatte med spesiell avtale om lavere pensjonsalder enn 67 år sikres alderspensjon tilsvarende 66% av all pensjongivende lønn fram til 67 år. Denne tilleggsordningen ble lukket 2. mai 2013 og gjelder ikke for ansatte som startet etter denne dato. Ordningen gjelder heller ikke for ansatte som var ansatt på dette tidspunkt i KLP, men som først etter denne dato mottar lønn over 12G.

Konsernsjefen har etterlønn tilsvarende en årslønn inkludert tilleggsgoder ved eventuelt opphør av ansettelsesforholdet. Det foreligger ingen forpliktelser til å gi styreleder særskilt vederlag eller andre fordeler ved opphør eller endring av vervet. Ingen av de ledende ansatte har prestasjonslønn eller bonusordning. KLP betaler styreansvarsforsikring for sine styremedlemmer.

KLP-konsernet tilbyr lån til ulike formål. Det er egne lånevilkår for ansatte, og ingen ledende ansatte har vilkår som avviker fra dette. Lån til eksterne styremedlemmer/eksterne medlemmer at foretaksforsamlingen blir kun gitt til ordinære lånevilkår.

Honorar til styremedlemmer fastsettes av foretaksforsamlingen. Styrets vararepresentanter og observatører, herunder ytelser og utlån til disse, er ikke inkludert i opplysningene vist i denne noten.

Alle ytelser er oppgitt uten tillegg for arbeidsgiveravgift og finansskatt. For styremedlemmer som er valgt av og blant de ansatte opplyses det kun om ytelser og lån som kan knyttes til vervet som styremedlem.

Det vises forøvrig til beskrivelse av hovedprinsippene til fastsettelse av godtgjørelse i KLP-konsernet som kan søkes opp på klp.no.

2020 TUSEN KRONER	Utbetalt fra foretaket						Utbetalt fra annet foretak i samme konsern					
	Lønn, honorarer m.v	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2020	Avdrags- plan	Lønn, honorarer m.v	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2020	Avdrags- plan
LEDENDE ANSATTE												
Sverre Thornes, <i>konsernsjef</i>	4 240	291	1 433	-	-	-	-	-	-	11 120	1,00	A45
Marianne Sevaldsen	2 848	209	1 120	-	-	-	-	-	-	4 187	1,00	A43
Aage E. Schaanning	3 659	209	1 222	-	-	-	-	-	-	5 179	1,00	Fleksilån
Rune Hørnes	2 692	165	384	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gro Myking	2 619	204	470	-	-	-	-	-	-	6 088	1,00	A30
Kirsten Grutle	726	44	519	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mona Refsdal	1 061	122	329	-	-	-	-	-	-	2 632	1,00	Fleksilån/A42
STYRET²⁾												
Egil Johansen, <i>leder</i> (12 av 12)	391	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jenny Følling (12 av 12)	288	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Odd Haldgeir Larsen (12 av 12)	233	-	-	-	-	-	-	-	-	2 072	1,70	A35
Karianne Melleby (12 av 12)	313	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Øyvind Brevik (12 av 12)	289	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cathrine M. Lofthus (11 av 12)	289	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Susanne Torp-Hansen, <i>valgt av og blant de ansatte</i> (12 av 12)	233	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Freddy Larsen, <i>valgt av og blant de ansatte</i> (12 av 12)	289	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
FORETAKSFORSAMLING												
Sum foretaksforsamling, inkl. ansatterepresentanter	725	-	-	4 502	-	-	-	-	-	36 275	-	-
ANSATTE												
Lån til ansatte i KLP til subsidiert rente	-	-	-	91 473	-	-	-	-	-	994 954	-	-
Lån til ansatte i KLP til ordinære vilkår	-	-	-	4 411	-	-	-	-	-	29 381	-	-

2019 TUSEN KRONER	Utbetalt fra foretaket						Utbetalt fra annet foretak i samme konsern					
	Lønn, honorarer m.v	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2019	Avdrags- plan ^D	Lønn, honorarer m.v	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2019	Avdrags- plan ^D
LEDENDE ANSATTE												
Sverre Thornes, <i>konsernsjef</i>	4 155	221	1 530	-	-	-	-	-	-	11 550	2,00	A45
Marianne Sevaldsen	2 802	173	1 178	-	-	-	-	-	-	4 343	2,00	A43
Aage E. Schaanning	3 599	168	1 282	-	-	-	-	-	-	5 397	2,00	Fleksilån
Rune Hørnes	2 610	159	395	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gro Myking	2 383	159	330	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kirsten Grutle	1 769	157	536	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mona Refsdal	1 030	113	333	-	-	-	-	-	-	2 755	2,00	Fleksilån/A44
STYRET²⁾												
Egil Johansen, <i>leder</i> (10 av 10)	377	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lars Vorland (2 av 4)	137	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Marit Torgersen (4 av 4)	148	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jenny Følling (9 av 10)	294	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Odd Haldgeir Larsen (9 av 10)	233	-	-	-	-	-	-	-	-	2 107	2,95	A38

2019 TUSEN KRONER	Utbetalt fra foretaket						Utbetalt fra annet foretak i samme konsern					
	Lønn, honorarer m.v	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2019	Avdrags- plan ¹⁾	Lønn, honorarer m.v	Andre ytelser	Årets pensjons- opptjening	Lån	Rentesats per 31.12.2019	Avdrags- plan ¹⁾
Karianne Melleby (10 av 10)	291	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Øyvind Brevik (6 av 6)	142	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cathrine M. Lofthus (6 av 6)	142	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Susanne Torp-Hansen, <i>valgt av og blant de ansatte</i> (9 av 10)	241	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Freddy Larsen, <i>valgt av og blant de ansatte</i> (10 av 10)	279	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
FORETAKSFORSAMLING												
Sum foretaksforsamling, inkl. ansattrepresentanter	587	-	-	2 697	-	-	-	-	-	28 233	-	-
ANSATTE												
Lån til ansatte i KLP til subsidiert rente	-	-	-	117 016	-	-	-	-	-	779 309	-	-
Lån til ansatte i KLP til ordinære vilkår	-	-	-	10 228	-	-	-	-	-	17 515	-	-

¹⁾ A=Annuitetslån, siste avdrag.

²⁾ Tall i parentes representerer antall møter deltatt av totalt antall møter avholdt i den perioden vedkommende har vært i styret.

TUSEN KRONER	2020	2019
Periodens kostnader knyttet til rentesubsidiering av lån til ansatte	9 513	5 947

Note 28 **Antall ansatte**

	2020	2019
Antall fast ansatte 31.12.	569	563
Antall midlertidig ansatte 31.12.	15	25
Totalt antall ansatte 31.12.	584	588
Antall årsverk fast ansatte	555	552
Antall årsverk midlertidig ansatte	14	13
Totalt antall årsverk	569	565

Note 29 **Honorar til revisor**

MILLIONER KRONER	2020	2019
Ordinær revisjon	2,1	2,0
Attestasjonstjenester	0,2	0,2
Skatterådgivning	0,1	0,1
Andre tjenester utenfor revisjonen	0,0	0,0
Sum honorar til revisor	2,5	2,3

Revisjonshonoraret periodiseres ikke, men kostnadsføres i henhold til mottatt faktura. Beløpene ovenfor er inklusive merverdiavgift.

Note 30 **Transaksjoner med nærstående parter**

Alle transaksjoner mot nærstående parter er gjort til markedsmessige vilkår. Unntaket er administrative tjenester som benyttes på tvers i konsernet. Kostnader for administrative tjenester fordeles til selvkost etter faktisk forbruk. Enhetene som omtales som nærstående parter er alle 100 prosent eide datterforetak.

MILLIONER KRONER	2020	2019
RESULTATPOSTER		
Kjøp forvaltningstjenester fra KLP Kapitalforvaltning AS	-114	-112
Kjøp forvaltningstjenester fra KLP Banken AS	-59	-59
Leie av kontorlokaler fra KLP Huset AS	27	22
Salg av pensjonsforsikring/gruppeliv til datterforetak	94	106
Netto refusjon administrative tjenester	364	360
Sum	310	319

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
BALANSEPOSTER ¹		
Netto mellomværende til:		
KLP Skadeforsikring AS	63	31
KLP Bedriftspensjon AS	0	5
KLP Forsikringsservice AS	1	0
KLP Kapitalforvaltning AS	20	4
KLP Eiendom AS	-30	1
KLP Bank konsern	27	27
Sum konsernmellomværende	81	68
KLP Huset AS, klassifisert i regnskapet som "Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak" (selskapsporteføljen)	164	138
KLP Eiendom AS, klassifisert i regnskapet som "Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak" (kollektivporteføljen)	6 950	4 314
KLP Eiendom AS, klassifisert i regnskapet som "Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak" (investeringsvalgporteføljen)	33	23
Sum konserninterne fordringer	7 228	4 543

¹ Netto mellomværende inkluderer konsernbidragposter på de ulike foretakene.

Note 31 Andre forpliktelser

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
Leverandørgjeld	4	6
Skyldig mva og skattetrekk	478	457
Uoppgjort verdipapirhandel	2 261	1 870
Sum andre forpliktelser	2 743	2 332

Note 32 **Kapitalkrav**

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelse til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5 % av foretakets premiereserve. Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er begrenset oppad til 50 % av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 286 % som er godt over foretakets mål om minst 150 %. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 362 %.

	31.12.2020	31.12.2019
SOLVENSGRAD	286 %	278 %

MILLIARDER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
FORENKLET SOLVENS II BALANSE		
Eiendeler, bokført	652	621
Merverdier HTF/lån og fordringer	16	8
Merverdier øvrige utlån	0	0
Øvrige mer/mindreverdier	0	0
Utsatt skattefordel	0	0
Sum eiendeler etter solvens II	668	629

MILLIARDER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
FORENKLET SOLVENS II BALANSE		
Beste estimat	596	560
Risikomargin	14	13
Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	5	8
Andre forpliktelser	18	15
Utsatt skatteforpliktelse	1	1
Sum forpliktelser etter solvens II	634	597
Eiendeler minus forpliktelser	34	32
- Utsatt skattefordel	0	0
+ Fondsobligasjonslån	2	2
Basiskapital - kapitalgruppe 1	36	33
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	36	33
Ansvarlige lån	4	7
Basiskapital - kapitalgruppe 2	4	7
Supplerende kapital	11	12
Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	11	12
Fradrag for maks. kapital i gruppe 2	-7	-12
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	8	7
Utsatt skattefordel	0	0
Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0
Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	43	41
Markedsrisiko	7	6
Diversifisering markedsrisiko	-2	-2
Motpartsrisiko	0	0
Forsikringsrisiko	14	14
Diversifisering forsikringsrisiko	-3	-3
Diversifisering generelt	-3	-3
Operasjonell risiko	3	3
Tapsabsorberende evne til utsatt skatt	-1	-1
Solvenskapalkrav (SCR)	15	15
Det lineære minstekapitalkravet (MCR_lineær)	8	7
Minimum	4	4
Maksimum	7	7
Minstekapitalkravet (MCR)	7	7
Solvensgrad	286 %	278 %

Note 33 Andre forsikringsrelaterede inntekter og kostnader

MILLIONER KRONER	2020	2019
ANDRE FORSIKRINGSRELATERTE INNTEKTER		
Tilskudd servicepensjon/AFP	1 189	1 115
Diverse renteinntekter	3	3
Sum andre forsikringsrelaterede inntekter	1 192	1 118
ANDRE FORSIKRINGSRELATERTE KOSTNADER		
Utbetalinger servicepensjon/AFP	1 189	1 115
Diverse rentekostnader	17	4
Sum andre forsikringsrelaterede kostnader	1 206	1 119

Note 34 Betingede forpliktelser

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
Kausjonsansvar	2	2
Kommitert, ikke trukket investering i private equity og eiendomsfond	22 365	14 007
Godkjente, ikke utbetalte lånetilsagn	3 643	7 219
Sum betingede forpliktelser	26 011	21 227

Note 35 Leieavtaler

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
BRUKSRETTEIENDELER		
EIENDOM		
Inngående balanse 01.01.	204	305
Tilgang	981	0
Avskrivninger	-104	-101
Utgående balanse 31.12.	1 081	204

MILLIONER KRONER	31.12.2020	31.12.2019
LEIEFORPLIKTELSE		
EIENDOM		
Inngående balanse 01.01.	210	305
Tilgang	981	0
Avdrag	-92	-96
Utgående balanse 31.12.	1 099	210

MILLIONER KRONER	01.01.2020 -31.12.2020	01.01.2019 -31.12.2019
EIENDOM		
Rentekostnader leieforpliktelser	17	8
Rentekostnader leieforpliktelser	17	8

Note 36 Endring i forpliktelser fra finansieringsaktiviteter

MILLIONER KRONER	31.12.2019	Kontantstrømeffekt finansierings aktiviteter	Ikke- kontantstrømeffekt ¹	31.12.2020
Annen ansvarlig lånekapital	6 012	-2 641	-237	3 135
Fondsobligasjonslån	1 738	0	25	1 764
Sum forpliktelser fra finansieringsaktiviteter	7 750	-2 641	-211	4 898

¹ Ikke kontantstrøm endringer er i hovedsak urealisert valuta

Note 37 Endring i virkelig verdi IFRS 9

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost ¹ Bestått SPPI
Virkelig verdi 31.12.2019	192 611
Kjøp	12 157
Salg	-1 557
Innløsning ved forfall	-4 663
Endring i virkelig verdi	7 419
Virkelig verdi 31.12.2020	205 967

¹ Investeringer som holdes til forfall og obligasjoner klassifisert som utlån og fordring

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi
Virkelig verdi 31.12.2019	282 438
Kjøp	148 626
Salg	-167 630
Endring i virkelig verdi	27 125
Virkelig verdi 31.12.2020	290 560

31.12.2020 MILLIONER KRONER	Øvrige utlån og fordringer målt til amortisert kost Bestått SPPI	Øvrige utlån og fordringer målt til amortisert kost Ikke bestått SPPI	Øvrige utlån og fordringer målt til amortisert kost Sum
Virkelig verdi 31.12.2019	71 321	306	71 627
Opptak av nye lån i perioden	16 788	1 092	17 880
Innbetaling på-/ Innløsning av lån	-13 013	0	-13 013
Endring i virkelig verdi	2 202	-5	2 197
Virkelig verdi 31.12.2020	77 298	1 393	78 691

I hennold til notekravene har foretaket foretatt SPPI test på porteføljen som måles til amortisert kost. Den foreløpige vurderingen er at alle investeringene med unntak av to lån består testen. Viser også til notene 5 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser og note 11 Kredittrisiko.

Note 38 **Salg av datterforetak**

Kommunal Landspensjonskasse gjensidige forsikringssselskap (KLP) har solgt alle aksjene i det heleide datterforetaket KLP Bedriftspensjon AS. Salget ble gjennomført i 3. kvartal, men med regnskapsmessig virkning fra og med 1. april 2020.

Det solgte datterforetaket tilbyr innskudds- og foretakspensjon, inkludert forvaltning av pensjonskapitalbevis og fripoliser, til bedrifter i privat og offentlig sektor. Foretaket ble etablert i 2006, og har hatt kontor i Oslo med 9 ansatte. KLP Bedriftspensjon AS hadde per 31.03.2020 3 091 bedriftskunder innenfor innskudds- og foretakspensjon, som samlet omfattet 69 232 aktive medlemmer og eiere av pensjonskapitalbevis og fripoliser. Samlet forvaltningskapital var på 6 984 millioner kroner, hvorav forsikringsforpliktelser utgjorde 6 372 millioner kroner. Resultat før skatt per 31.03.2020 utgjorde minus 13,7 millioner kroner.

Bokført verdi av aksjene i det solgte datterforetaket var 573 millioner kroner per 31.03.2020. Det er i resultatet til KLP per 31.12.2020 innregnet et tap i forbindelse med salget på 183,4 millioner kroner. Dette inngår i regnskapslinjen «Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen». Tapet er beregnet utfra virkelig verdi av aksjene fratrukket salgsutgifter.

Til generalforsamlingen i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap

Uavhengig revisors beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskaps årsregnskap, som består av:

- selskapsregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2020, resultatregnskap, egenkapitaloppstilling og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper, og
- konsernregnskapet, som består av balanse per 31. desember 2020, resultatregnskap, egenkapitaloppstilling og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter
- gir det medfølgende selskapsregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap per 31. desember 2020 og av selskapets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.
- gir det medfølgende konsernregnskapet et rettviseende bilde av den finansielle stillingen til konsernet Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringsselskap per 31. desember 2020 og av konsernets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet og konsernet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Sentrale forhold ved revisjonen

Sentrale forhold ved revisjonen er de forhold vi mener var av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet for 2020. Disse forholdene ble håndtert ved revisjonens utførelse og da vi dannet oss vår mening om årsregnskapet som helhet. Vi konkluderer ikke særskilt på disse forholdene. Virksomheten i konsernet har i hovedsak vært uendret sammenlignet med fjoråret.

Det har ikke vært regulatoriske endringer, transaksjoner eller hendelser som kvalifiserer som nye Sentrale forhold ved revisjonen for revisjonen av regnskapet for 2020. I lys av dette har fokusområdene i revisjonen vært de samme i 2020 som i fjoråret.

Sentrale forhold ved revisjonen

Hvordan vi i vår revisjon håndterte sentrale forhold ved revisjonen

Verdsettelse av investeringseiendom

Vi har fokusert på dette området både fordi det utgjør en betydelig del av eiendelene i balansen og fordi det ikke eksisterer et likvid marked for omsetning av investeringseiendommer. Verdsettelse av investeringseiendom gjøres ved hjelp av konsernets intern verdivurderingsmodell hvor det benyttes estimerte fremtidige kontantstrømmer som neddiskonteres til nåverdi. Modellen involverer bruk av ledelsens skjønn for fastsettelse av forventet fremtidig markedsleie, oppgraderingskostnad og avkastningskrav.

Presisjonen i beregningen avhenger også av intern informasjon om eiendommene, slik som areal, eksisterende leiekontraktens utløpsdato og kontraktsfestet leienivå mv.

Se note 3.2, 7 og 16 til konsernregnskapet for en beskrivelse av verdsettelse av investeringseiendom.

Vi har vurdert og testet utformingen og effektiviteten av konsernets etablerte kontroller over verdsettelse av investeringseiendom. Vi undersøkte særlig at ledelsen hadde etablert kontroller som sikrer vurdering av forventet fremtidig markedsleie, oppgraderingskostnader og avkastningskrav mot både eksterne verdsettelse og markedsdata og mellom eiendommer i porteføljen. Vi har utfordret ledelsens anvendelse av skjønn ved å vurdere rimeligheten av ledelsens forklaringer på avvik av betydning mellom de benyttede parametrene og eksterne verdsettelse og markedsdata. Vi kom frem til at verdsettelsesmodellen som ble benyttet er hensiktsmessig og i henhold til bransjepraksis.

For å ta stilling til presisjonen i beregningene ble sentrale interne parametre i modellen kontrollert på stikkprøvebasis mot leiekontrakter og andre dokumenter uten at det ble avdekket avvik av betydning. Vi kontrollerte at modellen foretar matematisk riktige beregninger.

At alle eiendommene ble verdivurdert ble kontrollert ved å sammenligne listen over eiendommer verdsatt i modellen med liste over eiendommer bokført i regnskapet. Verdsettelsesmodellens verdifastsettelse sammenlignet vi mot de eksterne verdsetteres anslag på verdier for utvalgte eiendommer. Avvik av betydning ble forklart av ledelsen i diskusjoner hvor vi utfordret grunnlaget for deres syn på at avvikene ikke burde føre til endring av bokførte verdier.

Vi har også vurdert og kommet til at noteinformasjonen om investeringseiendom er tilstrekkelig og dekkende.

Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring

Vi har fokusert på beregningen av 'Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring' fordi det er et vesentlig estimat i regnskapet som involverer komplekse vurderinger av fremtidige hendelser.

Ved vår revisjon har vi vurdert og testet utformingen og effektiviteten av etablerte kontroller som sikrer god datakvalitet i forsikringssystemet som ligger til grunn for beregningen av forsikringsmessige avsetninger. Vi undersøkte særlig at ledelsen hadde etablert effektive kontroller som sikret fullstendige og nøyaktige

Det er iboende risiko knyttet til om avsetningene er tilstrekkelige til å dekke den fremtidige totale forpliktelsen overfor forsikringstakerne.

Beregningen av forsikringsmessige avsetninger vil i stor grad avhenge av god datakvalitet i forsikringssystemet og anvendelse av forutsetninger som er i tråd med regulatoriske bestemmelser og relevante bransjestandarder.

Som omtalt i note 21 til konsernregnskapet trådte ny offentlig tjenstepensjon og ny bransjeavtale om beregnet folketrygd i offentlig tjenstepensjon (samordningsregler) i kraft fra 1. januar 2020. Det nye regelverket har påvirket beregning av pensjonsytelsene, og vi har derfor fokusert på dette.

Se også note 2.14, 3.1 og 9.1 til konsernregnskapet for en nærmere beskrivelse av beregningen av forsikringsmessige avsetninger.

bestandsdata, herunder kontroller for datainnhenting, databehandling og grensesnitt mot forsystemene.

Vi har vurdert og testet utformingen og effektiviteten av etablerte kontroller for kvalitetssikring av anvendte forutsetninger og beregningsmetode. Vi konkluderte med at vi kunne basere oss på disse kontrollene i vår revisjon.

Vi har gjennomgått aktuarens kontrollberegning av premiereserve som aktuaren sammenlignet mot det som er beregnet av forsikringssystemet. Videre har vi kontrollert konsernets framskrivning av forsikringsmessige avsetninger og detaljvstemt denne mot reserven som beregnes i forsikringssystemet. Kontrollberegningen viste ikke avvik av betydning mot systemreservene. Vi har videre vurdert og testet anvendelsen av metode og sentrale forutsetninger.

Etter vår oppfatning var beregningene av forsikringsmessige avsetninger underlagt hensiktsmessige og fungerende kontroller. Videre var forutsetningene i beregningene anvendt konsistent og i tråd med regulatoriske bestemmelser og bransjestandarder.

Vi har videre ettergått selskapets kontrollberegninger av endringer i ytelsene ved innføringen av ny offentlig tjenstepensjon og nye samordningsregler, og vurdert hvorvidt ytelsene var beregnet i henhold til nytt regelverk. Våre egne kontrollberegninger viste ikke avvik av betydning mot de kontrollberegninger som ble utført av selskapet. Dette arbeidet ble gjort med involvering av våre egne aktuarer.

Vi har også vurdert og kommet til at noteinformasjonen om forsikringsforpliktelsene er tilstrekkelig og dekkende.

Verdsettelse av derivater og finansielle eiendeler som regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet

Vi har fokusert på dette området både fordi det utgjør en betydelig del av eiendelene i balansen og fordi markedsverdien i enkelte tilfeller må estimeres ved hjelp av verdsettelsesmodeller som vil inneholde skjønn.

Det alt vesentlige av de finansielle eiendelene som regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet er notert i et likvid

Vi har vurdert at KLPs retningslinjer for verdsettelse av finansielle instrumenter er i tråd med anerkjente regnskapsprinsipper og gjeldende regelverk.

Vi har vurdert og testet utformingen og effektiviteten av konsernets etablerte kontroller over verdsettelse av derivater og finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet. Dette omfatter for derivater og finansielle eiendeler i likvide markeder tester av kontroller som sikrer nøyaktighet og fullstendig registrering av grunnlaget for prisfastsettelsen, samt at prisene som lastes opp i systemet fra de enkelte verdsettelseskildene

marked. For disse eiendelene har vi fokusert på KLPs rutiner og prosesser for å sikre et nøyaktig grunnlag for verdsettelsen. For derivater og finansielle eiendeler som er verdsatt basert på modeller og enkelte forutsetninger som ikke er direkte observerbare, har vi fokusert på de forutsetninger som ligger til grunn for verdsettelsen.

Se note 3.3, 6 og 7 til konsernregnskapet for en beskrivelse av verdsettelse av finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi over resultatet.

stemmer med kildene og allokeres til riktige derivater og finansielle eiendeler.

For derivater og finansielle eiendeler som er verdsatt basert på modeller og enkelte forutsetninger som ikke er direkte observerbare har vi testet de kontrollene ledelsen har etablert for å sikre at det ble innhentet uavhengige vurderinger. Vi har også foretatt en uavhengig gjennomgang av verdsettelsen for et utvalg av finansielle instrumenter/verdipapirer der forutsetningene for verdsettelsen ikke er direkte observerbare.

Der det er relevant har vi tatt stilling til påliteligheten av kildene som benyttes. Vi konkluderte med at vi kunne basere oss på disse kontrollene i vår revisjon.

Vi har også vurdert og funnet at noteinformasjonen om konsernets verdsettelsesprinsipper og virkelig verdi fastsettelse var tilstrekkelig og dekkende.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde, for selskapsregnskapet i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge, og for konsernregnskapet i samsvar med International Financial Reporting Standards som fastsatt av EU. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets og konsernets evne til fortsatt drift og på tilbørlig måte opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for selskapsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for konsernregnskapet med mindre ledelsen enten har til hensikt å avvike konsernet eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe realistisk alternativ til dette.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betyggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av internkontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av selskapets og konsernets interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimater og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om selskapets og konsernets evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifierer vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at selskapet og konsernet ikke fortsetter driften.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.
- innhenter vi tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis vedrørende den finansielle informasjonen til enhetene eller forretningsområdene i konsernet for å kunne gi uttrykk for en mening om det konsoliderte regnskapet. Vi er ansvarlige for å lede, følge opp og gjennomføre konsernrevisjonen. Vi alene er ansvarlige for vår revisjonskonklusjon.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Vi gir styret en uttalelse om at vi har etterlevd relevante etiske krav til uavhengighet, og om at vi har kommunisert og vil kommunisere med dem alle relasjoner og andre forhold som med rimelighet kan tenkes å kunne påvirke vår uavhengighet, og, der det er relevant, om tilhørende forholdsregler.

Av de sakene vi har kommunisert med styret, tar vi standpunkt til hvilke som var av størst betydning for revisjonen av årsregnskapet for den aktuelle perioden, og som derfor er sentrale forhold ved revisjonen. Vi beskriver disse sakene i revisjonsberetningen med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring av saken, eller dersom vi, i ekstremt sjeldne tilfeller, beslutter at en sak ikke skal omtales i beretningen siden de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring med rimelighet må forventes å oppveie allmennhetens interesse av at saken blir omtalt.

Uttalelse om andre lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen og i redegjørelsene om foretaksstyring og samfunnsansvar om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til resultatdisponering er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av selskapets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 18. mars 2021

PricewaterhouseCoopers AS

Erik Andersen
Statsautorisert revisor
(elektronisk signert)

Kontaktinformasjon

KLP

Kommunal Landspensjonskasse

Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo

Organisasjonsnr.: 938 708 606

Besøksadresse

Dronning Eufemias gate 10, Oslo

klp.no

Tlf: 55 54 85 00

klp.no/kontakt